Title ललितोपाख्याने ब्रह्माण्डोत्तरपुराणे

Author ×

Extent १८४ Age +

Subject संपूर्णम्

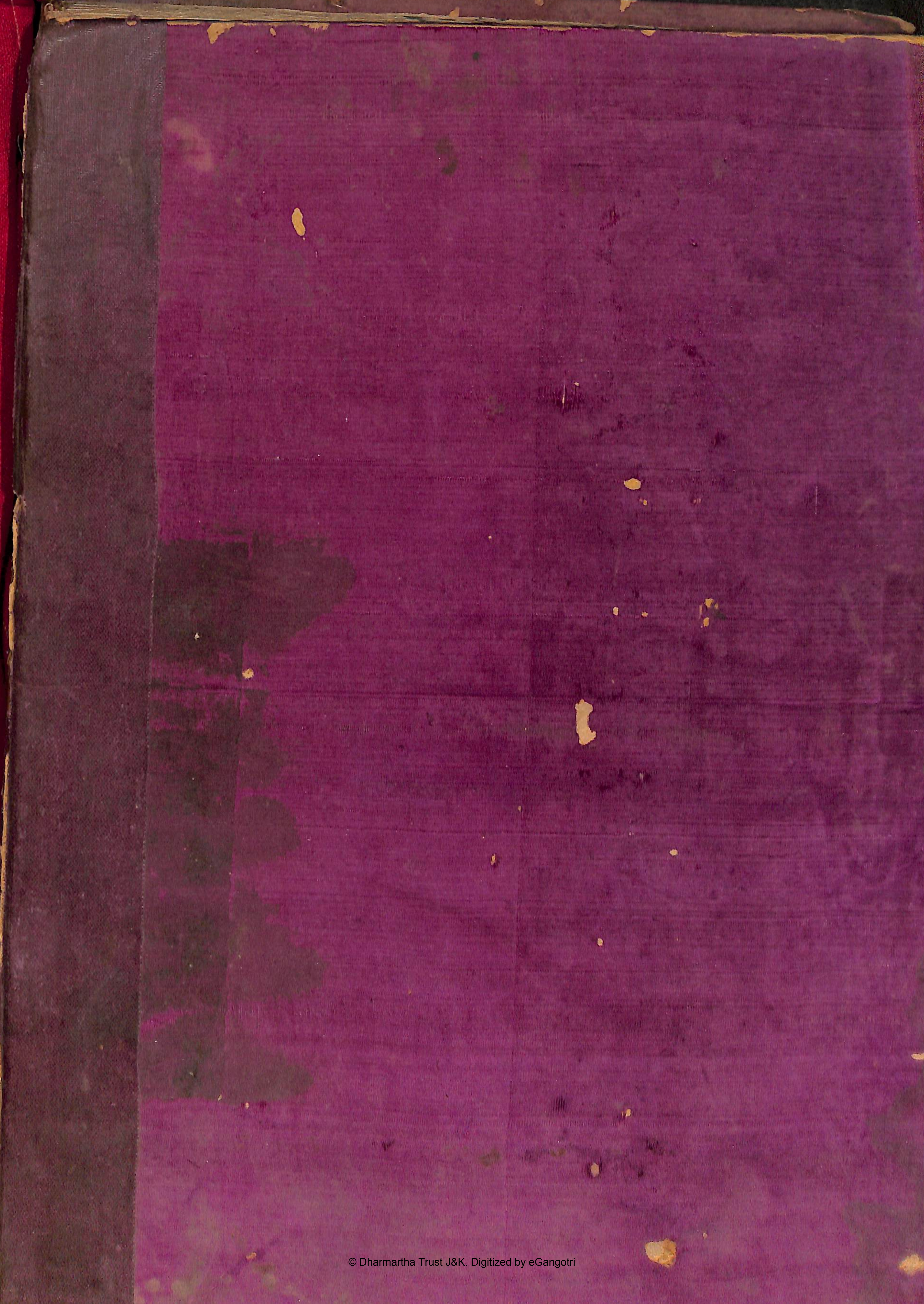

सं. ५२८

ललितोपाख्यान ब्रह्माण्ड पुराणोक्त

१४० पत्राणि

पुराण

5428

I 1 to 44

II 1 to 140

F. = 184

Complete.

नं० ५४२८-घ
ललितोपाख्याने ब्रह्माण्डोत्तरपुराणे
हयग्रीवागस्त्य संवादः
पत्राणि १६१ (सम्पूर्णम्)

ल
१

ॐ श्रीगणेशाय नमः ॐ श्रीसरस्वत्यै नमः ।
ॐ चतुर्भुजे चंद्रकलावतंसे कुचोन्नते कुंकुम-
रागशोणे । पुंड्रेक्षुपाशांकुशपुष्पबाणह-
स्ते नमस्ते जगदेकमातः १ श्रीमत्स्वतःशोध-
सैनिसंवस्त्रवामांगमंदरं यतस्तनीयोवि-
दुग्धोत्तरीयस्तपरं महः २ अगस्त्यो नाम देव-
र्षिर्वेदवेदांगपारगः सर्वसिद्धांतसारज्ञो ब्र-
ह्मानंदरसात्मकः ३ चचाराद्भुतदेवनितीर्-
थान्यायतनानि च शैलारण्यापगाम्भोधी-
न्सर्वान्जनपदानपि ४ तेषु तेषु विलोकितान् ।
जंतूनज्ञानतिमिराच्छन्नान् शिश्नोदरपरा-
न्दृष्ट्वा चिंतयामास तान्प्रति ५ तस्य चिंतय-
मानस्य चेतो वव्यथामिमां प्रापमासीन्म-
हापुण्यं कांचीनगरमुत्तमं ६ तत्र वारणशै-
लेंद्रमेकाम्रनिलयं शिवं कामाक्षीकलि-
तोषध्रीमपूजयदप्यात्मवान् ७ लोकदेतो

रथाईस्यचिंतयामास धीमतः चिरकाले
न तपसा तोषितो भूज्जनार्दनः ८ हयग्री
वाननं कृत्वा साक्षाच्चिन्मात्रविग्रहः शंख
चक्राक्षवलयपुस्तकोज्वलबाहुकः ९
प्रसादयञ्जगत्कृत्स्नं प्रभया देवजातया प्रा
दुर्बभूव पुरतो मुनेरमिततेजसः १० ते
दृष्ट्वानंदभरितः प्रणम्य च मुहुर्मुहुः विन
यावनतो भूत्वा संतुष्टाव जगत्पतिं ११ प्र
णोवाच जगन्नाथस्तुष्टोस्मि तपसा तव
वरं वरय भद्रं ते भविता भूसुरोत्तम १२
इति दृष्टो भगवता प्रोवाच मुनिसत्तमः
यदि तुष्टोसि भगवन् इमे पामरजंतवः १३
केनोपायेन मुक्ताः स्युरेतन्मे वक्तुमर्हसि
इति दृष्टो द्विजेनाह देवदेवो जनार्दनः १४
एवमेव पुरा प्रश्नः शिवेन कथितो मम
प्रथमेव कृतः प्रश्नो ब्रह्मणा ततः परं १५

कृतोर्वीसमाप्यायवताततःपरं भ
वद्भिःसर्वलोकानांगुरुभूतैर्महात्मभिः १६
समोपदेशोलोकेषुप्रथितोसत्ववानसम
अहमादिर्हिभूतानामादिकर्तास्वयंप्रभुः १७
सृष्टिस्थितिलयानांतसर्वेषामविकारकः
त्रिमूर्तिस्त्रिगुणातीतोगुणहीनोगुणाश्रयः १८
स्वलीलाविहारीभूतात्माप्रधानपुरुषात्मकः
एवंभूतस्यमेब्रह्मन्निजगद्रूपधारिणः १९
द्विधाकृतमभूद्रूपंप्रधानपुरुषात्मकं स
मप्रधानंयद्रूपंसर्वलोकगुणात्मकं २०
अपरंयद्गुणातीतंपरात्परतरंमहत् २१
कमेवतयोर्ज्ञानामुच्यतेतेउभेकिमु २१
तयोर्भिन्नश्चिरकालोत्स्यैर्यमस्वनियमेरपि
स्मायोगैरेकर्मनोधर्तानिर्गुणंकिराद्येनलभ्यते २२
यद्रूपंयद्गुणपुतेनतद्गुणैकेनलभ्यते २३
त्यक्तसर्वजगद्रूपंकर्मभोगपरात्मकं २३

कर्म्मभिर्लभ्यते नन्त्वन्यागेनापि लभ्यते
दुष्करत्वान योगस्य कलौ रूपिनापसः १४
श्रनपाथं च स्वगामं सदसत्कर्म्मगोचरं आ।
श्रमस्थेन गुणेनैव सता वाप्यसतापि वा १५
आत्मिकेनैव यज्ञानेन सर्वसिद्धिप्रदायके
वर्णाश्रमविहीनानां पापिष्ठानां नृणामपि १६
यद्रूपध्यानमात्रेण उद्धृते सद्धृताय ते ये।
वेद्यं निपरां शक्तिं विधिनाविधिनापि वा १७
नेने संसारिणो नूनं शुक्तापवनसंशयः शि
वो वा यां समाराध्य ध्यानयोगबलेन च १८
ईश्वरः सर्वसिद्धीनां अर्द्धनारीश्वरो भवत् अ
योगजन्मभुवो देवा सिद्धास्तध्यानवैभवात् १९
तस्मात्शेषलोकानां त्रिगुणायनं विना
नभोगापवर्गौ न योगपद्येन कुत्रचित् २०
तन्मनालङ्घनशाणेन याजीनद्धेन दृकः न
दात्मिकेन कर्म्माणि कुर्वन्मुक्तिमवाप्स्यति २१

ल
३

एतद्रहस्यमाख्यातं सर्वेषां हितकाम्यया
मंत्रं दुष्टैर्न वक्तव्यं प्राभवतो मुनिसत्तम २२
देवाश्च मुनयः सिद्धा मनुष्याश्च तथोत्तरे ब-
हवो हि भोजनेनालब्ध्वा सिद्धिं यान्ति परां गतिं २३
इति तस्य वचः श्रुत्वा हयग्रीवस्य शार्ङ्गिणः
अगस्त्यः पुनर्वाक्यमुवाच मधुसूदने २४
भगवन्कीदृशं रूपं भवता यत्प्रकीर्तितं किं
विधानं किं प्रभावमेतन्मे वक्तुमर्हसि २५
हयग्रीव उवाच एवं संभृतो देवैर्हयग्री-
वो महामनाः श्रोतुमिच्छसि यद्येतत्सर्वं
वक्तुमर्हति २६ इत्यादिश्य जगन्नाथो हय-
ग्रीवो नकोपतः श्रुतः कुंभजातस्य मुनेरंतर-
धीयत २७ ततस्तु विस्मयाहृष्टो हृष्टरोमा
न्वितो यतः हयग्रीवेण मुनिना स्वाश्रमं प्रय-
यौ तत २८ इति श्रीब्रह्माण्डपुराणे हय-
ग्रीवागस्त्यसंवादे ललितोपाख्याने स्तगालिनी

3

पंचात्राज्ञेनार्हंताविर्भावोनामप्रथमोध्याय:१
अथैकोपवेशयित्वैनमासनेपरमाद्भुते हया
ननमुपागम्यअगस्त्योवाक्यमब्रवीत् १
भगवन्सर्वधर्मज्ञसर्वसिद्धांतवित्तम लो
काभ्युदयहेतोर्हिदर्शनंहिभवादृशां २
आविर्भावंमहादेव्यास्तस्यारूपाणियानिच
विहाराणिचमुख्यानितानिविस्तरतोवद ३
हयग्रीवउवाच अनादिरखिलाधारासदा
सत्कर्मरूपिणी ध्यानैकदृश्याज्ञानांगी।
विद्यांगीहृदयास्पदा ४ आत्मैकाद्यक्रिमा
यातिविनाद्रुष्टनगौरवान् आदौप्रादुरभव
च्छक्तिःब्रह्मणोध्यानयोगतः ५ प्रकृतिर्नाम
साख्यानादेवानामिष्टसिद्धिदा द्वितीयमुदभू
द्रूपंप्रवृत्तेमृतमंथने ६ सर्वसंमोहजनक
मवाङ्मनसगोचरं यद्दर्शनादभूद्देवः सर्व
ज्ञोपिविमोहितः ७ विसृज्यपार्वतींशीघ्रंन

ल
४

याहृशोत्यद्भुतः तेनसंतोषंजनयामासशाला
रमहार्दिने १ अगस्त्यउवाच कथंदेवसर्वभू
तेशोवशीमन्मथशासनः श्रद्धोविमोहितो
देव्याजनयामासचात्मजे २ हयग्रीवउवाच
पुरामरपुराधीशोविजयश्रीसमृद्धिमान्
त्रैलोक्यंपालयामाससदेवासुरमानुषं १
कैलासशिखराकारेगजेंद्रमधिरुह्यसः २
चाराखिललोकेषुपूज्यमानोखिलैरपि ॥
नेत्रसमंतेविदित्वाञ्भवानीपतिरव्ययः ३
वीक्ष्यसमथाहूयप्रजिगायनदंतिके १२
खिन्नजिनधरोद्दंडीधूलीधूसरविग्रहः ३।
मत्तरूपधारीचययौविद्याधराध्वना १२
एतस्मिन्नंतरेकालेकाचिद्विद्याधरांगना
यदृच्छयागतातस्यपुरस्ताद्रूपराकृतिः १४
चिरकालेनतपसातोषयित्वापरांबिकां
तस्मपितमालस्वलब्ध्वासंहृष्टमानसा १५

५

ततो दृष्ट्वा मृगशावाक्षीमुवाच मुनिपुंगवः
कुत्र वा गम्यते भीरो केनोल्लङ्घितं त्वया ॥ १६
प्रणम्य सा महात्मानमुवाच विनयान्विता
चिरेण तपसा ब्रह्मल्लब्धाद्यं प्रसन्नया ॥ १७
तच्छ्रुत्वा वचनं तस्याः सोऽपृच्छन्मामसून्मे
पृष्टमात्रेण सानन्दा प्राह दैन्येन तस्मै महात्मने ॥ १८
करांभोजं समादाय कृतार्थोऽस्मीति सत्वरं
दधौ स्वशिरसा भक्त्या तामुवाचातिहर्षितः ॥ १९
श्वेताद्रीनामलभ्यं यत्पद्मलं त्वद्भाग्यतो मया
भक्तिरत्नपदांभोजे देव्या लब्धसमुज्ज्वला ॥ २०
भविष्यच्छ्रीमना कान्ता गच्छ सौम्य यथासुखं
सा तं प्रणम्य शिरसा ययौ हृष्टा यथागतं ॥ २१
प्रष्टवित्वामतं भूयो ययौ विद्याधरात्मजा
विद्याधरवधूर्हस्तान्यतिनत्याद्रवलंकी ॥ २२
दिव्यस्रगनुलेपांश्च दिव्याम्बराभरणानि च
कश्चिद्ददत्कश्चिद्धस्तान्कश्चिद्गायन्कश्चिद्धस

ल ५

ने खेलाविहारी स मुनिः पश्यन्पुरंदरः
स्वकण्ठान्तेन मालां शक्राय प्रददौ मुनिः १४
तां गृहीत्वा गजस्कन्धे योजयामास देवराट्
गजस्तां तु गृहीत्वाग्रे क्षेपयामास भूतले १५
तां दृष्ट्वा क्षिपितां मालां क्रुद्धः क्रोधेन तापसः
उवाच नष्टा माला शिरसापि मयार्पिता १६
महादेव्या धृता या न ब्रह्माद्यैः सुमतेहिता
त्रैलोक्यैश्वर्यमत्तेन भवता ह्यवमानिता १७
यया प्रकाशितं लोकं सदेवासुरमानुषम्
अशोभनमतेनत्वं मम शापाद्भविष्यति १८
इति शापाद्विनीतेन तेन संप्रार्थितोऽपि सः न
श्रीमद्यो ज्वलन्भाविकार्यं मत्वा स्मरन् १९
विनयश्री ललन लस्यैर्नष्टभ्रूलसन्नगान्
निःश्रीर्निःसत्त्वरूपं वा सदेवमघवान्नगान्
इहापि स्वपुरं गत्वा सर्वदेवसमाहृताः वि
धमचेतानिःश्रीकः चिन्तयामास देवराट् २१

ग्रथामरपुरे दृष्टानि निमित्तान्यशुभानि च बृ
हस्पतिं समाहूय वाक्यमेतदुवाच ह २१ भ
गवन्सर्वधर्मज्ञ त्रिकालज्ञानकोविद दृश्य
न्तेऽदृष्टपूर्वाणि निमित्तानि शुभानि नः २२
किंफलानि च तानि स्युरुपायो वा च कीदृशः
इति तद्वचनं श्रुत्वा देवेन्द्रस्य बृहस्पतिः २३
प्रत्युवाच ततो वाक्यं धर्मार्थसहितं शुभं कृ
तस्य कर्मणो राजन्कल्पकोटिशतैरपि २४
प्रायश्चित्तेन भोगाद्वा विना नाशो न जायते २५
इन्द्र उवाच कर्म वा कीदृशं ब्रह्मन्प्रायश्चि
त्तं च कीदृशं तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि तन्मे वि
स्तरतो वद २६ बृहस्पतिरुवाच हन्तता
लेयहिंसाश्रयानमन्यायगतारतिः कर्म
पंचविधं प्राहुः कृतं यत्कलितं ले २७ ब्रह्म
हत्यादिविदुर्दुर्गा नरकं गमकाः चत
ष्टोऽज्ञातान्यस्युस्तिर्यग्योनिसमापकाः २८

ल
८

अयुते च सहस्रे च शते दश तथा दश । दशापं
चविरेकार्द्धमात्रस्पर्शोदयं भवेत् ४० ब्रह्म-
हत्रविशेषेणगुर्वाद्वैपापमादिशेत् पि
तृमातृगुरुस्वामिपुत्राणांनास्तिनिष्कृतिः ४१
गुर्वीत्यागेपातकेपादंतदाज्ञालेह्यनेद्धकं दा-
शब्राह्मणभन्यार्थमेकेदद्याद्विजन्दपः ४२
शतब्राह्मणभन्यार्थेब्राह्मणोब्राह्मणेनवा
पंचब्राह्मविप्रार्थेवैश्यमेकंनदंडयेत् ४३
वैश्यंदशविधार्थेविशांवादंडयेत्तथा न-
पाशतविशार्थेद्विजमेकंनदंडयेत् ४४
शूद्राणांसहस्रार्थेदंडयेद्ब्राह्मणेनवा न
क्षत्राईनवावैश्यंनऊशाईनशूद्रकं ४५
वेधूनांचैवमित्राणांमित्रार्थेनत्रिपादकं
शईकलत्रपुत्रार्थेस्वात्मार्थेननकिंचन ४६
आत्मानंदंतमारब्धब्राह्मणेनद्विपिविशं
णांवानेगामन्यवाहत्वादोषैर्नलिप्यते ४७

आत्मस्थानात्मजश्चान्यं पूर्णान्तान्हि ज्ञातास्म क्र
माहृष्टगुणदोषास्त्वयोच तथाफले १०
फलं हि जन्मोत्रिपवेदविद्भिर्वेदान्तविद्भिः।
दृष्टिदं विनाशे एकहि पंचदशान्तदृशावा
ध्रुवं चलत्वं च निष्कृतिरिति प्रवदन्ति सन्तः ५
तेषां च रक्षणविधौ च कृते च दाने सर्वादिनो।
मरक्षणं प्रवदन्ति पुण्यं तेषां च दर्शनविधौ न
मने च कार्ये शुश्रूषणोपि चार्तो सदृशाश्च तेषा
सिद्ध्याश्च मर्गाहीति लोकहिंसाकराणि त
रूपो ह्यस्माश्च सततं देवार्थं ब्राह्मणार्थके ११
आपत्स्वात्मार्थतो वापि स्वामिध्यानि भक्तियोत
नात्मार्थं पाचयेदन्नं नात्मार्थं पाचयेत्सून १२
देवार्थं ब्राह्मणार्थं वा पचमानो न लिप्यते ७
ततो भगवती माया जगज्जीवनोन्मुखी १३
ससर्ज सर्वदेवांश्च तथैवासुरमानवान्
तेषां संरक्षणार्थाय प्रपन्नानपि सस्रजे १४

ल
८

यत्नांश्चहिंसयानानि कृत्वा चैनान्न वाचरेत् य
जध्वं पशुभिर्देवा विधिनानेन मानवाः ५५
इष्टानिवः प्रदास्यन्ति विष्णुलोके यज्ञभाविताः
एवं प्रवर्तिते चक्रे नानुवर्तयतीह यः ५६
दृशो नारकश्चैव भवेज्जन्मनि जन्मनि दे
वनार्थे च पित्रर्थे नैवेद्याभ्यागते गुरौ ५७
महाहागमने चैव हन्यान्नेध्यानपशून्द्विजः
प्राणाबाललोमांसमेध्यमश्नन्नदोषभाक् ५८
विहितानितु कार्याणि प्रतिषिद्धानि वर्जयेत्
पुराभूद्यौवनास्वस्य दैवतानां महात्मनो ५९
ममायमिति देवानां कलहः समजायत त
दा विभज्य देवानामत्रांशांश्च पशूनपि ६०
विभज्यैकैकशः प्रादाद्ब्रह्मा लोकपितामहः
ततस्तत्परमाशक्तिर्भिन्नसंगमसहायिनी ६१
ऊपिताभूततो ब्रह्मलालाटपुत्रवाचनयायिनः
प्रादुर्भूतो समुद्रोसभूमानंदमयान्वितः ६२

7

प्राञ्जलिः प्रणतः स्तुत्वा प्रसीदेति पुनः पुनः
प्रादुर्भूता यतो ऽसि त्वं कृतार्थो ऽस्मि शुभे मम १ २
त्वयैव नष्टा विलोककर्म निर्मितं सशुभाशुभं भु
वनः स्तनयश्चैव त्वयैव प्रतिपादिताः १४
त्वयैव कल्पिता यागाः सम्यग्लोकानां महाक्रतौ
येषु विभक्तास्त्वपशवो देवानां परमेश्वरि १५
ते सर्वे तावकाः सन्तु भूतानामपि निर्मये ३
सृतं चान्तरं ये देवी प्रीते ब्रह्माननः पर १६
नेत्रैकैनैव विधिना चकार च महाक्रतून
यियाजन परमां शक्तिं दृष्ट्वा मे ध्यानयुतनपि १
नवहिभागो वेदेषु शोकेनाद्दिनो दिनः
स्त्रियः स्वयुहा लणामां समादह्य ब्रह्मणी विना १८
आपन्नब्राह्मणो वापि भद्रयेद्वेत्रुत्तया शि
वोऽङ्ग विसृष्टं यिंडममाये शिवेन तां गते १९ उ
उथ्य त्वयशोवं दृमा शिवत्वं शिवो ऽसि ई
शः सर्वज्ञाकर्ता प्रभवः प्रलयस्तथा २०

ल
९

यतो विष्ण्वाधिको रुद्रस्तेन रुद्रोऽस्ति वैष्णवः । य
ज्ञेनैव रंगणा वा गजोऽश्वमहिषादिकं ११ आ
त्मार्थं वा परार्थं वा हत्वा दोषैर्न लिप्यते । शूद्रा
दिष्कराणां वापि नागान्भुवि बलिहृष्किकान् १२
यत्कृत्वाश्रमस्थानां क्रियाफलमभीप्सतो
मनःसंकल्पसिद्धानां मद्भक्तानां शिववैष्णवां १३
पशुयज्ञेन वा मेषा महिषास्तिलकं भवेत् ज
पहोमार्चनायैस्तैस्तेषामिष्टं च सिध्यति १४
इति श्रीब्रह्माण्डोत्तरपुराणे षड्ग्रीवागस्त्यसं
वादे ललितोपाख्याने हिंसादोषस्वरूपकथने
नाम द्वितीयोऽध्यायः २ श्रीः भगवन्सर्वमा
ख्याने हिंसादोषस्य लक्षणं लेशस्य लक्षणं
किं वा न मे विस्तरतो वद १ हयग्रीव उवाच
पापानामधिकं पापं हननं जीवजातिनां
एतस्मादधिकं पापं विश्वस्ते शरणं गते २
विश्वास्य हत्वा पापिष्ठः सूक्ष्मं वाप्यजातिजं

8

ब्रह्महत्यादिकं पापं नस्यात्तत्रास्य निष्कृतिः ३
ब्रह्मस्वहरिद्रस्य कृच्छ्रार्जितधनस्य च व
दुष्टकलत्रस्य तेन जीवितमिच्छता ४
नरूबलेन परेहवस्य प्रायश्चित्तं न विद्यते वि
श्वस्तद्रव्यहरणं तस्याप्यधिकमुच्यते ५
विश्वस्तेनाप्यविश्वस्तेन दरिद्रधनं हृतेन त
नोदेवद्विजातीनां हेमरत्नापहारके ६
योह्रस्यादविचारेण सोश्वमेधफलं लभेत्
गुरुदेवद्विजस्वहृत्तत्रस्यात्मसविश्वव ७
स्तेयाद्धःकर्मणो वृशोनरत्तणं तवं श्रं
मन्त्रान्नाद्विजाद्देष्यपात्रत्रियाद्धलिणादपि ८
दशोत्तरशतैः पापैर्लिप्यते धनहारकः
घोरे वैवोदाहं नीमेः निद्रामेऽपतानवे ९
रहस्यानि रहस्यं च सर्वपापप्रणाशनं पु
णकोचीश्वरी जातो वज्रायोनाम चौरकः १०
तस्मिन्नरवरे रम्ये सर्वैस्वर्गसमन्विताः

ले ५

सर्वैर्नीरोगिणोहृष्टैः सविनोदप्रयायिनः ॥
सर्वैः स्वच्छमदैरस्मिन्नगरे सततं नरैः लो
कैर्लोके क्रमेणैव वद्धद्रव्यमपाहृतं १२
नटेरणेपवं हृतास्थापयामासलोभतः
तज्ज्ञापनशिलाधोयत्नास्मिन्दूरे गते सति १३
किरातः कश्चिदागत्य तां हत्वा तद्दशांशतः
तद्दाराविदितस्तेन कष्टभारं वहन्नथो १४
सोपि तच्छिलया साधमद्रिशाखं प्रयत्नतः
उत्तस्थ तस्मै संप्राप्य हृत्वोपि धनरक्षया १५
एवं वहूपतं हृत्वा निक्षिप्य महीतले कि
रातोप्यगृहं प्राप्य अभावेषु दिनैः स्त्रिया १६
मयाकांक्षमाहूतं गच्छता पथि निर्जने
लब्धं धनमिदं भीहत्समाधत्स्व धनार्थिनी १७
तच्छ्रुत्वा वचनं तस्य विधायापं तरेतनः
चिंतयंतीतनोवाचकामिं देव वचनमब्रवीत १८
निःसंसंचरते विप्रो मामकानां गृहेषु यः

मं विलोकयन्नविराद्बहुभाग्यवती भवेत् १९
चानवैर्ण्यस्तनाग्रिशुसैयं चेद्राजवल्लभा किं
न भिल्लैः किरातैश्च शैलषैण्यं तितात्तिजे २०
लक्ष्मीर्नैनिष्ठति चिरं श्रापाहल्लोकजन्मनः
तथापि बहुभाग्यानां पुण्यानामपि पात्रिणी (२१)
दृष्टस्वैं वनतनुकेन कदाचिद्दुःखभवेत् अ
थवात्मप्रयासेन कृच्छ्रायलभ्यते धनं २२ न
देवतिष्ठति चिरं मन्यकृच्छ्रनि कालतः स्वय
मागतवित्तेन धर्मार्थे विनियोजयेत् २३ कू
पश्चैतेन तस्यां वापीकूपादिकाः शुभाः १
तितद्धचनेष्कता भाविभाग्यप्रचोदितः २४
बहूदकसहदेशे न तत्र न च लोकयेत् निर्म
मेषमद्दैः स्यभागे विमलोदके २५ स
बहुद्रव्यसंसाध्येन रागेचातयोदके द्वे।
शुकर्मिकारिष्यो निरिविलेशुधनेशु च २६
ग्रसेसर्णीननकर्मरक्षाचिन्ताकुलो भवेत्

ल
९

तच्चैवं वज्रनाभानमज्ञातोऽत्र चरास्यहं २१
तेनैव बहुधा दृष्टं पञ्चभूरिमहीतले लो-
कं लोकं हरिष्यामि तत्र तत्र पुनेव हृ २८ १
तिनिश्चित्य मनसा तेनाज्ञातनलमव्रगात्
तैश्चवा हृतस्तस्मै तेन सेतमपृच्छत २९
मध्ये जलं कृतं तेन प्रासादमपि शार्ङ्गिणः
तत्र सर्वाम भूदिव्यमशोषितजलेमहत ३०
सेतमध्ये चकाराग्रं शेकरायतनं महत्का
नैनेचाहंयनीतेवहुसवसमाकुलं ३१ ते
णाश्चापि महाहंसि तेजापि च कारसः
देवताभ्यो हि तेभ्यश्च प्रादात्तानि विभज्य सः
ग्रामाणां च सहस्राणि अष्टदेवानन्तु लोकान्वहृन
मेतोऽच्युत बद्दे हमाद्येरि देवचनमब्रवीत् ३३
कथं त्वं वीर देवानाः किरानः काश्चविक्रयीः
कथं महासेनं त्वंयः कोदेवालयकल्पना ३४
कथं ते ग्रामानि क्रमानि ग्रामाणायतनानि च

22

10

कृपयैव कृतं सर्वं भवतां भूसुरोत्तमाः ॥२५॥
प्रतिगृह्य भवन्तो मे देवाण्यायतनानि च
कृतार्थं कुरुत त्विप्रमाद्दशं सा द्विगतिर्द्विजाः ॥२६॥
प्रतिगृह्य ततस्तैस्तैर्देवरातसुतो द्विजाः । द्वि
जवर्मेति नामासीत्तस्य शीलवतीति च ॥२७॥
चक्रुः संतुष्टमनसो महात्मानो महौजसः
तेषां संरक्षणार्थाय देवैर्भूमिः सहितो वशी ॥२८॥
तत्रैव वसतिं चक्रे हृदितो भार्यया सह ॥ ३
ते द्विजाभिधानेन देवरातपुरं त्विति ॥२९॥
नाम चक्रे पुरं स्थाप्य ततो बभ्रुविलाद्विजा
न् । ततः कालवशं प्राप्तो द्विजवर्मा गतासवः ॥३०॥
धर्मस्य चलणो विलोहितारुद्रस्य च गताः
अमोघमभवत्तेषां पुरं देवासुरोपमं ॥३१॥
अथ तान्ते समागत्य नारदो वाक्यमब्रवीत्
मा कुर्वन्तामिदं पुत्रं स्मृत्वैतद्वचनं मम ॥ ३२
अद्यं किरातस्थार्थेण सेतुबंधं प्रणाकरोत्

ले
॥

वाग्भूतस्योरे केयं यावद्दुःखवतो मतिः ४३
सवद्भ्योऽहं रुद्धं नेषां यावन्नेष्याम्यतिः गा
नेष्वविलक्षितेशुष्कज्ञानारम्भाषितं ४४
वचारहारशाहं तेन वाग्भूतैर्नारिहगः भा
र्योनस्याद्दसमुनिसलवरोषोनकिंचन ४५
न्वयाकृतेन पुण्येन ब्रह्मलोकमितो व्रज
वाग्भूतेपतिं दृष्ट्वा नैच्छन्नीब्रह्ममंदिरं ४६
निर्वेदं परमापन्नामुनिमेनमभाषत वि
नापतिमहं तेन नगच्छेयं पितामहं ४७
इहैवास्मै पतिर्यावत्वद्देहं लभते नया त
नेस्वयायातिलक्ष्यतामेवानुचराम्यहं ४८
परिहारो यथा किन्नु मद्याकांक्षितेनवा
इतितस्यावचः श्रुत्वाप्रीतःप्राहतपोधनः ४९
भोगात्मकं शरीरं त्वकर्मकांक्षकरंतव
ममप्रभावादुविता परिहारं वदामिते ५०
निराहारो महातीर्थे त्वान्वानिसंदृश्याविकं

॥

संजयित्वा शिवं भक्त्या कंदमूलफलाशनः ५१
ध्यात्वा हृदि महेशानं शतरुद्रमथो जपेत् १
ब्रह्महा मुच्यते पापैर्घोरैरसहस्रतः ५२
पापैरन्यैश्च सकलैर्मुच्यते नात्र संशयः ३
मातृद्विट्प्रद्रोहेण सैरुद्राध्यायंतपायतः ५३
श्रुतगर्ह्येति तं नारी नैवं वा नरधीयत भ
नेः पिशाचैः संकल्पजन्मापपरामेजप ५४
विशुद्धकलेवरेषेन स्वशरीरमवापसः न
नोवन्नाभिपक्षोरः कालधर्ममुपागतः ५ ५
श्रेयतइत्थवंतोपि कालधर्ममुपागताः
यमस्तत्रानुसमाहूय वाक्यमेतदुवाच ह ५६
भवद्भिस्तु कृतं पापं दैवात्सत्कृतमप्युत
किमिच्छथ फलं प्राक्तं दुष्कृतस्य शुभस्य वा ५७
इति तस्य वचः श्रुत्वा प्रोचुर्वैज्ञादिकास्तत :
सत्कृतस्य फलं त्वादौ पश्चात्पापस्य भुज्यते ५८
पुनरागत ततो पुत्रं पुत्रमित्रकलत्रकैः प

ल
१२

तस्यैव बलात्सर्वे त्रिदिवं गच्छन्तु ते ५९
तेपि हृष्टा विमानाग्रे द्विजवर्म्मागमास्थिताः
यथोचितफलोपेतास्त्रिदिवं जग्मुरंजसा ६०
द्विजवर्म्मा विलासेन लोकानतीत्य सत्तमः स-
ख्यः गाणपत्यमनुप्राप्य कैलासे पार्वतीपते ६१
इंद्र उवाच नारदस्य विभागं च कथयस्व म-
हामते सेनावेधादिकानां च गणपानां गुण-
वर्द्धनः ६२ बृहस्पतिरुवाच शृणुष्वाद्य
फलं प्राप द्विजवर्म्मा महायशाः वत्सराम
लदीर्घेन लंदैवैनपूताः परे ६३ मनोवा-
क्कायैश्च पापमिश्रं न तद्धि क्रियते कृतिः वि
नश्यंते च तेनैव कृतेन स्वर्गिदाकैः ६४
इति श्रीब्रह्मांडपुराणे हयग्रीवागस्त्यसंवा-
दे तृतीयोध्यायः ३ इंद्र उवाच श्रावयस्व
किंरूपं को देवः कोस्य वा गुणः श्रमहोदक
किं तत्तिलो विस्तरतो वद १ बृहस्पतिः

12

पैष्टिकं मालजं कैरं माधूकं गुडसंभवं क्रा
माम्लनतं रपापेन हद्वो ह्वो ह्दन लष्या २ वा
ऽमाघं सदासवै राफगुंमिस्पमस्मेत र:
तीयमपि वैश्यस्य शूद्रोणाघहंयं तथा ३ र
तीयादित्रिवर्णानामासवं पेयमुच्यते स्त्री
णामपि त्रैयादिपेयं स्यात्सुरापानं विना ४
पतिहीना च कन्या च यत्प्रजेद्दन्नमतीनथा अ
भर्तृसत्रियोनारी मद्यं पिबति लोलुपा ५
उन्मादिनी निसाख्याना नामजेदस्य जामिव
दशाषष्ठद्वचनस्य स्त्रहिजानीनामद्यं भवेत् ६
स्त्रीणां मद्यं न दंर्धस्यान्मादस्या इन्द्रसंगमे म
द्यं पीला हिजो मोहाक्कुच्छ्रं चान्द्रायणं चरेत् ७
जपेच्चापि नगायत्रीं जातवेदसमेव वा अ
विकारादयं वापि जपेत्कुष्टोभवेन्नर: ८
क्षत्रियादित्रिवर्णानां हिजाद्द्वोहत:क्रमात्
स्त्रीणां महोदस्य मिथ्याकारयेद्धाहिजेरपि ९

ल
१३

अन्तर्जले सहस्रं वा जपेत्कुडिमवाप्नुयात्
लक्ष्मीः सरस्वती गौरी चण्डिका त्रिपुराम्बिकाः ॥१०॥
भैरवी भैरवी काली महाशास्ता च मानवः
अस्मात्स्वराक्रमपलासोऽत्र जपेन मधुशास्यते ॥११॥
शालग्रामस्वविनातेन यजेद्देवं न पारगः न॰
त्रिवेदितमश्वन्तस्तटनमास्तटात्मकाः ॥१२॥
नासंप्रभावात्कुलेनिर्लैपास्तपरांगतिं
कृतस्याखिलपापस्य ज्ञानतोऽज्ञानतोऽपि वा ॥१३॥
प्रायश्चित्तं परं प्रोक्तं पराशक्तेः पदस्मृतिः
अनभ्यर्च्य परां शक्तिं पिबेन्मद्यं नतोऽधमः ॥१४॥
रौरवे नरके हन्त निवसेत्कल्पसंख्यया भो
गलाभायो मद्यं न पिबेत मानुषाधमः ॥१५॥
प्रायश्चित्तं न चैवास्य शिलाग्निपतनादृते
हिमो मोहान्न पिबेन्नह्रहाकामतोऽपि वा ॥१६॥
अग्रयदास्वमहतामनुतापाच्चकर्मणः
अर्चनाच्च पराशक्तेर्यमेस्वनियमेऽपि ॥१७॥

13

वेद्वायणेनकृत्स्नेनदिनसंभोगकृतेनच
शुष्कनाग्नालेपेनदोषान्यमाहारादिनामथ्या
इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेहयग्रीवागस्त्यसंवा
देललितोपाख्यानेलेयपानस्वरूपकथनं
नामचतुर्थोध्यायः ४ ॥ ३ ॥ अगम्यागम
नेकिंवाकोदोषः काचनिष्कृतिः एतन्मेशु
निशंसलविस्तराद्धक्रमईश्वि ॥ १ ॥ हयग्रीवः
अगम्यागमनेनाममानस्यस्वस्यगृहास्त्रियः
मातुलस्यप्रियाचेतिगतेमानासितिनिष्कृतिः
मानसंयेनघटंचेतदैवस्वस्यसंगमे गुरु
स्त्रीसंगमेतद्वद्रावोवद्वस्मृताः २ ब्र
ह्मोपदेशमारभ्ययावद्देहान्तदर्शनं एके
नवस्तेयेनममहागुरुरुच्यते ४ ब्रह्मो
पदेशपकत्रवेदशास्त्रार्थबोधकः आ
चार्यस्सनविज्ञेयस्तदेकैकस्तुदेशिकः
गुरोरागमेनरावस्याटाचार्यस्यप्रियागमे

१८

३

५

त
१४

द्वादशाहं चरेत्कृच्छ्रमेकैकेन षडहकं ८
मातुलस्य स्त्रियं गत्वा षडहं कृच्छ्रमाचरेत्
ब्राह्मणस्तसमानीयां प्रमदां यदि गच्छति ९
त्रिरात्रोपोषितः शुद्धिः प्राणायामशतं चरेत्
ऊलटांनसमानीयां त्रिरात्राच्छुद्धिमिच्छति ८
पंचाहं तत्स्त्रियं गत्वा समाहाद्दैशपनामपि
वकीकिरातकैवर्त्तकर्मकारादियोषितः
शुद्धिमाहाद्दृष्टाह्नेन पराशम्याचेनेन च
समो ब्राह्मणीं गत्वा प्रमादाद्दहतः शुचिः ९
देवदासी ब्रह्मदासी स्वतंत्रा शूद्रदासिकाः
दासी चतुर्विधा प्रोक्ता हेवाद्येवत्त्रियासमा ११
ग्रमावैश्यागमनात्तस्मात्तदस्माद्दीनजातिवत्
ग्रात्मदासीद्विजो मोहाद्ढकार्थे दोषमादिशेत्
त्वंकीश्रतसमंतीगत्वा प्रमापसंचरेद्दुते द्वि
गुणेन परां नारीं चतुर्भिः तत्त्रियं गत्वा १२
अष्टभिर्वैश्यनारीं च पुंशाबोङशाभिलप्या

द्वात्रिंशके संक्रान्तो वैशंपाष्टी मिथुनाचरेत् ॥४

रजस्वलां तु यो भार्यां मोहतो गन्तुमिच्छति

स्नात्वा सवस्त्रं संयुक्तः कृच्छ्रार्द्धेन विशुध्यति ॥५

उपोष्य नक्तं षष्टदिने स्नात्वा कर्म समाचरेत्

नैष्ठिकां मां गतां गत्वा नक्तं कृच्छ्रं समाचरेत् । ६

पित्रोरेव तथा कर्म यो गच्छेद्विधिना विना

त्रिरात्रोपोषणं कृत्वा तिलामेवाद्ध दद्यात्तथा ७

कर्मागन्तानयोन्यस्मै दत्वा पश्चात्तु गच्छति

पित्रोरेव तथा पापाद्विनाद्धेन विशुध्यति ॥८

ज्ञातः पितृमंत्रो मासं कर्माभावेन गच्छति

श्रमोत्क्रान्तं तेन तौ गत्वा प्राणायामशतेन तु । ९

एकेन संगतो ज्ञात्वा यो मस्मै न प्रयच्छति

वृषलः स तु विज्ञेयः सर्वकर्मबहिष्कृतः ॥१०

ज्ञात्वा पितृमंत्रयोगत्वा परोक्षां तद्विनाशने

विधवा ज्ञायते नैव सर्वं गत्वा रमाम्नुयात् ॥११

श्वशुरस्य द्विज्ञातीनां कृच्छ्रार्द्धविधिना तथा

ल
१५

तथा कर्माणि कुर्वीत श्रौतस्मार्तादिकानि च
श्रद्धया ज्ञानहीना वापि न हि नाशेऽस्य थापि वा
भोगेच्छासाधनासक्तेन येनापाखिलकर्मस
ब्रह्मादिपिपीलिकान्तं जगत्स्थावरजंगमं
पंचभूतात्मकं शोकं च तत्त्वं सतनयाप्नुते १४
जन्मयाहारमरणनिद्राभीतस्त्वसर्वदा ना·
हारेण विना जंतूनाहारो मरणस्य तः १५ ड
तरो मरणसत्स्मान्न वैषां प्राणिनामपि पु
नारीरूपवक्त्रसामदनेनैव विस्मरकृ १६
प्रकृतिमकरोद्दैतदैशिखितलयात्मिकां
तत्प्रकृत्या प्रवर्त्तंते तेन त्रिरूपात्मयोगानि १७
प्रवृत्तैव यथा बुद्धिं मायामुग्धः केन यो धृताः
तद्रूपस्पतमोपाधेरुद्वहाभिसंप्रत १८
सर्वात्मको वासुदेवः शुद्धसत्त्वगुणान्वितः
श्रीपद्मिमलप्रकृतिः लक्ष्मीः सर्वजगन्मयः १
पंचपंचात्मनस्तस्यैर्भावनेन क्रियतैतत्तरः २

पतन्मंत्रानुभावात्त्वमस्थ्वंक्रियतेयदि २०
नाद्भुतोमंत्रकर्माणोनदोषोविद्यतेनयोः
इयंमयाज्ञगाहाग्नीशुद्धोहंसदाशिवः २१
पंचविंशतितत्त्वानांशीतयेमयतेपुना
पतन्मंत्रानुधावात्त्वमथ्वंक्रियतेयदि २२
नाद्भुतोगुणकर्माणोनदोषोविद्यतेनयोः
तपोबलवतामेतत्केवलानामयोगतिः २३
स्वस्थीविषयप्रवेदंतयोरपिविधेर्बलात प
रस्परात्मिकाहृदोर्दैव्याभक्त्यारचेतसा २४
तयोरपिमनाकेवैनिर्विहृदिवसेयतः ३०
दंचग्मणदेवेंद्राद्दसंपरंममहत् २५ सर्वे
षामेवपापानांयोगपद्येननाशने भक्ति
श्रद्धासमायुक्तःस्नानेनतर्जलसंस्थितः २६
अष्टोत्तरसहस्रेणजपेन्मंत्रदशाक्षरी आरा
ध्यचपरांशक्तिंमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः २७
तेननश्यंतिपापानिकल्पकोटिकृतान्यपि

ल १९

सर्वोपद्रवविमुक्तेन सर्वाभीष्टं च विंदति २१
इति श्रीब्रह्मोत्तरपुराणे हयग्रीवागस्त्यसंवा
दे पंचमोऽध्यायः ५ इंद्र उवाच भगवन्सर्वध
र्मज्ञ सर्वभूतहिते रतः संयोगजस्य पापस्य
विशेषं वक्तुमर्हसि १ बृहस्पतिरुवाच
संयोगेनैव यस्मात्पतनं ब्रह्महा निगद्यते
कर्तास्थानसदृक्त्रिमितो न मतः क्रमात् १
क्रमादृशांशतो यस्माद्वृद्धिः पूर्वोक्रमागतः
मद्यकल्कजनिर्यासे लाक्षा केशं जनेन तथा २
लशुनं च कलिंगं च महाकोशातकी तथा
विवीलिंगीकैरवं च वृहत्तिनी शिग्रुल्लिविका ३
उदुंबरं च वार्ताकं कंकनके बिल्वमारिका क्र
मादृशगुणं स्मृतं नमद्यमेधा विनिर्दिशेत् ४
श्वजीवीमरिज्ञादृव्येदिकाचारनिंदकः ५
क्रमादृशगुणं स्मृतं नेमद्यमसमाटने भवेत् ६

स्विन्नंतुलेनैलक्तमन्नंभुक्त्वाईपापमादिशेत् १
तैरेवहृष्टेनतुक्रकभक्षपादंविनिर्दिशेत् ब्रा
वहत्रविशंस्वैवमल्क्वह्माणांपरोद्ने ८ तै
लपक्वमरहेचभुंजमादमघंभवेत् द्विजा
स्मदासीक्तमंचनथारहेनदद्वके ९ वैश्या
यास्तत्रिपादंस्यानथारहेनदोद्ने शूद्रा
न्नेश्वात्लणोभुक्त्वाविनागमचनहुघं १०
तैलाश्येतरसंयुक्तंपक्वंवैश्यान्नहृष्यति वै
श्यावद्वात्लणीभक्षानथारहेनकिंचन ११
उदवस्यान्नद्विजोभुक्त्वाप्राणायाममथातेचरेत्
श्यवांतमेलेजन्माद्रुपहृांवात्रिवारके १२
रहेविमृष्टेवकेवांतथैवांतउलेजपेत्
उपोष्यरजनीमेकांततःशुद्धिर्भविष्यति १३
स्त्रियोभुक्त्वास्त्रियायत्रमेकोयाडाजनेद्विजः
उपोष्यरजनीमेकांततःपापाद्विशुध्यति १४
श्यवाश्यातवयहत्रमलिंगैःपावमानिकैः

ल
९

श्रुत्वैतत्कं न पिबामि भक्तैर्वै वारुणीमिव १४
ब्रह्मार्पणमिति श्लोकं न मया भक्त्या देव भाक्
ईदृग्विस्मृतिनिमंत्रेण मम वाणी मे त्विते १९
सोऽहंभावेन तन्मात्राभक्त्या दोषैर्न लिप्यते
श्रुत्वा शंकरं ध्यायन्न मन्त्रैर्धवक्रेन तथा २०
सोऽहंभावेन तन्मात्राभक्त्या दोषैर्न लिप्यते २१
ईदृशं देवि शृण्वेष वचने मम २२ पा
नाटे वीपरीशक्तिं नमामि पञ्चदशाक्षरी न
त्रिवेदितं तु पानीयोध्यानि पश्यन्ति हि ज २३
नास्मात्र दोषं ते किंचिद्दारिद्र्यभयं तथा
न व्याधिजं भयं नस्य न च शत्रुभयं तथा २४
न पतेयुः श्रियो वास्य सदा सर्वत्र मंगलः प
तेजोकश्चिन्नेशक्रपापानामपि विस्तरं २५
सा पश्चिमं तथा नेनां किं मम अप्रोत्साहमिच्छ
सि २६ इति श्रीब्रह्माण्डपुराणे हयग्रीवागा-
स्त्यसंवादे ललितोपाख्याने श्रीनामसाराम-

17

ते संयोगपापप्रायश्चित्तकथने नाम षष्ठो-
ध्यायः ६ इन्द्र उवाच भगवन्सर्वधर्मज्ञ
त्रिकालज्ञानवित्तमः युष्मत्ते च पुनि काले
भवतां सम्प्रचोदिते १ केन कर्मविपाके-
न मम प्राप्तद्विजात्मागता प्रायश्चित्तं च किं त-
त्सर्व देवदेवताम्बर २ बृहस्पतिरुवाच
काश्यपस्य सुतो जज्ञे दितेर्गर्भे तु निःसृतः
कस्माद्रूपवती नाम यस्तेतां प्रददौ पिता ३
तस्याः पुत्रः सुतो जज्ञे विश्वरूपो महाकृतिः
नारायणपरो नित्यं वेदवेदाङ्गपारगः ४
तेनोद्दिश्य सर्वो यज्ञो भगवत्सुप्रेरोदिते भ-
वान् पितृतो राज्ये देवानामपि वासवः ५
ततः पूर्वं च कालेन सधर्माणां नपि स्थिते
तथा कश्चित्क्रतुः प्रोक्तो ऋषीणां सन्निधौ त-
दा संसारकीर्तियात्रावाकोऽपि कल्पनयोर्गु-
णः वरत्वं तत्र हि निश्चित्य भवतां मतपद्धतिः

७

ल
१८

तेषु अस्मान्नरं वक्त्रं ते सर्वे उपचक्रिरे तत्स्त-
वमेव कथितं मया विधिवत्तेन वै ८ ती-
र्थयात्रासमधिकां संसारेति च दुर्लभे तच्छ्रु-
त्वा ते प्रकुपिताः शेषु मे ऋषयो ऽखिलाः ९
कर्मभूमिप्रजैः शीघ्रं दारिद्र्येणाभिनैः स्वैतैः
एवं प्रकुपितैः प्राप्तः क्षिप्रं कोऽपि समाविशत् १०
पुरीं पुरोऽथ स्माद्दीनो वीक्ष्य चिन्ताकुलात्मना
भवतामहृदैवैत्वपौरोहित्यमर्थमादरात् ११
प्रार्थितो विश्वरूपस्त्वं भुवनपतिनो वरः स्व-
स्तीयोदानवानां तु देवानां च पुरोहितः १२
तामर्थमकरोद्दैत्यः सोऽपि महातपाः व-
भुवनस्तस्य वलोनदारैः संदृष्ट्वा सवै १३
ततस्तं कुपितो राजन्नत्वा सीघं दानवेशितः
हंतुमिच्छं तरणस्थापुत्रनपसास्त्र्याथतेववं १
तमामनस्त्य पुत्रिमिविशिमिष्टेणास्मि वपर्थे ते
यथीपुर्वारदिग्भागं प्रलानं दैकनिष्ठिते १४

18

सर्वभूतहितेतं तमनारोरघुकुलिनं शि
रसियोगपदेनबिभ्रामासननदैयवत १६
तेनपापेनसंयुक्तः पीडितश्चगुरुस्फुटः त
तोमेरोर्गुहांस्थित्वाबहून्यब्दानिसंस्थितः १७
ततस्तस्यवधंश्रुत्वाधातातमुनिनाकृतः
पुत्रशोकेनसंतप्तस्तांशशापप्रकुपितः। १८
निःश्रीकोभवत्तस्मिन्प्रसमशापेनवासवः
शुनाशपकालतोदेवाःविषमादैत्यपीडिताः १९
तथामयाचरहिताःसर्वेदेवाःपलायिताः
गत्वातत्रब्रह्मसदनेनत्वातन्तुष्टुवुश्चिरं २०
ततःसचिन्तयामासमनसाह्यस्यप्रतिक्रियां
तस्यप्रतिक्रियांवेत्तुंनशशाकात्मभूस्तदा २१
ततोदेवैःपरिवृतोनारायणमुपागमत्
तत्रास्तनावनर्वैकुण्ठःतत्तुतंव्यजिज्ञपत् २२
विचिन्त्यसोपिबहुधाकृपयालोकनायकः
तदुपायंविधाभिनात्रिभुवनेष्वथार्पयत् २३

ल
१९

त्वं शम्भुर्म्मां च रूपेण तेषामपि परेश्वरं तदा
भर्त्ता समस्तयोगानां गुरुर्व्वासि सर्वथापि २४ द्वि
रूपेण नर्भवन्तं नस्तदेवानामपि शाश्वितं एवात
मूर्तिधरीण्याश्च परेशो मयुतस्तदा २५ ते
षं यं धव भूवाश्रर्ज्जो निर्गामसमूष्वं निर्ग
तो गच्छ गामस्मात्वमिंद्रो देवनायकः २६ रा
ज्ञाश्रिद्ये च संप्रामः प्रसादात्परमेष्ठिनः ते
नैव संप्रतितेयाता जगाद्वजनार्दनं २७
मम शापो वृथा न स्यात्कालान्तरे हरिः
भगवांस्तद्भवः स्कन्दाद्गुनेरमिततेजसः २८
प्रहृष्टो भाविकार्यं तत्स्तोमेव नरोधयो
पनावन मिमकाले त्रिलोकीपालयन्भवान् २९
पेश्वर्यमरमन्नाकैलासाद्रिमपीश्वयन
सर्वज्ञेन शिवेनाथप्रेरितो भगवान्मुनिः ३०
दुर्वासा नम ऋद्धेः शाकल्ये कामः शशाप ह
एकमेव फलं जातमुभयोः शापयोरपि ३१

19

प्रपन्नाः पश्यन्ति श्रीकं त्रैलोक्यं समं जायत
न्ये यत्राः संप्रवर्त्तन्ते नदा नानि च वासवः ११
न यमाना पि नियमा न तपांसि च क्रतुवित
विशास्तैर्विनिश्चौकाः लोभोपहतचेतसः १२
निःस्वाधोष्टीनास्वनास्तिकाः शापशोभव
न निरोधविरसाभूमिर्निर्वीर्या जायते नरा १ ४
भास्करो धूम्रसाकारश्चन्द्रमाः कान्तिवर्जितः
निस्तेजस्कोऽद्रविर्भौमो मरुद्धूलिमयाकृतिः
नयस्समा दिशो मार्गा न भानेव च निर्मलः ३
वेलादेवनाः सर्वा विभान्ति स्मादृशाद्व १८
प्रविशाप्यमेवासीत्त्रैलोक्यं सचराचरं १९
इति श्रीब्रह्माण्डपुराणे उत्तरभागे हयग्रीवागस्त्यसं
वादे ललितोपाख्याने सप्तमोऽध्यायः ७ ह
यग्रीव उ. एवं कथयतो देवगुरुस्तानिमेषदृशोः
मलकाद्याः महादैत्याः स्वर्गलोकं व्यवाधिरे
नेटेनोपानमविलं विविद्विडं वलगर्विताः

ल
२९

उद्यानपालकास्सर्वेनायुधैः समन्तादुपागत १
प्राकारमवभिद्यैव प्रविश्यनगरांतरे मंदि
रस्थान्सुरान्सर्वान्नसंख्यपर्यपीडयन् २ प्रा
जिष्णुरूपरोगत्वामशेषाणि विशेषतः ना
नादेवाः समस्तास्त्वब्रह्मशक्रमहेशवादिनाः ४
तादृशं चोपमाकर्ण्य वासवः शोकवासनः
सर्वैरप्रगतो देवैः पलायनपरोभवत् ५
ब्रालथामसमम्प्रेना विषण्णवदनोद्भवाः
पश्चावकथयामास निखिलं दैत्यचेष्टितं ६
विधातापि समाकर्ण्य सर्वदेवसमन्वितं
हतश्रीकं दीनहृदयमालोक्येदमुवाचह ७
इदं समखिलं देवैर्युक्तं देशरणं भजे दैत्या
नानिर्जिता क्रमसनेश्रेयोविधास्यति ८
इत्युक्तानेन सहितः सर्वं ब्रह्मापितामहः
समस्तदेवसहितः क्षीरोदधि समुपाययौ ९
अथ ब्रह्मादयो देवा भगवंतं जनार्दनं १०

20

नेष्टबुद्धीभिरिष्टाभिः सर्वलोकमहेश्वरे १०
अथ प्रसन्नो भगवान्वासुदेवः सनातनः ज
गाद सकलान्देवान्जगद्रक्षणलंपटः ११
भवतां सं विधास्यामि तेजसैवोपबृंहणं प
रुष्टेन मयेदानीं युष्माभिस्तद्विधीयतां १२
ओषधीः प्रवास्य सर्वैर्हि पंतक्षीरसागरे अ
सुरैरपि संधाय यत्नममेव वचनेरितं १३ मं
थानं मंदरं कृत्वा कृत्वा योक्त्रं च वासुकिं म
थिष्यिते मत्सहायेन मथ्यताममरं ते सुराः १४
समस्तदानवाश्चापि वक्तव्या सांत्वपूर्वकं
सामान्यमेव युष्माकमस्माकं च फलं त्विति १५
मथ्यमाने तु दुग्धाब्धौ यास्समुत्पद्यते सुधा
न मानाद्बलिनो यूयममराश्च भविष्यथ १६
यथा दैत्यास्तु पीयूषं नैतन्नाशं पति किंचन
केवलं क्लेशभावं तत्करिष्यामि तथापरं १७
इति श्रीवासुदेवेन कथितानि निखिलास्सुराः

ल
२१

संध्याने सकले दैत्यैः कृतवंतस्तपोधन १८
नानाविधैस्तपोभिस्तैः समानीय सुराः सुराः
दीनाश्चपयसिदिव्या वैकुण्ठाधिकनिर्मले १९
संस्थाने मंदरं कृत्वा कृत्वा घोरं च वासुकिं
शरीरे भिरसधृतेन संख्येनैव परमास्थितं २० वा
सुकेः पुच्छभागेन सहिताः सर्वदेवताः शि
रोभागे तु दैत्येया निपुणास्तत्र शोभिताः २१
बलवंतो विदैत्यास्तेन समालोड्य सपावकैः
निर्दग्धवपुषः सर्वे निस्तेजस्कास्तथाभवन् २२
पुच्छदेशेन कर्षंतो पुष्टास्ताधिनाः सुराः
श्वतुहृलेन वातेन विस्तनाश्रितेन ते २३
स्यादि कृष्णाकृतिः श्रीमान्मध्ये दीर्घपयोनिधेः
श्रमतो मंदराद्रेस्तु तन्मध्ये विष्णाननामयान् २४
मध्ये च सर्वदेवानां रूपेणान्येन माधवः च
कर्षवासुकिं वेगाद्देवमध्ये परागत २५
शैलरूपेणानंतशैलपृष्ठं धर्मकृतनवाकूरिः स्तु

21

पेशलं वेदं वैर्ब्रह्मणा तेजसा युतः ॥ १७ ॥ उप-
बृंहितवान्देवान्नेन तेबलशालिनः तेजसा
पुनरप्येन बलाकारसहेनसः ॥ १८ ॥ उपबृंहि-
तवान्नागं सर्वशक्तिर्जनार्दनः मथ्यमाने-
ततस्तस्मिन्क्षीराब्धौ देवदानवैः ॥ १९ ॥ आ-
विर्बभूवभ्रतः स्वाभिः स्वाभ्रजिता मुदं
जग्मुस्तदा देवाः दैतेयाश्च तपोधन ॥ २० ॥ म-
थ्यमाने पुनस्तस्मिन्क्षीराब्धौ देवदानवैः
किमेतदिति सिद्धानां दिविविनयतां तदा २
रुक्मिता वारुणी देवी मदालोलविलोचना
असुराणां पुरस्तात्सा स्वयमानाप्यतिष्ठत ॥ २१ ॥
न गृहीतैव तां दैत्या असुरांस्ताभवंस्ततः
सुरा न विद्यते येषां तएवासुरशब्दिताः ॥ २२ ॥
अथ सा सर्वदेवानां मध्यतः समतिष्ठत ॥ ज-
गृहुस्तां मुदा देवाः सचिताः परमेष्ठिना ॥ २३ ॥
सुराग्रहणतो ह्येते सुरशब्देन कीर्तिताः

ले ११

मथ्यमानेततोभूयःपारिजातोमहाद्रुमः २ ४
आविरासीत्सुगंधेनपरितोवासयन्जगत
अत्यर्थंसुंदराकाराःधीराश्चाप्सरसांगणाः २५
आविर्भूतास्तदेवर्षेसर्वलोकमनोहराः त
तःशीतांशुरुत्पन्नंजग्राहमहेश्वरः २६ वि
षजातंततस्तस्माज्जगृहुर्नागजातयः कौस्तु
भाख्यंमहारत्नमाददेतंजनार्दनः २७ त॰
तःस्वपत्रगंधेनमदघूर्णोमहौषधीः विज
यानामसंजातेभैरवस्तामुपाददे २८ त॰
तोदिव्यांबरधरोदेवोधन्वंतरिःस्वयं समु
त्थितःकरेबिभ्रदमृताढ्यंकमंडलं २९ त
तःस्वस्थमनसोदेवादैत्याश्चसर्वतः मुन
यश्चाभवंप्रह्लादंनीतपसांनिधे ३० त
तोविकसितांभोजवासिनीवरदायिनी ३
त्थितापद्मकराश्रीःतस्मात्क्षीरमहार्णवात ४॰
श्रद्धंतोमुनयःसर्वेश्रीसूक्तेनपरांश्रियम

नदृष्टलक्षहृद्याः गंधर्वाप्सरजगः श्रुता ४२
विश्वाचीप्रमुखाः सर्वानरनृत्यपरायणाः
गंगाद्याः सर्वनद्यस्तानार्थमुपतस्थिरे ४३
ब्रह्मेशैरिंदतिनश्चैवमेघपात्रस्थितैर्जलैः श्रा
दायस्नापयांचक्रुस्नांश्रियंपद्मवासिनीं ४४
नलसीचसमुद्रस्तांपराध्यानैकजांह्निरेः प
द्ममालांददौतस्यैमूर्तिमान्क्षीरसागरः ४५
भूषणानिचदिव्यानिविश्वकर्मासमर्पयत्
दिव्यमाल्यांबरधरादिव्याभरणभूषिता ४६
ययौवक्षस्थलंविष्णोः सर्वैर्देवपश्यतांरमाः
नलसीनह्वूतानेनविश्वनाथभविस्तना ४७
पश्यतिस्मचसादेवीविष्णुवक्षस्थलालया
देव्याकृपार्द्रयादृष्ट्यासर्वलोकमहेश्वरी ४८
इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेहयग्रीवागस्त्यसं
वादेललितोपाख्यानेअमृतमथनंनाम
प्रथमोध्यायः १ हयग्रीवोवाच श्री

ल
२२

पुरा देवा महेन्द्राद्या विघ्नाशम्भविलना सं-
गीकृता महाधीराः प्रमोदं परमं ययुः १
मलकाद्यास्ततो सर्वे दैत्या विघ्नपरायणाः
संत्यक्ताश्श्रिया देवा भृशं दुःखमागताः २
ततो जगृहिरे दैत्याः पदं तेषां करस्थितं प
मामस्तु सातां कलशं कलशोद्भव ३ श्र
यास्तु तां देवानामन्योन्यं कलहो भवत् प
तस्मिंस्तु नेत्र विघ्नः सर्वलोकैकरक्षक ४
सम्यगाराधयामास ललितो हेरम्बं कृपयेणी
स्वराणामसुराणां च राणां वीहस्वदाहतं ५
श्वेतनिजपदं प्राप्य शम्भुः कैलासमास्थितः
मलकं येन प्रभामा सदैत्यानामपि प्रभुषा ६
श्रद्धैश्चरत्नाः सर्वे संपराधमकुर्वतः भ-
गवानपि योगीन्द्रः समाराध्य महेश्वरी ७ त
दैकध्यानयोगेन तद्रूपः समजायत सर्वा
संमोहिनीमातनुसातात्संगारनायिका ८

23

सर्वशृंगारवेषाढ्या सर्वाभरणभूषिता
शरणमशरणानां च निर्वाच्छरणमुल्बणं
मेदस्मिन्नेनैदेवेयाम्नोहृद्यंतीजनादद्द ग
लेघुडेन किं शकैर्मम स्यान विभेदिभिः ८
तिष्ठैः किं वृथालापैः केदशोभणाद्वैतभिः
शुद्धमेवात्ममध्यस्थायुष्माकं चादिवौकसां ११
शुपंचामीच निनरांमनग्रहिक्लेशभागिनः
सर्वेषां समसेवाधरास्माध्यस्तमद्भुतं १२
ममदृस्लेशदानमेस्वथापात्रमत्रमम इति
नस्याव्वः फणौदैत्यास्तद्दाकामोहिताः १३
पीयूषकलशेनस्मिदृष्टिलेशुभ्नचेतसाः
सानस्यात्वेसमादृधजगान्मोहनवृपिणी १
स्वाणमस्वराणं चरूपकं किं चकारदृ
दृयोः पंकेस्वमध्यस्थानात्रवाचस्वराः स्वा
ने नृत्लीभवंन सर्वैपिक्रमशोदीपनेमया
नद्दाकामशारेचक्रस्तेसर्वेसमवायिनः १४

ल
२४

स्नानसंमोहिताशेषलोकदानमुपक्रमे
क्षणात्कनकदर्वीकां क्षणान्मंगलकंकणं १७
कमनीयविभूषाढ्यासाकलापरमावभौ
वामेवामकराम्भोजेसुधाकलशमुज्ज्वलं १८
दधानादेवतापंक्तौपूर्वंदर्शानदादिशन्त
दिशतीक्रमशस्तत्रचंद्रभास्करसन्निवते १९
दर्वीकरेणविद्धेंदसैंहिकेयेनमध्यगं पी
तामस्तेशिरोमात्रेणसुधामसृगामच २०
नेदृष्ट्वाप्यसुरास्तत्रतत्लीमामनमोहिताः
एवंक्रमेणतन्नस्वेविबुधेभ्योविनीर्णसा २१
श्रुत्वाणांपुरःपात्रेस्वानिधायनिरोदये
रिक्तपात्रेणतेदृष्ट्वासर्वेदैतेयदानवाः २२
उद्वेलंकेवलंक्रोधंयामासुर्दुश्चिकीर्षया
दैत्यःस्वाःसर्वेस्वपापानाहूलोकराः २३
उद्वेलैरस्त्रैःसार्द्धंसमग्रंमेसाधुधाः ते
वध्यमानाःशतशोदानवेंद्राःस्वरोनमेः २४

दिंनाकनिविज्ञमुः पातालेकनिविघ्रुः
दैत्यमलकनामानं विजित्य विभुरीश्वरः २५
आत्मीयोभ्यिषमानन्हृषीकशात्समीहितः
पुनः सिंहासनं प्राप्य महेन्द्रः स्वरसेवितः २६
त्रैलोक्यं पालयामास पूर्ववत्सर्वदेवजित
निर्भयानि खिलादेवा त्रैलोक्ये सचराचरे २७
यथाकामं चरंतिस्म सर्वेदाहृष्टचेतसः त
दानन्दविलेरक्षामोदिनीचारिते मुनिः २८
विस्मितः कामचारी च कैलासं नारदो गतः
वेदिनाचहुतानन्दः प्रणम्य परमेश्वरं २९
तेनसंभाष्यमाणोसौ न होविश्रमापसः
आनसस्थोमहादेवो गनिस्वछाविहारिणि ३०
पप्रच्छ पार्वतीजानि स्वच्छस्फटिकसन्निभः
भगवन्सर्वधर्मज्ञ पवित्रीकृतविष्टपः ३१
कलहप्रियदेवर्षे किं कृत्वेनत्वनाकिनां स
राणामसुराणांवाविजयः समजायत ३२

ल
२५

किंवाप्यमत्तदृष्टांतेविस्मृतावापिकिंकृते
इतिपृष्टोमहेशेननारदोमुनिसत्तमः २३
उवाचविस्मयाविष्टःप्रसन्नवदनेक्षणः स
र्वज्ञानासिभगवन्सर्वद्रष्टासितत्वतः २४
तथापिपरिपृष्टेनमयातद्दृश्यतेधुना ता
दृशेसमरेघोरेसतिदैत्यादिवौकसां २५ श्री
हरिनारायणःश्रीमान्मोहिनीरूपमास्थिते ना
सुरासुरविभूषाढ्यामदनोसृंगारदैवतो २६
सुरासुराःसमालोक्यविस्मिताःसमरोद्यमा
त् तस्मात्यामोहितादैत्यास्तथापात्रेचयाचिता
कृत्वाताभेवमध्यस्थामर्पयामासुरंजसा
ततोदेवीनतोदायमेरक्षितमनोहृताः २७
दैवेभ्यःपवर्णीयूषमशेषंवितनारसा ति
रोहितामरक्षात्तारक्षाभूमंचपात्रके २८
त्वलत्समस्तलोदैत्याःपुरायुधनदृस्थिताः
श्चमैरारमनात्वाटारस्मलव्णपराक्रमैः ३०

पराजिता महादैत्या नष्टाः पातालमाययुः
इमं वृत्तान्तमाकर्ण्य भवानीपतिरव्ययः ५१
नारदं प्रेषयित्वाशु तदङ्कं सततं स्मरन् श्री
मान्ः प्रमथैः सर्वैः स्कन्दनन्दिविनायकैः ५२
पार्वतीसहितो विलमाजगाम सविस्मयः
हीनन्द्रितीरं गत्वा तासन्नीकं वृषवाहनं ५३
भोगीभोगासनाहित्वा हम्यायसद्रसागतः
वाहनादवरुह्येशः पार्वत्या सहितः स्थितः ५
नेदृष्ट्वा शीघ्रमागत्य संपूज्यार्घ्यादिभिर्मुदा
सत्वरं गाढमालिंग्य भवानीपतिरुद्यतः ५
नेदागमनकार्यं च पृष्टवान्विहरेश्वराः
नमुवाच महादेवो भगवान्स्फुहीतानम ५६
महायोगेश्वरः श्रीमन्सर्वसौभाग्यसुन्दर स
र्वसम्मोहनं नक्रमवाप्नुनमणोवरं ५७
यद्रूपं भवतोपात्तं तन्मह्यं संप्रदर्शय दृष्टु
मिच्छामि तद्रूपं रूपमद्वैतमद्भुतं ५८ ना

ल
२९

२

मेवानन्यमनसाध्याताकिंविद्विह्वस्मरः
नथास्त्वितितिरोधत्तसर्वयोगेश्वरोहरिः ४९
शर्वोपिसर्वतस्तस्थेह्यपारयन्कचित
शरद्रद्वमाराममभिरामंश्चलोकयत ५०
विकसत्कलमच्छ्रेणीविनोदिमधुपालिकं
चंपकस्तवकामोदसुरभीकृतदिक्तटं ५१
माकंदवृंदमाधीकमाद्यल्लोलकोकिले
अशोकमंजलीकोडमनोज्ञवशिखीविटिके ५२
भृंगालिनवझंकारजिनवकलकिनिक्वणे
पाटलोहारसौरभ्यपाटलीकृतमोज्ज्वले ५३
नमालतालहिंतालकृतमालाविलासिते
पंक्तिनरीहिविकारीचंपकजपीपरिष्कृते ५४
वातोद्धूतचलत्स्वादुपल्लवोत्कलगुच्छके
संतानप्रसवामोदसंतानाधिकवासिते ५५
नत्रसर्वर्तुपुष्पाढ्येसर्वलोकमनोहरे पा
रिजाततरोर्मूलेकांताकांचिदहपगत ५६

26

बालार्कपाटलाकारा नवयौवनदर्पिता
आरक्तपद्मरागाभचरणाब्जनखच्छटा ७
यावकश्रीनिर्विधेयपादलौहित्यवाहिनी
कलनिस्वनमंजीरवल्कंकणमनोहरा ८
अनंगवीरतूणीरदर्पोन्मथनजंघिका क
रिशुण्डकदलिकाकान्तिमत्स्वरुशोभिनी ९ ९
अरुणेन दुकूलेन सुस्पर्शेन तनीयसा अ
लंकृतनितंबाढ्यजघनाभोगभासुरा १०
नवमाणिक्यसन्नद्धहेमकांचीविराजिता
नतनाभिमहावर्तत्रिवल्यूर्मिप्रभाजरी ११
स्तनकुड्मलहिंदोलमुक्तादामशताञ्चिता
अतिपीवरवक्षोजभारभंगुरमध्यभूः १२
शिरीषकोमलभुजाकंकणांगदधारिणी
सोर्मिकांगुलिकश्लिष्टशंखवद्रेखकंधराः १३
गुर्वदर्पणलावण्याभविद्रुकापाटलाधरा अ
विभिः पंक्तिभिः शुद्धैर्विद्यारूपैर्विभावरैः १४

ल
१०

कुंदकुड्मलसच्छायैर्दंतैर्दर्शितचंद्रिका
स्थूलमौक्तिकसन्नद्धनासाभरणभास्वरा ॥१५
केतकांतर्दलद्रोणीदीर्घदीर्घविलोचना
ग्रैवेंदुललिताभालेसम्यक्कुंकुमालककला ॥१ ९
वालिवर्तसमाणिक्यकुंडलामंडितश्रुतिः
नवकर्पूरकस्तूरीसदामोदितवीटिका ॥१७
शरच्चारुनिशानाथमंडलीमधुरानना स्फु
रत्कस्तूरितिलकानीलकुंतलसंहतिः ॥१८
सीमंतरेखाविन्यस्तसिंदूरश्रेणिभास्वरा
स्फुरच्चंद्रकलोत्तंससामदालोलविलोचना ॥१ १
सर्वशृंगारवेषाढ्यासर्वाभरणमंडिता ना
भिमांकेरकक्रीडालोलामालोलभूषणा ॥२०
इच्छादिशक्तिसंसक्तासोन्यथावदीश्वरः
उमापितोसमावेसथावंतेचात्मनःप्रियं ॥२१
स्वात्मानंस्वात्मसौख्यंनिरंतीवातिविस्मिता
नस्यावगाह्यवीतलीलयासपासमन्विता ॥२२

27

गृहीत्वा कथमप्येनामालिलिंग शुद्धधीर्हरः
उद्धृत्याद्रिमसाध्येनं धावति स्म सहस्रतः ॥ १३
पुनर्गृहीत्वा तामीशः कामेकामवशीकृतः
आश्लिष्यद्रुतिवेगेन तद्वीर्यं प्रच्युतं तदा ॥ १४
ततः समुत्थितो देवो महाशालो महाबलः
अनेककोटिदैत्येन्द्रगर्वनिर्वापणक्षमः ॥ १५
तद्वीर्यबिन्दुसंस्पर्शात्सा भूमिस्तत्र तत्र च ॥ २
जातस्वर्णवर्णाभूत्तत्क्षणाद्धि स्मरेन ॥ १६
नैवं तद्दृष्ट्वा सापि देवता विश्वमोहिनी ॥ नि
वेशः स गिरीशोऽपि तिरोभावपतिर्धियौ ॥ ११
अथाद्भुतमिदं वत्स लोकानुग्रहहेतवे मृगण ॥ प
एकस्य विग्रहाख्यानं ममैव वरदायेस्थितं ॥ १९
पुराभूद्भ्रातरोनाम सर्वदेवशिखामणिः
सर्वदेवानुविधान्यः स्वांशैस्थिरकृपापरः ॥ २
विष्णुकर्णामरेन्द्रैर्व्वर्गसंरत्नालयं म ॥ प्र
कण्ठे विचारतत्त्वे सेनमसजं मः ॥ २०

ल
२८

वामांसेन विषंगं च सहस्रवानन्दहशोवरे य
मिनीनामधेयं च भगिनीमंडदानवः ८१
भ्रातास्य गुरुवीर्यश्चांभसहितो निहनादितः
शैलांडंबिडयामास शौर्येवीर्येसमुच्छ्रितः ८२
शैलविलमहेशाश्चते हृष्टा दीमनेनजसे पा
लयनपरास्वयः स्वे स्वे धाम्नि सदावसन् ८३
नदीनीमेवन हाहूस मर्द्दनविमूर्छिताः स्व
स्थितेवापि परवेनाभवन्नाकिनां गणाः ८४
केचिन्मानालगर्भेषु केचिद्दुरिवारिषु के
चिद्दिगंतकोणेषु केचित्कैलेषु भूभृतां ८५
विलीनाभयशाविश्लास्यक्तदारसुताश्रियः
अन्येपि काराः पञ्चाशो विवेकः क्षत्रवेशकाः ८६
पदाम्भेदाराणात्मिद्धानाध्यान समरातुसदान्
वलाणिपद्मनाभं च कद्दैवज्ञिणमेव च ८७
मनारणाधिनाम्नवां ह्लोकानंडः शासनासम
हृ ग्रथमंडसहं तेलोक्यं चापि रक्षितं ८८

द्वितीयमुद्दण्डरूपं महायोगीनलालस्वनः प
रूपशालिनी मातुले ललितापरदेवता २९
पाशांकुशधनुर्बाणपरिष्कृतचतुर्भुजा सा
देवी परमाशक्तिः परब्रह्मस्वरूपिणी ३०
नेद्यान भंडदैत्येंद्रयुद्धविशारदा ३१
इति श्रीब्रह्मांडपुराणे हयग्रीवागस्त्यसं-
वादे ललितोपाख्याने मोहिनीप्रादुर्भावो
मलकासुरवधो नाम नवमोऽध्यायः ९
अगस्त्य उवाच कथं भंडासुरो जातः कथं
वा त्रिपुरांबिका कथं स निहतः संवे तन्स
र्वं वद विस्तरात् १ हयग्रीव उवाच पुरा दा
यणी स्वका पितुर्यज्ञविनाशनात् आत्मा-
नमात्मनापश्यन्ज्ञानानंदरसात्मकः २
उपास्यमानो मुनिभिर्हंहृद्गणलक्षणः
गंगाकूले हिमवतः पंथेन प्रविवेश ह ३
सापि शंकरमाराध्य चिरकालं मनस्विनी

ल
२९

योगेन स्वां तनुं त्यक्त्वा सुतासीद्धिमभूभृतः १
स शैलो नारदाज्ज्ञात्वा रुद्राणीति स्वकन्यकां
तस्य शुश्रूषणार्थाय स्थापयामास चान्तिके
एतस्मिन्नन्तरे देवास्तारकेनाभिपीडिताः ब्र
ह्मणोऽन्तिकं समागम्य सर्वे चेदमब्रुवन् २ स
र्गे हि भगवान्नित्यं सृजमानोऽखिलाः प्रजाः
न निर्वृतिमभूत्तस्य कदाचिद्विधिमानसे ३ त
पश्चचार स चिरं मनोवाक्कायकर्मभिः त
तः प्रसन्नो भगवान्सलक्ष्मीको जनार्दनः ४
वरेण च्छन्दयामास वरदः सर्वदेहिनां ब्रह्मोवा
च यदि तुष्टोऽसि भगवन्नानासत्त्वैर्जगत्त ५
चराचरं ततं चैतच्छिन्नामिव समाततः प
वसुको विधाता च महालक्ष्मी सुरैद्दत ६
नदोसावस्तु भूयं हि जगामोद्ब्रतनूरुपदृक् त
वाग्वर्थिर्दैनौच शत्रुवार्णोदकार्मुको ॥
विजयितमजेयत्वं शत्रुनाम्ब्रह्मुदितो हरिः

29

श्रेमो सृजति भूतानि कारणेन स्वकर्मणा १२

साक्षीभूतोस्य जगतो भवाम्भजननिर्वृतिं ।

एवं स्तुवतो ब्रह्मणा वापि विस्मयनङ्कं १३ म

नसो निर्वृतिं प्राप्य वर्तते यापि मन्मथः श्र

मो च बलवीर्येण तेन तेमोघः पराक्रमः १४

सत्कुमारणमोघानि कृत्स्नमास्त्राणि ते महा

बलस्त्वत्तो वृद्धिं तारको नाम दानवः १५

बाधते सकलाँल्लोकानस्मानपि विशेषतः

शिवपुत्रादृतेन्यत्र न भयं तस्य विद्यते १६

सो विनास्मिन्महाकार्ये न कश्चित्सम्भवेदपि

त्वं कराच्च भवेत्कार्यं भवतो नान्यतः क्वचित् १७

शान्तैकध्याननिरतः शिवो योगसमन्वितः

हिमाचलतटे रम्ये वर्तते मुनिभिर्वृतः १८

नत्रैवोनय योगेन जनिष्यति च तन्मनः

ईषत्कार्यमिदं कृत्वा त्रायस्वास्मान्महाबलः १९

एवमभ्यर्थितो देवैः स्तूयमानो मुहुर्मुहुः जे

ल
९

गामात्मविनाशाय यतो हिमवत्तलं २०
किमप्यागाधयन्नेनोलिंगं यच्छ्रेष्ठोपहारकैः
शुश्रूषणपरां तेन च ददर्शातिवलस्मरः २१
अदृश्यः सर्वभूतानां नानाविरहेति संस्थितः
स्मरतो मार्गणैर्गौरीं तां विव्याध महेश्वरं २२
विस्मृत्य सर्वकार्याणि विह्वलोरं तिके स्थितो
गौरीं त्रिलोकधामामसमस्मार्या विहृचेतनः २३
रतिमालेखनपुनः किमेतदिति चिंतयन्
ददर्शाग्रेन सन्नद्धम मन्मथं कुसुमायुधं २४
नेदृक्षाकुपितः शूली त्रैलोक्यदहनक्षमे ता
त्रीयं वह्निकणीस्तदा हमकरध्वजं २५ शि
वेनैवमवक्तानाद्यः विनाशे लक्तमकाः श
त्रुतयातयोः पितरौ लपः कर्त्तुमगाहतं २६
अथ नष्टमिंसं वीरूविचित्रकर्माणाशोस्वरः
न दृष्ट्वा नाव पुरस्थं विज्ञाकारं चकारसः २७
तं विचित्रनेत्रस्थो ददर्शाग्रे त पुरस्थसम २८

30

ततो गणाग्रणीर्नन्दी सोऽभून्निर्मानितमन्मथः १८
महाबलोऽतितेजस्वी मध्याह्नार्कसमप्रभः तं
चित्रकर्मा बाहुभ्यां समालिङ्ग्य मुदान्वितः १९
त्वहिवाल महादेवं सततं सर्वार्थसिद्धिदः इत्यु
क्त्वा शतरुद्रीयमुपादिशदमेयधीः २० तता
मशातश्रेरुद्रेशतरुद्रमन्त्रजपेन ततः प्रस
न्नो भगवान्महादेवो वृषध्वजः २१ वरेणच्छ
न्दयामास वरं वव्रे च बालक प्रतिष्ठितो बला
द्धेन महत्तेनोपयोत्स्यति २२ नेदृशस्त्वमु
त्थानि भ्रुधाकुर्वन्तो मम तथेति तत्यति
क्रमविचार्यं किमपि प्रभुः २३ षष्टिवर्ष
सहस्राणि राज्यमसौ देवोऽभुनक् पतत्युद्धान
चरिते भानामभूदिति भविति २४ पुनर्वाच
तेनो नाम्नाभूल्लोके प्रकथ्यते इति देवा
वं तस्मै सर्वैर्मुनिगणैर्वृतः २५ इतनाम्ना
नि च शतनामानि तत्रेवानरधीयत २६ ॥

ल
३१

ति श्रीब्रह्माण्डोत्तरपुराणे हयग्रीवागस्त्यसं
वादे ललितोपाख्याने भण्डासुरपुत्रवधो ।
नाम दशमोऽध्यायः १ हयग्रीव उवाच ।
हतेषु कोपानलाज्ज्वालो घनो भण्डो महाबलः त
स्माद्द्वेषस्वभावश्च दानवस्याभवत्ततः १
श्रुयातामप्यमरानेनाशुक्रो दैत्यपुरोहितः स
मागताश्च बहवो दैत्येशाश्च महाबलाः २
शृणोद्यमन्यं भण्डो दैत्येशाहिशिलिने वि
युक्तो भग्नपुत्रेण निजगाद वचस्ततः ३ प
यष्टिर्वाते दैत्येन्द्रैस्त्रैलोक्यं शासितं पुरा तः
ह्रवाशोणितपुंक्रूरश्चवंयग्यापुरा ४ त
क्ष्वा वचनं शिलीमगतानात्सुरं महत् व
कैः मपुरं शख्रिमनमेवदाणानत्र ५ श्रा
यामि विक्षैः शुक्रेणादैतेयैश्च महाबलैः
शुशुभपायालस्यातेजसायसमन्वितः ६
हिरण्यं यन पट्टं किरीटं चललापुरा १

31

सञ्जीवमविनश्यं चैदैत्येन्द्रकविभूषणं ७
हृदैर्मयूरपत्रोत्थैश्छत्रैर्बालार्कसन्निभै चा
मरैश्चन्द्रसंकाशैः सञ्जीवे ब्रह्मनिर्मिते ८ न
रोगो न चक्षुःस्रानि संस्पृष्टे यत्रिविषव्रणान न
स्नानपत्रे प्रदृष्टे ब्रह्मणो वशगाकृते ९ ग्रस्ल
ह्रायातिष्ठमल्लव्याघ्रेनाशकोटिभिः ध
नुर्विजयं नाम शेषं वरिष्ठजातिनं १० श्री
मामपि महादानि भूषणानि प्रसन्नवान्
नस्य सिंहासनं प्रादाद्रत्नस्वर्णसन्निभं ११
ततः सिंहासनासीनः सर्वाभरणभूषितः
बभूवातीवतेजस्वी रत्नगृहे जिते यथा १२
बभूवुस्तस्य दैत्यस्य पालकास्ते महाबलाः इं
द्रशत्रुरमित्रघ्नो विकन्माली विभीषणः १३
उग्रकर्मोग्रधन्वा च विजयः कृतिपारगः
संमोहिनीक्रमर्दिनी चित्राङ्गो मोहदर्शीनथा १४
वनहोवनितालस्य बभूवुः प्रियदर्शनाः न

ले
३२

म्स्येवं तत्कालजाता देवाः सर्वे सवासवाः १५
स्पर्द्धनात्स्वर्गनानाथपाप्तानाश्च सहस्रशः
संवभूवुर्महाकाया महान्तो जितकाशिनः १६
वभूवुर्दानवाः सर्वे भग्नप्रत्युद्यमनातुराः अर्च
यंतो महादेवमास्थिताः शिवशासने १७ व
भूवुर्दानवास्तत्र प्रत्युपोद्यमनान्विताः गृहे
गृहे च यत्ताश्च संवभूवुः समन्ततः १८ श्रा
वोपनृषिसामानि मीमांसान्यायकादयः
प्रवर्त्तन्ते स्म दैत्यानां गृहे प्रति गृहं प्रति १९
यज्ञाश्रमेषु शुल्वेषु मुनीनां च द्विजन्मनां त
थाजन्मेषु दैत्यानां वभूवुर्देवभोजिनः २०
एवं कृतवतोप्यस्य भंडस्य जितकाशिनः
षष्टिर्वर्षसहस्राणि व्यतीतानि रणाईवन २
वर्द्धमानमथो दैत्यं तपसा च वलेन च हीय
माणं वलेनैवं दं संप्रेक्ष्य कमलापतिः २१
ससर्ज सहसा कांचिन्मायां लोकविमोहिनीं

32

नागुवाचनतोमार्ग्यं देवदेवो जनार्दनः २३
देहिसर्वाणिभूतानिमोहयंतीनिजौजसा
विचरस्वयथाकामंत्वांनज्ञेष्यतिकश्चन २४
नेतशीघ्रमितोगर्भंदैव्येयनायके मो
हूयिनाविरोणीवविषयातुपभोक्ष्यसि २५
पवलब्धवरामायाततेप्रणम्यजनार्दनं य-
यौचेश्वरसोतुभ्रमोःसहृष्यपार्श्वतकाश्चन २६
नयासंप्रार्थितोभूयःप्रेषयामासकाश्चन
नाभिर्विष्णाविमुखोभिःसहितासास्योत्व २
णा प्रययौमानसस्याग्रेनटसुत्वलभूधरे
यत्रक्रीडतिदेवेंशोविजनारीभिरर्चितः २८
तत्रसासरगणावालीमूलेपंचकसाक्षिनः
निवासमकरोद्गंगागायंतीमधुरस्वरं २९
अथागतस्तदैकेंद्रोवलिभिर्मंत्रिभिर्वृतः
कृष्णान्वीणानिनंददर्शचवरांगना ३०
नारदस्थावाहसर्वांगीविषफलेवाभिवापरं

ल
३३

मायामयेमहागर्तेपतितोमदनाभिधे २१
श्रयाद्यमंत्रिलोपेनहृदयेस्मरतापिताः ते
नैदैन्येयनाथेनचिरंसंप्रार्थितामती २२ तै
श्चसंप्रार्थितालोलप्रतिशुश्रुवुंजमा
यास्तलभ्यामहायज्ञैरश्वमेधादिकैरपि २३
सालज्जामोहिनीभूत्वानिद्रांतिंपरमांययुः
विसस्मरुस्तदादेवास्तथादेवमुमापतिः २४
विसस्मरुस्तथायत्नात्क्रियाश्चामाःशुभावा
हाः श्रवमानहृतश्चासीत्तेषामपिगुरोदितः २
श्रुहृतेमिवतेषांतर्दधेश्चह्राशुतेदैवे २५
इतिश्रीव्रजलीलाव्रतालोहयग्रीवागस्त्यसंवा
देएकादशोध्यायः ॥ हयग्रीवोवाच
मोहितेषुदैत्येषुसर्वेदेवाःसवासवाः
विष्णुकोपरवाद्वलज्ञामोहंपरमंययुः १
कदाचिदथदेवेंद्रहिमसिंहासनेस्थितं
वेदैवैःपरिवृत्तंनारदोमुनिराययो २

33

शरण्यं मुनिशार्दूलं ज्वलन्तमिव पावकं । कृ
तांजलिपुटो भूत्वा देवेशो वाक्यमब्रवीत् २
भगवन्सर्वधर्मज्ञ परापरविशारद त्वं वै वाग
मं वेत्ति साधयन्यं कर्त्तुमिच्छसि ३ भविष्यत्को
मनाकारं तवागमनकारणं त्वद्दर्शनाकाम्यत्व
माकर्ण्य श्रवणानन्दनिर्भरं ४ अशेषदुःखा
मुनीशं कृतार्थस्सा मुनीश्वर नारद उवाच
अयं संमोहितो भक्तो देवेशो विष्णुमायया ५
नयाति शक्रो लोकान्हीनरूपगिरिवापरः
अधिकस्सवतेजोभिरस्मिन्मायाबलेन च ६
तस्य तेजोपहारस्तु कर्तव्यो नित्यलस्यन वि
नारायनतो देव्याः पराशक्तेस्तथा सति ७
अशक्योन्येन तपसा कल्पकोटिशतैरपि
श्रैवोदयनः शत्रोरारायपतिवालिशः ८
आराधिता भगवती सा वः श्रेयो विधास्यति
एवं संबोधितस्तेन शक्रो देवगणेश्वरः ९

ल
१४

तंमुनिंस्वजयामाससर्वदेवैःसमन्वितः त
पसेकृतसन्नाहोययौहैमवतंततः ११ तत्र
भागीरथीतीरेसर्वर्तुजसमोज्ज्वले पराश
केमहातेजाश्चक्रेखिलसुरेश्वरः १२ इष्टश्व
श्वमभ्रत्रात्मानतौखिलसिद्धिदं नारदेनो
पदिष्टेनविधिनापरदेवतां १३ कुर्वतोम
हतींपूजांजपध्यानरतात्मनो उग्रंतपसि
स्थानांमनमार्पितचेतसो १४ दशवर्ष
सहस्राणिदशाहानिचसंययुः सोहितां
नयतान्दक्षाभयश्रेमहामतिः १५ मे
उस्तरेतसमभ्येत्यनिमगाद्गौरीहितः बा
मेवाभिमताज्ञेहसहाहानवसत्तमाः १६ वि
मेघास्त्रिष्टलोकेष्वचरेलीलाविहारिणः ।
नेनेवनिर्मितामायाद्धतोहतिसर्वोन्सहाहृतिः १७
गत्वाहैमवतंशैलंपरेषांविघ्नमाचर १८

पवर्गकस्तवर्गश्च गणाहिनापर्यंकमन्त्रमे मे
त्रिकूटानन्याद्यथायथाह्यान्नमाहसः १९
नक्षत्रवारयतिथिशरत्स्वनवर्मा विस्मरणच
षष्टिवर्षसहस्राणि राज्येनवशिवार्पिते २०
तस्मात्प्रभृतिकेवीरगतमासीदनेकशः शा
शाकप्रतिकार्थीयंयः कालः शिवचोदितः २१
स शाकप्रतिकार्थीयेन स्मर्यतेनतोविना
कालेनभोगः कर्तव्यो रुः स्वस्य च परस्य च ॥
अथाद्भीमकर्मास्तेनैषदेवोरिपुगणावले
क्रियाविघ्नेकृतेसाभिर्विजयस्तेभविष्यति २३
तत्पुडेमहाराजपराहैवलस्यादिना दत्ता
विद्याशिवेनैवतस्मात्तेविजयः सदा २४
अत्रमेनेचनद्वाक्यं भेदस्तद्विपिचोदितः
निर्गत्यसहसेनाभिर्योधैर्मैवर्तनतटे २५
तेषांविघ्नकरान्दृष्ट्वा दानवान्जगदंविका
अलक्ष्यमकरोत्स्वमायाप्राकारपञ्जरे २६

ले
२५

तं दृष्ट्वा दानवं देहोपि किमेतदिति विस्मितः
संक्रुद्धो दानवास्त्रेण बभञ्जातिबलेन च २७
पुनरेव तनुर्देहो भूतले सर्वदानवैः व्या
पवास्त्रेण तं हीरो बभञ्ज च ततस्त्व २८
पीनः पुच्छेन तन्मध्यमभस्मनि रूपस्थितं प
तं दृष्ट्वा दैत्यदेहो विघ्नः स्वशरीरपो २९
तं च दृष्ट्वा जगद्धात्री रत्नाकारमुज्ज्वलं भ
यात्प्रियत्वे देवा विशुक्लः सकलक्रियः ३०
तत्र वा चतनः शक्रो दैत्यदेहोपमितागतः
प्रशाकं समरे योद्धुमस्माभिरविलेखि ३१
पताकिनाग्निमपि तेनागतिरस्मान क्रुद्धवित
कं देवो जनविलासं समस्तं क्रूवातिशोभनं ३२
महायागविधानेन प्रणिधाय द्रुताशनं
यज्ञा समपरं मा शक्तिं महामांसे वध्यस्व गाः ३३
तत्र लब्धना भविष्यामो भोः सामोनातिविरूपं
पवनुकाले तत्र सर्वदेवाः संदृश्यतामामाः ३४

35

विधिवज्रहृत्सुमांसात्वक्रोत्क्रममंत्रतः
हृतेषु सर्वमांसेषु पादेषु च करेषु च ३७
हेलमिश्रान्तदेवेषु कलेवरमशेषतः प्रा
दुर्बभूव परमं तेजःपुञ्जमनूपमं ३८ को
टिसूर्यप्रतीकाशं चंद्रकोटिसुशीतलं त
न्मध्ये समुद्भूत्स्त्र्याकारमनूपमं ३९
तन्मध्ये महादेवी मुद्यार्कसमप्रभा ज
गज्जीवनाकारा ब्रह्मविष्णुशिवात्मिका ४०
सौंदर्यसारसीमान्तानामानंदरससागरा ज
पाकुसुमसंकाशा दाडिमीकुसुमाम्बरा ४१
सर्वाभरणसंयुक्ता शृंगारैकरसालया कृ
पातरंगितापांगनयनालोककौतुकी ४२
पाशांकुशेक्षुकोदंडपंचबाणलसत्करा
तां विलोक्य महादेवीं देवाः सर्वे सवासवाः ४३
प्रणेमुर्मुदितात्मानो भूयोभूयोखिलात्मिकां
तया विलोकिताः सद्यस्ते सर्वे विगतज्वराः ४४

ल
३६

संसांगमाहृच्छनरा वज्रदेहा महाबलाः
तुष्टुवुश्च महादेवीमंबिकामखिलार्थदां
॥ इति श्रीब्रह्मांडपुराणे हयग्रीवागस्त्य
संवादे ललितोपाख्याने ललिताप्रादुर्भावो ना
म द्वादशोध्यायः १२ देवा ऊचुः जय देवि
जगन्मातर्जय देवि परात्परे जय कल्याण-
निलये जय कामकलात्मिके १ जय का-
रिणि वामाक्षि जय कामाक्षि सुंदरि जया-
खिलसुराराध्ये जय कामेशि कामदे २ ज
य ब्रह्ममयि देवि ब्रह्मानंदरसात्मिके जय-
नारायणि देवेशि निःशेषविश्वपे ३ जय श्री
कंठदयिते जय श्रीललितांबिके जय श्री
विजये देवि विजयश्रीसमृद्धिदे ४ जात-
स्य जायमानस्य इष्टापूर्तस्य हेतवे नमस्त
स्यै त्रिजगतां पालयित्र्यै परात्परे ५ कला
मुहूर्तकाष्ठाहर्मासर्तुशरदात्मने नमः स

36

हस्रशीर्षाये सहस्रमुखलोचने ८ नमः स
हस्रहस्ताङ्घ्रिपादपंकजशोभिते अणोरणु-
नेरेरेविमहतोपिमहीयसि ९ पराम्परतरेमा
नसेजसांतेजसामपि अनलेनभवेन्माहे-
विनलेनाज्ञानीतव १० स्मानलेकरीरेशेकु
विलेयचर्णीभवेन हृदयेनेभुवर्लोकः स्वले
भुवश्चहाहते ११ दशसंशार्कोदहनादिश
सेवाहवैविके मरुतस्तनवोच्छासा-
वासलेकृतयोविलाः १२ क्रीडनेलो-
लोकरचनामरवोनेविस्मयः शिवः श्राह्
रसेसहानेदोवामसेहृदयेसते ॥ दश
दशपरूपाणिरूपाणिभुवनानिते शि-
रोरुहानभसेस्तेनताराकाः कुसुमानिते १४
धर्माधावाहवसेस्रधर्माधाङ्घ्रयानिते
धमाश्चनियमाश्चैवकरपादरुहासव १५
सनैस्वाहास्वधाकारैलोकोजीवनकारकौ

ल
३

प्राणायामस्त्वेनेनासारसनानेसरस्वती ॥४
प्रत्याहारस्त्विंद्रियाणिध्यानेनेधीस्तसन्मा
नमस्तेधारणाशक्तिर्हृदयेनेसमाधिका ॥५
महीरुहास्तेगरुहाःप्रभानवसनेनव भूते॰
भव्यंभविष्यंचनित्यंचनवविग्रहः ॥६ यद्रू
रूपाजगद्धात्रीविश्वरूपाचपावनी यादेया
नेदयाभूतासमस्तेनिखिलाःप्रजाः ॥७ हृद
यस्यापिलोकानामदृश्यामोहनात्मिका ना
मरूपविभागंचयाकरोतिस्वलीलया ॥८
तामपिष्टायनीन्देनीनेत्रसकार्यकामदा
नमस्तस्यैमहादेव्यैसर्वशक्त्यैनमोनमः ॥९
यादेवीपरमाशक्तिःपरब्रह्माभिधायिनी
ब्रह्मानंदाभिधानाद्यैतस्यैदेव्यैनमोनमः ॥१०
यदाज्ञयाप्रवर्तन्तेवह्निसूर्येन्दुमारुताः ॥१
पृथिव्यादीनिभूतानितस्यैदेव्यैनमोनमः ॥११
यासर्वज्ञादिधानांसर्वगादावादिभूरिदं ।

37

द्रष्टा स्वप्नमिवैकान्तस्मै देवाय नमो नमः २२
यथा धूमानलं पाणिं यथाकाशमेव यथा य
स्थगदेहेति मम विज्ञानतस्मै देवाय नमो नमः २३
यदंतरस्थं त्रिदिवं यदाधारान्तरितकः य
न्मयस्थाखिलोलोकस्तस्मै देवाय नमो नमः २४
यत्राहैति जगत्कृत्स्नं यत्र निष्पतिनिर्भरं य
ंनैरतिकालेनतस्मै देवाय नमो नमः २५ न
मो नमस्ते रुद्राय भवाय नमो नमः सात्विकसं
स्थिताय नमो नमस्ते नमस्ते हराय नमो न
मो निर्गुणतः शिवाय २६ नमो नमस्ते जग
देकमात्रे नमो नमस्ते जगदेकपित्रे नमो नम
स्ते खिलतेस्वरूपे नमो नमस्ते खिल यंत्ररूपे २
नमो नमो लोकफलप्रदाये नमो नमस्ते खिल
वाग्विभूत्ये नमोस्तु लक्ष्मीजगदेकतुष्ट्यै नमो
नमः शंभुविभूवैशाखे २८ अनादिमध्यांतम
पांचभौतिकमव्यक्तनामरूपमतर्क्यवैभवं

ल
३९

अरूपमद्भुतमरूपिणोचरं प्रभावमस्यैकथा-
मेमवर्ण्यते २९ प्रसीद विश्वेश्वरि विश्ववंदि-
ते प्रसीद विश्वेश्वरि वेदरूपिणि इति स्तवनाम
हादेवी देवाः सर्वे सवासवाः ३० भूयो भूयो नम-
स्कृत्य शरणं जग्मुरंजसा ततः प्रसन्ना सा देवी प्र-
णतेभ्यो सवासवे ३१ वरेण छंदयामास सवासवा-
न्विलदेहिनां इन्द्र उवाच यदि तुष्टासि क-
ल्याणि वधे दैत्येन्द्रपीडिताः ३२ उद्धरं जीवि-
ते देवि विश्वागताशरणार्थिनः श्रीदेव्युवाच
अहमेव विनिर्जित्य भंडदैत्यं कलेश्वरं ३३
अचिरान्नवरास्यामि त्रैलोक्यं सचराचरं नि-
र्भयाः सुखिताः संतु सर्वे देवगणास्तथा ३४
ये स्तवं नित्यमां भक्त्या स्तवेनानेन मानवाः
भजन्ते ते भविष्यन्ति धर्मश्रीयशसां सदा ३५
विद्याविनयसंपन्ना नीरोगा दीर्घजीविनः पु-
त्रमित्रकलत्राढ्या भवन्तमस्तु यत्स्नात ३६

38

इति लब्धवरा देवा देवेन्द्रोऽपि महाबलः । आ
मोदं परमं जग्मुस्तां विलोक्य मुहुर्मुहुः ॥ २२ ॥
इति श्रीब्रह्माण्डपुराणे हयग्रीवागस्त्यसं ।
वादे ललितोपाख्याने ललितावर्णनं ना ।
म त्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥ हयग्रीव उवाच
एतस्मिन्नेव काले तु ब्रह्मा लोकपितामहः ।
आजगाम सार्थे देवैः श्रीहृत्कामो महर्षिभिः ॥ १ ॥
आजगाम ततो विष्णुरारूढो विनतासुते । शि
वोऽपि वृषभमारुह्य समायातो विलेश्वरी ॥ २ ॥
देवर्षयो नारदाद्याः समाजग्मुर्महेश्वरी । आ
ययुस्तां महादेवीं सर्वे चाप्सरसां गणाः ॥ ३ ॥
विश्वावसुप्रभृतयो गंधर्वाश्चैव यक्षकाः ॥ ४ ॥
ब्रह्मणाथ समादिष्टो विश्वकर्मा विशांपतिः ॥ ५ ॥
चकार रत्नागारं दिव्यं यथामरपुरं तथा । ततो
भगवती दुर्गा सर्वमंत्राधिदेवता ॥ ६ ॥ वि
द्याधिदेवता श्यामा समाजग्मुर्नरेविकां

ले
३९

श्रालायामातरश्चैव स्वस्वभूतगणावृताः ७
सिद्धयोगिनिमायाश्च योगिनश्चैव कोटिशः
भैरवाः क्षेत्रपालाश्च महाशास्तागणाग्रणीः
महागणेशस्कंदश्च वटुकोवीरभद्रकः श्मा
गम्नेमहादेवीनहूर्भुवःप्रणतालया ८ त
त्रापथनगरीरम्यां साहृत्प्राकारतोरणा गजा
श्वरथशालाद्यां राजवीथीविराजिता ९ सा
मंतानाममात्यानां सैनिकानां द्विजन्मनां वै
तालहासदासीनां गृहाणिहविराणि च १०
मध्ये राजगृहं दिव्यं वाहनोपुरशोभितं शा
लाभिर्वहुभिर्युक्तं सभाभिरुपशोभितं ११ सिं
हासनसभां चैव नववारत्नमंडपशुभां मध्ये
सिंहासने दिव्ये वैनामणिविनिर्मिते १२
स्वयंप्रकाशमहेहश्रुदशारिसमन्वितं वि
लोकचिंतनधामाम सर्वलोकपितामहः १३
पश्वैतन्मम पिशाचवर्मनेवालिशोपिवा

पुरस्यास्य प्रभावेन सर्वलोकाधिपो भवेत् १४
न केवलास्त्री राज्यार्हा पुरुषोपि न यां विना
मंगलाचारसंयुक्तं महापुरुषलक्षणं १५
श्रुक्लेंगनापुक्रमभिषिंचेदिति स्मृतिः
विभातीयं वरारोहा मूर्तीश्रृंगारदेवता १६
वरोस्याः स्थित लोके न चान्यः शंकरादृते ।
नटिलोङ्गरपारीचविघ्रुणालःकपालधृक् १७
केल्माषी भस्मदिग्धांगश्मशानस्थो विभीष
णः श्रमंगलास्पदैनैनं वरयेत्सा सुमंगला १८
रनिर्विंनयमानस्य ब्रलणो ग्रे महेश्वरः कं
दर्पकोटिलावण्ययुक्तो दिव्यशरीरवान् १९
दिव्यांबरधरः स्रग्वी दिव्यगंधानुलेपनः ।
किरीटहारकेयूरकुंडलाद्यैरलंकृतः २०
प्राउर्बभूव पुरतो जगन्मोहनरूपधृक् ते॰
उमारमथालिंग्य ब्रललोकपितामहः २१
चक्रे कामेश्वरं नाम्ना कमनीयवपुर्धरं

ल
पं.

तस्मात्स्वपरमाशक्तेरतद्रूपो वरस्त्वयं २२ ।
इति निश्चित्य तेनैव सहितस्तामयाचयो अ
स्त्वं वरं परं शक्तिं श्वलविलमहेश्वराः २३
ततो दृष्टा महागणा वाहीकुमारो नीललोहितः
अभवन्मन्मथाविष्टो विस्मृतसकलाः क्रियाः २४
सापि तं वीक्ष्य तन्वंगी मूर्त्तिमंतमिव स्मरं मद
नाविष्टसर्वांगी स्वात्तद्रूपममन्यत २५ श्रा
मो मालोकनासक्तौ तावुभौ मदनातुरौ स
वैभावविशेषवत्त्वौ हतिमंतौ मनस्विनौ २६
पैरस्तानवाग्निग्रोगुहूनौ त्वस्य चेततौ अथा
वाच महादेवी श्वलिलोकैकनायिका २७
इमे देवाश्च ऋषयो गंधर्वाप्सरसो गणाः ना
मीशं दृष्टमिच्छं निमत्रियं परमासने २८
कोवात्रउपसंदेवि त्रियो यमनमः पुमान् ।
लोकसंरक्षणार्थाय मनस्वपुरुषं वरं २९
गत्तीभवपुरस्मासस्थिताभववासने ॥

-40

अभिषिक्तां महाभागे देवर्षिभिरकल्मषैः २५
साम्राज्ये विश्वसंयुक्तां सर्वाभरणसंयुता
सखिगणासमन्वीता इह मिलाम देववंघ २६
इति श्रीब्रह्मांडोत्तरपुराणे हयग्रीवागस्त्य
संवादे ललितोपाख्याने कामेश्वरप्रादुर्भावो
नाम चत्वारिंशोऽध्यायः ४० हयग्रीवोवाच
तच्छ्रुत्वा वचनं देवी मंदस्मितमुखांबुजा उ
वाच सा ततो वाक्यं ब्रह्मविष्णुपुरंदरान् १
स्वतंत्राहं सदा देवा स्वेच्छाचारविहारिणी
ममानुरूपचरितो भविता न प्रियो मम २
तथेति तन्मतिं श्रुत्वा सर्वैर्देवैः पितामहः
उवाच महादेवीं धर्मार्थसहितं वचः ३
कालचीनाकृयक्रीना पिरदृशा स्वयंयुता
नारीरूपधरो रेका पुरुहादस्तु चतुर्विधः ४
कालकीनानवेषणा स्याल्कयकीनानदासि
का गंधर्वो हारितापुत्रकाभार्गा स्यात्पिरद

ल
४१

नकाः ५ समानधर्म्मिणीगुरुणाभार्य्यांपि-
नत्वशंवदा यदैहैतेपरंब्रह्मसदसद्भाव-
वर्जितं ६ चिदानंदात्मकेतस्मात्प्रकृतिः
समस्ताधन त्वमेवासिचतत्त्वप्रकृतिः
सात्वमेवहि ७ त्वमेवानादिस्त्रिलोका-
र्यकारणरूपिणी त्वामेवहिविविंचंति
योगिनःसनकादयः ८ सदसत्कर्म्मचा-
पंचयज्ञाद्यकोटयात्मिकां त्वामेवहिप्र-
शंसंतियेनब्रह्मस्वरूपिणीं ९ त्वमेवहिस-
र्वस्यादौत्वमेवलयवसितत्त्वान त्वमेवभू-
योऽस्यसिविश्वस्यासिमदृष्टि १० तस्मात्त्वा-
तेअनाशसेनभवेचिन्मयसंगमात भजस्व
गुरुत्वंकेत्रिलोकानुग्रहकाम्यया ११ इति
विज्ञापितादैवैर्लक्ष्मणसकलैःसुरैः स्वा-
नंदस्पन्दलेनविलेपगगनांतरे १२ ।
तेषामस्तुतसामालाशोभयंतीनभस्थले

41

पापन्तकं ददेशो हि तत्र कामेश्वरस्य तु १३
शृणुष्व ततो देवाः ब्रह्मविष्णुपुरोगमाः
ववर्षुः पुष्पवर्षाणि मन्दवातेरिता घनाः १४
अथोवाच विधातारं भगवांस्तं जनार्दनं क
र्तव्यो विधिनोद्वाहस्त्वनयोः शिवयोर्द्वयोः १५
शुद्धर्षे देवसंप्राप्तो जगन्मंगलकारकः
त्वद्रूपा हि महादेवी सहजश्च भवानपि १६
दातुमर्हसि कल्याणीमम्बिकाम् शिवाय तु
तच्छ्रुत्वा वचनं तस्य देवदेवस्त्रिविक्रमः १७
ददौ तस्मै विधानेन प्रीत्या तां शंकराय तु दे
वर्षिपितृसंघानां सर्वेषां देवजातिनां १८
कल्याणं कारयामास शिवयोरादिकेशवः
उपायनानि प्रददुः सर्वे ब्रह्मादयः सुराः १९
ददौ ब्रह्मा हि चापं तु वज्रसारमनश्वरं तयोः
शुभास्त्रं पं पादाद्दस्त्राणं हरिरव्ययः २० ना
गपाशं ददौ ताभ्यां वरुणो यादसांपतिः

ल
पर

श्रीकण्ठं च ददौ तेनाभ्यां विश्वकर्मा विशांपतिः ॥ २१
किरीटमणिमायच्छत्ताटंकेच इभास्करो न
वरत्नमयीं भूषां शशाद रत्नाकरः स्वयं २२
ददौ स्वर्णमयं पिनामधुपात्रमथाक्षयं
चिन्तामणिमयीं मालां कुबेरः प्रददौ नृ २३
साम्राज्यसूचकं छत्रं ददौ लक्ष्मीपतिः स्वयं
गंगा च यमुना ताभ्यां वामे च इभास्वरे २४
श्वेते च चमरे चोक्षे हिमाद्रिः शिविकां तथा
दिक्पाला मरुतः साध्याः गन्धर्वाः प्रमथेश्वराः २५
स्तानि स्वामायुधानि सैन्यं ददुः परितोषिताः
रथाश्वनरनागानां नागानां महावेगान् महाबलान् १
अश्वाभिषेकमानेन साम्राज्ये सशिवां शिवी २
नेष्याकरोहिमानेच नाम्नानजुसमाकरं ३
विधानाज्ञानमालां वै निरूपमके घमाष्टुधैः
दिविषुक्यतनारीदेव कामसंगेषु समरहिमन ४
पंडूपाद्याणमातेण श्रांतिरोगसवधांमपः

42

नेत्रणादेवेनशंभुनिमनोह्लादकंशुभं १९
तद्विमानमथारोप्यनानाभोगादिव्यंपत्नी चा
मरध्वजनवक्त्रधजयष्टिमनोरमं २० वी
णावेणामृदंगादिविविधानेकवादनैः
सेव्यमानाप्सरोगणैर्निर्गत्यस्वपुरेदिगात् २१
यथोवीथीविहारेणशोभयन्तीतिजनोजसा
प्रतिहर्म्याग्रसंस्थाभिरप्सरोभिसहस्रशः २२
सलाजाक्षतहस्ताभिः पुष्पाभिश्चवर्षिताः
गाथाभिर्मंगलोद्याभिर्वीणावेणादिनिस्व
नैः २३ तच्छ्रुतिवीथिवीथीषुमंदंमंदम
थाययौ प्रतिगृह्याप्सरोभिर्लक्ष्मतानी
राजनाविधिं २४ प्रवरुह्यविमानाग्रा
त्सविवेशमहासभां सिंहासनमधिष्ठा
यदेवदेवेनशंभुना २५ यथार्हंकृतित
त्रस्थामनसैवमहाजनाः सर्वेत्तामादि
पातेननत्वाकामानप्रयत् २६ नेदृष्ट्वा

ल
५३

चरितं दृष्ट्वा ब्रह्मलोकपितामहः कामा
ह्वीति तदाभिलाषाद्देवी कामेश्वरीति च ४७
ववर्षुश्च तदा मेघाः पुरे तस्मिन् नदास्तथा
महार्हाणि च वस्त्राणि दिव्यान्याभरणानि
च ४८ चिन्तामणिः कल्पवृक्षः कपिला का
मधेनवः प्रतिवेश्मं ततस्तस्थुः पुरे देव्या
स्तथा तदा ४९ तस्मिन्नेवैकसाकारा विमुक्त
स्तक्रियागणाः देवर्षयो नारदाद्याः सन
काद्याश्च योगिनः ५० मन्वाद्या महर्षय
श्शैवसिद्धाद्यास्तपोधनाः गंधर्वाप्सरसो
यक्षाद्याश्चान्या देवजातयः ५१ दिविभू
म्यन्तरिक्षेषु सर्वे बाधं वसन्ति ये ते सर्वे वा
प्यसंबाधं निवसंत्यस्मन्तरे ५२ इयम
हृल्लादेवीनाम्यत्रेमखिलान्जनान्
तोषयामास सततमनुरागेण भूयसा ५३
राजानुहृतिभूलोके विश्रुतः सकलेष्वपि

नान् राज्ञो दुदोहाभीष्टानि सर्वभूतलवा-
सिनां ४४ त्रिलोकैकमहीपाले सांविके-
कामशंकरे दशवर्षसहस्राणि ययुः क्ष-
णरूपाः ४५ ततः कदाचिदागत्य ना-
रदो भगवान् ऋषिः प्रणम्य परमां शक्ति-
मुवाच विनयान्वितः ४६ परं ब्रह्म परं धा-
म पवित्रं परमेश्वरि सदसद्भावसंकल्पवि-
कल्पकलनात्मिका ४७ जगदभ्युदयार्थे
यद्यद्भावमुपागता असज्जनविनाशा-
र्थं सज्जनाभ्युदयार्थिनी ४८ प्रवृत्तिस्तव
कर्माणि साधूनां रक्षणाय हि अंशभेदात्स
ते देवि व्याप्तं तेन जगतां त्रयं ४९ तेषु केषु
चिन्मेत्रान शक्तरूपैः स्वैः त्वस्यैवैक-
पादेवाश्चिरकालमितोषिताः ५० तदा
त्वया गमितानि स्वानि स्वानि भूतानि
शुभमंगलानि मृन्यानि समद्भानि ‥ सर्व-

ले
५४

नः ५१ एवं विज्ञापिता देवी नारदेनाखि-
लेश्वरी स्वस्ववासनिवासाय प्रेषयामास
वामरान् ५२ ब्रह्माणं च हरिं शंभुं वासवा-
दीन् दिशांपतीन् यथार्हं पूजयित्वा तान् प्रे-
षयामास चाम्बिका ५३ अपराधं च तेषां सा
क्षमयित्वा प्रेषिताः सुराः स्वस्वांशे शिवयोः
सेवामादिपित्रोरकुर्वतः ५४ एतदाख्या-
नमायुष्यं सर्वमंगलकारणं आविर्भावं म-
हादेव्याः सर्वसाम्राज्याभिषेचनं ५५ यः प्रा-
तरुत्थितो विद्वान् श्रद्धाभक्तिसमन्वितः ज-
पेदनन्यमनसः स्यात्तथा समितवान्भवेत् ५६
नाशुभं विद्यते तस्य परत्रेह च धीमतः य-
शः प्राप्नोति विपुलं समानो मम नामपि ५७
अचला श्रीर्भवेत्तस्य श्रेयश्चैव पदे पदे कदा-
चिन्न भयं तस्य तेजस्वी वीर्यवान्भवेत् ५८
तापत्रयविहीनेन सुपुरुषार्थैः समृध्यते १

55

त्रिसंध्यं यो जपेन्नित्यं ध्यात्वा सिंहासनेश्वरीं
॥२९ षाण्मासान्महतीं लक्ष्मीं प्राप्नुयाज्जा।
पकोत्तमः ॥३० इति श्रीब्रह्मांडोत्तरखण्डा।
णे हयग्रीवागस्त्यसंवादे ललिताख्याने
वैवाहिकोत्सवो नाम पंचदशोऽध्यायः ॥१५

ल॰
१

ॐ श्रीभगवत्यै नमः हयग्रीव उवाच ॐ अथ॰
सा जगतां माता ललिता परमेश्वरी त्रैलोक्य
कंटकं भंडदैत्यं जेतुं विनिर्ययौ १ कृत्वा मंड
लिकाकारं सैन्यं भोगाशयलया प्रसृतमर्दला
ख्यानैः प्रवयामास वैरे २ मृदंगाडरजाश्चैव
पटहाढक्कालीगणाः सेल्लकाकज्जीरसंचार्झ
ड्डुकाडुडुवास्तदा ३ प्राणकाः पणवाश्चैव गो
मुखाश्चार्धचंद्रकाः यवमध्याशूहिमध्या मंडवो
डिडिमाश्चपि ४ कर्करावश्चरीतालाः डमरु॰
लिंगप्रभेदजाः श्रीडंकाश्चैव नेपाह्वानिस्वाण
वेवंशादये ५ ड्डंकाराः काकलेडाश्चवादभेदा
स्तथापरे दध्मतः शक्तिसेनाभिराहूता सम
रोद्यमे ६ ललितापरमेशान्या अंकुशास्त्रात्स
मुद्भूताः संपत्करीनामदेवी चचाल सहशक्ति
भिः ७ अनेककोटिमातंगतुरंगरथपंक्ति॰
भिः सेविता नरुणादित्यपाटलासंपदीश्वरी ८

मत्तमुद्दण्डसंग्रामरसिके शैलसन्निभे रणकोला
हलेनामसाहरोहमतेगजे ९ तामन्वगाद्ययौ
सेनामहतीघोररावीणी लोलाभिः केतुमाला
भिर्वल्लितवितीचनावनात् १० तस्याश्चसंपन्नाथा
याः पीनस्तनसंकटः कंकटोवज्रकठिनो॰
रुरुचेवक्त्रसिस्थितः ११ कंपमानाविहूलता॰
मरुचलत्केतोस्थिता कुटिलाकालनागस्य भ्रु॰
कुटीवभयंकरा १२ उत्पातवातसंपातचलिता
इवपर्वताः तामन्वगायतुः कोटिसंख्याकाः कुं
जरोत्तमाः १३ अथश्रीललितादेव्याः श्रीपादश
पुग्यसंभवाः शतिलविनविश्रांतिरसाहलाव
लरवः १४ तथामहाहयप्रासंसैन्यं देघातदैवि
ते अवलनवरक्तुहालविदारितमहीतले १५
वनायुजाश्चकांबोजाश्चरतासिंधुदेशजाः टंक
णाः पार्वतीयाश्चपारसीकास्तथापरे १६ आ
जानेयाघट्टचराश्चतुरटाः कालवंदिजाः वाल्मी

ल·
२

कीयावनोद्भूतागंधर्वाज्ञापरेङ्गयाः १७ प्राग्देश
जाश्वकैराताःशांतदेशोद्भवाअपि विनीतासाधु·
वाहारोवगिनास्थिरवेतसः १८ स्वामिचित्तविश
काश्वमहाशुद्धसहिस्नवः लक्षणैर्वेद्भुमिर्युक्ताजि
तक्रोधाजितश्रमाः १९ पंचधाराहृशिक्षायावि·
नीतार्थपलायिनाः भालशुक्तिश्रियायुक्ताःश्वे·
तशुक्तिसमन्विताः २० देवपद्मादेवमणिर्देव·
स्वस्तिकमेवच अर्द्धस्वस्तिकशुक्तिवगंडुवेणुध्व
गडिको २१ एतानिशुभलक्ष्माणिजयराज्यप्रदा
निच वहंतोवातजवनाःवाजिनस्तासमन्वयुः
२२ अपराजितनामानमतितेजस्विनंबलं अंग
नोत्तंगवर्माणंकपिकापिलसन्निभं २३ पार्श्व
द्वयेपिपरितःस्फुरत्केसरमंडले स्थूलवालधि
विन्यस्तपिताणपयोधरे २४ जंघाकांडसमु
न्नद्धमणिकिंकिणिभास्वरे वादयंतमिवोच्चैः
खुरनिष्ठुरकुट्टनैः २५ भूमंडलीमहावाद्यंविज

यस्य समरहृदये हेषमाणे प्रतिमुहुः संदर्शितगति-
क्रमे २६ आलोलचामरभ्राजद्धृदये तेपत्तिनीरव
भांडैर्मनोहरैर्युक्ते चञ्चरीजालमंडिते २७ हेषाघो-
षस्यकपटातंकेर्वाणमिवाम्बराम् अश्वारूढा
महादेवी समारूढहयैर्युता २८ चतुर्भिर्बाहु-
भिः पाशमंकुशं वेत्रमेव च हयवल्गां च दधती
बहुविक्रमशोभिनी २९ नमत्पादितसंकाश-
ज्वलत्कांतितरंगिणी सा च बालहयारूढानत-
यंतीव वाजिनं ३० अथ श्रीदंडनाथायानियोगेन
पटहध्वनिः उद्दंडसिंहनिध्वानत्कारबधिरेज-
गत ३१ वज्रघोषैः क्रूरवीरैश्च भिंदित्सककुभो-
दश अथ प्रहृतभंजोष्माणः शक्तयः काश्चिदुत्थि-
ताः ३२ काश्चित् श्रीदंडनाथायाः सेनानासी-
रसंगताः खड्गफलकमादाय पश्चात्रिंशद्दश-
क्तयः ३३ अत्यंतसैन्यसंबाधं वेत्रसंताडनाश-
नैः निवारयंतो वैत्रिण्यो बलशक्तयः शांते ३४

ल०
१

अथ तेगणध्वजश्रेणीमहिषीकामरंगांकिताः सिंह्य
काश्चैव विभ्राणा शक्तयो मधवलस्वरः ३५ तत्र
श्रीदंडनाथाया श्वेतछत्रसहस्रशः स्फुरत्कराः
प्रचलिताः शक्तयः काश्चिदुद्धताः ३६ इति श्रीब
ह्माण्डे उत्तरपुराणे हयग्रीवागस्त्यसंवादे ललिता
ख्याने शक्तिसेनाविजययात्रानामषोडशोध्यायः
१६ हयग्रीव उवाच दंडनाथाविनिर्याणे संख्या
तीतैः सितप्रभैः छत्रैर्गगनमाबेजे निःसंख्यश
शिमंडिते १ अन्योन्यसक्तधवलछत्रैरंतरवनी
भवेत् तिमिरेशद्देश्यस्तत्कोडमणिरोविघा
२ वज्रप्रभाधिगाधमच्छायापूरितदिङ्मुखा ।
तालवृंताशतविधाः कोडङ्गुखोबलेचलन् ३
वेत्रवेत्रटयत्स्रीब्राभैरवाः शूलपाणयः ज्वल
त्केशपिंगलाभास्तदिङ्मुखरदिङ्मुखा ४ दं
हेनइवदैत्योनांमस्रीतैरास्रीत्तणवह्निभिः प्र
चेलुर्दंडनाथायासीनानासीरयायिनः ५

3

𑆥𑇀𑆫𑆡𑆪𑆾𑆠𑇀𑆫𑆴𑆨𑆶𑆮𑆵𑆢𑆼𑆮𑆵𑆱𑆩𑆳𑆤𑆳𑆓𑆶𑆟𑆨𑆷𑆰𑆟𑆳𑆂 𑆠𑆠𑇀𑆱𑆩𑆳
𑆤𑆳𑆓𑆶𑆟𑆑𑆫𑆳𑆱𑇀𑆠𑆠𑇀𑆱𑆩𑆳𑆤𑆱𑇀𑆮𑆮𑆳𑆲𑆤𑆳 𑇑 𑆠𑆵𑆑𑇀𑆰𑇀𑆟𑆢𑆁𑆰𑇀𑆛𑇀𑆫𑆳
𑆮𑆴𑆤𑆴𑆰𑇀𑆥𑆠𑆮𑆲𑇀𑆤𑆴𑆣𑆷𑆩𑆳𑆪𑆴𑆠𑆳𑆁𑆧𑆫𑆳 𑆠𑆩𑆳𑆬𑆯𑇀𑆪𑆳𑆩𑆬𑆳
𑆑𑆳𑆫𑆳𑆑𑆥𑆴𑆬𑆳𑆑𑇀𑆰𑆫𑆬𑆾𑆖𑆤𑆳 𑇒 𑆱𑆲𑆱𑇀𑆫𑆩𑆲𑆴𑆰𑆳-
𑆫𑆷𑆞𑆳𑆂𑆥𑇀𑆫𑆖𑆼𑆬𑆶𑆂𑆱𑇀𑆮𑆑𑆫𑆳𑆤𑆤𑆳𑆂 𑆃𑆡𑆯𑇀𑆫𑆵𑆢𑆟𑇀𑆝𑆤𑆳𑆡𑆳-
𑆖𑆓𑆴𑆫𑆴𑆖𑆑𑇀𑆫𑆫𑆡𑆾𑆠𑇀𑆠𑆩𑆳𑆠𑇀 𑇓 𑆃𑆮𑆫𑆶𑆲𑇀𑆪𑆩𑆲𑆳𑆱𑆴𑆁𑆲
𑆩𑆳𑆫𑆶𑆫𑆾𑆲𑆱𑇀𑆮𑆮𑆳𑆲𑆤𑆩𑇀 𑆮𑆘𑇀𑆫𑆔𑆾𑆰𑆅𑆠𑆴𑆒𑇀𑆪𑆳𑆠𑆁𑆣𑆶
𑆠𑆑𑆼𑆱𑆫𑆩𑆟𑇀𑆝𑆬𑆩𑇀 𑇔 𑆮𑇀𑆪𑆳𑆠𑇀𑆠𑆳𑆱𑇀𑆪𑆁𑆮𑆴𑆑𑆛𑆳𑆑𑆳𑆫𑆁𑆮𑆴
𑆯𑆳𑆬𑆽𑆑𑆮𑆴𑆬𑆾𑆖𑆤𑆁 𑆢𑆁𑆰𑇀𑆛𑇀𑆫𑆳𑆑𑆛𑆑𑆛𑆳𑆑𑆳𑆫𑆖𑆫𑇀𑆮𑆫𑆵𑆑𑆸
𑆠𑆢𑆴𑆑𑇀𑆠𑆛𑆁 𑇕 𑆄𑆢𑆴𑆑𑆷𑆫𑇀𑆩𑆽𑆑𑆑𑆜𑆾𑆫𑆳𑆱𑇀𑆡𑆴𑆒𑆫𑇀𑆥𑆫𑆥𑇀𑆫𑆠𑆴
𑆩𑆽𑆫𑇀𑆤𑆒𑆽𑆂 𑆢𑆸𑆰𑇀𑆛𑆤𑆩𑆴𑆮𑆨𑆷𑆖𑆑𑇀𑆫𑆩𑆳𑆥𑆳𑆠𑆳𑆬𑆤𑆴𑆩𑆘𑇀𑆘𑆴
𑆨𑆴𑆂 𑇖 𑆪𑆾𑆘𑆤𑆠𑇀𑆫𑆪𑆩𑆶𑆠𑇀𑆠𑆶𑆁𑆓𑆁𑆮𑆼𑆓𑆳𑆢𑇀𑆣𑆷𑆠𑆮𑆳𑆫𑆴𑆣𑆴𑆂
𑆱𑆴𑆁𑆲𑆮𑆳𑆲𑆤𑆩𑆳𑆫𑆶𑆲𑇀𑆪𑆖𑆖𑆳𑆬𑆢𑆟𑇀𑆝𑆤𑆳𑆪𑆴𑆑𑆳 𑇗
𑆠𑆱𑇀𑆪𑆳𑆱𑆩𑆱𑇀𑆠𑆱𑆁𑆲𑆳𑆫𑆥𑇀𑆫𑆮𑆸𑆠𑇀𑆠𑆳𑆪𑆾𑆘𑇀𑆘𑇀𑆮𑆬𑆠𑇀𑆑𑇀𑆫𑆶𑆣𑆴 𑆇𑆢𑇀𑆮𑆼𑆬𑆼
𑆮𑆢𑇀𑆮𑆼𑆬𑆥𑇀𑆫𑆳𑆪𑆁𑆠𑇀𑆫𑆽𑆬𑆾𑆑𑇀𑆪𑆁𑆱𑆖𑆫𑆳𑆖𑆫𑆩𑇀 𑇘 𑆑𑆴𑆩𑆼𑆰𑆳
𑆢𑆲𑆠𑇀𑆪𑆠𑆴𑆑𑆸𑆰𑇀𑆟𑆳𑆮𑆴𑆯𑇀𑆮𑆩𑆢𑇀𑆪𑆽𑆮𑆪𑆾𑆠𑇀𑆫𑆴𑆟𑆵 𑆑𑆴𑆁𑆮𑆳𑆓𑇀𑆫𑆱

ल॰ लब्धातेनश्रमिर्द्वैधाकरिष्यति ४ अथवाहल
५ निर्घातैर्नैर्भयिष्यतिवारिधीन् इतित्रस्तमनाः
सर्वेगगनेनाकिनोगणाः ५ हूहूहंविमाना
स्वसेनामानाशुदैत्ना वंदिरेवचनेदेवाब्रह्मांज
लिपुटान्विताः ६ शृणुद्वादशनामानिकीर्ति॰
यैतोनभयले अगस्त्यउवाच कानिद्वादशना
मानितस्यादेव्यावदप्रभो ७ अश्वाननमहाप्रा
ज्ञयेश्रुमेकौतुकंमहत् हयग्रीवउवाच शृणु
द्वादशनामानितस्यादेव्यावदेऽहव ८ पुणामा
कर्णनमात्रात्त्वमाज्ञासाभविष्यति

९

पंचमीदंडनाथा
वसंकेतासमयेश्वरी २ तथासमयसंकेतावा
राहीपोत्रिणीतथा वार्तालीचमहासेनाज्ञा॰
ज्ञाचक्रेश्वरीतथा ३ अरिघ्नीचेतिसंप्रोक्तंना
मद्वादशकंशुभे नामद्वादशकाभिज्ञावज्रपं

जरमध्यगाः २२ सेकटेङ्कःखमाप्नोति न कदा
चन मानवः पैतैर्नामभिरभ्यस्तामेकेनावद्ध
नहुत्वः २३ तेषामत्र ग्रहार्थाय प्रचचाल च मा
प्नुनः अथमे गीतयोगिन्यो मे त्रिराजपदं स्पृशः २४
निर्याणस्तवनकरी देवी दधानकाहली श्रृङ्गा
वसाय शृङ्गाणि शाहलश्यामलछविः २५ वी
णामन्तद्रपाणीनां शक्तीनां निर्ययौ बले का
श्चिन्नायन्ति नृत्यन्ति मत्तकोकिलनिःस्वनाः २६
काश्चित्कादेवरीपानकषायितविलोचनाः
वेदीमागादहृपाश्च काश्चिद्गाकलस्वनाः २७
वीणावेणुमृदङ्गाढ्याः सविलासपदक्र
माः प्रचेलुः शक्तयः स्वामाहर्षयन्तो जगज्ज
नान् २८ मयूरवाहाः कतिचित्कतिचिद्धंस
वाहनाः कतिचिन्नकुलारूढाः कतिचित्को
किलस्वनाः २९ सर्वाश्च श्यामलाकाराः का
श्चित्कंठीवथस्थिताः कटेवमधुमत्ताश्च काश्चि

ल॰
५

दाहृष्टसैन्धवाः ३९ मन्त्रिनाथाप्रवह्लातमंसप्रचे॰
लःप्रःप्रः अथ्याफलमहत्रेगेयचक्रमहा
रथे ३१ बालार्कवर्णकवचामदालोलविलो॰
चना ईषत्स्वेदकणिकमनोहरमुखाम्बुजा
३२ प्रेषयन्तीकटाक्षेणकिंविद्भ्रूवल्लितोद्भवैः ।
समस्तमपितैसैन्येशाकीनागुहनोदनम ३३
पिङ्गत्रिकोणचक्रेणद्विरदेनमहीयसा असा
मान्येनचामायाशाकीनागमलोदया ३४ नि
जेनामवचनश्यामाश्यामलामंत्रिनायका तो
तहस्तुश्रीडशशाभिनीमभिनीकवासिनः ३५
तानिषोडशनामानिशृणकेभमसृङ्कव सेवी
तयोगिनीश्यामाश्यामलामंत्रनायिका ३६
मन्त्रिणीसचिवेशीचप्रधानेशीशुकप्रिया ।
वीणावतीवैणिकीचमुद्रिणीप्रियकप्रिया
३७ नीपप्रियाकदंबेशीकदंबवनवासिनी
सदामदाचनामानिषोडशैतानिकुंभज ३८

पतैर्ध्यैः सविवेशानौ सकृत्तैलोनिशरीरवान्
तस्यैत्रैलोक्यसकलेहृलेनिष्टत्यमेशयः ३८
मेत्रिनाथायत्रयत्रकटाक्षेविकिरत्यसौ तत्र
तत्रगताशंकेशक्तिसैन्यपतनफलम् ३९ ल
लितापरमेश्वान्याराज्यचर्चोचयावति शक्ती
नामपिचर्चायामासर्वातदृशोवदा ४० प्रथमे
गीतयोगिन्याः करस्थाङ्कुकपोतकात् निर्ज
गामयज्ञैर्वेदोवहन्मन्त्रशरासने ४१ चतुर्बा
हुयुतोवीरस्त्रिशिराह्नविलोचनः नमस्कृत्य
प्रथानेश्रीमिदमाहसभक्तिमान् ४२ देविभण्डा
सुरेंद्रस्यबुद्धायत्तंप्रवर्तते अतस्तवमयामाले
कर्तव्यंमेत्रिनायके ४३ विघ्नजीवमिदंनामको
टंडेसमङ्गलवम् गृहाणजगतामम्बदानवाणां
निबर्हणम् ४४ इमौचाक्षतयवाणाश्चौन्नणी
वीरसर्णोविचित्रितौ गृहाणदैत्यनाशायसमाजय
हरेहतेवे ४५ इतिप्रणम्यशिरसायज्ञैर्वेदेनभक्ति

ल॰
६

तः श्रर्पितेचापलतांवेजयाह्वप्रियकप्रिया ४७
चित्रजीवेमहाप्रायमादायचशुकप्रिया विस्फा
रेजनयामासमोर्वीमुद्भटभ्रूविशः ४८ संगी
तयोगिनीचापध्वनिनापूरितेजगत् नाकाल
यानोचमनेनानवधानेटसेपटः ४९ येत्रिणीते
त्रिणीवेतिहेतस्याःपरिवारिके शुकेवीणाव
सहस्रावहेमैपापरिवेरतः ५० श्रालोलवलय
क्वाणवर्द्धिस्वरगुणनिस्वने धारयंतीधनुःश्या
मावकारारिमनोज्वरं ५१ चित्रजीवशरासन
भूषितागीतयोगिनी कादंबिनीवकम्रचेकुंड
लीकृतकार्मुका ५२ कालीकटाक्षवनीक्षण
नस्पृज्ञनगाभीषणः उत्पलेटक्षिणपाणौविल
लासशिलीमुखः ५३ गेयचक्ररथारूढांनां
पञ्चाशच्छिखविरे नटद्भामलशोभाढ्यांटच्यो
वानयत्रूर्यंताः ५४ सहस्रान्तोहरिणीसंख्या॰
लीचवेगामदालसाः श्रापरयंत्यःकक्षमेक

लैः किलिकिलारवैः ५५ इति श्रीब्रह्मांडेउत्त
रपुराणे हयग्रीवागस्त्यसंवादे ललितोपाख्या
ने दंडनाथारथयामलाभेनाविजययात्रानाम
सप्तदशोऽध्यायः १७ अथचक्रराजरथनाय
काश्रितांजलितोंकुशपाणिसमानपाशरु
त. क्वनत्क्रिंकणहलयमेत्तवंधनुर्दधतीप्र
दीप्तकुसुमेषुपंचकाः उदयमरुणसहस्रभास
हस्ततोऽप्यतिपाटलेनिजवपुःप्रभाभरैः किर
तीदिशमुखवदनस्यकांतिभिः हसंतीवचंद्र
मयमभ्रमंडले २ दशयोजनायतिमतांजग
त्रयीभाभिहृत्पवनाविशदमौक्तिकात्मना ।
धवलातपत्रवलयेनभास्वराशशिमंडलस्य
सवितामुपेयुषा ३ अभिवीजिताचमणि
कांडशोभिनाविजयादिमुख्यपरिचारिका
गणैः नवचंद्रिकालहरिकांतिकंदलीचन
रेणचामरचतुष्टयेनच ४ शक्तैकराज्यप

ल·
१

दवीमभिष्टवयंतीसाम्राज्यविद्भूशानमंडितेसे
न्यदेश्या मेगीतवाद्यरचनाभिरथामरीणांस
स्तूयमानविभवाविशदप्रकाशा ५ वाचा
मगोचरमणेकरविंतबद्धेरीहक्रयाप्रकल
नीयमनन्यतुल्यं त्रैलोक्यगर्भपरिपूरितश·
क्तिचक्रं साम्राज्यसंपदभिमानमभिस्पृशंती
६ आबद्धभक्तिपिशुनांजलिशेखराणामाव
द्दंहप्रथमिकां कृतसेवकानां ब्रह्मेंद्रविष्णु
ष्ठश्चयमस्तोममानोवक्त्राणिवह्निनत्रीनि
कटान्नयंती ७ उद्दीप्तपुष्पशरपंचककान्तःसगु
ल्येर्ज्योतिर्मयेत्रिभुवनेमहसात्दथानैः विद्यु·
न्मयद्युतिभिरप्सरसांसमूहैर्विक्षिप्यमाणज
यमंगललाजवर्षा ८ कामेश्वरप्रभृतिभिः
कमनीयभाभिःसंग्रामवेषरचनासुमनोह
राभिः दीप्तायुधद्युतिनिरस्कृतभास्कराभि
र्नित्याभिरेत्रिमविधेयमुपास्यमाना ९ ।

श्रीचक्रनामतिलकेदशयोजनानितेगाम्बुजो।
ल्लिखितमेचकदमश्रेष्ठैः नीड्राभिरावरणश।
क्तिपरेपराभिर्युक्तेरथेसमरकर्मणिचालयेती
१ पंचाधिकैर्विंशतिनामरत्नैःप्रपंचपापप्रश।
मातिदैः संस्तूयमानाललितामहद्भिः सेयं।
मश्रुहिश्रपमठ्ठचाल॰ अगस्त्यउवाच वाजिवक्त्र
महाबुद्धेपंचविंशतिनामभिः ललितापरमे।
श्वर्याःदेहिकर्णरसायनं १२ हयग्रीवउवाच
सिंहासनेशीललितामहाराज्ञीपरांकुशा चा
पिनीत्रिपुराचैवमहात्रिपुरसुंदरी १३ सुंदरी
चक्रनाथाचसाम्राज्ञीचक्रिणीतथा चक्रेश्व
रीमहादेवीकामेशीपरमेश्वरी १४ कामराज
प्रियाकामकोटिकाचक्रवर्तिनी महाविद्या
शिवानंगवल्लभासर्वपाटला १५ कुलनाथा
म्नायनाथासर्वाम्नायनिवासिनी शृंगारनाय
काचेतिपंचविंशतिनामभिः १६ स्तुवंतियेम

ल॰ ह्राभागाललितोपरमेश्वरी तेषामुर्वेतिसौभाग्य
८ मैश्वोसिद्धिमहायशाः १७ इत्थंप्रचंडसेदेमेवा॰
लयंतीमहद्बले भेंडासुरेप्रतिकुंडाचचालल॰
लिताम्बिका १८ इतिश्रीब्रह्माण्डपुराणेहयग्री
वागस्त्यसंवादेललिताख्यानेपरमेश्वरीसेना॰
विजययात्रानामअष्टादशोध्यायः १८ अगस्त्य
उवाच चक्रराजरथेंद्रस्ययःपर्वाणिसमाश्रि
ताः देवताःप्रकटाद्याख्यास्तासामाख्यानिवद
य १ संख्याश्चतासामाविलान्वर्णभेदांश्चशोभ
नान् आयुधानिचदिव्यानिकथयस्वहयानन
२ हयग्रीवउवाच नवमापर्वदीमास्यरथस्यस
मुपाश्रिताः दशप्राकाशिसिद्धिदेव्यस्तासांनामा
नितच्छृणु ३ अणिमामहिमाचैवलघिमागरि
मातथा ईशितावशिताचैवप्राप्तिसिद्धिस्तत॰
मी ४ प्राकाम्यभुक्तिसिद्धिश्चसर्वकामा॰
सिध्यापरा एताद्देव्यश्चतवांकुंजपाकुसुमम॰

त्रिभाः ५ चिंतामणिकपाले च त्रिशूले सिद्धि-
कज्जले दध्यानादस्य याप्र्णो योगिभिश्च निषेवि-
ता ६ तत्र शर्वार्धभागे च ब्राह्माद्या अष्टशक्तयः
ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ७
वाराही चैव माहेन्द्री चामुण्डा चैव सप्तमी महाल-
क्ष्मीरष्टमी चाष्टभुजा शोणविग्रहा ८ कपाल-
मण्डले चैव विश्रामिणरक्तवाससः अथवान्यप्र-
कारेण केचिद्ध्याने प्रचक्षते ९ ब्रह्मादिसदृशा-
कारा ब्रह्मादिसदृशायुधाः ब्रह्मादीनां परे वि-
ज्ञेयाश्चयन्त्यः प्रकीर्तिताः १० तस्याः पूर्वस्थान-
गता मुद्रा देव्यो महत्तराः मुद्राविरचनायुक्तै-
र्हैलैः कमलकान्तिभिः ११ दाडिमीकुसुमसंका-
शा पीनाम्बरमनोहराः वज्रभञ्जाञ्जहेहस्तन-
वमेकपालिकाः १२ मदरक्तविलोलान्ताना-
सीनामानितम्बाः सर्वसंक्षोभिणी चैव सर्व-
विद्राविणी तथा १३ सर्वाकर्षिणि मुद्रा च तथा

लं ५

सर्ववशंकरी सर्वोन्मादनमुद्रा च षष्ठी सर्वमहा-
ङ्कुशा ७ सर्वखेचरीमुद्रा च सर्वबीजा तथा परा
सर्वयोनिश्च नवमी तथा सर्ववशंकरी ८ स-
र्वोन्मादनमुद्रा च षष्ठी सर्वमहाङ्कुशा सिद्धिब्रा-
ह्म्यादिमुद्रास्त्वेताः प्रकटशक्तयः ९ भेडाख-
वस्यसंज्ञं वै कर्त्तेव चक्रवर्ये स्थिताः याश्च माव्योः
पूर्वमुक्तास्तासां नामानि तद्धुणा १० कामक-
र्षिणिका स्त्रैव बुद्ध्याकर्षिणिका कला चित्ता-
कर्षिणिका नित्या धैर्याकर्षिणिका कला ११
स्मृत्याकर्षिणिका नित्या नामाकर्षिणिका-
कला बीजाकर्षिणिका नित्या चात्माकर्षिणि-
का कला १२ अमृताकर्षिणी नित्या शरीराक-
र्षिणी कला एताः षोडश शीतांशुकलारूपाश्च
शक्तयः १३ अहंकाराकर्षिणी च शब्दाकर्षि-
णिका कला स्पर्शाकर्षिणिका नित्या रूपाक-
र्षिणिका कला १४ रसाकर्षिणिका नित्या गं-

9

धाकर्षिणिकाकला पञ्चाषोडशशीतांशुक-
लाह्लादनाश्च शक्तयः २२ अष्टमे पर्वसंस्थानात्तमा
नाम्ना प्रकीर्तिता विद्रुमाद्रुमसंकाशा मदरसि
तमनोहराः २३ चतुर्भुजास्त्रिनेत्राश्च वेशाढ्ये
भ्रुकुटोज्ज्वला चापबाणौ च बिभ्राणा दयानादि-
मकोन्नयः २४ मंडलस्य बाह्यतो यस्य स्थिताः
कुंभसंभव सायतनज्वलद्दीप्ताप्रख्याश्चक्रस-
घस्थित २५ सप्तमे पर्वणि ज्ञातव्यास्तान्मत
ताभिदाः अनङ्गशक्तयस्तासां तासां नामानि त
च्छृणु २६ अनङ्गकुसुमानङ्गमेखलाश्चाद्वि-
तीयका अनङ्गमदनानङ्गमदनातुरयोः सह २२
अनङ्गवेगा चानङ्गवेगानङ्गाङ्कुशापि च अन
ङ्गमालिन्यपरास्ता दैव्यो जपाविद्याः २७ इन्द्र
चापपुष्पशरानुष्पकेटकमुत्पले बिभ्राणा
द्यविक्रांतिशालिन्यो ललिताज्ञया २८ ।
मंडलस्य समभिक्रुद्धाः प्रज्वलंत्य इव स्थिताः ।

ल॰
१०

अथचक्रेश्वर्येइमाषष्ठपूर्वसमाश्रिताः ३० सर्वसं
क्षोभिणीमुख्याःसंप्रदायाम्नयायुताः वेणीकृ
तकचस्तोमाःसिंदूरतिलकोज्ज्वलाः ३१ अति
तीव्रस्वभावाश्चकालानलसमत्विषः वह्निचा
पंवह्निबाणंवह्निरूपमसिंतथा ३२ वह्निच
क्राग्निफलकान्दधानादीप्तविग्रहाः अस्मैदे
प्रतिकूलाःकामभस्मसमुद्भवे ३३ आज्ञाश
क्यथपूर्वैताःललितायामहौजसः सर्वसंक्षो
भिणीचैवसर्वविद्राविणीतथा ३४ सर्वा
कर्षिणिकाशक्तिःसर्वाह्लादिनिकातथा
सर्वसंमोहिनीशक्तिःसर्वस्तंभनशक्तिकाः
३५ सर्वजृंभनशक्तिश्चतथासर्ववशंकरी
सर्वरंजिनिशक्तिश्चसर्वोन्मादनशक्तिका
३६ सर्वार्थसाधकाशक्तिःसर्वसंपत्तिपूरिणी
सर्वमंत्रमयीशक्तिःसर्वद्वंद्वक्षयंकरी ३७
एवंतसंप्रदायानांनामानिकथितानिवै ।

10

अथपंचमपर्वस्थाकुलोत्तीर्णाइतिस्मृताः ३
ताश्चस्फटिकसंकाशाःपरशुंपाशमेवच गे
गाचेटामणिंचैवदधानादीप्तविग्रहाः देवदि
घमभिक्रुद्धाभ्रकुटीकुटिलाननाः एतासां॰
मपिनामानिसमाकर्णयकेभज ४० देवैस्ता
कथितादेव्योदययाभूविनाशया सर्वसिद्धि
प्रदादेवीसर्वसंपत्प्रदातथा ४१ सर्वप्रियं॰
करीदेवीसर्वसौभाग्यदायिनी सर्वकामप्र
दादेवीसर्वदुःखविमोचिनी ४२ सर्वमृत्यु
प्रशमिनीसर्वविघ्ननिवारिणी सर्वांगसुंद
रीदेवीसर्वसौभाग्यदायिनी ४३ दशैताः॰
कथितादेव्योदययामृविनाशया चक्रेत्व॰
रीयपर्वस्थाश्चकाहारसमन्विताः ४४ निग
र्भयोगिनीनाम्नाप्रथितादशकीर्तिता स॰
र्वज्ञासर्वशक्तिश्चसर्वैश्वर्यप्रदातथा ४५
सर्वज्ञानमयीदेवीसर्वव्याधिविनाशिनी

ल॰ सर्वाधारस्वरूपाचसर्वपापहरातथा ४६ स-
११ र्वानन्दमयीदेवीसर्वरक्षास्वरूपिणी दशमी
देवताज्ञेयासर्वेप्सितफलप्रदा ४७ एताश्च-
तुर्दशाज्ञेयावज्रेशक्तिश्चतोमदे चक्रेचैवाभि
विभ्राणामेडास्त्रवधोद्यताः ४८ अथचक्र-
रथेन्द्रस्यतृतीयेपर्वसंश्रिता रहस्ययोगिनी-
नाम्नाप्रख्यातावाग्धीश्वरा ४९ रक्ताशोकप्र-
सूनाभाबाणकार्मुकपाणयः कवचच्छन्न-
सर्वाङ्गावीणापुस्तकशोभिता ५० वशिनी
चैवकामेशीमोहिनीविमलातथा अरुणा
वजयिन्याख्यासर्वेशीकौलिनीतथा ५१
अष्टावेताःस्मृतादेव्योदैत्यसंहारतत्पराः ।
अथचक्ररथेन्द्रस्यद्वितीयेपर्वमाश्रिताः ५२
निसर्गत्रिपीठनिलयाअष्टबाहुसमन्विताः ।
चापबाणौपानपात्रंमातलुङ्गंकृपाणिके ५२
फलकंनागपाशंचघण्टांचैवमहाध्वनिं वि

11

प्राणामदिरामस्माश्वनिरूर्वेवरहस्यकाः ५४ का
मेश्वरीचैववज्रेशीभगमालिन्यथापरा नित्य
पनास्स्रताँदैव्याभेडेकोपसमन्विताः ५५ ल
लितासममाहात्म्याललितासमतेजसा प
ताल्वनित्येश्वरीदेव्याश्चैनवेगाःप्रकीर्तिताः ५६
प्रधानेदमहापीठेरथेमध्यमपर्वणि परिता
चरितावासाःप्रोक्ताःपंचदशापरा ५७ तिथि
नित्याःकालरूपाविश्वव्याप्यैवसंस्थिताः मं
डाख्यादिदैत्येभ्यश्चप्रबलभ्रुकुटीयनाः ५८
देवीसमनिजाकारादेवीसमनिजायुधाः
जगतामुपकारायवर्तमानायुगेयुगे ५९
तासांनामानिमन्त्रस्वमवधारयतंभज का
मेश्वरीभगमालाचनित्यक्लिन्नातथैवच ६०
भेरुंडावह्निवासिन्योमहावज्रेश्वरीतथा
दूतीचत्वरितादेवीनवमीकुलसुंदरी ६१
नित्यानीलपताकाचविजयासर्वमंगला

ल
९२

ज्वालामालिनिकाचित्राद्दशपंचप्रकीर्ति
ताः ९२ एताभिः सहितादेवी सदासेव्येक
भुद्धिभिः कुलमंडलसंगेन निर्घोषाललिते
श्वरी ९३ मन्त्रीनाथ्यामहाचक्रे गीतिचक्रे
रथोत्तमे सप्तपर्वाणि चोक्तानि तत्र देव्याः स्थिता
नास्तु ताः ९४ गेयचक्ररथे पर्वमध्ये पीठति
केतना संगीतयोगिनी प्रोक्ता श्रीदेव्याः प्रति
वल्लभा ९५ तदेव प्रथमे पर्वे मंत्रिण्याः स्त्रा
निवासभूः षष्ठद्वितीयपर्वस्था गेयचक्रर
थोत्तमे ९९ रतिः प्रीतिर्मनोज्ञा च वीणा।
कार्मुकपाणयः तमालश्यामलाकारा
हानेवान्मदनदमाः ९७ तृतीयपर्वसं
स्थाम नोभूवाणदेवताः द्राविणीशो
षिणीचैव बंधिनीमोहिनी तथा उन्मादि
नीति पंचैता दीप्रकार्मुकपाणयः तत्र प
र्वेण पश्यामस्तुवर्गमानामहेजमः ९९

12

कामराजश्चकंदर्पोमन्मथोमकरध्वजः
मनोभवःपंचमस्यादेतेत्रैलोक्यमोहनाः १०
कस्तूरीतिलकोल्लासिफालस्थलकाविराजि
ता कवचञ्चसर्वांगाःपलाशप्रसवत्वि
षः ११ पंचकामइमेप्रोक्तामंडासरवथा।
स्थिनः गेयचक्ररथेंद्रस्यचतुर्थपर्वसंस्थि।
ताः १२ ब्राह्मीमुख्यास्तस्यैवांकाचंडिका।
लक्ष्मीपराः नवपर्वाण्यस्तास्थलक्ष्मीश्च
वसरस्वती १३ रतिप्रीतिःकीर्तिशांतिःपु
ष्टिस्तुष्टिश्चशक्तयः एताश्चक्रेयरक्तादो
दैमर्हंतेमहाबले १४ कृतेनवक्रयताःश्वे
ताःकुमार्याःकुंभसंभव पंचमपर्वसंस्था
मावामायाःषोडशीपरा गीतिचक्ररथेंद्र
स्यतासांनामानिचशृणु वामाज्येष्ठाचरौ
द्रीचशांतिःश्रद्धासरस्वती १५ क्रियाश
क्तिश्चलक्ष्मीश्चसृष्टिश्चैवचमोहिनी ना।

ले
१२

याश्चमथिनीचास्थासिनीवीविस्तथैवच ७ ७
विद्युन्मालिन्यपद्मानंदायोनागतुंडि।
का एतास्त्वष्टकर्विंदाभाजनालोभणंल
पदा ७८ महाममरसंज्ञाहमाट्यानाःप
देपदे वज्रकेकटसंकुद्धाःकठोराट्टहासो
ज्वलाः ७९ उर्वशीमेनकारंभाहूनाचीत्र
जिकातथा हकेशीमंजघोषाचमहारं
गवतीतथा ८० यक्षकन्याचगंधर्वास्त
सिद्धाकिंनरोरगाः विद्याधराकिंपुरुषा
पिशाचाश्चेटशारगाः ८१ वज्रदंष्ट्रोशन
ग्रीवसंविद्याणामुंडिका शयगीतिरा
चंद्रसूर्यपद्मसमाश्रिताः ८२ असितां
गप्रभृतयोभैरवाःपाशिभूषणाः त्रिशिर्ष
पानपात्रचविद्याणातिलकंधरसः ८३ असि
तांगोरुरुश्चैवक्रोधनोन्मत्तभैरवाः कपा
लीभीषणश्चैवसंहारश्चाष्टभैरवाः ८४

13

श्रयणीतिनिर्देशंइत्यसममंपद्मेसंस्थिताः
मातंगीसिद्धिलक्ष्मीश्चमहामातंगिका
पिच ८५ महतीसिद्धिलक्ष्मीश्चशेणवा
णपञ्चदंष्ट्राः तस्यैवपद्मेवायव्यांकुणपः
देवपक्षस्तथा ८६ दुर्गावावडुकश्चैवसर्वो
नेशस्त्रपाणयः तस्यैवपद्मेणायस्ताल।
क्ष्मीश्चैवसरस्वती ८७ शंखपद्मनिधीचै।
वतेसर्वेशस्त्रपाणयः लोकद्विषप्रतिक्रु।
द्धाभेदंचंडपराक्रम ८८ शक्रादयश्चविंश
न्नादशदिक्चक्रनायिकाः शक्तिरूपास्तत्र
पद्मेणयस्तान्हृतनसंश्रयाः ८९ वज्रशक्तिः
कालदंडमसिपाशध्वजेनतथा गदांत्रिशूल
दभोलंचचक्रवदयनलमी ९० सेवंतेमंत्रि
नाथांतांनित्यंभक्तिपरायणाः भडास्त्रा
गादिदंतानांद्वितंतेविषकंटकान ९१ म
त्रिनाथाश्रयद्वारलिलितास्त्रापनेकवः

ल
९४

गीतिचक्ररथेन्द्रस्यादिकालाः संश्रयंत्यमुः
९२ सर्वेषांचैवदेवानांमंत्रिणीद्वारतः कृ
ताः विज्ञापनामहादेव्यैकार्यसिद्धिप्रय
च्छति ९३ राज्ञाविज्ञापनाचेत्स्यात्प्रधाना
द्वारतः कृताः तदाखिलफलप्राप्तिः सेव
कानांप्रजायते ९४ श्रमण्याकृतपत्येषांसा
मर्थ्यंज्वलितौजसः शुश्रूषाप्रभावाच्छ्री
देव्याउपसर्प्यते ९५ साहिसंगीतविद्येति
श्रीदेव्याअतिवल्लभा नातिलंघयतिक्वा
पितद्वाक्यंकार्यसिद्धये ९६ श्रीदेव्याशक्ति
साम्राज्येसर्वकर्मणांमंत्रिणी अकर्तुम
न्यथाकर्तुंकर्तुमेवप्रगल्भते तस्मात्सर्व
पीठिकालाः श्रीदेव्याः जयकांक्षिणः तस्याः
प्रधानभूतायाः सेवामेववितन्वते ९८ इ
तिश्रीललितादेव्याःप्रसादाज्जयोऽसे पर्व
स्थितानांदेवानांनामानिकथितानिते ९९

15

भंडासुरस्यसंहारेनासांदिव्यायुधान्यपि
प्रोक्तानिगेयचक्रस्यपर्वदेव्यश्चकीर्त्ति।
ताः ९० इमानिपर्वदेवीनांनामामाक
र्णयंतिये सर्वपापविनिर्मुक्तालोकेसुवि।
जयिनोनराः ९१ इतिश्रीब्रह्मांडोत्तर।
खंडेहयग्रीवागस्त्यसंवादेललितो।
पाख्यानेश्रीचक्रराजरथगेयचक्ररथपर्व
स्थदेवतानांप्रकाशनेनामएकोनविं।
शतितमोध्यायः १९ हयग्रीवउवाच
किरिचक्ररथेंद्रस्यपंचपर्वसमाश्रिताः
देवताश्चशृणुप्राज्ञनामतःस्तुतिगोचरा ।
नाः १ प्रथमंपर्वसिद्धाष्टंसप्रामांदंडा।
नायका स्मातन्त्रजगद्धृंडकेदकामर
ज्ञसरी २ नानाविधास्त्रज्वालाभिर्नर्त
यंतीजयत्रियं उद्दंडपात्रनिर्यांतनिर्भ
भेदनदानवा ३ दंष्ट्रावालमृगांकस्य

ल
१५

विभावनविभावरी प्राहुर्भवणपदेगोवाद
दूहनीलवद्धलेता: ७ गिरिचक्ररथेंद्र
स्यसालंकारपतेसदा: पोत्रिणीश्चित्ता
शेषविधावतंकदवका ५ नमेवरथ
नायस्यहितीयपर्वसस्थिता: ज्रंभिनी।
मोहिनीचिवलेभिन्यालिसपवहि ८ ३
स्कलहोडमीप्रयोमर्वेदानवमोहिनी
मुसलेचहलेहालापाज्ञकाितमहाग्रणे
१ ज्वलन्मालिकावलेयविश्राणपा
लिपलवै: प्रतिनीदाणकरालाक्षी १
ज्वालाभिर्हंत्यमेतिकान् ८ दंष्ट्रास्त्रव
निशाकमेवतेमकरागनना गिरिचक्र
पेंद्रस्यतनीयपर्वंसंस्थिता: ९ श्रीपत्या
णाद्वदमेनभिंदेनोभुवनत्रयं १० ज्वा
लाइवचकलागेगनावेषमास्थिता:

मेंडाम्बरस्यसैमानांसर्वेषांरूपिरव्रतिः ११
लिलिहमाणजिह्वाभिर्लेलिहानाभिरु
ज्ज्वलाः सेवंतेसततंदंडनाथामुद्दंडविक्र
मां १२ गिरिचक्ररथेंद्रस्यचतुर्थपर्वसं
स्थिताः ब्राह्मणपंचमीवर्ज्याश्चष्टमीव
र्जिताश्चपि १३ षडेवदैत्याःषट्चक्रज्वल
ज्वालाकलेवराः मदनाविक्रमोच्चेनपि
वेम्यरवदानवान् १४ प्रात्रयादंडनाथा।
यास्त्रयदेशप्रणुपासते नसैवपर्वणोयस्मा
न्यांतःस्थानमास्थिताः १५ यदिनीराकि
णीचैवलाकिनीडाकिनीतथा शाकिनी
काकिनीचैवतासामेकाविहृपिणी १६
हाकिनीसप्तमीत्येनाश्चंडदोर्दंडविक्रमाः
पिबंत्यरवभूतानिभिद्यंतरवसेदिनी १७
त्वचंरक्तंतथामांसंमेदोस्थिचविरोधिनां
मज्जानमथशुक्लंचपिबंत्योविकटानना। १८

ल
१९

निष्ठुरैः सिंहनादैश्च स्फारयंतो दिशो दश
पातुनाथाश्च निःशोका ग्रामणीमाघट्टसिद्
दाः १९ मोहने मारणे चैव स्तंभने ताडने।
तथा भक्षणेऽपृष्टैर्देवानामामूले च निकृं
तने २० मंडिताः खंडिताशेषविपक्षोमा।
क्षिप्तालिप्त पातुनाथाश्च निःशेषाः सर्व।
पातुसंस्थिताः २१ सप्तभिर्वीरियोन्नृसिं
मालांसकृषिनोवरान् दायिनैर्गनिष्ठा
नैनिष्ठत्रवहस्ताश्रमाः २२ शाकटीचक्रव
हुमध्ये करविलोचनाः खस्वामिनी धाट।
हेतास्वकीयसमयद्रुहो २३ खेटकेद्रो।
हिराणाटवरस्थिराणां वीरावीराणां यत्रघाट।
क्रतोऽपृष्टैस्मानाभक्ताणां क्रमाः २४ निःशेष
वीरैसंवेनेपाविशाणां दूरनापुका नैस्थव।
पद्मलः पार्श्वहिनेपकृतमार्देः २५ को
पिनीसंभनिष्ठानेवनैतेदवनेउभेः चा

16

मेरुबीजंयस्यैवलोलकंकणदोलितः २६
देवहिंबाचमूणार्थहितेयक्कनमंदिरे श्री
पितीस्तंभिनीख्यातेवर्ततेदेवतेउमे २७
वामरुबीजंयस्यैवलोककंकणदोलिना
देवहिंबाचमूकाकलापानमदोद्धतं २८
महाविधूर्णमानास्यैसदाश्रदसितानने
श्रयनमरार्थेदूसगिरिचक्राभिधानवः
२९ पार्श्वहद्यक्कतावासमामुयहवमुडने
हलेचमस्तलेचैवदेवतारूपमास्थित ३०
स्वकीयमुकुटस्थानस्वकीयामुपविग्र
ह श्राविभाणजगद्दंपीयमस्तंविभुपेः
स्तं ३१ पनदामुययुमेनतलितादं
उनायिका खेदयिघजिसस्थामेविघ्नं
नामहानवे ३२ तस्यैवपद्मेणादंडना।
थाधायत्रिसीमनि वर्तमानोमहाधीम
सिंहनादंधनन्मुहुः ३३ दंष्ट्राकटक।

ल
९

कटाक्षारवयरीकृतदिङ्मुखः चंडो-
च्चंडस्त्रिनेत्रश्चन्द्रसूर्याग्निलोचनः २४
शूलखड्गेश्वनपाशोद्यानोदीप्तविग्रहः
सदा संसेवते देवी पश्चैव द्विपैषिणी
२५ गिरिवक्त्रस्थैर्हस्पघंटपर्वसमाश्रि-
ताः वार्तालापाग्रहदेवोदितहस्तच
विष्कृताः २६ ग्रहपर्वैनविष्यातीचार
निर्घोतनिःस्वना ग्रहनागास्फुरद्रूपाश्च
न्द्बलतेजसः २७ ग्रहक्षदेशः प्रकाउ
स्यड्कृतदानवकोटयः सेवते ललिता-
देव्याद्रङ्नायामहर्निशं २८ नासंख्य-
ख्याश्चविख्याताः समाकर्णघ्नताप स वार्ता-
लीचैववाराहीमावाराहस्त्रविपदा २९ अ-
न्धिनीरुन्धिनीचैवजंभिनीचैवमोहिनी स्तं-
भिनीतिविख्याता भक्तोभाग्योच्चाटनतत्परा स-
तैसेवपर्वणावामभागेसततसंस्थिताः

17

दंडनाथोपवाहस्थकासारोभसराक्रतिः
४१ स्पष्टक्रोशायतस्पृङ्गहिनद्विक्रोशविग्र
हः त्वङ्गवन्निष्ठुरैर्लोमजालैः संहृतविग्र।
हः ४२ कालदंडवदुद्दंडवालकोडभयं।
करः नीलाञ्जनाचलप्रख्यविकटोन्नतपृ
ष्ठभूः ४३ महानीलगिरिश्रेष्ठगरिष्ठस्कं
धमंडलः प्रभूतोष्मलनिश्वासप्रसराकं।
पितोडुपिः ४४ घंटारवधनिनाकालमहिष
प्रहृष्टाखिल वनेनेहयतिदिमप्रश्रकलाव।
नैवारिटः ४५ तस्यैवपश्चिमायस्ताद्वि।
त्रस्थानकृतालयाः इंद्रादयोनेकभेदाः।
दिशामष्टकदेवताः ४६ ललितायाःका
र्यसिद्धिविज्ञापयितुमागताः लोकस्या
पिवसंरक्षांसंपादयितुमागताः ४७ तत्रा
मातिस्थाद्यपात्नसंकोचावकथितानिमान
इंद्रस्यास्त्रमसैन्यवमवत्तच्छक्तिकोटयः ४८

ल
१८

सिद्धाश्चर्षिश्चसाध्याश्चविश्वेदेवास्तथापरे
विश्वकर्मादयश्चैवमातरश्चबलोद्धताः ४९
रुद्रस्यपरिवाराश्चरुद्राश्चैवपिशाचकाः
त्रिंशत्रिदशसंतानाथायातस्माववद्रवस्तथा ५०
मित्राश्चतत्रगंधर्वाःसदागानविशारदाः
विश्वावसुप्रभृतयोविद्योतास्तालस्वरागमाः
५१ तथाभूतगणाश्चान्येवहलोकवसवः।
परे विद्याधराःकिन्नराश्चमारुतेश्वरपर्व-
व ५२ तथाचित्ररथश्चैवरथ्यकाननका
रकाः तुंबुरुर्नारदाद्यद्याःसोमापदेश्वा
गस्तथा ५३ देवश्चभगवांस्तत्रगोविंदः
कमलापतिः ईश्वरश्चजगत्त्रक्षकारकः
मूलभोगिनः ५४ ब्रह्माचाश्विनौपुत्रौच
वैद्यविद्याविशारदौ धन्वंतरिश्चभगवा
न्येचान्येगणनायकाः ५५ कर्कोड
गलदानसंतर्पितमधुव्रताः अनंतोवा

18

त्किलन्दः कार्कोटः पद्मपवच ५६ म
हापद्मःशंखपालोगुलिकःसबलस्तथा
एतेनागेश्वराश्चैवनागकोटिभिरावृताः
५७ एवंप्रकारावहवोदेवतास्तत्रजाग्र
नी सर्वादिदिशमाश्रयणीनः कृतमंदि
राः ५८ तत्रैवदेवताचक्रेश्वराख्यरम
हेशः आश्रित्यकिलवर्त्तेतेनदीयिष्णा
नदेवताः ५९ इरभिनीलभिनीचैवमाहि
नीतिस्तपवादि तस्येवपर्व्वेणाः प्रोतेगिरि
वक्रस्यमात्स्वतः ६० कपालेचगदांविभ्र
दूर्ध्वकेशोमहावपुः पातालतलजेवा
लवदलाकारकालिमा ६१ अट्टहासमा
हावन्नदीश्वलोऽमेडला भिद्नवडमहा
कथानैनोदसीकंदरोदरे ६२ फत्कारि
त्रिशुणाणुकफणिपाशकोरवदन हेत्र
पालः सदाभातिसेवमानःकिरीषवी ६३

ल
१५

19

तस्यैव च समीपस्थाल्लक्ष्मीवाहनकेसरी
यमारुह्य स्वयं देवी भण्डासुरवधेच्छिता ९४
प्रागुक्तमेव देवेशि वाहसिंहस्थलं तां
तस्यैव पर्वताग्रे यस्यां हेडनाथा समन्वि-
घः ९५ दण्डिनी सहशाशेषभूषणा शुय-
मण्डिता श्यामा क्रोडाननाश्वरूढरेखोन्न ।
सितेकुन्तला ९६ हलेच मुसले हस्ते धृणा
घस्त्रोस्त्रदृढः ललिता रोहिणी श्यामा-
रोहिणी स्वामिनी दृढा ९७ रक्तो नेत्राभि-
नकुलैः परिधर्मश्च बालके निजभक्तरो-
दकृन्नामत्रमालाविभूषणा ९८ स्वर्गोपि
समस्तोपकारिणाम्मुण्डमण्डलैः प्रविडम्ब-
विकैरैः कृतवैकल्पकप्रियः ९९ सहस्र
देवताः प्रोक्ताः सेवमाना किरीटश्वरी नामा
नामानि सर्वाणि संहृत्यन्ताः कुमममव १००
सहस्रनामाध्यायेन च सर्वत्ततोनामयमात्मनः

प्रथमानां देवतानां लोकस्थानां समीपतः ११
वाहनः कुलसारं गोदंडिन्याः समवस्थि।
तः क्रोशार्द्धार्द्धायतं शंगोनद्धार्द्धाधोयनेसु
खे १२ क्रोशप्रमाणपादश्च सदाचोद्दतवा
लधीः उद्दोयवलक्षाधोद्धंकारेणमहीध
रा १३ दृसन्मारूतवाहस्पद्रिणस्यप-
राक्रमः नैसेवपर्वणेहिशेवर्ततेवाह।
नोन्नमः १४ गिरिचक्रार्थेंदृसन्तस्यतेचे
वपर्वणि वर्ततेमदितासिंधुदेवताद्रूप।
मास्थितः १५ माणिक्यगिरिवक्रोणोद
लेपिशितपिंडकं दधानोघूर्णमानादः
स्वांगेभोजस्रजाहृतः १६ मदघार्णामा
स्त्रिंप्रध्वनत्क्रमरोजघाः यदायदाभेडा
देवांसग्रामेसप्रवर्तते १७ यद्रविदमा
उः ग्रामाः शाकपस्यः पिपासितोः नदा
नदाग्रयासिंधुगानमानवद्रूपादिपत १८

ल
४

रणोविदेदेवतानामंत्रसाघाकोरिष्यति
नदत्यद्भुतदेवर्षिभविष्यन्निनसंशयः ७९
नदाश्रेष्ठसिंहशाभेकष्णमानामयाश्रु
टा नस्यैवपर्वतोयस्मादृष्टिदिव्ययतावा
दि ८० उपस्थिपिकृतावासाद्दैत्यकाघाद
शस्मृताः महातेजोभैरवश्चैषाः ज्वालावा
नापितापनः ८१ उग्रोमातृपतेर्जोभिर्दिवा
दीपितभानवः कल्पान्तकालेदहित्याश्चा
नयाविष्वक्स्मृताः ८२ भ्रमद्व्यग्रप्रकृतयः
केऽदृश्याररक्तावाः त्रिशूलाग्रविनिर्भिन्न
महावारिदमण्डलाः ८३ हेतुकाख्यश्चापि
स्मरतोयश्चाग्निभैरवः यमजिह्वकपा
लैचैवतथाकालकरालको ८४ भीमरूपो
हाटकेश्वरश्चैवाचलनामवान् एतेदश
वविख्यातादशकोटिभटान्विताः ८५
तस्यैवगिरिचक्रस्यपर्वतेनपर्वसीमनि

20

एवं हि दंडनाथायाः गिरिचक्रस्य देवताः ८९
ज्ञेनित्याय चैतेले इंताः शाक्तास्त्रैलोक्यवा
ह्लनाः तत्रैषैर्देवताहृद्वैर्वेदवस्त्रत्रंतेगारे ८
दानवान्मारयिष्यंते पाशैस्तेरक्तवृष्टयः
रस्यं बहुविधंत्राणं पर्वैस्थैर्देवतागणैः ८८
गिरिचक्रं दंडनेत्र्या रथरत्नं चचाल ह च
क्रराजरथोपयत्र तत्रोगोघरथोत्तमं ८९
एतद्रथत्रयं तत्र त्रैलोक्यमिव जंगमं श
क्तिसेनासहस्रस्य मध्ये विकस्चेतरा ९०
मेरुमंदरविंध्यानां समवाय इवाभवत्
महाघोषः प्रववृधे शक्तीनां सैन्यमंडले ९१
वचाल वसुधा सर्वा नत्रैकैरवहारिताः
ललिताचक्रराजाख्ये रथनाथस्य कीर्तिताः
षट्मार्थैर्यं उद्दंडपाशाद्यहणकोविदाः
रीदेवी प्रथमतः तथा त्रिपुरभैरवी ९३
संहारभैरवश्चान्यो रक्तयोगिनिवल्लभः

ल
२१

सारसःपंचमश्चैवचाण्डुश्चावनपापरा ९४
एतास्तुदेवतास्तत्ररथसारथ्ययसंस्थिताः गे
यचक्ररथेंद्रस्यसारथिस्त्वदृसंज्ञिका ९५
गिरिचक्ररथेंद्रस्यस्तंभिनीसारथीस्मृता
दशयोजनमुत्तुङ्गोललितारथपुंगवः ९६
सप्तयोजनमुच्छ्रायोगीतिचक्ररथोत्तमः
षड्योजनसमुत्तुङ्गोगिरिचक्रोमहामते ९७
महापुष्कातपत्रेनदशयोजनविस्तरं वर्त
नेललितेशान्यारथ्यपर्ववचनान्यतः ९८
तेदेवशक्तिसाम्राज्यसूचकंपरिकीर्तितं
साम्राज्यमानपत्रेनरथंद्देपिवर्तते ९९
अथसाललितेशानीसर्वशक्तिमहेश्वरी ।
महासाम्राज्यपदवीमारूढापरमेश्वरी ९०
चचालभंडदैत्यसकुलसंहर्तुमंजसा शा
ह्यंतेदिशःसर्वाःकंपतेचवसुंधरा १
लभंतिसर्वभूतानिललितेषणाविनिर्गमे

21

देवदंडमयो नेद्रनिपेतः श्रुष्महृदयः २
विश्वावसुप्रभृतयो गंधर्वाः स्वरगायकाः
तुंबुरुर्नारदश्चैव माता देवी सरस्वती जा
घंगालपत्स्यानि पंचतः पड्गीतिभिः ३
षंसं फलवदनास्फुरन्मलकमूर्छणा ४
मृदंगं जयजयेत्येवं स्तुवाना ललितेश्वरीं ३
देवीणां यामसेनानाः प्रत्येकं तः पदे पदे ५
सप्तर्षयो वसिष्ठाद्या राजन्त्यः सामवृत्तिभिः
ग्रथवंदेरूपैर्मंत्रैश्च वर्द्धयंते जयश्रियं ८ ।
ह्विषिवमहावह्निशिखामंगलपावनी
आशीर्वादेन महता वर्द्धयामास तन्मनो ९
मेस्स्यमाना ललिता प्रवचालरथोत्तमे
भेदशरं विनिर्जेतुम् दैत्यैः सह सैनिकैः १०
इति श्रीब्रह्मांडोत्तरपुराणे हयग्रीवागस्त्य
संवादे ललिताख्याने गीतिचक्ररथदेवता
प्रकाशनं नाम विंशोध्यायः २०

ले
२२

आकर्ण्य ललितादेव्या याज्ञानिर्याणनिःस्वनं
महान्तं तैलमयानां भण्डस्वरस्वरालयाः १
यत्रासीद्वाराणस्यन्ते दैत्यस्य दुष्टहृदयः म-
हेन्द्रपर्वतोपान्ते महार्णवतटे पुरं २ तत्रा-
शून्यकनाम्नैव विख्यातं भुवनत्रये विधि-
गायजे दैत्यस्य सदावासः किलाभवत् ३
तस्मिन्नेव पुरे तस्य शतयोजनविस्तरे वि-
चेरुस्सुराः सर्वे श्रीदेव्यागमसंभ्रमात् ४
शतयोजनविस्तीर्णं तत्सर्वं पुरमासुरम्
धूमैरिवावृतमभूदुत्पातजनितैर्मुहुः ५
अकाण्डपवृतिभिन्नाभिन्नयो दैत्यपत्तने ६
णीमानोपतेतिस्समहोल्कागगनस्थलात्
उत्पातानां प्राष्टमिको भूकंपः पर्यवर्तत
महीजन्वालस्तकलात्तत्र शून्यकपत्तने ७
शंकाटगावहकंपेपेचे दैत्यपौकसः ८
नागवर्तिनः केकागृध्राश्चैव बलाविताः

८

८

22

आदित्यमण्डलं दृष्ट्वा चक्रं चैव महात्मनः । क्र-
मात्तद्वद्वल्लत्रैलोचनेनावलोकिताः ९
गङ्गाकाशवाणीभिः परुषाभिर्बभाषिरे
सर्वतो दिव्यदृश्यन्ते केनवस्त्रमलीमसाः १०
धूमायमानाः प्रलोभजननकादैत्यवाहसाः
दैत्यस्त्रीणां च विभ्रष्टाश्चकस्माद्भूषणस्रजः ११
हाहेति हुंक्रंदन्त्यः पर्यक्रमसमरोदिषुः ८
ध्वजानां वर्माणां च ध्वजानां विद्रुमसंपदां १२
मणीनामम्बराणां च मालिन्यमभवन्मुहुः
सौधेषु चंद्रशालासु केलीवेश्मसु सर्वतः १३
अट्टालकेषु गेहेषु विपणीषु सभासु च
वेदिकास्वलिन्देषु ग्रीवेषु वलभेषु च १४
सर्वतो भद्रवासेषु नंद्यावर्तादिवेश्मसु पि-
छन्दकेषु षडन्तेषु वर्धनपालिषु १५
स्वस्तिकेषु च सर्वेषु गर्भागारेषु देषु च गो-
पुरेषु कवाटेषु वलभीनां च सीमसु १६

ल
२३

वातायनेषु कस्मान्दिशो हलूखलादिषु
सर्वेऽप्यदैत्यनगरावासिभिर्जनमंडलैः १७
अथ श्रुत्वा महान्घोषः शुक्रघाभूतभाषितः
शिथिलाः सर्वतो जाता घोरवर्णा भयानकाः १८
सरैटैः कटकालाघैरवलोक्य दिवाकरं स
मारादिककोटीनां कोटयः स्थापनद्रुवि १९
अथ तत्र हिमच्छेषु विष्टवः शोणितामसा
केशो हु काकनिपातः सर्वतो भूमधूमलाः २०
भौमांतरिक्षदिव्यानां उत्पातानामितिस्त्वजे
अवलोक्य भुजाः त्रस्ताः सर्वे नगरवासिनः २१
निवेदयामास नृपं भीमं उग्रप्रतिष्ठितो जनसे स
वेभद्रः प्रवेशे क्षमाते कृतमानकंटकैः २२
अथ संजातप्रतिभ्रंशो मंत्रस्थानमुपागमत
मेरोरिव वज्रगर्भे दिव्यवज्ररत्नविचित्रिते २३
अथास्य मध्ये दैत्येंद्रः सिंहासनमथोत्तमं
स्फुरत्कुंडलयानां रत्नानां किरणोद्गमैः २४

23

दीर्घयज्ञाखिलाशंनामयोतन्दानवेश्वरः प
कयोजनविस्तारेमहत्यास्थानमंडपे २५
हेमसिंहासनस्थंतंसिषेवातेततदानुजौ वि
शुक्रश्चविषंगश्चमहावलपराक्रमौ २६
त्रैलोक्यकंटकीभूतभुजदंडभयंकरौ भ्रा
तृजस्यसदैवानामवलेपगुरुद्रुहः २७
त्रैलोक्यविजयेलब्धेवर्द्धयंतौमहद्धिशः न
नेनेशिरसातस्यमहृंतौपादपीठिकां २८
कृतांजलिप्रणामौचसमुपाविशतांभुवि
श्रुयस्थानस्थितेतस्मिन्नमरद्विषिणांवरे २९
सर्वेसामंतदैत्येंद्रालंदृष्टंसमुपागताः ते
षामेकैकसंख्यानांगणनानहिविद्यते ३०
खरवनामसमुद्रार्घ्यंशणैमुःशून्यकेश्वरं
सचतानसतास्तर्द्धानतिधीरकनिष्ठिकैः ३१
संभावयन्समालोकैःकिंयंतंचदशंणास्थितः
प्रेवाचतंविशुक्रस्तमग्रजंदानवेश्वरं ३२

ल
२७

मथ्यमानमहासिंधुसमानगलनिस्वनः
देवब्रह्मादिदैत्येन्द्रविध्वस्तबलविक्रमः २३
पापिनःपामराचारादुरात्मानःस्वराधमाः
शरण्यमन्यंतेक्वापिनाप्नुवंतोविषादिनः २४
ज्वलज्ज्वालाकुलेवह्नौपतित्वानाशमागताः
तस्माद्देवास्समुत्पन्नाकाचित्स्त्रीबलगर्विता २५
स्वयमेवकिलासाहितान्देवान्वासवादिका
न् तैःपुनःप्रबलोत्साहैःप्रोत्साहितपराक्रमः २६
बहुस्त्रीपरिवाराचविविधायुधमंडिताः अ
स्माकंतेकिलायातिनिहंतुंकटविविधवेशसे २७
प्रबलानांसमूहस्यहलिनोस्माविजेष्यते
नार्हिप्लवसंगेनपाषाणस्यविदारणं २८
उद्यमानमिदंहंतपरिहासायकल्पते विड
म्बनानकिमसौलज्जाकरमिदंनकिं २९
अस्मात्सैनिकनासीरभटेभ्योपिभवद्विधः
कोटिशोकल्पमापन्नाशंकाघाःस्त्रिदिवौक

सः ४१ ब्रह्मादयश्च निर्भिन्नविग्रहा महत्वाद्
यैः विलोक्य का कथैवास्ति विह्वलः समरेष्व
रः ४२ अन्येषामिन्द्रकावार्णादिकाः सर्वे पला
यिताः अस्माकमिषुभिस्तीक्ष्णैरदृश्यैरंगपा
तिभिः ४३ सर्वत्र विद्रुमसौपाण्डुस्मैनाविग्र
याः कृताः तादृशानामपि महापराक्रमा
अन्नोक्षणानां ४३ अस्माकं विजयायायत्नी
कश्चिदभिधावति यद्यपि स्त्रीनयाप्यैषा
नाव मामाकरोचन ४४ अस्तोपि रिपुरात्म
सैनीव मामेष जिगीषुभिः तस्मात्तदन्तारा
र्थे श्रेयागौयास्त्व किंकराः ४५ सकचक्रम
हाकृष्यमानेन मामदोद्धताः देवत्वदीयश्च
डान्तवर्तिनी नानागरीदृशा ४६ चिरेणचेटि
काभावं मात्रहामं सन्न्यपिष्यति एकैकस्माद्
हाहस्मान्मेन्यपुणारिपयिनः ४७ शंकटैव
लविश्वस्तं त्रैलोक्यं सचराचरं अत्रेदनस्यचि

ल
२५

तेनैवमाणमिति चाश्रुतः ४८ निर्विघ्नमंड-
दैत्यायकोथतस्यबीहूयत विघ्नराजम
हासत्वोविचारज्ञोविचक्षणः ४९ इदमाद
महादैत्यमथजन्मानगृह्णते देवत्वमेवजा-
नासिसर्वकार्य्यमरिंदम ५० ततस्ते क्वापि
वक्रंचैनीतिवर्त्मनिवर्त्तते सर्वविचार्य्यक
तेषुविचारःपरमागतिः ५१ अविचारेणवै
कर्म्मसमूलमवर्त्तते परस्यकटकेवा-
णःप्रब्रणोयाःप्रयत्नतः ५२ तेषांबलाबलं
ज्ञेयंजयसंसिद्धिमिच्छता चारचक्षुर्दैछ्या
तःसदाशंकितमानसः ५३ अशंकिताका-
रवोस्थगममेत्रत्वमंत्रिषु बहुपायाभ्युज्ञा
नःसर्वत्राभ्यर्हितेपदे ५४ विजयंलभतेरा
जापत्वोश्चद्विनश्यति अविमृश्यैवयः
कश्चिदारंभःसविनाशकः ५५ विमृश्य-
तत्कृतेकर्म्मविशेषाजयप्रदायकं प्रख्याति

25

स्यपि नारीति त्वद्रूपस्यापि राजसः ५६ काष्ठौ
वैरिणि नावलाशक्तैः सर्वत्र संभवैः स्त्रीभोग्य
त्वेनकेनापि नरीतिष्ठ्य वशुर्भर्त्ता ५७ भूतेनस
र्वभूतानां हृदिस्थः कंटकोद्गतः शुगादिचे
ष्टिकानामन्तरीमाया विज्ञेया भिष्णी ५८ निष्ठु
भक्तेभ्यो महि देवगायनान्तवतीरणे नमस्तेगे
नवहृदवस्थायटे मा विनाशिनाः ५९ श्रीतोव
द्यामि नावत्ताहीमात्रे क्रियतां कश्चित् शक्ति
रेव हि सर्वत्र कारणं विजयाश्रियः ६० शक्ते
राधारतां यामिस्त्रीत्रलिंगेन नीभयं शक्तिस्व
सर्वतो भाति संसारस्य स्वभावनः ६१ नादि
तस्मात्तु राशयः प्रवृत्तिर्लोपतां वया केयं
कस्मात्समुत्पन्ना किमाचारा किमाश्रया ६२
किंबला किंसहा मायादेवता प्रविचार्यतां
भैरव उवाच शृणु कः सविशेषेणाकोविचारो
महेशजस्तो ६३ शृणु हलेमहासत्ताश्लेहि

ल
२९

णधिकाशते पातेसमस्तजलधीनलेढुं
चविहणान् २४ अरेणाथसमाचार किंहंथा
शंकसेस्थिग: तत्संबंहिमथापूर्वचारहा।
गविलोकिते २५ अग्रेसमुदितोकाचिल
लितानामधारिणी यथार्थनामवसोधां।
छवसेशलाकृति: २६ नसत्वेनचवावीर्य
नसंयामेशुवागति: अत्राविचरनिवहा।
किंतमायापरायणा: २७ नत्स्वेनाविध
मानेस्त्रीकरैककमान्मने उत्पादितवतेकिं
चिनेनचैवविचेष्टते २८ अथवाभवदंके।
नमायेनात्वमहत्फले त्रैलोक्यालेविमर्दि
मामंडः केनविनीयते २९ इदानीमपिमा।
हाइवलसमहसूर्यिकिनाः सुसिनेचापिपट
वोनकदाचनतांकिनः ३० केचिन्मानाल
गर्भेषुकेचिदंडापिवारिषु केचिद्धिगंतको
णेषुकेचित्केनेषुभूरतो ३१ निलीनामृषा

26

विद्युल्लास्त्वङ्कटारमतस्थिपः श्वेताधिकारा।
स्त्वनिशंकूत्रवेषाश्चरंतिते १२ एतादृशंनजा
नेतिमसवाहूपराक्रमे अबलाचचिरोत्सन्ना
नेनैषादर्थमस्क्रते १३ नजानेतिस्त्रियोमू।
ढाःहृष्याकलिनसाहसाः विनाशमनुयावे
तिकार्थाकार्थविमोहिताः १४ अथवातो
ग्राहकस्ययथागर्तेतिनाकिनः घद्यामहोरा।
गाःसिद्धाःसाध्यावायुदुर्मदाः १५ श्वेला
वापश्चनाभोवाहृष्टोवाथसनाथिपः श्वेषेवा
ह्रीतेनाथ्यास्तेषांपेहृमहृपदः १६ अथवा
ममसेनासमेनागोराणदुर्मदाः पक्ककर्क
रिकायेबभिवेषणंतिवेरिणं १७ कुटिलाद
कंगाश्चकरंकःकाकवासिनः वज्रदंतोव
नमुषोवज्रलोमावलाहकः १८ सूचीमु।
खःकालमुखोविकर्णोविकटाननः करा।
लाहःकारटकोटमनोदीर्घजिह्वकः १९ दु

ल
२२

वेकोद्दङ्गुलश्च कल्कसः कल्किवाहनः ७
ल्कसः शङ्केतश्चैव वाहुश्च ऊक्रुरः ८
जेत्रकाहोजेभनश्च तीक्ष्णशृङ्गा त्रिकंटकः
वेहुग्रमश्च नवीहुश्च कोरावश्च तः शिरा ९
वज्रघोषश्चार्धकेशो महाकायो महाहनुः ७
विशङ्कुमहालंकटो सिंहघोषः शिवालकः ८
श्रेयकः सिंहनेत्रश्च कृपकः कृपलोचनः ७
हाहा गंडगालश्चैव वर्माघमांतकः ८२
लेडनः परसेनश्च शत्रुजित्सर्वमारकः स्वा
गोशत्रुः स्वर्गविलोडगामिः स्वर्णकंटकः ८
श्रुतिमायो ब्रह्माघउपमाघउलूकजित्
प्रभूषणो हेषणश्चक्रे निषणः कुहषकः ८५
मलदश्च कपूरश्च मंगलो हषणस्तथा को
लाटः कुटिलाश्चश्वरोपरोवभ्रवाहनः ८९
धूम्रभामो रक्तकेतुः परीदिप्यपकेतुकः म
हामोहो महाटंकोरस्फीतिः स्वर्गमेजयः ८७

27

शटकेतुःशतवक्त्रःशटदंतशिवप्रियः दुः
साहोदुर्विनीतश्चछिन्नकर्णश्चमूरुकः ८८
अतिहासीमहाहासीमहासिश्चमदोत्कटः कुं
भोत्कचःकुंभनाभःकुंभग्रीवःकलोदरः ८९
हस्तिमेढोमहोदश्चकुंभांडःपूतिनासिकः
पूतिदंतःपूतिवक्त्रःपूत्यास्यःपूतिमेहनः ९०
इत्येवमादयःशूराःहिरण्यकशिपोःसमाः
हिरण्याक्षसमाश्चैवममगणामहाबलाः ९१
एकैकस्यसुतास्तेषुजातानांशूराःपंचशते स
नागस्यमदोन्मत्ताममगणैरनुत्तमाः ९२ ना
शयिष्यंतिसमरेप्रोद्धतानमरायमान् पते
देवकपितामहेसहस्राक्षोहिरण्येश्वराः ९३
भस्मशेषिभवेत्पुरंदरादंतत्किंमुषावलाः सा
यातिलासाःसर्वेपिनस्याःसमरसीमनि ९४
महामायाविनामस्मद्दलानामपिसंभवेत्
नहृष्यांशकयाखिन्नेमानेभवताम्नसे ९५

ल
२८

इत्युक्त्वा भैरवो देवः सञ्चल्याघमपास्मनात्
उवाच निजसेनां सं कुटिलांतं महाबले ८६
उत्तिष्ठ रे बलं सर्वं सन्नाहयसमं ततः पून्या
कस्म समंतात्वहोरे भुवलमर्णय ८७ दुर्गा
णिसंरक्षणं वै कुरु देवपाणिकाशतं दुष्टा
निवारकं तेषामंत्रिभिश्च शोरहितैः ८८ स
जीकुरुच शस्त्राणि युद्धमेतदुपस्थितं सेना
पतिभयं के चिद्दे रेश्वस्याययाधुना ८९
अनेकबलसंघातसहितैर्घोरदर्शनैः नेना
संग्रामसमये मत्तविपक्षविनिर्जिताः ९०
केशोशाक्कुबनामं जोदेवसवेनदर्पितां ३
माभाष्य च मूनाथमरहै त्रिनयायिपं १ कु
टिलांतं महासमेतस्वयं चांतः श्रेयानः स्त्रया
पतेस्माश्रीदृग्यागाज्ञानिर्णाणानिस्वनं २
श्रुयतनदैत्यैंद्रैरतिकर्णज्वरापहे ९३
इति श्रीत्रैलोक्यडामरे
भगवतो हयग्रीवागस्त्य

28

संवादे ललिताख्याने भंडासुराहंकारो नाम
मएकविंशोध्यायः २१ अथ श्रीललितासे
नानिःसाणप्रतिनिःस्वनः उच्चचाल सुरेंद्रा
णामुद्दंतोद्दुभिध्वनिः १ तेनमहिंतदिक्के
नस्वत्वद्भभयकोपिना वधरीकृतलोकेनच
कंपेजगतांत्रयी २ महेभ्यत्ककुंभोहेदंभिदः
भूपरंकेसरात् प्रहृपेगगनाभोगेदस्यनिः
साणनिस्वनः ३ महानादहरिक्रोधहुंकारो
ध्वनिमधानिः विसंविरासाद्वैविद्रुपहेष
फलरी ४ ततःकिलकिलारावमुखरादे
मकोटयः समनंतसंक्रुद्धाः प्रतिनाप
रमेश्वरी ५ कश्चिद्दक्लविविचित्रेणवर्मणा
क्षत्रविग्रहाः चकाशेजंगमःस्वपोतेगोरा
ट्रणचलः ६ कालरात्रिमिवोदग्रांपास्त्वा
कारेणमोपितां मयनीतभटः कश्चिदति
धोतंकृपाणिकां ७ उल्लासयकराग्रेण

ल
२९

ऊंतपल्लवमेकतः ग्राहूछनरागोवीथ्यो।
वारिभेदं च कारद्ध ८ केचिदारूढयोर्धया।
मातंगास्तुङ्गवर्ष्मणः उत्पातवातसंपातप्रे-
रितानिव पर्वतान् ९ परशैश्शृङ्गरैश्चैव भि-
ण्डैर्भिण्डिपालकैः इषोसैश्च भुशुण्डीभिः कण-
पैर्मुसलैरपि १० गदाभिश्च शतघ्नीभिस्त्रिशि-
खैर्द्विशिखैस्तथा पट्टिशैर्मुद्गरैश्चक्रैर्नका-
रूढरागनैः ११ फणीशीर्षप्रमेढैश्च पत्रि-
भिः शार्ङ्गधन्विभिः दण्डैः क्षेपणिकाशस्त्रै-
र्वज्रवाणैरहकैः १२ यवमध्यैस्त्रिमध्यै-
र्वलयैः खड्गैरपि पट्टैः कोणमध्यैश्च फ-
णिदन्तैः परश्वधैः १३ पाशाग्रधैः पाशान्तैः
ण्डैः काकतुण्डैः सहस्रशः एवमादिभिरस्त्रै-
श्चैरायुधैर्जीवहारिभिः १४ परिकल्पितद-
लायावर्मिनाट्टनकोटयः श्वघावोद्दाग-
जारोद्दागर्धभारोहिणः परे १५ उष्ट्रारोहा

29

वकारो ह्यश्वनकारो हिरणस्तथा कंकादिरो ।
हिरणं गृध्रारो ह्यकाकादिरो हिरणः १६ व्याघ्रा
दिरो ह्यश्वपरेतथा सिंहादिरो हिरणः शरभादि
रो हिरणश्चामेमेषं डारो हिरणः परे १७ सूकरारो
हिरणो मालारो ह्यः श्वेतादिरो हिरणः एवं नाना
विधैर्वीरहत्वाहिभिर्लेलिलितांशति १८ प्रचेलः प्र
वलक्रोधसंमूर्छितनिजाशयैः कुटिलाद
भ्रमूभनोडुर्मंटनामदानवं १९ दशात्तेहिरण
कागं केशा हिरणैललितां प्रति दिविताभिरि
वाशेषं विश्वसदूवलोकैः २० भैटैर्युक्तः समे
नानीललितामिमुखोपयौ भिंदन्यटदूसंग
वैश्वानरेशजगाहूरी २१ ग्रदूरांसवितन्वानो ।
ड्रुर्मदः सन्मुखोपयौ ग्रथ्यभडासवाहमः क्रा ।
हिलाहोमहाबलः २२ भूतकस्यवरहारेशा
चीनेसमकल्पयत् रहनांशै दशातेहिरण
पेनेलालजेचकं २३ ग्रर्वाचीनेवरहारेदशा

ले
रं

लौहिणिसंयुते नाम्नातालध्वजे दैत्येश्वराणां॰
शेषमकल्पयत् २४ प्रतीचीनेप्रहारेदशलौ॰
हिणिसंयुते तालग्रीवेनामदैत्येश्वराणांशे
षमकल्पयत् २५ उत्तरेणप्रहारेणतालकेतौ
महाबले आदिदेशसहस्राणिदशलौहि
णिसंयुते २६ प्रत्यग्रसालवलयेकपि ।
शीर्षकवेश्मसु मण्डलाकारतोबस्तेदश
लौहिणिमादिशत् २७ एवंपंचाशताक्षौ ।
ताक्षौहिणीभिस्सरक्षणं स्तम्भकस्यपुरस्य ।
शतहतंस्वामिनोवदेत् २८ जटिलासउवाच
दोषवद्राजधानीदं सैन्येनगरक्षणं दुर्म
वःप्रेषितःपूर्वंतोदुष्टाललितांप्रति २९
अस्मिन्किंकरमात्रेणक्षतिरासाहिसाउवला
अथापिराज्ञामाचारंकर्तव्यंपुररक्षणं ३०
अस्माकंभण्डदैत्येन्द्रकुटिलाक्षोनिरर्गलः
स्वसैन्यमज्ञापयामाससेनापतिभिरन्वितः ३१

30

यत्नसंश्राविताः सर्वे कुटिला वेणा दानवाः
सत्तुनभ्रजिनीपुङ्को ललिता सैममलिताणात् १२
कृत्वा किलकिलारावं भटा लस्यसहस्रशः
दोधूयमानैरसिभिर्निपेतुः शक्तिसैनिकैः १३
नोऽभ्रशङ्कघडुहुडुस्फारिता रदम्मसस्वनाः दे
दीप्यमानशस्त्राभाः समभ्युद्यन्त दानवैः १४
शक्तीनां दानवानां च संदोभिन्नजगत्त्रयं स
मवर्तत संग्रामो धूलिग्रासतनोवरः १५
रथवेगोद्भमत्क्षोणः काकेटैः प्रचालिताः
अश्वविश्वासविदिमाधूलयः प्रजनूर्णिरे १६
तमोपतेन तमालोकादृशा लोहिराणि संत्रुते
संपन्नारत्ननीको याद भिद्धावसंगरे १७
संपन्नकरी सन्मानाभिः शक्तिभिः समधिष्ठिताः
अश्वाश्वंदंति नो मत्ताः अमरन्दन्तानवीचयः १८
अश्रेयोमन्त्रलेपुडेजाते किलकिलारवे धू
लीधूप्यमानानामसमानाम्भभेदिष १९

ल
न्।

इत्युक्तः प्रववृधे रक्तसिन्धुर्महीयसी श-
क्तिभिः पात्यमानानां दानवानां सहस्रशः ५०
धजानिलेरितानां भाहिलूनाविशिलीमुखैः
विस्रस्ततनविक्रानि समं छत्रकदंबकैः ५१
रक्तारुणाग्रोयुद्धोर्ध्वापतितैः छत्रमंडलैः ग्रा
लंवितललनासंध्यारक्ताग्रदिमरोचिषा ५२
ज्वालाकलापाः कल्पान्तेरिव वारिपयोनिधेः
दैत्यसैन्यानि निवहाः शक्तीनां पथ्यवारयन् ५३
शक्तिकूटोज्वलच्छायायातानिकृन्तकंधराः
दानवानां रणतले निपेतुर्मुंडमंडलाः ५४
दंष्ट्रोष्ठैर्भ्रुकुटीक्रूरैः क्रोधसंरक्तलोचनैः मुं-
डैरावृतमभवत्सर्वा समरधरणीतले ५५ प
वप्रहूतैस्समरे जगत्त्रयकभयंकरे शाक्त।
योभ्रशासंक्रुद्धा दैत्यसेनाममर्दयन् ५६
इत्युक्तः शक्तिशालैस्ताडितानामखिलानाति
विनेशुर्दानवानां च संघैर्देवीबलाहताः ५७

३

31

अथभंग्रसमास्थायविजितेबलमर्दिमः ३।
कूमारूढ्लसहसाशुम्भीदोन्यड्वबद्धमम ४८
दीर्घग्रीवः समुद्रः पृष्ठेनिष्ठ्यूतोटनः अ।
पिहितोशुम्भीदेनबाहुनोष्ठस्त्रबालद ४९
नमुष्ट्वाहूनेदृष्ट्वामनुयुः क्रुडवेनसः टा
नवानिस्वसनस्पर्शभीमशस्त्राग्रयुनस्यया ५०
अवाकिरद्दसौभल्लैः फलसत्फलशालिभिः
संपत्करीचमूचक्रंवनेवाभिरिवांबुदः ५१
तस्युः सहस्त्रलपनाडितावहुभिः शरैः ले
भितेषामभवत्सेनासंपत्कर्णाद्रणेरणे ५२
अथक्रोधारुणांचवद्धर्धानासंपदांविका २
णकोलाहलेनागमारुत्थायुद्धनाशुना ५३
आलोलकंकणक्राणरमणीयतराकरः
तस्याश्वकर्षकोदण्डमौर्वीमाकर्णमाहवे ५४
लवद्रुत्लनयानस्यानाकृष्टंनचमोक्षणं द
दृशेयत्तस्यचक्राकेवलंशरयोरणे ५५

ल
३२

श्वेतांशुभरसंपर्कस्फुरद्व्यतिफलात्फलाः
शराः संपत्करीचापच्युताः समदहन्नरीन् ७६
दुर्मदस्य च तस्याशु समदृप्तदुरुद्धते अभूः
हर्म्योमसंचहसस्फुलिंगशिलीमुखे ७७ प
पमप्रसरैनैर्बाणैः संपद्देवीसहरद्विषोः ग्रंथ
कारं समभवन्निरस्कर्वं बहुस्करं ७८ ता
दंते रेचबाणेन नामतिसंचहृद्घोनयः वि
स्फुलिंगाविदधिरे वियानश्रमचान्तरी ७९
नेणाविनुजाः सश्रीणारणाकोलाहलः करी
पराक्रमं बहुविधं दर्शयामास संगरे ८० क
रेण कतिचिद्धैमान्याघातेन कांश्चन उ
दस्यं दडमुसलाघातैरन्यांश्च दानवान् ८१
बालकांडहृतैरमानकवैरेयशानरिपून्
गात्रयामहैनैरमात्रवोघातेनत्यापयान् ८२
पयिमानाभिघातेन कांश्चिद्धैमान्विमर्दयन्
वनं रवाविं तचक्रे संपदेवीमतंगजाः ८३

32

स्तदुर्म्मदः क्रुधा राक्षः रुधिरे केणपत्रिणा । से
पक्रूरी गुरुकटंगमणिमेकमपाहरत् ८४
अथ क्रोधारुणारुशान्तघाणुक्षैः शिलीमुखैः ।
विद्धिनो वटसिद्धिपं जीविनं दुर्म्मदो जहौ ८५
ततः किलकिलारावं कृत्वा शक्तिचमूचरैः । त
स्मै निकवरास्तस्मै निहतादानवोत्तमाः ८६
हतावशिष्टैर्मांसशक्तिवाणशिलीमुखैः ।
पलायितारणतोरणाः स्तम्भकेशुभमाश्रयत् ८७
तं हृतांतं समाकर्ण्य संक्रुद्धो दानवेश्वरः । प्र
चंडेन प्रभावेन दीप्यमानः स्वात्मनि ८८ नि
द्विपस्पर्शगुरुद्रूपघवबन्धुगुणविलोचनः । कुटि
लां तेनिकटं गां बभाषे घननापतिं ८९ क
थं मादृश एव नितादुर्म्मदं बलशालिनं । निपा
तितवती युद्धे कष्ट एव विधेः क्रमः ९० त
तो रोषेण मत्तेभुनो रागे द्वेषपन्कलम् । अमू
न्निहतः सोपि दुर्म्मदो बलयादृतः ९१ तो

ल
३२

दृष्ट्वनितंजेतमाकृष्टंचक्रंचेटकात् सेना
पतिंकुरुंडाहंप्रेषयाहवदुर्म्मदं १२ इतिसं
बोधितस्तेनकुटिलाख्योमहाबले कुरंडु
चंडदोर्दंडमाजहावप्रभोःपुरः १३ मक्रा
दंडःसमागत्यप्रणम्यस्वामिनेदिशत् उवा
चकुटिलाख्यंगच्छसज्जयसैनिकं १४
मायायोधकवीरोसिंवंचित्रयुद्धविशारदः कु
रुंडेचनिपुणस्त्वंहिविग्रहंपरिमर्दय १५ इ
तिस्वामिवचस्येनकुटिलाख्येनदर्शितः नि
जंगामपुरात्तूर्णंकुरंडश्चंडविक्रमः १६ त्रि
शत्सहस्राक्षौहिणीनांचसमंतात्परिवारितः स
हैवसमहाजालेहस्तिवाजिपदातिभिः १७
दुर्म्मदस्याग्रजश्चंडःकुरंडःसमरेययौ धूली
भिस्तमसीकृत्यदिङ्गंतेधीरमानसः १८
शाकरोगरूढस्तोजवनाश्वगतोययौ प्रा
दैत्यतुःसमादायघोरटंकारनिस्वनं १९

33

ववर्षशरधाराभिःसंपत्कर्णोमहाचमूः पा
पेमटञ्जेहत्वाऽडम्मैटेगुडडम्मैटे ८० हृष्या
वहस्तिविक्रांतिलवलेशान्महामटे ३ हा।
नीमेवभवतीमैतैनीराचमेडलैः ८१ ग्रा·
नकस्यशरीमध्यप्रापयिक्षामिपशपमं ग्र
निह्यमतिस्वाडत्वहृशविलगाविते ८२
ग्रर्वेमगनारकेपिवेन्हरणहलनाः मा।
मात्रजवपोन्तस्यप्रमवाघस्यडष्फले ८३
ग्रभुनाभोह्सेडहेपशपमेभुजयोर्वले ३
तिसंतजेयन्संपन्करीकारिवारिष्णितं ८४
सैन्यंप्रोत्साहयामासशुक्तिसेनाविमर्दने
ग्रथतोहूतनोचंडीकरेडस्यमहौजसा ८५
विमर्दयित्वशुघकाम्वसैन्यंप्रोटसीमहूत
ग्रसहीहवसंजातकौन्तकाथ्यजगाटतो ८ ६
ग्रथाशुक्तासमागत्यस्वेहेनाईमिदंवचः
सखिसंपन्कारिप्रीत्याममवाणींनिशम्यतां ८२

ले
३४

अस्य गुह्यमिदं देहि मम कर्णे गणेश्वरे । ता
णं सहस्व सम मेरमध्ये वेष निषोत्स्यते १८
या चिन्तासि सा विनेन नात्र संशयमाचर
इति तस्या वचः श्रुत्वा संप्रहृष्टो वीक्ष्य विस्मितः १९
निवर्तयामास च मे ॐकारं ज्ञात्वा मि गुरोस्थितो
अथ बालार्कवर्णाभिः शक्तिभिः समधिष्ठितो
नं गारवसेमा खेलं रंगावान रहसः ख
रैः खरश्वैः दोर्णी गुलिं विन्या गहुमुहुः २०
पतेरं कथवाह्लात्कुं रंजा स्यच मृगुखे बा
ल विभागाक्रैत्य गु सं वर्तन विवर्तने २१
गतिभेदे गुचारी गुपंच या रास्वपानती प्रो
त्साहनीव संख्याभिः करपादाग्रयोनिभिः २२
वन्नाभिर्लं गास्य हृदयं ज्ञाभिराह्वे स्प्रा
ष्टा स्वंजं विकासेस्य शक्तिभिः सहस्तानवाः २४
प्रोत्साहिताः ॐकारेन समगुप्यं तु उस्मेदाः
एवं श्रुहृते मम रेशक्तीनां च स्वाहिंषो २५

34

अपराजितनामानं हयमारुह्य वेगिनं अ
भ्यद्रवद्रणाचारमस्यारूढाक्रांरङ्कं ९६
प्रचलद्धेमिसम्भगावलद्वेद्दकलोज्ज्वला २
याश्चरक्षशोनांशुमेडलीकुंडलानना ९७
स्मयमानेव समरे गृहीतमणिकार्मुका
अवाकिरच्छरासारैः कुंडं तुरगासना ९८
तुरगारूढया तेमाः समाक्रांतदिगंतराः
दिशो दृशास्यान शोरेभ्यः कनकपुंखाः शिलीमुखाः ९९
दुर्मदस्याग्रजः कुंडः कुंडं श्रेष्ठविक्रमः
विशिखैः शार्ङ्गनिर्मुक्तैरस्यारूढामवाकिरत् १००
चैडः खरपुटैः सम्यं विद्धयन्त्रनिवेगतः अ
स्यारूढानंरोगोऽपि मर्दयामास दानवान् १
नस्यैरुद्घारवाहश्च म्यानां त्रुटनिस्वनाः अ
मूर्द्धं यन्त्रे नेकानि तस्यानीकानि वैरिणः २
रतन्तनः प्रचलितैर्दैत्यचक्रे हयासना नि
जपाशाङ्कुशं हित्वा श्मश्मोच ज्वलिताकृतिः २

ल
३५

तस्मात्पाशात्कोटिशोऽस्मे पाशा भुजगभीष-
णाः समस्तमपि तत्सैन्यं बबन्धाबन्धात्सम-
क्षेपत् ४ अथ तत्सैन्यवेष्टनक्रुद्धः सचक्र
रेडकः शरैर्णोकेन चिच्छेद तत्पाशमणिय-
दुर्गुणं ५ क्षिप्रमोक्षीयतु त्वक्ताभ्युशाङ्क-
डाद्धयासतत्वा अंकुशं पातयामास तत्स्यव
क्षसि हृम्मिते: ६ तेनांकुशेन ज्वलिताभी
तमीविनशोणितः क्रोडेऽमपतद्भूमौ वज्र
हतगात्रवद्रुमः ७ तदंकुशाद्विनिःसृताः पु-
नताः काश्चिदुद्धताः तत्सैन्यपाशनिर्भिंदल
हयिवाशयंगताः ८ इत्यंकुरेडे निहते-
विशन्देवोद्दिपणीपतौ हतावशिष्टा लक्षा
न्याः स्यपलायिषतद्रुतं ९ क्रोडे समरांते
गुडेशक्तिसैन्यनिपातिते स्कन्नाश्रान्यक
पी त्वलांडे नवगणो भगवन् ११ इति
श्रीत्वलांडे नवगणो हयग्रीवागमस्य से

35

वादेललितोपाख्यानेदुर्म्मदकरंडवधोनाम
द्वाविंशोध्यायः २२ हयग्रीवउवाच अथा
स्वात्रूछयाधस्लेकरंडेभंडदानवः कुटिला
क्षमिदंप्रोचेपुनरेवधुधुन्वया १ स्वप्नेपि
यन्नसंभाव्यंयन्नश्रुतमितःपुरा यत्त्वनोशं
कितंचितेनदैत्यकष्टमागतं २ करंडदु
र्म्मदौमत्तशालिनौभ्रातरौदृढौ दुष्टदास्या
प्रभावेणमायाविस्मामहत्तरः ३ इतःपरं
करंकादींश्चसेनाधिनायकान् शतम
क्षौहिणीनांचप्रस्थापयरणांगणे ४ तेषु
दुर्म्मदाग्रगाः संग्रामेषुनतुस्तजाः सर्व
थैवविजेष्यंतेदुर्विदग्धविलासिनी ५ इति
भंडवचःश्रुत्वाभ्रूभंगंचतरयान्वितः कुटिला
क्षःकरंकादीनाजुहावचमूपतीन् तेस्वामि
नंनमस्कृत्यकुटिलाक्षनिदेशिताः अक्षौहि
णीपंचतरवक्रोधांधानिर्ययुःपुरात् ६ तेषां

𑆬 𑆥𑇀𑆫𑆪𑆳𑆟𑆤𑆴𑆂𑆱𑆳𑆟𑆫𑆟𑆴𑆠𑆽𑆫𑇀𑆨𑆸𑆯𑆳𑆕𑇀𑆓𑆂𑆱𑆢𑇀𑆪 𑆥𑇀𑆫𑆳𑆑
𑇓𑇙 𑆟𑇀𑆜𑆴𑆫𑆴𑆓𑆳𑆘𑆳𑆱𑇀𑆠𑆷𑆫𑇀𑆟𑆁𑆯𑆵𑆫𑇀𑆟𑆳𑆑𑆫𑇀𑆟𑆳𑆘𑇀𑆙𑆲𑆷𑆠𑆴𑆫𑆴 𑇘
𑆯𑆤𑆩𑆲𑆾𑆲𑆸𑆟𑆵𑆤𑆳𑆁𑆮𑆩𑆧𑆬𑆑𑆽𑆤𑆩𑆳𑆬𑆴𑆑𑆁
𑆇𑆠𑆁𑆓𑆓𑆤𑇀𑆠𑆁𑆓𑆳𑆬𑆴𑆮𑆨𑆿𑆩𑆠𑆩𑆠𑆁𑆓𑆘𑆼 𑇙 𑆢𑆷𑆮
𑆩𑆳𑆟𑆲𑆸𑆪𑆳𑆑𑆵𑆫𑇀𑆟𑆽𑆑𑇀𑆫𑆼𑆛𑆛𑇀𑆛𑆛𑆑𑇀𑆑𑆶𑆬𑆾𑆕𑇀𑆑𑆛𑆼 𑆲𑆷𑆢𑇀𑆪𑆂
𑆩𑆳𑆟𑆓𑆘𑆽𑆓𑆫𑇀𑆘𑆽𑆢𑆸𑆯𑇀𑆪𑆖𑆑𑇀𑆫𑆽𑆖𑆖𑆳𑆬𑆤𑆠 𑇑𑇐 𑆖
𑆑𑇀𑆫𑆤𑆼𑆩𑆴𑆲𑆷𑆠𑆲𑆾𑆟𑆵𑆲𑆾𑆛𑇀𑆛𑆢𑇀𑆮𑆳𑆥𑆴𑆤𑆫𑆾𑆖𑆴𑆰𑆳 𑆮
𑆨𑆷𑆮𑆤𑆲𑆴𑆤𑆳𑆱𑆳𑆫𑆯𑇀𑆮𑆼𑆠𑇀𑆫𑆼𑆤𑆼𑆮𑆮𑆴𑆮𑆱𑇀𑆮𑆠𑆳 𑇑𑇑 𑆣𑆷
𑆬𑆵𑆩𑆪𑆩𑆴𑆮𑆳𑆯𑆼𑆰𑆩𑆨𑆮𑆢𑇀𑆢𑆴𑆕𑇀𑆩𑆟𑇀𑆝𑆬𑆼 𑆑𑇀𑆮𑆴
𑆑𑇀𑆰𑇀𑆮𑆼𑆝𑆩𑆪𑆁𑆖𑆽𑆮𑆤𑆴𑆂𑆱𑆳𑆟𑆑𑆲𑆴𑆟𑆱𑇀𑆮𑆤𑆽𑆂 𑇑𑇒
36 𑆇𑆢𑇀𑆨𑆷𑆠𑆽𑆫𑇀𑆣𑆷𑆬𑆴𑆑𑆳𑆘𑆳𑆬𑆽𑆫𑆳𑆑𑇀𑆫𑆳𑆤𑇀𑆠𑆼𑆢𑆽𑆠𑇀𑆪𑆱𑆽𑆤𑆴𑆑𑆼 𑆠
𑆪𑆠𑆪𑆳𑆤𑆱𑆼𑆤𑆳𑆪𑆳𑆂𑆱𑆫𑇀𑆮𑆳𑆥𑆴𑆥𑆫𑆴𑆨𑆳𑆮𑆴𑆠𑆳 𑇑𑇓
𑆣𑇀𑆮𑆘𑆳𑆧𑆲𑆶𑆮𑆴𑆣𑆳𑆑𑆳𑆫𑆳𑆩𑆵𑆤𑆮𑇀𑆪𑆳𑆬𑆳𑆢𑆴𑆖𑆴𑆠𑇀𑆫𑆴𑆠𑆳𑆂
𑆥𑇀𑆫𑆖𑆼𑆬𑆶𑆫𑇀𑆣𑆷𑆬𑆴𑆑𑆳𑆘𑆳𑆬𑆽𑆫𑇀𑆩𑆠𑇀𑆱𑇀𑆪𑆳𑆂𑆅𑆮𑆩𑆲𑆾𑆢𑆣𑆿 𑇑𑇔
𑆠𑆳𑆤𑆳𑆥𑆠𑆤𑆩𑆳𑆬𑆾𑆑𑆬𑆬𑆴𑆠𑆳𑆱𑆽𑆤𑆴𑆑𑆁𑆥𑇀𑆫𑆠𑆴
𑆮𑆴𑆠𑇀𑆫𑆱𑇀𑆠𑆱𑇀𑆫𑆱𑇀𑆠𑆓𑆳𑆂𑆱𑆫𑇀𑆮𑆼𑆯𑆑𑇀𑆫𑆵𑆤𑆳𑆁𑆨𑆪𑆯𑆁𑆑𑆪𑆳 𑇑𑇕

© Dharmartha Trust J&K. Digitized by eGangotri

तेकंकंकमुखाः पंचसेनापतयउद्धताः स
षिङ्गिणीनामसमरेमायांचक्रुर्महीयसी १६
तैःसहसादितस्तुष्टासर्पिणीशरणांशावरी भू
मवर्णाचभूमाष्टीभूत्वर्णापयोधरा १७
महोदधिवदत्यंतगंभीरकुहरोदरा भुरम्बा
लशाक्षीनेत्राभयंतीमनोरणे १८ कद्रू
रिवापराष्टुत्वाबहुसर्पविभूषणा सर्पा
णांभुद्भवस्थानंमायामयशरीरिणां १९ से
नापतीनेनाशीरेवलायंतीमहीतले वलि
तेवहूयाचक्रेचाररावविराविणी २० तैयै
वमाययापूर्वंतेसौरेड्रावजीयत कंकाद्या
डरात्मानःपंचपंचत्वकाम्मुकाः २१ अथ्या
प्रवदूथेयुद्धंशाक्षीनाममरद्विषां अन्योन्या
वीरभाषाभिःप्रोत्साहितबलंकुथा २२ अ
मेतसंकुलनयानविज्ञानपरस्परः शाकद्यो
दानवाश्चैवप्रजकुःशस्त्रपाणयः २३ अन्यो

ल
२१

मशस्त्रसंघट्टसमुत्थितहुताशने प्रवृत्तेवि
शिखेस्तोनः प्रवृत्तद्विरदनेरे २४ बहुरक्त
नदीस्रग्ह्रीयमाणमत्तद्विपे मांसकर्दमा
निमग्नरथनिर्घटरथमंडले २५ विकीर्ण
केशशैवालविलसत्कनिर्झरे अतिनि
ष्ठुरवीरान्यसिंहनादभयंकरे रणोपका
रकमुलेरातसीनग्मिदायिनि निस्त्रिंशे
नातिविच्छिन्नदैत्यकेशोत्थिताग्नि २७ प्र
वृत्ते घोरसंग्रामे शक्रोनाचक्षुरद्विषां अग्र
हवबलमादाय पंचभिः प्रेरितामति २८ स
र्पिणी बहुधा सर्पान्विससर्ज शरीरतः तत्र
कार्कोटिकसमावासुकिप्रमुखास्त्विषः २९
नानाविधचतुर्वर्णा नानाटोपभयंकराः ना
नाविधविषज्वालानिर्दग्धभुवनत्रयाः ३०
दारुणंवत्सनाभंचकालकूटमथापरम् सौ
राष्ट्रजंविषंघोरंब्रह्मपुत्रमथापरम् ३१

37

प्रदीपनं शेषाक्तिकेयमस्मानपि विषाग्निव बा
मैः स्वकीयवदनैर्विलोलरसनाहिपैः ३२ वि
किरन्तः शक्तिसैन्ये विसर्पः सर्पिणीजनाः धू
म्रवर्णा हिवदनाः सर्पाक्ष्णा नितिभयंकराः ३३ स
र्पिणानयनहंद्वाडम्बिताः क्रोधदीपिताः पी
तवर्णास्त्रिफणाकाटंक्षातिविकटाननाः ३४
सर्पिणाकर्णकुहराडम्बिताः सर्पकोटयः
प्रत्येकं च वदनैर्धारयन्तः फणाञ्चितं ३५ श्या
मा हानीलवपुषः सर्पिणाः फणिनो वदन्
प्रमेषशवलवर्णाश्च चलवक्राश्च नूरदाः ३६
नासिकाविवराद्भ्याउल्लिनाः उग्ररोविषः ले
वमानमहाच्छिप्रतिस्थूलास्यापथग्ना ३७
नाभिकूश्चन्द्रवद्वारक्तवर्णाभयानकाः द्रा
लाटलेवमन्त्रश्चश्रोत्थितापन्नगाधिपाः ३८ वि
टंशेनः शक्तिसैन्यानां टंकतो विषवह्निभिः वध्वं
तो भोगपाशैश्च निर्वृन्तफलमण्डलैः ३९ प्रत्ये

ल
चू०

तमाकुलीचक्रलेलिनेशीचमूममी त्वेउमा
नाम्नापितुडुः शक्तीनांशस्त्रकोटिभिः ४० उ
द्दण्डविदंडने सर्पाँडुद्भविसर्पिणीः नश्यंति
बद्धवः सर्पान्नाशयंतेवापरेद्भनः ४१ एका
स्यनाशसमयेवद्धवाभेसमुत्थिताः मूल
भूतायतोडुष्टासर्पिणीनविनश्यति ४२ अ
नल्पन्तनसर्पाणांनाशेसर्पानरोद्भवः तत
श्वशक्तिसैन्यानांशरीराणिविषानलैः ४३
दह्यमानानितुडुःखेनविह्वलान्यभवद्रणे किं
कर्तव्यविमूढेषुशक्तिचक्रेषुभोगिभिः ४४
पराक्रमंबहुविधंचक्रुस्तेपंचदानवाः करं
कोगाटभशातेषुकेंस्पटनमास्थितः ४५
उत्पातवारिदइवप्रववर्षशरावलीः काक
वासितनामाम्यःसेनानाथोगजेस्थितः ४६
वक्रेणनीलतापारेणशक्तिसेनामपर्दयत्
वज्रदंताभियश्चामोभंइदैत्यचमूपतिः ४७

38

वज्रबाणाभिघातेन महोष्ट्रो रणेऽपतत्
अथ वज्रगुविश्चैव चक्रीवंतेन मर्दमरे ४८
आरूढं कृतधाराभिः शक्तिचक्रमसर्दयत्
वज्रलोमाभिधश्चान्याचमूनामधिपो बली ४९
गर्दभग्रामरण्यारूढः प्रजहारशिलीमुखैः तैः
सेनापतिभिर्दुष्टैः प्रोत्साहितमथाहवे ५०
शतमक्षौहिणीनां च निष्पपातैकहेलया
सर्पिणी चक्रराचारा बहुमायापरिग्रहा ५१
हणैहणैकोटिसंख्यान्विससर्जे फणाधरान्
नयाविकलितं सैन्यमवलोक्य रुषाकुला ५२
नकुलीगरुडारूढा संपपात रणाजिरे प्रा
नमकनकप्रोल्ललितानाल संभवाः ५३
समस्तवाङ्मयाकारास्तैर्वज्रमयैर्गुना स
र्पिणाभिमुखं तत्र विससर्ज निजं बलं ५४
नयाधिष्ठितं तं गां सः पक्षविक्षिप्तभूधराः
गरुडः साचलस्फूटसमेरुरविजं गमः ५५

ल
३५

39

सर्पिणीमायया जातान्सर्पान्दृष्ट्वा भयानका
न् कोपरक्तेक्षणाश्चक्रे नकुलीविटपे शुभे ५५
अथ श्रीनकुलीदेव्या द्वात्रिंशद्दन्तकोटिभिः द्वा
त्रिंशत्कोट्यो जाता नकुलाः कनकप्रभाः ५६
रक्तलनः खण्डयन्तः सर्पिणीसर्पमण्डलं नि
मेदृष्ट्वा वमशेन नाशयन्तस्तनद्विषं ५८ अ
थ मतस्मरेचोरेव भूतः स्वर्णव भ्रमः उल्का
णां कोपसंपर्कोद्भुः खिनाशिषलोमकाः ५९
उल्कानकुलाश्यामकवटनागदशमद्दीन प
केकमायासर्पस्यवधरेकेकउद्धृनः ६०
नीलाणांटननिपानेन षंडयामासविग्रहं भो
गिभोगैर्लैतेरक्तैः रक्षिणीशोणितांगने ६१
लिहंतो नकुला जिह्वापल्लवैः शुभ्रकुंडये म
कुलैर्दृशमानानां मन्तेनवडलवशः ६२
शुद्धः कुंडलिनेर्भोगैः पन्नगानां मवेषुत न
कुलावलिदृष्टानां नष्टानां फणाभृतां ६३

फणाभरसमुद्गीर्णमणिघोग्रफूच्चत्कारेण न
कुलाद्यानसंकीर्णफलचक्रविनिर्गताः १४
मणयस्तन्महाकोपवह्निज्वालाश्चावभुः
एवंप्रकारैस्तैर्वक्रैर्मंडलैरखंडितैः १५ मा
यामयैःसर्पजालैःसर्पिणीकोपमाददे न
यासहस्रहूंफडंकृतनासानकुलीश्वरी १६
गारुडास्त्रमतिक्रूरंसमयच्छिलीमुखे न
क्रूरुडास्त्रमुग्राभज्वालादीपितदिङ्मुखे १७
प्रविश्यसर्पिणीदेहंसर्पमायामशोषयत्
मायाशक्तेर्विनाशेनसर्पिणीविलयंगता १८
कोपंचतद्विनाशेनप्राप्ताःपंचचमूवराः घ
ह्लेनखरान्स्त्रवीन्स्त्रनामस्त्रैर्वमेनिरे १९
सासर्पिणीकृत्याशोषघ्नीनानकुलिवीक्षितः
श्रुत्वस्वबलनाशेनभंडकुंडाश्चमूवराः २०
गकेघायेनशाहेचैःनकुलीनामिवाकिरन्
पकेवमानानास्त्ररथ्यापंचभिःएतनेस्वरैः २१

ल
धं

लत्तुहस्तनगण्डं वकारशरवर्षिणी पटि
शैर्मुसलैश्चैव भिण्डिपालैः सहस्रशः ११ ना
कुलानं चक्रयामासुरितिस्मैतस्य दानवाः ज्वा
लरश्मिप्रकाशास्ते नकुला वैरिणां बले १२
वज्रसारमयैर्दन्तैर्दशन्मर्मसीमहत् नतो
हाहाकृतं घोरं कुर्वाणा दैत्यकिंकराः १४
उदयं दशनकुलैर्नकुलैराकुलीकृताः ३
मत्यगगनाके विड्वारशीत्कारकारिणः १५
दशंतिस्म हि घोरं सैन्यं नकुलाः प्रज्वलत्क्रुधाः
केचेणुदष्टा नासाग्रमसेद्दष्टाः तथेगाताः ८
अपरे बिलधर्षाता रक्षामर्मस्तवक्षसिः प
न्ते के चित्र कुला दानवानां शिरस्तले ११
दृष्ट्वात्मन्दशन्केचिद्दानवा कृतशीत्क्रियाः
विकलाच्छिन्नमर्माणा भयविह्वलशाखिकाः १८
नकुलैरभिभूतास्ते न्यपतन्भ्रमरड्ढहः के
चिन्नविशपनकुलाग्रामानामास्यानि वैरिणां ९

40

भोगिभोगानिवाकृष्यघ्नदशान्तसनालता स्र
मेकौर्णेभनकुलाः प्राविशन्देववैरिणां ८०
स्तूलस्थूणाविशेलिस्सनानांध्राणिवभ्रमः ३
त्तिरैरभिभूतानिनकुलैरवलोकयन् ८१
निजैसैन्यानिदीनानिकरंकःकोपमास्थितः
शमेपिचचमूनाथालकृद्दस्तामहावलाः ८२
प्रतिबध्केशरस्तोमानवर्षन्वारिदाइव दैन्य
सैन्यप्रतिप्रौढकोदंडोन्मुक्ताःशिलीमुखाः ८३
वध्राणांदन्तकोटीभिकर्णोरञ्ज्यहन्तेनमुः चमू
पतिशरवृन्दैराहतेभ्यःपरःशतं ८४ वभ्रू
णांवक्त्रदन्तेभ्योनिश्चक्रामहुताशनः पंचा
पिनेचमनाथाविसृष्टैरेकदेलया ८५ स्फु
रत्फलैःशरकुलैर्नकुलीघममर्दयत् इन
लिनस्थमूनाथाविविभशरकोटिभिः ८६
विशीर्णाणगात्रानकुलान्नकुलीपर्य्यवारयत्
ग्रथ्यमानकुलीवाणीवाग्नघसेकनायिका ८७

ल
भा

नकुलानांपराह्नामहंतेकोपमास्थिताः
ग्रहीणनकुलेनाममहात्मसर्वतोमुखे ८९
वह्निज्वालापरीतांगैःसंदृष्टैश्शार्ङ्गधन्वनि न।
दृष्ट्वैतोविनिष्क्रान्ताःनकुलाःकोटिसंख्यकाः
वज्रांगावज्रलोमानोवज्रदंतामहाजवाः
वज्रसाराश्वनिर्विशवज्रज्वालाभयंकराः ९०
वज्राकारैर्नखैस्तीक्ष्णैर्दारयंतोमहीतले वा
ज्ञातत्वप्रकाशेनलोचनेनापिशोभिताः ९१
वज्रसंपातसदृशनासाशीत्कारकारिणः
महद्यतःस्वगात्रीसैसंदशनकोटिभिः ९२
पराक्रमंबहुविधंतेनिरैतैनिरैनसः एवं।
नकुलकोटीभिर्वज्रचोरैर्महारवैः ९३ सं
दष्टाःप्रसवधवंविनेशुर्दीनवाचमाः पा
वंवज्रमयैर्वज्रमंडलैःखंडितैवले ९४ शा
नाडीहिणिकासंख्येनस्वमात्रावशेषिताः
ग्रतित्रासेनरोषेणगृहीताश्वचमूवराः ९५

९९

संग्राममधिकं तेनुः समाकृष्टशरासनाः
तैस्समं वहुधा युद्धं तन्वाना नकुलेश्वरी ९६
उग्रायुधारूढाहूष्ठा निपपात रथोत्तमे महा
जवेन तार्क्ष्येण गतायासा नकुलेश्वरी ९७ घ
टशेन करं कस्यचिच्छेद कस्यचिच्छिरः का
कवाशितमुख्यानां च वर्णामपि वैरिणां ९८
उग्रेणोग्रसमं नादैर्णा अनुनाद सिमाशिरः ना
दृशं लाघवं दृष्ट्वा नकुल्याश्यामलं विका ९९
वहुमेने महादेवो दुष्टासुरविनाशिनी नि
जं भादेवतानां च तस्यैश्यामां विकाटदे १००
लोकोत्तरगुणाकृष्टैकस्य न प्रीतिसंपदः दृ
तशिष्टभीतभीता नकुलीशरणं गताः १
सा पिनाकी सत्कृपया मा भैष्टेति विरस्य च
भवदाद्दोरणीं टंतमशेषं च निवोधत २
तैपवं प्रेषिताः शीघ्रमनालोकारणाद्दिति
सुदिताल्लैस्तुतभीमाम्भ्रस्यकायपलायिताः ३

ल
४२

तेनास्त्रेणैवततःक्रुद्धोभंडश्चंडोरुणोभवत् १४
इतिश्रीब्रह्मांडेउत्तरभागेहयग्रीवाग
स्त्यसंवादेललितोपाख्यानेकरंकादिपंचसे
नापतिवधोनामत्रयोविंशोध्यायः २३
हयग्रीवउवाच हतेषुतेषुसेनान्येषुनिश्वस
न्भ्रमकेश्वरः कुटिलाक्षमितिप्रोचेयुद्ध
स्कंधीकुलाशयः १ भंडसेनापतेस्माकम
भंडमसमुपागते करंकाद्यास्मनाथाःकं
दलद्रुमविक्रमः २ सर्विणीमायपाससर्वे
गीर्वाणमर्दभंजनाः पापीयस्यानयागूढ
मायपाविनिपातिताः ३ बलाहकप्रमु
खाः ससप्तसेनिकाधिपाः नात्रदग्धभुजा
कबाल्माहिताः प्रतिदिनंप्रति ४ विशतेचा
तोहिणीनांप्रस्थापयसदैवतैः नेमहीयि
त्वाललितासैन्यमायापरायणाः ५ विजा
यात्मसमाभूयःसंग्रामंस्पतिममंतिकं की

कस्माभर्भसंजातास्तेशर्वेऽपराक्रमाः ९
वलाहकगणाः समभ्यान्तरोजयिनः सदा ते
षामवश्यंविजयोभविष्यतिरणांगणे १
इतिमंडस्हैरण्याक्षः कुटिलाक्षः समाहूयत्
वलाहकगणान्समसेनानाथान्महोत्कटान् ८
वलाहकः प्रथमतस्ततः सूचीमुखः परः
श्रमः फालगुणस्वैश्चैवविकर्णोविकटाननः ९
कपलाक्षः काटकः समैनेवीर्यशालिनः
मंडलस्तंनमल्लूपगुडकोलहलोल्लकाः ९
कीकसास्तनवः सर्वेभ्रातरोन्योन्यमाहताः
श्रमोमसस्सहायाश्वनिरगुर्नगरांतरात् ११
त्रिंशट्कोटिहिणीसेनानानैर्गमनदा ३लि
खनीकेतजालैरंबरेच्छनमंडले १२ घोर
संरावणीपादाघातैर्महितमेदिनी पि
वंनीधूलिकाजालैरशेषानपिसागरान् १३
भेरीनिःसाणपटहपणवानकनिस्वनैः न

ल
५३

भोगुणमयं विष्णुमास्थाय नामपरे पदे ॥१४॥ त्रि
शद्वैर्होद्दिणीसेनानां गृहीत्वा महोद्धताः
ययुर्वृन्दमिव विष्णुस्य कैकसेयाः प्रतस्थिरे ॥१५॥
रोषारुणाश्रुवाः स्वर्णमंडलोद्दीप्तकंकटाः
उद्दीप्तशस्त्राभरणाश्चलद्धीमोर्ध्वकेशिनः ॥१६॥
समलोकान्यमथिते शपिताः पूर्वमुद्धताः
भंगास्तेरणमद्धता जगद्विजयकारिणा ॥१७॥
समलोकविमर्दैर्न तेन दृष्टमहाबलाः प्र
थिता ललितासैन्यं जेतुं कामेन दुर्धियाः ॥१८॥
तेपतंतोरणानलेश्रुश्चलच्छस्त्रपाणयः शा
किसेनामभिमुखं वेसकोपमभिदुद्रुवुः ॥१९॥
ततः किलकिलारावैर्जीवघ्नंतो दिशो दश
सैन्यं च ललितादेव्यास्तद्वंशास्त्रमुक्तदंताः ॥२०॥
श्वभ्यमिश्रीणामभवद्द्वंद्वयुद्धं सुभीषणं
पाशिनो मुसलिनश्चक्रकरादि निष्ठुरे ॥२१॥
नश्चक्रिणश्चापरास्तुने

53

गुञ्जरिणः पद्दशिम्बः कोटंद्रिव्यस्तथापराः   २२

अनेकाः शक्रयष्टीश्चाललितास्तैस्समङ्गताः

पिंडन्यस्य वैदेश्याङ्घ्रिसन्निपेतुः सहस्रशः २३

प्राणनाणनदेहेषुः पापिमोवनिनाथमाः

मायापरिग्रहैर्हृष्टैर्मोहरूपैर्मोजडाशयान् २४

तेषामेभवतीरघ्येतनाथनिकेतनं स्वस

ङ्गनामैकाश्रैर्बाणैस्सैनभीषणैः २५ ६

निशाक्रीभेत्स्यन्तोदानवाश्चकराहवं का

श्विह्विल्लेद्वैतैरेङ्कैदेयहृशापानतैः २६

तत्क्षोलोल्लसितेनोरस्कप्रश्चार्धमुखोभवत् त

त्रलयावहस्तनाणप्यामण्डलनागताः २७

तेनैवश्वेतनाथसम्बुद्धव्यक्तविहृदंचितो का

विद्धक्रिः स्वरागानिमुक्तशक्त्यायुधंयाणे २८

लूनतन्नक्षक्रिनैकेनवाणेनमवनीतच प

काहलितमात्मूढकस्यचिहेस्तडमतैः २९

उत्पलेस्वकाशेणोवशाद्यातमशितयन्

ल
४४

काचिन्मतिमहानूढं रतिनेकुंभमसीमति २०
खिङ्गेनसरसालत्वा स्वकुचस्यशिरंव्यधात् ।
करशूकेनवक्रेण कस्यचिद्वैववैरिणः २१
धत्तेहूंहेहियाकृत्वा स्वकवोःश्रीतिमाननोत
शक्तिरमाशरैःशर्नैःशानधित्वाविरोधिनः २२
कृपाणवहिंरोमास्यास्वकीयायाशुरंव्यधात्
काचिन्मकूरपातेनचूर्णयित्वाविरोधिवः २३
रथवक्रेनिनेवस्यस्वस्यतेनाननोन्नटं रथ
कूवरास्त्रेणकस्यचिद्दानवस्यभोः २४ खि
ड्गेनछिंदतीतस्यशिरप्रवर्गीलनानदं श्री
भ्यनंरशक्तिसेनादैत्यानांप्रविवेशाच २५
प्रविवेशाचदैत्यानांसेनाशक्तिवलानरं नी
रक्तीरवटंमतासैघुःशक्तिःस्वाहिंघा २६
संकुलाकारतोभामेघुरुहृदकालोभवन्मदा
शक्तीनांघद्रूपातेनलत्वंनेघुरुरदहधाः २७
दैत्यानांकारिणोमनामहाक्रोशारवाभवन्

55

रंयप्रहृतेसमरेवीराणांचभयंकरे २०
ग्रशाकेसमनेमयेन:कानरत्वचतोन्दणां
भीषणानांभीषणोचशक्तिपाणिरुपक्रमे २
वलाहकोमहीगृध्रंवज्रतीक्ष्णस्ववारिके
कालदंष्ट्रेयमंजेचाकोटेचंडपराक्रमे ४
संहारगमनानामानेएवंमग्रेसमुस्थिते ५
मवहूस्तराकारंपवहेपभयंकरे ८ प्रा
हप्राविविधंयुद्धंकृतवानुग्रदुर्मद: प
हैविलम्बकोशार्धसमितोभीमनि:स्वनो
श्वेगारेकुंडवनेडंविदार्यभत्यपत्रमं से
हारगमःसमहागृध्र:क्रूरविलोचन: ५२
वलाहकमुवाहोग्रेगाकृष्टपवनंघरणे व
लाहकोयत्रविभिन्नगप्रहृष्टकृतस्थिति: ४
सपहशैलकूटस्थोवलाहकनवाभवत्
स्तचीमुवंवचटैसंरं स्तचीनिष्ठुरपत्रतिं ५५
काकवाहनमाकृष्यकदिणांसमरेयथान

ल
४५

मनकासारसंगार्भंपूटंडंसमुद्रहन् ४६
कालदंडश्रमाणेनजंघाकांडेनभीषणः ग
कलावतेकसमौजंघालमरशफनी ४७
कोशमात्रायतौपदाङ्गुष्ठभावपिसमुद्रहन्
स्थूलगुल्फापिहितौसोकराटःकटुवासितः ४८
ममईचवृषातेनशक्तौनांमंडलेमहन् श्री
पफालगुल्फःफालेगृहीत्वानिजमायुधं ४९
कंकमारूपसमांवकारारसन्निभः वि
कर्णाखेश्वैटैसेंइश्वमृभर्तामहाबलः ५०
भेकेंडवाहनारूढःश्वेतेडगुडमानतोन् वि
कटाननननामानेविलसन्महमायुधं ५१
उवाहसमेरवेडःकुकुकेतिभयंकरः गा
नेन्कंठसमोगोमाणिहर्षयनज्वलरीवलाः ५२
पशन्धरःशक्तिसैन्यैवबालचरणायुधः क
गलातस्यमृभर्ताषष्ठोम्येवगारिष्ठहोः ५३
वज्रनिष्ठुरघोषश्चप्राचलन्येनतनाहनः श्म

45

शानमंत्रमुख्येण तेन संसाधितः पुरा ५४
प्रेतो भूतसमाविष्टस्तु वाहरणातिरे प्र
वाङ्मुखो दीर्घबाहुः प्रसारितपदद्वयः ५५
प्रेतो वाहनतां प्राप्तः करालास्यथावहन्
प्रभः करङ्कोनाम दैत्यसेनाशिखामणिः ५६
महेश्यामास शक्तीनां सैसं वेतालवाहनः
घोरनादप्रमूर्तिस्सो वेतालः क्रूरलोचनः ५७
श्मशानभूमौ वेतालमंत्रेणानेन साधितः म
हेश्यामास प्रेतानां शक्तीनां तेन देशितः ५८
नस्य वेतालवर्गस्य वर्तमानेनसीमनि ब
दुःखानुष्यतनदा शक्तिभिस्सहदानवः ५९
एवमेते बलात्मानस्समस्ताणिवोपमाः
शक्तीनां सैनिकं तत्र माकुलीचक्रुरुद्धताः ६०
देवसमस्वैतपसासविलारमतोषयन् तै
नरदेवो वरस्त्वेषां तपस्वेषनभास्वता ६१ कै
कस्यामहाभागा भवतां तपसाधुना परि

ल
५९

नष्टोस्मिभद्रंवोभवतोहृत्यतेनावरं ९२
इत्युक्ते दिननाथेन कैकेयेयानपस्कृतः
प्रार्थयामासरत्नपर्थ्युड्डानेवामीरणं ९३
रणोभसन्निधानत्वमस्माकंनेत्रकृहित्र
भवतोहोरनेजोभिर्दृहताप्रतिरोधिनः
९४ नयापदासन्निहितेननपनास्माकम
हित्र नराहिविपयस्सर्वोनिश्रेष्टोभव
नात्प्रभो ९५ वत्सन्निपतमरैश्वनेत्रैरस्मा
कमीक्षिमाः लब्धशस्ताभविष्यन्तिप्रति
रोधिकसैनिकाः ९६ ततस्तेब्धशस्त्रैब्ध
वीतत्राणेदेवतःप्रभो निश्चक्षुरिपवोस्मा
भिर्हृतव्याप्तकरंततः ९७ इतिसंवंवरः
प्राप्तः कैकेयैर्दिवाकरात् वरप्रदानं
नेतत्रगुडेससिफरुद्दताः ९८ अथयत्
धेसमविहृनेत्रैस्तैस्तमसीविताः शाक्र
गलब्धशस्त्रास्त्राविफलोस्मारतांगताः ९९

कोकस्मानन्नयैलैस्तस्समभिस्सवशालिभिः
विहंभिनाम्नशस्त्राणांशक्तीनानोद्यमोभवन् १०
उद्यमेक्रियमाणेपिशस्त्रसंघेनभूयसा
श्रीभूतानामनिश्वासंशक्तयोरोधमासन अ
थनेवसंरंग्राप्यनानाप्रहरणोद्यताः
वामदेवयल्लिकिसेसंदेत्याःस्वस्वामिदेशिताः ११
शक्तयस्तास्तवैसैर्निर्वाणारनिजायुधाः
प्रहोभ्यन्तशौरैस्तैर्धावज्रकंकटभेदिभिः १२
शक्तयोदैत्यशस्त्राणिविद्रावयास्त्रनासृजः
सपलवाणेरेन्द्रःकेलिलति कारव १३
हाहाकारंवितन्वानाप्रपन्नाललितेश्वरी
त्रुत्रुष्टःशक्तयःसर्वास्तैःस्तंभितनिजायुधाः १४
अथदेवानयादेदनाथाप्रसंगरहितेणो नि
रक्तोरिणिकाद्देवीसमुन्नस्याणांजिरे १५
नमोलिमान्हूयंनामविमानेसर्वेतोमुखं म
हामायासमाहयशक्तीनामभयंव्यधात् ॥

ल
८१

तमालश्यामसंकाशश्यामकंचुकधारिणी श्या
मच्छायेनमौलिमेश्यामगुग्यत्नांगमे १८
वसंतीमोहनाभिख्यंयत्रारादायसत्त्वन सिं
हनादविनिर्दैशिववर्षेमरव्यसन्निभान् १९
कुलक्रूपभुजंगाभानवोगुसलसन्निभान्
मोहनास्त्रविनिस्तनान्दमावाणान्नमेहिरे २०
इतस्ततोमदघमानामहामायाशिलीमुखैः
प्रकोपपरमैस्त्रामावलाहकमुखाविलाः
प्रेषातिरस्कारिणंपवादेडनाशानिदेशतः २१ श्रे
धाभिधंमहास्त्रंसानुमोचद्विषतांगणे २२
वलाहकायास्तेसमदिननाशावरोद्धनाः
प्रेयास्त्राणिजंनेत्रंदीपिरेक्षादितेयथा २३
तिरस्कारिणिकादेव्यामहामोहनपन्विनः
उद्धृतेनांयवाणेनचवस्तेषांमधीयत २४
प्रेयोकृतास्त्रेनसमनतप्रेदंतकिंचन तं
हीलामस्त्रविरसाक्षरस्त्रंसंभवंयगतः २५

57

पुनस्त्वमसि हन्तां हन्ताः शोष्यस्वमायुधपाणयः
वक्तुस्त्वमरमस्त्राहं हैमानांप्रजिघांसया ८६
तिरस्कारिणिकां देवीमनिकृत्वा महाबला
स्तेपायप्रसंगेन भ्रंशं त्वशाणां प्रभुः ८७
साधुसाधुमहाभागेतिरस्कारिणिकां विके
स्थानेकृतस्तिरस्कारो रक्षामेषांडरात्मनां ८८
वैरिकृंतनचक्राणां तिरस्कारमहौषधीः व
यावद्रक्षणेनेनैदेमचक्रेणाभूपते ८९ दे
वकार्ष्णमिदं देवि त्वद्यास्सम्यगनुष्ठितं प्रस्मा
दृशामस्त्रछेयं दैत्येभ्यस्तनं कृतं ९० त
वैपवद्गुराचाराने नात्स्ममहासुरान् म
हादेवी हन्तानकृत्वा संतोषं परमाप्स्यति ९१
एवं त्वयापि रचितेदं डिनी प्रीतिमाप्स्यति मे
विष्णापि महाभागा याप्स्येवपरांमुदं ९२
तस्मात्वमेतान्समेवनिगृह्णाणरणाजिरे प
धांसैस्मनन्निखिलं नाशयामस्त्रहायुधाः ९३

ल
५८

इत्युक्तास्तेरिनानाभिः शक्तिभिर्वृद्धकोपनकात्
नमोतिमनघानेनवलाहकवलंययौ ९४
नामायंतीसमावेसनेसमागुप्तराधमाः
पुनरैववसाविद्धेवंरसस्मरूरंजसा ९५
शविष्टमपिसाविद्धेनाशकेनविरोधने ति
रस्कृतेनतेनेत्रस्थंतिरस्कारिणितेजसा ९६
वरदानास्तरोषांधंवलाहकमहास्तरं श्रा
कृष्यकेशात्सुसिनावकर्तीनपिदेवता ९७
तस्यवाहनगृध्रस्यलनानायविणाशिरः
सूचीमुखस्याभिश्रुवेतिरस्कारिणिकाव्रजत् ९८
तस्यपादसमानेनविलक्षकदितिंतिशोः
श्रमेघामपिपंचानांपंचत्वमकरोत्खैरः नैः
समदैत्यसंघुदुष्प्रशथितामात्मकेशिकैः
ह्राह्रामगालेकृत्वाननर्तीनहिदेवता १००
समस्तमपितत्सैन्यंशक्तयः कोपमूर्छिताः
हत्वातद्रक्तसलिलैर्वह्नीः प्रावाहयन्नदीः १

58

तत्राश्चर्यमभूद्भूरि महामायाविकाकृते ब
लाहकादिसेनानीदृष्टिरोधनवैभवात् २
हतशिष्टाः कतिपये बहुविद्रावसंकुलाः
शरणं जग्मुरत्यार्ताः क्रंदंतः शून्यकेश्वरं ३
दंडिनी च महामायां प्रशंसंती पुनः पुनः ४
साट्टहासं रथे चक्रुः स्वस्वामायाधिपिप्रिये ५
साधुसाध्विति तत्रस्थाः सर्वशक्त्यः कंपमौलयः
तिरस्कारिणिकां देवीं महामायां व्यधायदेयदे १०५
इति श्रीब्रह्मांडपुराणे हयग्रीवागस्त्यसंवा
दे ललितोपाख्याने बलाहकादिसमस्तसेनाप
तिवधो नाम विंशोऽध्यायः २० ततः स्वनाचा
यं नेषां नषोबलवतामपि निजसकलसैन्ये
दृष्ट्वा भंडमहासुरः १ एकांते मंत्रयामास स
माहूय सहोदरौ भंडः प्रचंडशौंडीर्यः कोपसं
मालेकशरणजये २ युवराजो विशुक्रोऽथ वि
षंगो लघवीयसा मंत्रस्थाने नमस्कृत्य मंत्र

ल
५९

ध्यानमुपागमत ३ कृत्वामेमंत्रिभिश्चो-
कैः कटिलालघुरोगमैः ललितादिजये
मंत्रेचकारकश्चिनाशयः ४ मंउवाच
अहोवतत्कुलभ्रंशस्समायातस्तरद्विषां
उपेत्तामधुनाकर्तुंप्रवृत्तोभगवान्विधिः ५
मद्यनाममात्रेणविद्रवंतिदिवौकसः
तादृशानामिदास्माकमागतोयंविपर्य-
यः ६ करोतिबलिनंक्लीवंपतितंयतवा-
जिते हीर्णाधुघमनागुर्कंडुरीताभवित-
व्रता ७ कस्तत्रमस्महाद्भुतोकेयंडलेलि
ताधयः अकोरुपत्रविधिनाशास्यतेनिगु-
रःपविः ८ सर्पिण्णीमायघोरश्यातयातु-
हीनशैलांध्या अपिसंग्राममभ्यवर्केसेना-
नोविनिपातिताः ९ वरमसाहादेवस्यदि
वसानामधीशितः कवलीकृतगीर्वाणाः
केकसेयाश्चपातिताः १० पवसुहामटर्थो

59

यवनिताकापिमाथिनी यदि संग्रहरत्नसा
न्द्रिखलेनोभुजार्जिते ॥ १ मंग्रसंगेवक्र्के च
जिह्वजिह्वेनिमामकी वनिताकिंशमसैन्य
मर्दयिष्यतिदुर्मदा ॥ २ नदत्नमूलकेदाघन
स्यायन्तोविधीयते मयाचारसुपादानात
स्याहृत्रिर्मन्द्रावला ॥ ३ सर्वेषामपिसैन्या
नांयश्चाटेवावनिष्टने यगनश्चतिलेसैन्य
दयद्मिरण्यादिकं ॥ ४ अलित्रेवन्यवसा
रेपालिंत्राद्राविधीयते पालिंयाद्मिमेक
नेविषंगाश्चनरोभवेत् ॥ ५ तेनषोडवेला
म्नताः वद्धसंग्रामदुर्मदाः दशपंचवसेना
न्यमदयानगुत्मधा ॥ ६ एष्वतःपरिवारा
लननणासंतितेषुनः अलैलरदिनासा
स्यानैनेवासोद्मनिरदाः ॥ ७ अनस्त्विवद्ग
सत्राद्मविधापबलोकदः विषंगगणप्र
येणपालिंगाहंसमाचर ॥ ८ अलोयसीन

ल
५

यासांईसेनागळनविक्रमी सजाश्चलंनसे
नान्योदिग्पालविजयोद्धताः १९ श्वेतोद्दिण
श्वसेनानोदशपंचबलेनते नंगश्वेशस्ता
तुष्टांसवित्रिपम्पदंळजहि २० सैवनिशेशाग्रश
श्मीनांमूलभूतामहीयसी नस्यास्समूला
नाशेनशाकिंहेदेविनश्यति २१ केंदक्लेदा
सरोजिमादलजालमिवांभसि सर्वैषाम
यिपश्चाघोरयश्चलतिभास्वरः २२ दशयो
ननसेयत्रनिजदेहसमुळयः महामुक्ता
नषेत्रासर्वौधपरिशोभितः २३ वहुन्मद
वाप्समानेवामताणांचनश्यं उत्तुंगकेन
संचानलिखितावुदमेतुल २४ नस्मिन्नथा
समायातिसाश्रुष्णाहूरिणीलता निमतेस
त्रिपस्यनेविकृनानेनलहिनो २५ नोविजि
न्पुश्चाचारांकेशोभाकूछमदंय पुरनस्थलि
नैसैन्यसनशालितिसावपुः २६ स्रीमात्र

50

रेताभवतोवशमेष्यतिसर्वं भवत्सहाय।
भूतानांसैनंहाणमिह्लाभिधा २७ घण्टेभ
वतोगुडेसाह्यकार्येमतेद्विनैः श्राघोटमन
कोनामदीर्घजिह्वोद्वितीयकः २८ हूवेको
ड्डशुलश्चकल्कसःकल्किवाहनः १ल्क
सःश्वेतकेतुश्चवेरवाहुश्चकन्तुरः २९ जेतुा
कादोजेभवश्चनीलाग्रणाखिकंटकः वेट
गमश्चपंचैतेदशवोकाश्चमूवराः ३० एकेका
दौहिणीशुक्राःप्रत्येकंभवतामह श्रागति
ष्यतिसेनामोटमनायामहाबलाः ३१ पर
स्पकटकंनैवयथाजानातितेगतिं तथागु
प्तसमाचारःपालियाहंसमाचर ३२ श्रस्मि।
न्कार्येसमहतिप्रौढिमानेसगुहूहन विघ
गर्वहिलभसेजपसिद्धिमनुत्तमां ३३ इति।
मंत्रितमंत्रोयंतुमंत्रोमंडहानवः विघ्नंगप्र
घयामासरहितंसैन्यपालकैः ३४ श्रुत्यपी

ल
५१

ललितादेव्याः पालिंयाद्दकृतोद्यमे युवराजा
त्तुजेदैत्येसूर्यास्त्रकोटिरिमायये ३५ प्रथमे
युद्धदिवसेव्यतीतेलोकभीषणे ग्रंथका
रस्तमभवत्तस्यसान्यचिकीर्षया ३६ महि
षस्कंधपृष्ठाभंवनकोडवपुर्धृतिं नीलकं
ठगलच्छायंनिर्विडंवपुषेनमः ३७ कुंजे
षुपिंडितमिवप्रथावदिवसेषु अजिह्मा
नमिवद्वेषांतौविवरेभ्यस्सहस्रशः ३८ नि
गळेदिवशैलानांभूरिकेटारमंदिरात् क्षा
त्रिरीयप्रभाजालेकुन्तकौतकचेष्टितं ३९
रत्नावलंबनमिवस्त्रीणांकर्णोत्पलतिमि
एकीभूतमिवप्रौढदिग्गजमदकज्जले ४०
श्यावद्धमेचकमिवस्फारक्ष्वाहलमंडले कु
तस्त्रियाश्लेषमिवस्फुरन्निथ्यसितपिष्टे ४१
ग्रमप्रविष्टमिवयत्तमास्तवनपंक्तिषु क
मेणावहूलीभूतंप्रमसारमहनमः ४२

51

त्रियामायामनघनानीलकंचुकरोचिषा
तिमिरेणावृते विश्वे न किं विन्यस्यपद्यत ४३
अस्तवेणोरावसानेनोरात्रिरेव बलावद्धा ने
घोमायाविलासो येन स्यामे व हि वईते ४४
अथ प्रचलिते सैन्ये विघ्नेशेन महौजसा यो
नघट्टलनाल्काघाव हिस्तु तिमिरच्छटे ४५
दमनाघाश्वसेनान्यः श्यामस्रुकधारिणः
श्यामोलीयधरा श्यामवर्णा सर्वे परिच्छदाः ४६
एकत्वमिव संप्रापास्तिमिरेणातिभूयसा
विघ्नगामत्रसं चेलः कृतार्थजनमस्कृति ४७
कूटेन गुडकूस्मेन विजिगीषुर्महेश्वरी मे
घंडेवरकं नाम रथेवत्तसिकंकटे ४८ रु
यातस्य निशायुद्धानुरूपो वेषसंग्रहः न
याकृतवतीसेनाश्यामलं कंचुकादिकं ४९
नचडुडुभिनिस्वानेनानचमर्दलगर्जितं प
णवानकभेरीणां न च घोषविजृंभणं ५०

ल
५२

गुमाकाराः प्रचलिताल्लिसिरोणसमावृताः
पैरैरदृश्यगगनेघो तिष्ठन्काशीकृतरिश्मयः ५१
पश्चिमाभिमुखी यान्ती ललिता याः पताकिनी
श्रीहृतेन रमार्गेण सर्वभागमशेषयत् ५२
निःश्वासमपि सत्वानमकुर्वन्तः पदे पदे सा
वधानाः प्रचलिताः पालिया दृष्टाननाः ५३
भूयः पुरस्तादिन्मार्गगता मे दृष्टपदक्रमाः ल
लितासैन्यमेव लावत्स्तवचन्तः प्रयक्तितो ५४
श्रगान्यनिम्नतेपृष्ठे कवचवक्त्रविग्रहाः चा
कराजरथन्ते गोमेरुमन्दरासन्निभम् ५५
श्रणश्चत्रभिहीमाभिः शक्तिभिः परिवारिते
तत्रमुक्तानपत्रस्य वर्तमानमध्यस्थले ५६
सहस्रादित्यसंकाशं पश्चिमाभिमुखीस्थितां
कामेश्वरी दिनिमाभिरूवसमानसमृद्धिभिः ५७
नर्मालापविनोदेन सेव्यमानां रथोत्तमे तां
तथाभूतलवृतां तां मनोऽदृष्टपरायणां ५८

52

श्रेोगतं महत्सैन्यमभीत्वमाणांसकैानकं म
हानवह्नितामेव विघ्नगः खड्गशायः ७९
इष्वं वेशरश्रेष्ठैः स्यच्छादयामास सैनिकैः तत्रा
णामादिशक्तीनां परिवारवरूथिनीम् ८०
विपाटैः पातयामास रहस्येषु रथकारगाः त
तश्चक्ररथैः स्यन्दनचमेपर्वणिस्थिताः ८१ म
हाकलकलेचक्रराणिमायाः परस्यते प
हिषोद्वेगाश्चवभिंडिपालमुशुंडिभिः ८२ कु
ठारवज्रनिर्घातनिष्टैः शक्तिमंडलम् मा
ईंयतो महासत्वास्समरं वहूते निरे ८३ आ
कस्मिकरणोत्साहद्विपर्ययोगयविग्रहं आ
कोंडवभिनेचासीद्रणस्य शक्तिमंडले ८४
अदृश्यमानशस्त्राणामदृश्यनिजवर्म्मणां
तिमिरच्छन्नरूपाणां दानवानां शिलीमुखैः ८५
रतलितो वहुक्लिष्टक्लिन्नवर्ष्मितमर्म्मवत
शक्तीनां मंडलं तेने कंटकेलसितां प्रति ८६

ल ५३

पर्वानुक्रमनमत्त्रसंग्रामसंहमहट्टयं कर्णि
कर्णिकपाकर्णपल्ललिताकोपमाटये ९७
एतस्मिन्नेतरेभं इस्थेऽडुमंत्रपंडितः टशा।
होहिणिकाघुकें कुटिलालंमहोजसे ९८
ललितासैमनासीरेग्रुडायप्रजिचापसः य
थापश्याकलकलेकृताग्रेवर्त्तिनीचमूः ९९
नागच्छनितथाचकेकुटिलालंमहोजसे ल
लितासैमनासीरेग्रुडायप्रजिचापसः १००
तमुलेचासील्कीनोललितासैनिकंमहन्न
नकंसमसवादैसंक्षास्तिमिरेणसमाहृताः १०१
इतस्ततःशिथिलितेकटकेनिमृत्द्दताः
विघ्नेगणतुराशेनरमनायैश्यमुर्वैरैः १०२
वसुभिस्प्रशणिहितामपनकुमसकोटपः
नाभिरैस्माहमालाभिस्त्रक्रजनरथ्याहृनः १०३
वनावलीनिविडितेशैलराजइवावभौ स्त्रा।
कांतपर्वतोयस्माहिंघ्नेगणतुरात्मना १०४

53

शुक्लप्रकाशरोदेव्यानालहृंनमवृणगत स्व
धानेनोत्साहितेन संध्याने शक्तिमंडले १५ का
मेश्वरी ब्रह्माणि निशा महांते कोपमायया ईश्वरु
कटिसंसंगश्रीदेव्यावटनो भुजे १६ प्रबलो
कामयोहि ग्रानिशा दधरनिकुंचे निशाः का
लसंकर्षिणीः मेके निशि विग्रहाः १७ कोप
शुद्धीस्वसाम्नामायुद्धायुद्धरूपमे प्रणिपा
मचनो देवी महाराज्ञी महोदया १८ ऊर्ध्वीच
मकोंटे नयुद्धकोनकगह्वरो निशिनिशा ऊ
र्ध्वः देवि देवि महाराशि नवायेपविनोच मृ १९
हंडिनी मंचिनायादि महाराज्ञाभिषानिनो
पर्षिने कानराड्वामायाक्रुद्धपरायणाः २०
पार्श्वियाहृणाद्वेन वाधनेरथ्यं गावं ना
स्मानिमिरसंक्लिन्नमूर्तीनां त्रिदशाहिषां २१
शमयामी वपंदर्थे त्वणमात्रे कृपांकुरु या
वहिकालिनी निशा या ज्वालामालिनी परा २२

२

ल
५४

नाभ्यंबदीपितेयुडेड्ढंशक्तास्तारहिषः प्र
शमणमहाटयंपालियाहप्रवर्तिनो ८३
सहसैवागमिष्यामस्मेवितेश्रीपदांबुजे श्री
हांटेहिमहाराज्ञिमर्दनार्थंदुरात्मनो ८४
रस्मैकेसतिनिस्याभिलप्यास्विनिजगादसा
श्रप्यकामेश्वरीनिःशेषगणम्भपरमेश्वरी ८५
नयासंप्रेषिता˝भिःॐदेलीकृतकार्मुकाः
संहर्तेनानुरागाचाराक्रूरघ्ण्डकृतःह्णगणान ८६
वालाहणमिवक्रोधादरुणंवक्रंवितन्वती
रेरेनिष्टनयापिष्टामायामद्यभिनद्मिवः ८७
श्रेयकारमनुप्राप्यकूटघ्ण्डपरायणाः ३
तितान्नभस्संयन्तीमातनुणीरोम्यानसायका ८८
पर्वोवरोह्णंवकेक्रोधेनप्रसवलद्भतिः
सज्जकार्मुकरस्ताचमगामालाश्चरस्सराः ८९
श्रमाश्ववलिमानिस्माकृतपक्षोधिपरोहणाः
ज्वालामालिनिनिस्माचमानिस्मावद्गिवासिनी ९०

54

सज्जायुधैस्स्वतेजोभिस्समदीपयतांशगां ग्र
थैतेड्डह्वज्जाःपरीमेत्रुडमंडले २१ प्र
काशावत्रुषस्तत्रमहांनेकोपमायत्रुः का
मेश्वर्यांटिकानिमाःसांपंचदशसात्रुधाः २

२

ससिंहनादास्तान्देमान्ममर्दत्रैकदैलघा
महान्कलकलस्तत्रसमभूत्रुडसीमनि २३
मेटरह्वभितांभोधिव्यालकलोलमांसलाः
नाश्वनिम्नाकलकाणकंकौर्णत्रुपिपाशिभिः

२४

भाकृष्यमाणाकोटंडासेननिरेत्रुडमुहते घा
मचितयपपंथंतमेवत्रुडमवतंत २५ नि
म्नानानिशितैर्बाणै रलोद्दूणपक्षसंटताः
जयानटमंनेडुष्केकामेशीप्रथमेशरैः २६
दीर्घजिह्वाचमनाणंभगमालापथारपत
निमक्लिन्नाचभेरुंडाद्दवेकंडंडमुलके २७
कलंकंमवह्निवासाचनिजयानशितैःशरैः
महावज्रेश्वरीवाणेरामिनकालिवाहने २८

ल
५८

उल्कं सं च शिवाहूतीमादित्यौघमसाहूते
पुंड्रकेन्नेभुजौ दंडं त्वरिता समधारयत् ११
कुलसुंदरी निमा च वंद्रबाहुं च वक्रकुठारं श्रा
घनीलपताका च विजया च जयोद्गते १०
नेत्रुकां तेजे भनेच मानस्वतां रोवलिं स
र्वमंगलिका नित्या नीला हाला शंखगमसंघड्यत् १
ज्वालामालिनिका नित्या नजवानोथे निघंड्के
घेद्रुमं चेंद्रशीले विचित्रे विचित्राश्चदारयत् २
सेनानाथेभसवैभनिहूते शुड्रात्मह वि
घंगः परमक्रूरश्च बालगुरनोवली ३ श्र
घघामावशेषाघ्यांघामिमोचटिकाहूये नि
मामिस्ताहूसंग्रामे विधायसद्राशयः ४
श्रशकां वसमुद्दीरावक्रमे सपलायितं का
मेघरीकराकृष्टचापेम्ये निंशितैः शरैः ५
भित्रवर्मा दृढतरं विभेदो विह्वलाशयः ६
नावशिहैर्धौयेश्रमार्ई मेवपलायितः ८

55

नाभिनंदितोदुष्टोयस्माद्युष्मत्सदानवाः
दंडनाथ्याशोषितोव कालदंडसमत्विषा ७
तस्मिन्पलायितेदुष्टेविषंगेभंडसोदरे सा
विभातावद्रजनीप्रशान्ताश्चाभवन्दिशः ८
पलायितेदुराचीरमत्रसत्तमसायिनि इति
नास्समरात्रिमास्तस्मिन्कालेव्यंसितः ९
दैत्यशस्त्रव्रजस्पर्दिशोणितास्त्रविग्रहाः
निशाः श्रीललितादेवीप्राणायेत्तर्मयोद्धताः १०
शंख्यरावैर्महद्घकैर्नवजातेभयंकरे निशा
नेत्रपजालेचशस्त्रत्तनमलोकयत ११
स्फेनोदंतेमहाराशीकृपापांगेनकिंचन
नेदालोकनमात्रेणव्रणनिर्व्रणतामगात १२
निशान्तोविकसेष्वापिललिताप्रीतिमास
दत १३ इतिश्रीब्रह्मांडोत्तरपुराणेहय
ग्रीवागस्त्यसंवादेललितोपाख्यानेविषंग
पलायनंनामएकविंशोध्यायः २१

ल
५९

समाप्तः प्रथम युद्धदिवसः दशास्योद्वि
तीयकायुक्तः कुटिलात्मापि वीर्यवान् दंड
नाथाशैर्लीलाहतो रणे भग्नः पलायितः १
दशास्यो द्वितीयके सैन्येन धाराद्रौ विनाशते
रंगेन्द्रतो नमाकर्णे भंगं संदोभमापयौ २
राजौकपटसंग्रामे दूतानो वज्रगदृष्टो मे॰
त्रितीयेंद्रनाथाय चक्रवानिर्वेदमापन्नः ३
श्रीदेवनमदेवकंठैदैवेर्दैवासमागतम्
मानवुद्धिभिर्दैवमस्याभिश्चलिते शूरः ३
महाचक्ररथेन्द्रसेनजानेरावणवलैः ४
तेनवसंग्रामप्रतानोड्वैः पराकृतम् ५
कोट्टतानोभवनत्रस्याभिमाकिंरणाकृते
श्रमावाशक्यप्रलत्रवकूर्यद्वंदमहास्त्रैः ६
विस्वयमिदंकार्यं प्रवृत्तिलत्रकोद्दशी
महादिव्यास्त्रदर्पकः प्रसंगः प्रवर्तते ७
इतिशंकाकुलालत्रदंडनाथाप्रयोगमाः

56

मेत्रिपुरे त्वत्तः कृत्वा ग्रैवेलं लैलितां प्रति ८
शक्तिचक्रचमूनाथास्सर्व्वा स्वाः पूजिताः क
चित् ततीनाथो विभावर्ण्यारण्यं प्रपत्स्यवार
यत ९ गवरूपस्स्वयानात्मे त्रिपुरे देवना
यिके गुप्तात्मैस्वमावेशयनदारूरूढतरा
थे १० क्रमेणानवपर्व्वाणि यतीनिवारितं क्र
मैः नतत्स्वर्गतैः शक्तिचक्रैस्समग्रैर्विदि
ते ११ श्रीमज्जैत्रं महाराज्ञी मे त्रिपुरे देवना
यिके नेत्रजितपतानूदेव्या ग्रंथांगसस्य
भूतले १२ महान्त्रमातस्समभूदितिनः ।
फलमंबिके कूटपुटप्रकारेणदैस्यैश्च ।
हृतनेत्रलैः १३ सद्रामातुरचारः प्रकाश
समरात्रमत गूहनमवद्वारेणनयसिद्धि
नकोलति १४ दैवात्स्वामिनीगात्रेच्छ
शानामसमरकुटुं शरादिकपरामर्शैर्न जा
तलेनेत्रीवति १५ गकावलेवर्त्तनेकृत्वाम

ल
५२

हारात्रीभवत्यदः वंध्यसैवैप्यज्ञो वामस्याथ
यामस्यमीरिते १६ अतस्त्वामिति कर्तव्यं श्री
मदंगस्य रक्षणे मायाविनश्च दैत्येभ्यो ह्यस्त्र त्रम
द्रो विधीयतां १७ अथ कालेऽथ यत्नेन भंड्य
घातनवायमाः कूटयुद्धेन कुर्वीतेन वि
शंति चमूमिमां १८ नगामहेन्द्रशैलस्य का
ष्ठे दक्षिणदेशतः शिबिरं बहुविस्तारं योज
नानां शतावधि १९ वह्निप्राकारवलयं र
क्षणार्थं विधीयतां अस्मिन्नेतानि तस्य हि
षां दर्प्पप्रमाथच २० शतयोजनमात्रं त्वम
ध्यदेशः प्रकल्प्यतां वह्निप्राकारचक्रस्य द
ंदक्षिणतो भवेत् २१ येनादक्षिणदेशस्थं
शून्यकं विहितं पुरं द्वारे च बहवः कल्प्याः प
रिवारा उदायुधाः २२ निर्गच्छंतो प्रविशंतो
जनानामुपरोधकाः अनालस्याश्च निद्रा च
विधेयाः सततो यमाः २३ एवं च सति दृष्टानां

57

क्रत्युद्धं चिकीर्षन्तो अपवेलामहसंध्यासमध्य
गोत्रेषु चक्रिणो २४ अशक्यमेव भवति सोढुं
माक्रमणं महत्वात् नोचेद्राशयोदैत्यावद्ध्मा
याः परिग्रहाः २५ पशुपतो हरवसंर्वैविलदे
नि मरुद्गले मंत्रिणीदंडनाथ्यायाइति क्ष्मवा
ववस्तदा २६ श्रुत्वितं तरुचाश्रुक्रान्हसं नील
लिनाब्रवीत् भवन्तीभ्यामेव मंत्रः चारुभ्रु
ध्याविचारितः २७ अर्थकुशलधीमार्गोनी
तिरेषामनातनी स्वचक्रस्य पुरो रक्षाविधा
यरक्षसाधनैः २८ परचक्राक्रमः कार्यो
जिगीषद्भिर्महाजनैः इत्युक्तामेत्रिणीं दंडा
नाथेण ललिनेश्वरी २९ ज्वालामालिनिकां
नित्यामाहूयेदमुवाचद वह्निवक्रित्रपा
सिज्वालामालामयाकृतिः ३० तयाविधी
यतां रक्षावलस्यास्य महीयसः शतयोजन
विस्तारं परिवृत्यमहीतलं ३१ त्रिंशद्योजन

ल
५८

शुनमंज्वालाप्राकारंतोप्यज ह्यरंयोजन॰
मात्रंतज्जकान्यज्ज्वलनतुः २१ वह्निसाल
त्वमापन्नांसेरत्वसकलेवले ज्वालामालि॰
निकांनिस्याभित्रकालललितेश्वरी २२ महे॰
ड्रोत्तरभूभागेचलितेचक्रुरुघमे साचनि॰
त्यानित्यमभिज्वलज्ज्वालामयाकृतिः २४
चतर्दशीतिथिमयीतथेतिप्रणनामतो ता
चैवभूतनिर्दिष्टंमहेंद्रोत्तरभूतलम् २५ कुं
डलीकृतसज्ज्वालसालरूपेणसाधुनः त
मोवलयजेवालज्वालामालाकुलाकृतिः २६
वभासेसालरूपासारत्वप्राकारशोभिनी तं
प्राकारमध्यावीस्त्रशाकयः शाह्वपाणयः २७
सैनिकेंद्रनाथ्याथांमंत्रिनाथ्याचमूरपि प्रा
त्यासामविशक्तीनांमदनीनांमदहले २८
विशंकटाटंशालेप्रविवेशागतक्रमे चा
कराजरथेंद्रनमध्येसंस्थाप्यरंद्रिनी २९

58

वामपदेरणेसव्येदक्षिणेशणामलारथे प
श्चाङ्गेगेसंपदेशीभुरलाच्छदयासनो ४०
एवंवृेशपपरितश्चक्रराजरथस्यसा द्वारे
निवेशयामासविशन्देहिणीपुतो ४१
ज्वलद्दंष्ट्रागुधोटग्रास्तम्भिनीनामदेवता या
देवींदण्डनाथायाविघ्नदेवीतिविश्रुता ४२
एवंस्मरन्तिंकृत्वाशिविरंपोत्रिणीततः
प्रविशदितभूपिष्टेभनर्थुद्भुपाश्चयत ४३
ततःकिलकिलारवंकृत्वाशक्तिमहार्णवः
शत्रिणकारकेहारात्रिंजेगामममहारवी ४४
दस्येस्मरन्तिंकृत्वाललिताशिविरोदरं भू
यःसंज्वरमापन्नःप्रचंडोभंडदानवः ४५
मंत्रयित्वाथनस्तत्रकुटिलाक्षपुरोगमैः वि
षंगेणविशुक्रेणसममात्मसुतैरपि ४६
एकोयस्यप्रकारेणयुद्धंकर्तुंमहाबलः च
तुर्बाहूनभागान्पुत्रांश्चतज्जेलपिसन्निभान ४७

ल
५९

वत्रास्तुडक्रान्येषु समाहूय महानवः प्रे
षयामास गुडाय भैरवश्चैरः क्रुथाज्वलन् ४८
त्रिंशत्संख्या हि तत्पुत्रा महाकाया महाबलाः
तेषां नामानि वक्ष्यामि समाकर्णय कुंभज ४९
चलकोह्रस्वकोलाहलजिह्वोपलचवक्त्रशिराः
वज्रदंष्ट्रश्चोर्ध्वकेशो महाकायो महाहनुः ५०
मावशत्रुर्म-- स्केशी सिंहवोषस्मिताननकः
श्रेयकः सिंधुनेत्रश्च कृष्णकः कृष्णलोचनः ५१
ग्रहाहोगाङ्गालश्चैवोद्वमायमानकः ले
उग्रः पटसेनश्च शत्रुजित्सर्वमारकः ५२ ख
गांशत्रुः स्वर्गावलोद्वर्गोपलस्वर्गांकेटकः स्र
तिमायो ह्रस्वमाय उपमायश्च वीर्यवान् ५३
श्यैतेऽश्मकः हः पुत्राः भैरवैरस्यसप्तकर्यिघः पि
श्चागत्य भैरवचरणाव भ्यवंदनभक्तितः ना
उहीस्यप्रसन्नेन लोचनेन महानवः ५५

59

मेघो रवमिंद्वाकं वभाषे कुलबालकः
भो भो मद्दोयास्तनया भवतोंकस्समोभुवि ५८
भवतो मेवसत्वेन जितेवि संस्मयाभूता शा।
क्रस्याग्रेर्थमस्यापि निर्जेतेपाशिनस्तथा ५९
केवेभकर्ठातं कोपान्कृतेशुभ्राभिरादेव श्र
स्त्राणापि चशस्त्राणिज्ञातीधनिषिलान्यपि ५
नाथस्सेवद्धिगुभ्रास्कजलप्रेशोयमागतः मा
पाविनीडलेलिताकाचित्स्रीगुडडुम्बटा ५९
वद्धभिस्तममानाभिस्त्रीभिर्गुम्फाद्विनलिनः
तेदेनांममेरेवशणमात्मवंशपाविधायस्थ ६०
जीवयाद्वेवसाग्राह्याभवद्भिर्बलदायुधैः श्र
यतीयध्ननापाद्रनुभ्रानेकांत्रियंयति ६१
संप्रेषणामनेनो चिसंनयाध्येवविधेः क्रमः १
ममैकंमद्दंहंवशोर्यकीर्तेविपर्य्यये ६२
स्मृकामंभद्रेदेसैंदृस्तामद्देषीद्धणंयति वि।
शांनीचाहोद्विगीनांतस्सहायतयाहिनोत ६३

ल
९

विशाल्यैर्हारिणीभिर्नाड्यष्टभिस्तिलकाचिताः
बद्धस्फुरद्ग्रयः शश्वद्यासां पाणिपो निर्यद्गुर्गृहात् ॥२४॥
निर्गमे भङ्गुरत्राणां प्रकम्पमवलेवत उन्नाः
नाविविधाजाना विवलैर्वाभवजगत् ॥२५॥
नाक्रमाराक्मद्रूसलानलाज्ञवैर्घरवाकिरन्
वीथीपृथानैस्थलिनामैरवृद्धपुरंधयः ॥२६॥
वंदिनोमागधाश्चैवक्रमाराणांस्तनिर्घ्युः
मंगलारातिकं चक्रुर्द्वारे द्वारे पुरांगनाः ॥२७॥
विद्यमानेचवस्तथाचूड्यमाणमिवेवरं श्रा
सीतेषांविनिर्घ्याणेत्तूर्णमानरवाणवे ॥२८॥
विशाल्यैर्हारिणीभिमंगलैर्नाभंडस्तनवः ।
केयोघाङ्कुदीक्रूरनिखिलानिर्घृष्टः पुरात् ॥२९॥
शक्तिसेमानिसर्वोत्तिमलयामःस्वणाडूणे
नेषामापृथचक्राणिचूर्णायामस्थिनेशरैः ॥३०॥
श्रीप्राकारमखिलेपामध्यामस्थांरदस्ता नां
तुर्विदस्पालनिलैवदीक्रमेश्वमस्तवैः ॥३१॥

रम्यो मे शगलं तो वीरभावगणैर्वृतैः श्री
मेरुशिखराकारसविधं मंडपमनवः १२ ।
यौवनेन मदोपेन भूयसा रुष्टरूपधः क्रा।
कुटीकुटिलास्त्रक्रः सिंहनादं महद्वरे १३
विदीर्णमिव तेनासीद्ब्रह्मांडं चंडसाधने ३
मानवादित्यसाहोऽरनिचीनरंहसा १४
पतत्स्थानत्रभूतस्य महाशब्दस्य भैरवः हो।
मयामास शक्तीनां ज्वचासिचमनोसिच १५
आगम्य नेकलकलैस्तु कुसाहं दत्वसेनिकैः
विविधायुधसंपाता मूर्द्धि है मानिकल्प्टे १६
वनवीरुद्गुणानक्रन्ता भंडदैत्यकुमारकान्
आगतान्स्तु ...... ह्रवाला कोत्कटलें ट्ये ११
कुमारी ललिता देव्यास्तस्यांतिकटवासिनी
समस्तशक्तिचक्राणां प्रमाविक्रमशालिनी १८
ललितासदृशाकारकुमारीकोपमादृथे
यामसदानववर्धैर्वसर्वेविद्यामहामतिः १९

ल
८१

वालारुणानन्तश्रेणीशोणाम्वराविभूषिता म
हाराज्ञीपादपीठे नित्यमास्ति सन्निधिः ८०
तस्यावहिःस्थिताःशोणाघाचतत्वंविलोचने ता
नागताभेउसत्तास्ते हरिषाभिसवरे ८१ २
निसंचिसवालोवामहाराज्ञेयजितयत
मानभेउमहादैत्यसनवोधोडुमागताः ८२
तैस्समंयोडुमिछामिकुमारीत्वास्सकौतुका
न स्फुरन्तीवचमेवाहुर्युद्धकण्डूयघानया ८३
क्रीडममेषामंनमानमवस्मानिवारणैः
श्रृंहद्दिवालिकानित्यंक्रीडनेषत्रुरागिणी ९ ४
हांरणक्रीडयाचप्रीतिंनिहास्मामिचेतसः ३
निविज्ञापितादेवीश्रुत्वाचकुमारिका ८४
वेसैवमतिमहंदेगीनववर्षानविक्रमा न
वीनायुद्धशिक्षाचकुमारींत्वमसेकिका ८५
नाविनालगमांत्रेमननानिश्वासःप्रवर्तते म
मोक्षमितमेवामिनंवेणाद्दिमहाहवं ८६

दंडिनीमंत्रिणी चैव प्राक्पयोमालकोटिशः
संमेव समरं कर्त्तुं वत्से किं त्वं प्रभाषसे ८८
इति श्रीललिताद्देव्या निरुद्धापि कुमारिका
कौमारकौतुकाविष्टा धनुरुद्यम्य पाणिना ८९
वेदंडं निःसृत्य रथात्तस्माच्छ्रीललितांबिका
अङ्कतो कृत्वैवमेव गाढमालिंग्य बाहुभिः ९०
स्वकीयकवचादेकमाकृष्य कवचं ददौ स्वा
युधेभ्यश्च युधानि विनीर्य विससर्ज तां ९१
कर्णिरथं महाराज्ञीचापदंडात्समुत्थितं दं
सप्तगणशतैर्युक्तमारुरोह कुमारिका ९२
तस्यां रणाय यात्रायां सर्वे पद्मस्थदेवताः ब
द्धांजलिपुटा नेमुः स्तुत्वाशीःपरंपराः ९३
ताभिः प्रणम्यमाना सा चक्रराजरथोत्तमात्
अवरुह्य तलेऽसिंसवं तेमानमगाद्धृत ९४
अथ तामागतां दृष्ट्वा कुमारीं कोपपाटलां
मंत्रिणीदंडनाथे च सहसैवाचमूचतुः ९५

ले
९२

किंभर्त्स्यारिके पुष्टे श्रवसाधः कृतत्वया अ
कांडे किंमहारास्त्राशेषिता स्तिरणां प्रति ९८
नेदेतत्तु चिंतं नैव वर्तमाने पिसैनिके नेमृ
नैजो चिंतमसि श्रीदेव्या वालिके यतः ९०
निवर्तस्व रणान्माद्राशणामसेविधीयते १
तिनाभंगप्राप्तिना पिशाचलहृच्छतिस्थया ९८
श्रृत्वंत विस्मयाविष्टैं श्रिएी देश्नायिके स
दैवतस्यारतांश्चे चेलतः पार्श्वयोर्द्वयोः ९९
श्यामकर्णिरणाद्धारातानाभामत्रागतास्तती १
भूतसेनाश्चकाभ्यांनिर्जगामक्रमारिका ९०
शाकिसेनाधिनाथानां सर्वासामत्र गृह्णती
मेरुस्पतनयानरद्वानकं सौरथ्यकृतास्तना १
प्रातिस्विनं सैन्यं क्रमाद्धीनरद्विवर्तते ः
दृष्टकरिद्वनसैन्यं क्रमाद्धीनरद्विवर्तते ३ स
वैरिहलितासैन्यतस्तैन्यं समजायत ता
तः प्रवहृते पुरुमस्मद्दतपराक्रमम ४

62

वववषिशारजालानिदैमैरेकुमारिका मे।
ङसरकुमारैलैर्भदाराज्ञीकुमारिका ४
यवुडमानलेनलनस्पदणीघंमरागरैः ञ
मेतेविस्मितादैमाकुमारीनववर्षिणी ५
कणिरथयमालोकाकिरंनीशारमंडले ह।
णेहाणेनवालायाः क्रीयमाणमहदणे ८
मजिसयमहारास्रेधमंसः परिचारिकाः मे
त्रिणीदेउनानायेविस्मयेनरणमज्ञो १ प्रे
वकनमत्रशामेनलीमेववभूवतः सवै
वारैमवन्नाणमेकतूपाकुमारिका ८
श्रेकभिज्ञाटटशेविवमालेवमास्वतः
मायकेरशिचूडालेलषांमर्मणाणिभिरदनि ९
रक्षोमलमिवक्रोयसंरक्षेविथनीमुखे म
मर्यडदनीयोत्रिपश्यनोत्रिदिवोकसां १०
मायुवादैवदूवियेमंत्रिणीदेउनापयोः म
कमानारणंवकेलवुदसाकुमारिका ११

ल
८३

द्वितीयेऽह्नि दिवसे समस्तमपि सारणे ११
काशयामास च लेलेलिनाद्दुहिता निजं १२
श्रुत्वा प्रस्तवमोदेवी महाराज्ञी कुमारिका
द्विशम्भैरो ह्रिणी सैन्यं समस्तमाददकरोत्वरणान्
श्रवो ह्रिणी नीलपतः ह्मणान्तो भगुणागताः
श्राकृष्य गृह्यपन्थानं सेपते से कहेलया १४
ततः कलकलेनाते शक्तीनां च दिवौकसां
युगपत्त्रिंशतीबाणान् रजस्त्रा कुमारिका १५
ह्रलला वववसाधम कैश्वडाहुसाधकैः त्रि
शाद्भिस्त्रिंशती मंत्रयुत्राणामाहतेशिरः १६
इति मंत्रस्य पुत्रेण सामे भयमसादने श्रत्ये
न विस्मया विष्टववर्णः पुष्पमपभगाः १७
स च पुत्रो महाराज्ञा विधलासरसैनिका मं
त्रिणी दृष्ट्वा या भाभा मालिंग्यतम अंसमुदा १८
शक्रयोपिसराश्चक्रः साधुवादैर्जयध्वनिभिः
साधुवादैर्जगाज्जये १९

63

सर्वाश्चशक्तिसेनान्योदंडनाथापुरःसराः
तदाश्चर्यंमहाराज्ञैनिवेदयितुमुद्गताः २०
ताभिर्निवेद्यमानानिसादेवीललितांबिका
भृत्याभुजापदानानिश्रुत्वाप्रीतिंसमाययौ ॥
समस्तमपितद्वक्त्रःश्लाघ्नीनंतत्याराक्कैः
प्रहृष्टैर्वैदैवैश्चविस्मयस्यवशंगतैः १२२
इतिश्रीब्रह्मांडपुराणेहयग्रीवागस्त्यसंवादे
ललिताख्यानेभंडपुत्रवधोनामद्वाविंशोध्या
यः २२ अथपुत्रैश्चनष्टैश्चशोकानलपरिप्लुतः
विललापमहादैत्योह्येमन्वाजातकलहंघ १
हापुत्राहागुणोदाराहामदेकपरायणाः
हामत्रैवसदाधात्राहामत्कुलविवर्द्धनाः २
हासमस्तास्त्रशोभाढ्यमदंभंजनतत्पराः हा
समस्तस्त्रीदृशीणांमंतमोहनमन्मथाः ३
दिशानयतिवांचमेममांकेवलतांपुना
किमर्थीनमिमंतातमवमुच्यसुखंगताः ४

ल
८४

पुष्पाद्विमानशोभंतेममराज्ञानिपुत्रकाः
रिक्तानिममगेहानिनिरिक्ताराजसभापिमे ५
कथमेवहिनिःशेषंहतायुधेंद्रराशया अ
प्रवृद्धभुजासत्वाभवतोमत्कलोकुरान् ६
कथमेकयदेद्रुह्यावनितासंगरेषधीन् म
मनस्यानिसौख्यानिममनष्टाःकुलश्रियः ७
इतःपरंकुतोवीरेसहासानिशुपानिवः म
वेतःसकृतेलेज्ञाममपूर्वजन्तुःकृतेः ८
नाशोधंभवतामप्यमातोनहस्तनोस्पदे
हाहेतोस्मिविपन्नोस्मिमंदभाग्योस्मिपुत्रकाः ९
इतिशोकान्तपर्यंकःप्रलपन्नक्रमर्कजः
मर्कंघालमहरेयोनिष्पापानल्पासनात् १०
विश्वकस्थविघंगस्थकुटिलालस्थसंसदि
भंडमास्वामस्थानामास्दैवमकाटिलेःक्रमेः ११
विश्वक्र्याव देवकिंपाकनारवप्रामःशो
कस्यवशपतो लयमिवंप्रनिमनाग्रामस्

स्तम्भाद्वे १२ धर्माधारिणामः पंथाधीशायाया
मेघशास्त्रतः स्वशोत्थमाद्वेमस्तंशामवेत्तिय
दर्हिते १३ यतेद्वविनाशायशासवद्दायतेम
नः यस्रीसमागमद्रतात्रिंद्रतिस्भयवत्वाय १४
श्चक्रेतेनदैत्येनछत्रशोकेविभ्रेचत मंत्रे
नवेरकालाग्निसदृशंक्रोधयमाद्ये १५ स
लिमस्पर्शेशुद्धत्वत्त्वङ्कमंत्रयमोपमे विष्का
रिताद्विगुणालोभ्यशंजज्वालतेजसा १६
इदानीमेवतां द्रष्टुंघट्टेनानेनघंटशः प्रा
कलीकृतसमरेशामंशास्त्राणिवंधुभिः १७
दृतिरोषाद्बलद्दाणःस्वसन्निवधजंगमः घ
ंट्टेविधुतत्तुन्यायप्रचचालातिमत्तवत् १८
ंतेनिरुध्यचसंभ्रांतास्सर्वैदानवपुंगवाः का
वस्यद्वारतिक्रोधाज्ज्वलंतोललितांप्रति १९
नेनदृष्टेत्वयाकार्यंस्वामिसंरंभदर्शनः अ
स्माभिस्सर्वैलीक्रेदुणास्माद्राविधीयतां २०

ल
८५

भवदाज्ञालवंप्राप्यसमस्तभुवनेश्वरात् वि
मर्दयितुमीशाः स्मः किमुतांशुग्रभामिनी २१
किंशोषयामसप्ताब्धीन्लोभयामोथवागिरीन्
श्रथयामरमैवनत्रैलोक्यंकरवामवा २२ छि
न्दामस्त्रास्त्रैर्वाभिन्दामनदालयान् वि।
नष्टामोह्रीकलानाज्ञांदेहिमहामते २३
इत्युदीरितमाकर्ण्यमहाहंकारगर्भितं उवा
चवचनंक्रुद्धःप्रतिघूर्णितलोचनाः २४ ।
विष्वक्सभवनागान्वामायांतर्हितवर्ष्मणा
नयविज्ञंमहायंत्रेकर्त्तव्येकटकेद्विषां २५
इतितस्यवचःश्रुत्वाविश्वक्रोरोषघूर्णितः
मायातिरोहितवपुर्यगामललितावले २६
तस्मिन्प्रयातेशुभ्रुकेसूर्योस्तंसमुपागतः
पर्ङ्कलकिरणस्तोमपाटलीकृतदिङ्मुखः २७
श्रनुरागवतीसंध्याप्रयांतंभानुमालिनं श्री
उवव्राजपानालकैर्मेरंतमिवोन्मकाः २८

वेगात्स्यपतितोभोंत्रैर्देहसंगात्समुत्थितो
वरमाक्षेरिवपद्यः कणास्ताराविरेजिरे १९
अथाससादवह्नेलेनमः कज्जलमेचके सा
लेकनेमिवोग्रर्के स्ववर्णे साम्यडोपिपः २०
मायारथ्यं समारूढो गूढगार्वरसंवृतः अ
दृश्यपवशरापेटललिताकटकेबलः २१
नेत्रगव्याजलज्वालेवह्निप्राकारमंडले प्रा
नयोजनविस्तारमालोकायतडम्बितिः २२
परितोविभ्रमत्सालमवकाशमनाप्नुवन्
दक्षिणं द्वारमासाद्य निरुद्धोबलगुडतः २३
नेत्रापरुपमस्त्रासन्त्रासावधानाद्भुताधुयाः
प्रलदृयानसंनद्धवर्मणोद्वारदेशतः २४
लेभिनीप्रमुखाशक्तीर्विंशमहोहिणीयुताः
सर्वदाद्वाररक्षार्थं निर्दिष्टादेवनाथया २५
विलोक्यविस्मविष्ट— स्थितस्थित्वाचिरंतदा
सालस्यवहिरेवास्मोस्थित्वाप्येतत्समानतोन २६

ल
९९

गभस्तिमात्रकायामेनत्समानप्रविस्तरे
शिलापट्टे समट्टे तिग्मालिखेद्यंत्रमुत्तमं २२
अष्टदिक्ष्वष्टशूलेन संहारभैरवमौलिना अष्ट
भिर्देवतैश्च वृक्षं यंत्रं समालिखेत् २८ मा
लसाकुपाणाहीनानि द्वाने ज्ञाप्रमीलिका
क्लीवाचनिरहंकारा ऋषिदेवतास्मृताः २ ५
देवताष्टकमेतच्च शूलाष्टकपुटोपरि नि-
वेशलिखितं यंत्रं मायावीसममं त्रयत् ४
मज्ञां विधाय यंत्रस्य वलिभिश्छागलादिभिः
नयंत्रे वैरिकटके प्रविद्यन्सम हास्तवः ४१
प्राकारस्य वहिर्भागवर्तिनानेन दुर्विधा
त्रिप्रमुलेन्द्रावारणायपानकटकानने ४२
नयंत्रस्य विकारेणा कटकस्याशकं धुवः
विशुक्लशस्त्रास्त्रसमासमाख्यिनाहीनमानसाः ४३
किंद्वैतेरस्त्रैः कांक्षिशस्त्राशास्त्रिक्रमेरलं ज-
यसिद्धाफलं किंवा शास्त्रादि साचपापट्टा ४ ४

66

श्रमराणंकृतेकार्थेकिमस्माकंभविष्यति
तृष्णाकलकलेकृत्वानफलेयुद्धकर्मणा ४५
कास्वामिनीमहाराज्ञीकावासादेशनायिका
कावासामंत्रिणीश्यामाभस्मत्वेनोथकोदृशी ४९
दृसर्वाभिरस्माभिर्देवभूताभिरेकिकां व
नितांस्वामिनींकृत्यकिंफलंभोक्ष्यतेपरं ४७
परेषामस्माभिर्दुरैरायुधैर्नप्रयोजनं युद्धं १
शाम्यतवास्माकंदेहशस्त्रहतिप्रदं ४८
युद्धेचेन्मरणंभाविवृथास्मज्जीवितानिनः
युद्धस्यैभवेत्स्वर्गइतितत्रश्रमेवका ४९
ऽस्माकेफलनास्तिति ॰॰ इवैकास्वभावदा
श्रालस्यसदृशंनास्तिचित्तविश्रांतिदायकं ५०
एतादृशीस्वनेत्रात्वासाराज्ञीकिंकरिष्यति
तस्याराज्ञीत्वमस्यानःसमवायेनकल्पितं ५१
एवंचेद्येतिनस्माभिस्सायिनष्टवलाभवेत्
नष्टसत्वाचसाराज्ञीकामाशंनःकरिष्यति ५२

ल
९२

एवमेव रणारंभे विशुद्धविपुलायुधाः प्रा
क्षेपे निर्दयाहारं चूर्णमानाश्च वाभवन् ५३
सर्वत्रमेयं कार्येषु महत्तालस्य मागते शि
थिले वाभवन्सर्वे शक्तीनां करकं महत् ५४
जयविघ्नमहायंत्रमिति कृत्वा सदानवः ति
विघ्नेनस्य भावेन करकं प्रममंथिशुः ५५ द्वि
तीयशुद्धदिवसस्याईरात्रेगते सति निकृत्या
नगांभूपविंशटदोर्हिणीचूतः ५६ आजगा
मश्चनैर्दैमो विशुक्रः करकंद्विषो ग्रस्तनत
लस्यरणनिस्वाणनिस्वने ५७ तत्याघिता
निकृष्यागाशाक्रयः करकैभवत् तेनोमहा
शुभावत्वाद्विकारैर्विघ्नयंत्रजैः ५८ अप्रश्नेन
हणीदत्तनाथविना मवापतः अश्रेवतम
हक्रष्टमिटमापतत्तिंभयं ५९ कस्यचापवि
कारेणमैनिकानिर्गतोयमाः निरस्तायु
धसंरंभानिष्कातंन्द्रोविचूर्णिताः ६० नमान

यैतिवाक्यानिनाश्रुंयेतिमहेश्वरी ग्रोहासीमं
वितन्वंतिशाक्तयोनिसहाश्माः ११ इतितेमंत्रि
णीदेहनाथेविनायशयणे चक्रस्पंदनमाः
श्रेष्ठमहाराज्ञीसमचत्रः १२ मंत्रिण्युवाच
देविकस्यविकारोयंशाक्तयोविगतोपमाः
नश्यंतिमहाराज्ञोनवाज्ञांविश्वपालिनी १ १
श्रमोमंचविरम्कालाःपरांव्यस्वैकर्मास १
निशांतेईश्रुकुलिनाउवोक्यानिवितन्वते १४
कादंडिनीमंत्रिणीकामहाराज्ञीवकाशनः
गुहंचकोहस्तामितिदेयंभूरिवितन्वते १५
श्रक्षिवेवांनरेशाद्भृगाक्तिमहाबलः ३।
हृद्भेरीनिःस्वानैर्विभिंदन्विवरोदसी १६
श्रच्यन्यामत्रूपंनमहाराज्ञीप्रपद्यतां १७
कामहदंडिन्यामंत्रिणीप्रणतिंमयातन् १८
ततस्सालतितादेवीकामेश्वरमुखंप्रति ८
नरक्षिःसमहस्मत्ताज्ञानिव्यक्तरदावली १८

ल
९९

तस्यामेवस्थितरुचः कुंजराकृतिमान्वघ क
टक्रोडीगलद्दानः कश्चिद्देवो ध्रुवं मत ९९
जयापटलपाटलपाटस्वरवप्रभुतिः वीजा
परंगदामैत्वचापं मूलेस्वदर्शनम् १० श्रा
व्रपाशोत्पलश्रीहिमंजरीश्वरदोक्रान् ११
त्वेकुंभंवदशाभिर्हैकैर्दैलेसमशुद्दहन् १२
तेदिलक्ष्यंद्रचूडालोमंटहेहितनिस्वनः सि
ठलक्ष्मीसमाश्लिष्टः प्रणनाममहेश्वरी १२
तयाकृताशीः समहागणनाथोगजाननः
जयविघ्नमहाघंत्रभेतेवेगाहितनिर्धयो १३
श्रंतेरवक्रिमालसभ्रमंद्दनाचलाननः नि
मतेक्रत्रविलग्नंजयविघ्नंबलोकयन् १४
सरेदेवाचोरनिर्घातडुः समैरेंदैतयातनैः ह
एणक्षुण्णैकरोतिस्मजयविघ्नमहाशिलां १५
नत्रस्थिताभिर्दृष्टाभिर्देवताभिः सदैवसः
पणानशोषतांनीनानतंघंत्रप्रतिपदिहिवि १६

ततः किलकिलारावं कृत्वा लस्यविवर्जिताः
उद्यताः समरे क्रुद्धे शक्रयः शस्त्रपाणयः ७७
सद्वंनिवदनः कंहगलितांकदनिस्वनः स
मन्तस्त्रवद्घनाम्नपान्दनावलाननान् ७८
नेकटक्रोडविगलन्मदकजलचंचलैः चं
चरीककुलैरुद्गीयमानमहोदयाः ७९
स्फुरद्दाडिमकिंजल्कविक्षेपकरोचिषः
समवायाकरानेकहेलघापातमुद्यताः ८०
आमोदप्रमुखाः षड्भिर्मुख्यशक्तिनिषेविताः
आमोदश्च प्रमोदश्च सुमुखो दुर्मुखस्तथा ८१
विघ्नश्च विघ्नकर्ता च षडेते विघ्ननायकाः
षट्सप्तकोटिसंख्यानां हेरंबाणामधीश्वराः ८२
तेऽपरस्खलितास्तस्य महागणपते रणे अ
णिमाकारावलयाद्धि निर्गतास्स गजाननः ८३
क्रोधहुंकारसमुलः प्रत्यग्घनदानवान्
विशरद्दैरहिणीन्नद्वंविघ्नेशशासने ८४

ल
८९

वानकिरन्छुरसैर्मैरिव्हयन्वगुषचुतैः प्र
नःप्रवेशहुंकारवधरीकृतविष्टपः ८५ य
घातैर्दैत्यैस्सैरिभगजवक्त्रचमूगणैः श्रृंखि
टत्रिशिखैर्वीरैर्गणनाथस्सदानवान् ८६
गर्जितानिस्वचोराणिकृत्वाकृत्वावदानवा
न् गणनाथेनतस्याभूद्दिग्भ्रकस्यमहौजसः ८७
घुद्घुद्धनहुंकारभिन्नकार्मुकनिस्वने भ्र
कुटीकुटिलवक्त्रैरष्टोष्ठमनिपाटले ८८
विश्वक्षोभिधिविशाणैः समग्रध्यानेनेनसः
शस्त्राचटननिस्वानैर्हुंकारैश्चस्वरहिंसा ८९
दैत्यसमिग्रक्रोडक्रूरालीकृतनिस्वनैः फ
कौरैश्वगजैर्ह्राणांमदांतोकैरदैनेरपि ९०
हेषयावदग्रप्राणपारथचक्रस्वनैरपि य
तुषांगुणनिस्वानैश्चकवाकरवैरपि ९१
शरनेंडकारवोषैश्चवीरभाषाकटवकैः
स्वटद्वासैर्भटैर्द्राणांसिंहनादैश्चभूरिशः ९२

69

तम्महिगं तं तत्र वह्निपे ग्रडशुडनम त्रि-
शरैर्हलैर्हिरणीसैन्यं विष्णुचक्रस्य ड्राल्मनः ९३
श्रेम कं कपालघामा स्वर्गं गणनाथा महारथाः
दैत्यैर्भ्रमैर्विभिन्दन्तो वेष्टपन्तस्य शुण्डया ९४
ध्याणघनः करिणालैः प्रहलावर्तकोपमैः
नामाश्वासैश्चपरुद्धेविर्दिपंतः पिनाकिनो ९५
ऽगोभिर्मर्दयन्तश्च शैलवपुषस्तथाभिः पि-
ष्टन्तश्च घटाघातैः पीनैर्द्वैतलभ्योदरैः ९६
विहिंदन्तश्च शूलेन हुंतेन श्वक्रपातनैः
शंवविक्षोभेन महताग्रासपंतो वत्रूथिनी ९७
गणनाथपुत्रोऽद्भुता गजवक्त्रास्सहस्रशः
पलीशोघसमन्तन सैन्यं चक्रुर्महोद्धताः ९८
अथ क्रोधसमाविष्टो निजसैन्यपुरोगमं प्रे-
षयामास दैत्यस्मर ..... नसोपुलः ९९
प्रचण्डसिंहनादेन गजदैत्येन दुर्द्धिया समा
होहिरणागुष्केन युद्धे सगणेश्वरः १००

ल
१.

ह्रीयमानेसमालोकागजाह्वरभुजोवले स
पकपववीरेंद्रःप्रबलश्चाश्ववाहनः १ समा
होह्रिणिकाप्रकेंगजाह्वरमममर्दयन् गजा
ह्वरेचनिहतेविघ्नकेचपलायिते २ ललि
तेतिकमापेदेमहागणपतिर्म्मयान् का
लरात्रिश्चैदेमानेनामागाद्विर्विरतिंगता ३ ल
लितेवातिमुदितेवभूवास्यपराक्रमैः
विनतारमहाराज्ञीपीयमाणगणेशितुः
मठदेवनपूजायाःपूर्वपूज्यत्वमुत्तमं १५
इतिश्रीब्रलांडेमरपुराणेहयग्रीवागस्त्यसं
वादेललिताख्यानेगणनाथपराक्रमोनामत्र
योविंशोध्यायः २३ समामोयंद्वितीयदिवा
सथुडः रणेभग्नमहासैन्येभंडदैत्यमहोदरं
समंथकदनेषामंसंतमोवहुचिंतया १
डभावपिसमेतौतौउक्तैःसर्वैश्चसैनिकैः
शेषायामासपुंडायभंडदैत्यमहोदरौ २

४

70

नावुभौ परमक्रुद्धौ भंडदैत्येन दर्शितौ विषं
गश्च विशुक्रश्च महोद्यममवापतुः ३ का
निष्ठसहितेनैव युवराजेन महाबले विशु
क्रमत्तवल्गाजसेना त्रैलोक्यकंपिनी ४
श्वैलोहिणी च तत्र शक्त्या सेनानामाहतत्र्यसः
युवराजः प्रवहृये सतापेन महीयसा ५ उ
लूकजित्सभत्तयो भागिनेयादशो हताः
भंडस्य च भगिमांतभूमिमांजानयोनयः ६
कृतान्तशिलाभंगेन मात्तलेन महीयसा
विक्रमेण विचलांतसेनानाथाः प्रनष्ठिरे
उत्तुंगचापनिर्मुक्तशरसंघैर्दिशो दशः ७
घोर्मानलयोः प्रीतिं भागिनेया वितेनिरे ८
शाङ्गाछयानाः प्रत्येकं गाढाहंकारशालिनः
शाक्रुष्टरुद्धन्वानो विशुक्रमत्तवबन्नः ९
यौवराज्यप्रख्याविक्रुष्टवचामाराशोभितः
शान्नूढवारणाः शापविशुक्रो युद्धमर्दिनी १०

ले
७१

ततः कलकलापूर्वकारिणा सेनया वृतः
विशोकः पट्टध्वाने सिंहनादं भयंकरं ॥ ११ त
द्घोषान्वभिनं खाताः शाक्यः सेयमोहताः
प्रश्रिशाकारवलयाद्विनिर्गम्य वैह्दयंक्रयः १२
नतिस्मयमिवाकाशे ऊर्ध्वमथ शब्दशोविषा २
क्रोत्तुङ्गावृतमिव व्योमक्रोधात्कालोङ्कुरैः १३
अथामेडकवीर्याणां तावागातोपुद्दंडमैटो नि
शम्यद्रुगपद्योडंमविलोडंडनायिके १४
किरिवक्रंशोयवक्रमाश्रुटेरथशेखरं पुता
नपत्रवलेयचामराम्भोजवीजिते १५ प्रा
स्मरोभिः शक्तिभिर्भीयमानमहोदये नि
जैरमत्त्राणकंकैः सदाभोजलितानया १६
श्रीवक्रं रथराजस्य स्वाणोष्ठे निवेशितो स्र
नाहैतीहस्तिकासेनावङ्गोपिनाम्नाभीषणो १७
यमस्त्वैवम् लतिर्जेगामरणोन्मत्वेव पु
रतः प्रबलेदंडनाथाय निवेदुषी १८

71

एकैवकराङ्गुल्याघूर्णयंतीहलीलाम्बुजं [illegible]
सलीलंवामहस्तेनभ्रामयंतीमुहुर्मुहुः १९
नवलैंदवकलाचूडास्फुरन्मौक्तिकभूषणा [illegible]
रःमर्दुंडीसमरेसर्वदानिकमोद्भुताः २०
तस्याश्चतुर्भुजाललितागेयचक्ररथस्थिता
यन्त्रघोषितनिनाविश्वंपूरयंतीमदोद्धता २१
वेणीकृतकचस्रस्तविलसद्दुग्धपल्लवा १
स्फुरत्तृतीयनेत्रेणसिंदूरतिलकत्विषा २२
पाणिनापद्मरागेणमाणिक्यकणचारुणा
व्रणीरभुघलःकृत्वंभ्रामयंतीशिलीमुखं २३
जयवर्द्धस्ववर्द्धस्वेत्यादिशब्दसमाकुलैः २
सिद्धिरिद्ध्यमुनिभिर्वंदिमागधोर्वचोमृतैः २४
गेयचक्ररथेंद्रस्यचक्रनेमिविघट्टनैः दा
रयंतीक्षितितलंदैत्यानांहृद्दयेमहत् २५
लोकातिशायिनाविश्वंमनोमोहनकारिणा
गीतिवंशेननारीभिर्वल्लीभिर्गीतवैभवा २६

ले
११

अक्षौहिणीसहस्राणामेकंसमरोद्धुते क
बंनीकस्यविस्रंबंनिर्मर्कोद्दायिसन्निभे १७
तस्याः शाक्तिचमूचक्रे काश्चित्कनकरोचिषः
काश्चिद्दाडिमसंकाशाः काश्चिज्जीमूतरोचिषः १८
श्यामाः सिंदूररुचयः पराः पाटलपाटलाः कां
वारिकान्तयः काश्चिन्मराः श्यामलकोमलाः
श्यामास्तु हीरकप्रख्याः पद्मरागमणेनोपमाः
विशुद्धैः पंचभिर्वीरैर्मिश्रितैः सानकोटिभिः १९
बंनबंनोटद्रूतविकनिविहितविधायुधाः
श्रमेष्यापक्कयचेलंर्दृश्यासैनिकेनया २०
याभूषणावेषादिपथ्यामाक्रमभंसंभव य
यथ्यामहृणाप्रालिवंयथ्याभवलक्षणं २१
यथ्याटैत्यैपसंहारोयथ्याचाश्चितलक्षणं
यथ्याभक्तिमेदारासारैर्दृश्यवैश्मपत्यना २२
विशेषस्तपंरंतस्यासविवस्यापंकोरे २३

72

महाराज्ञ्यवतीर्णेन दाज्ञाम्बुङ्गुलीयकं
रम्यं प्रवलिते सैन्ये मन्त्रिणी दण्डनाथयोः २५
नगरं भण्डराभूमिर्दैलालीलामलेवत ना
तःप्रवहृयेत्तुङ्गेन शुलेरोमहर्षणे २६ उद्दा
नपुलीजं वालभ्यन समार्णवीजले २७ ।
स्थैर्यहृदयसादिमोरथस्थैरथसंस्थिता २८ श्रा
येरश्णेस्त्रायोरणकाःषंड्रुःषट्रास्त्रसंगताः
दण्डनाथाविषंगेण समयुध्यन्त संगरे २९
विशुक्रेण समंप्रणामा विकृष्णमणिकाङ्कुका
श्रस्त्राद्रूढः चकारोच्चैः सहोलूकजितारणं ३ २
संघटीशीवजयाहशुकृद्वेणसुगुन्मया वि
षंगेन कुली देवी समाहोत्सुगुन्मया ४
क्रान्तिषेणेन समरं महामायानदाकरोत
मलटेन समं चक्रे युद्धमुन्मत्तभैरवी ५
लघुशपामा चकारोच्चैः कम्बूरेण समं रणं
स्वप्नेशी मंगलाख्येन दैत्येन दारुणं यथात ६ २

ल ७३

वाग्वादिनीत्वजवदेडुद्धणेनसमंरणे को
लाटेनचडुहेनचंडकालकरोद्दण ४३ श्र
हौहिणीभिर्दैत्यानांशमामहौरोहिणिकाल
घा मह्लांतसमंरचक्रारमामंक्रोधमूर्छिताः ४ ४
मह्लमानेसमरेविशुक्रोडुहदानवः वद्ध
मानेशक्तिवमेहीयमानेनिजेचमे ४५
श्रवलोकवृषाविष्टःसंक्रुद्धश्रुत्काशकः
शक्तिशेमेसमरेपितर्णासंप्रमुमोचरु ४६
नेनदावानलज्वालाटीसेनकण्ठिनेवले ४७
तीघमुष्टिरिवसेयाममातेरानेरवो ४८ वि
श्रक्रमुक्तांतर्णाखमाकुलाः शक्रेणाभवत्
हौभयत्रिंशिघशामेतालमलेविशेषघन ४ ८
र्तयन्कर्णाक्रुद्धरामंगेरोर्वेलमावद्रत पा
नघम्भृतलेटद्रविवेसिनमहागुथं ४९ ।
श्वाविर्भूवशक्तीनामनिनीवलखान्वरः
घ्रहेबत्रुघमकृतामर्वीत्स्याद्विरोयिना ५०

नैषणेनेन कश्चिन्न शक्तिसैन्यं विलोकसा
मेत्रिणी सहयोत्रिणाम्भशेविंनामवापह ५१
उवाच नन्दं टङ्कनाध्यामसन्नाद्दिन विशेकिनी
रक्षाश्चितेनारथ्यगानानन्यनीकारकर्मणे ५२
सति विद्यात्रिणी ठहसनैषी हृमिटमागाते
शिषिलीकत्कृते सेसमसाकेहविये: क्रमः ५३
विशुक्लनालमूलान्तो विभ्रष्टाशुषते जसं ।
शक्तीनां मण्डलेनात्र समभेसप्रपेहिते ५४
नकाधिकृत्ते शुद्धं न याभ्याति चाशुयं वि
शुक्लनालमूलनाहक्रमयालिनत्मा: ५५
ईदृशो नोगतिष्कनाकिंवसातिमहेश्वरी
दृश्वेरयकृतेदैसैकृयाद्य: प्रविविंसनेना ५६
सवेत्रघृहसाहसानो हृणामंत्रयोत्रिति
पकाधिशक्तिं नैवालिया नैषणेन पीरिता ५ ।
श्रीभैरवाच मरे रुष्टास्तकशत्तायता किनी रे
प्रसह्यारिणो हन्ता वानेनिवृत्तिद्दानवा: ५८

ले
१४

श्रेयोपायस्वरूपाकार्यामयाचसमरोयमे
वदीयरथपर्वस्थोपोत्तिसिंधुर्महार्णवः ५९
नमामिशमसमस्तानांश्रमक्लीनांनयेन्द्रेनये
नालैःपानीयपानेनाघ्रेटेतासांनर्घसेत्दयः ६०
सरावमहिरासिंधुःश्रमैर्माघेनर्घ्योपिछ्वति
नमामिशमहात्मानेसमरोत्साहकारिणे ६१
सर्वेनर्घश्रमतेमहावतविवर्द्धने इत्थं
केटेंद्रनायासासतद्रूपाघेनहर्षिता ६२ श्री
महावसरासिंधुमाशंसवक्रेश्वरीरणे सम
हालसरक्तालोहेमाञ्जस्वविभूषितः ६३
प्रणम्येंद्रनायांतोटश्रीजनापरिपालकः
श्रान्मानेवद्रूपाकृत्वातरुणादिमपाटले ६४
कविनंपिछ्ववङ्गामांकविशुधवलफणितं
कोटिप्रेणमहिरायांतांकरिहस्तसमाकृती ६५
ववर्षसिंधुरानोघंवापुनावहलीकृतः
पुष्कलावर्तकाद्येस्तकल्पतद्यवलाहकैः ६६

74

निमज्ज्यमानो महाब्धिः शक्तिसौम्ये यथान्तर
घट्टं यात्यान्तमो वेगमनन्तनिहन्ति स्फुटे ७
उद्वेलः प्रबलस्यस्यान्तस्तववर्षसंतृप्तिः प
णैः संयोगोनीतास्तामृतधारापरंपराः ८
शनीलं स्मः पिपासार्तैर्मुखैः शक्रयउस्थिताः
यथासामदिरासिन्धुर्हृष्टैर्देवैस्तुनोपनेन ९
तथासंस्मरणेनो महाप्राकारमण्डले ल
ब्धलनया शक्तैः शरनालैः सहस्रशः १०
वकारविस्मयकरी कण्ठे वनवासिनी
कर्मणानेन सर्वेपि विस्मितामनसोभवन् ११
तथानाः शक्तयोभूरिस्वैवनिस्मरणान्तरे वि
विधामदिराधारावलोकनात् हि विवर्द्धिनी १२
यस्यायस्यामनःप्रीतिर्हि विस्वादेययायथा
तस्यान्तस्यासिन्धु.... लांववर्षलयातथा १३
न्तनयगुरुदिवसमहारहितनयावधिः संघ
संततयाताभिः प्रववर्षसंतृप्तिः १४

ल
७५

गौडीः पैष्टीश्च माध्वीश्च वाल्कीः कादंबरीस्त-
था हैंतालीलाङ्गलेयाश्च तालजातास्तथास-
वाः कल्पद्रुलोद्भवा दिव्या नानादेशसमुद्भवाः
स्वादूः सौरभाढ्याश्च शुभगंधा मदप्रदाः ५९
बकुलश्च सवामोदाः धनेनीर्पहुदोज्ज्वलाः क-
टुकाश्च कषायाश्च मधुराम्लिकतास्तथाः ६०
बहुवर्णसमाश्चित्राः स्फटिकाभाः पिच्छिलास्तथा
ईषदम्लाश्च कटुकाम्ला मधुराम्लास्तथापराः ६१
शस्त्ररत्नकृतां हृत्री श्रियं संधानदायिनीः
रणश्रमहरीः शीताः कवोष्णाश्च तथा लघूः ६२
संतापहारिणीश्चैवानुलाशीनाज्वरप्रदाः
नानाविधाः स्वरायागवर्वधमदेशाणिवः ६३
श्रविक्लिन्नेणाममात्रमैकैकानत्रयोगिनी
रोगावनकरप्रख्याः सुधाधारां शुद्धयेद्यो ६४
उमानं वदनं कृत्वा विलोलास्तनोचले श्रा-
रूपः प्रपद्यः सिंधुश्चरामीलितलोचनाः ६५

75

रम्यं बहुविधैर्माधीयायाणानैः स्वरांशुभिः आ
गतेनवर्ण्येन नानादिग्रूपं स्वमाश्रितः ८३
शवर्गनादेडनाथ्याप्रणम्यसस्वरांशुभिः स्नि
ग्धगंभीरघोषेण वाक्येनेदमुवाच तं ८४
देवि पश्य महाराशीदृङ्मण्डलनायिके म
यासेनपिनामुक्तानर्घाः शक्तिवर्त्थिनीः ८५
काश्चिन्नृत्यन्ति गायन्ति कलक्वणितमेखलाः
रमन्ती नोद्भवः काश्चित्करतालैर्विनिर्वते ८६
काश्चिद्धसन्ति बाल्भावल्गुवहाजमण्डलाः
पतंत्स्योमपंगेषु काश्चिदानंदमेघगाः ८७
काश्चिद्वलन्ति च श्रोणीविगलन्मेखलावराः
काश्चिद्बहायसेनद्धापूर्णयन्तीतिनाशुपं ८८
रम्यं निर्दिश्यमानास्ताः शक्तीर्भैरवपक्तिपुना
थवलोकनपंशान्तहाटदेवीनमुवाचह ८९
परितस्यामि मया त्रैलयासात्स्मतोष्ठिते दे
वकार्यमिदं किंचत्वयानिर्विचिन्त्यितेकृते ९०

ल
७९

अतःपरंमन्त्रसाराहाज्ञपेयादिकेमलेव स्तो
मयानवरस्येनशुपयोज्ञोभविष्यसि २१
मंत्रेणपूतंत्वांयोगेपास्यंत्यखिलदेवताः
यागेशमंत्रपूतेनपीतेनभवताजनाः २२
सिद्धिमृद्धिंबलेस्वर्गमपवर्गंचविश्रुत म
हेश्वरीमहादेवोबलदेवस्यभार्गवः २३
दत्वाचेयत्तथ्याविलस्त्वांपास्यंतिमहाजनाः
यागेसमर्पितस्त्वेहिसर्वांसिद्धिंप्रदास्यसि २४
इत्येवरप्रदानेननोद्यपितास्तोत्रुपिं मंत्रि
णीत्वार्घामासपुनर्हृष्टाद्यदर्शिनी २५ प्रा
नःप्रववृपेयुद्धेशाक्तीनोदानवैःसह मा
दाहद्दासनिर्भिन्नदिगष्टकचराचरं २६
प्रमत्तमदिरामत्ताःपाटलीकृतलोचनाः
शक्रघोदैत्यचक्रेभ्रमयन्नेत्रकेहेलया २७
दागेत्तावदंबिदैत्यरकेनशाखिकाः मा
दागेत्तावदंबिदैत्यरकेनशाखिकाः २८

तथाविभूवनमूलं गुह्यं शाक्तिसारहितं यथा
मन्त्रा पित्रस्तः कोटिशीकृतमागतः ९९
श्मश्वलन्दृविमामामदेनारकरष्टयः ह
रटहरसंदभंवीरभाषारणोद्धताः १०
कदेवगोलकाकारत्तष्टसर्वगगयष्टयः घ्रु
वराजसमैमानिशक्रयः समन्नाशयत् १
श्रैलोहिणीश्वानेनत्रंदेढ्रिनीसमन्ताडयत् घ्र
हैलोहिणीसाद्धुशानेनाशयामासमेत्रिणी २
श्रेषाभूक्ष्मश्रमतयोमदाकणविलोचनाः घ्र
हैलोहिणीसाद्धुशाते निस्त्रंशतकमदिंद २ घ्रं
ऊशेनानिनीहोनतरणारोहिणीरणे ३।
लूकनितमुमधपरलोकातिथिंश्रथात् ४
संघकरीप्रमतयः शक्तिदंडापिनायिकाः
पुरुषेणमुषानमात्रवधुद्धबदारयत् ५
मलंगनेमविनारीब्रलं सर्ववलेनतः वि
पुकंपोधयामासपणमलाकोपशालिनी ६

अथ प्रसन्नमोदेन भीषणेन दिवौकसां म
हता रणकृत्येन घोषयामास मंत्रिणी १
आज्ञया नितरां तानि विश्वकर्म महौजसः
क्रमशः खेटयंत्रीसाकेतनं रथसारथिं २
यन्त्रगुणयन्त्रदंडखेटयंत्रीशिलीमुखैः अ
नेकबलशिरसाज्वलमावकरोद्विषा ३
विश्वकर्म मर्दयामास सोपतनजीर्णविग्रहः वि
षंगं च महादेवस्य दंडनाथा महोद्धता ४ घो
धयामास चंडेन मुसलेन विनघ्नती सचा
पि दृष्ट्वा दंडजनः कालदंडनिभां गदां ५
घम्मवाहूनायुद्धं चकाराशेषभीषणं आ
त्मसंगामदंतैर्गदायुद्धप्रवर्तिनी ६
वेशरहासमुखैरैपरिभ्रमणकारिणी ऊ
वीणै विविधं स्वारी चूर्णितो नर्णवहैः ७
श्रीमान्दंडहननं मोहयंत्रो गुरुहुंकारैः आ
योग्यवनतोरं धमीवमाणो महोद्धतो ८

महामुसलदंष्ट्राग्रहहन्तशोभितांवरौ आ।
गुह्यन्तांतुरायपौष्टिंदिनीदैमशोवरौ १५ अ
घोरहन्तात्रिसमयपर्यन्तेकृन्तसंगरौ संक्र
द्धाहंनमोरभेविषंगंदंडनायिका १६ न
मद्दिविनिमग्नेनहलेनाकृष्यवैरिणं क
षेंगनाउनेचक्रेणमलेनाथपोत्रिणी १७
नेनामुसलवानेनत्पक्रमणेणमहाबरः
चूर्णितेनशान्तोगेनसंभूनलमाश्रयन १८
इतिकृत्वामहत्कर्ममंत्रिणीदंडनायिके न
वैवनत्रिशाशोषंनिमत्तःश्रिविरंसति ११९
इतिश्रीब्रह्माण्डेमहापुराणेहयग्रीवागस्त्यसंवादे
ललितोपाख्यानेविशुक्रविषंगवधोनामाष्ट
ाविंशोध्यायः २८ समाप्तस्तृतीयादि
वसयुद्धः १ अगस्त्यउवाच अश्वान
नमहाप्राज्ञवर्णितंमंत्रिणीबलं विषं
गस्यवधोयुद्धेवर्णितोदंडनाथया। श्रीदेव्या

ले
२८

श्रोतस्मिन्स्थानमिरणं चक्रे पराक्रमं सोऽदरव्या-
यंदंदष्ट्राभंडः किमकरोत्तदा १ कथं न स्मर-
णात्साहः कैः समं समपद्यत महापापैः कैर्भ-
वेत्तस्य दन्तधाररत्नव्रभेवाः २ ईश्वरोवा-
च ३ इदं स्मरणमहाभाग सर्वपापनिकृन्तने
ललिताचरितं पुण्यमणिमादिगुणप्रदं ४
विशुवायनकालेषु पुण्येषु समयेषु च सि-
द्धिदं सर्वपापघ्नं कीर्तिदं पंचपर्वसु ५ त-
दा हतैररणे तत्र स्फुरन्तौ निजसहोदरौ शो-
केन महता विष्टो भंडः प्रविललाप सः ६
विकीर्णकेशो धरण्यां मूर्छितः पतितस्तदा
न लेभे किंचिदाश्वासं भ्रातृव्यसनकर्शितः ७
पुनः पुनः प्रविलपन्करिलाटेन भूरिशः श्वा-
स्वास्यमानः शोकेन मुक्तः क्रोधमवाप सः ८
लाभं वरदन्तिक्रूरं श्रमराभ्रुकुटिभीषणं अं-
गारपाटलालक्ष्मानिश्वसन्कुसुमस्यवत ९

78

हिमं शतमशेषुः सस्नाप्युत्थानः करवालिका
कोपहुंकारमातन्वन्नाजेनुत्थानमेघवत् १
उवाच कुटिलालेखाक्रमल्लस्यतननापति
यैस्यैवत्र्छुणामाघावलाद्युद्धे विनाशिनाः ॥
धानैरोमम पुत्रान्त्र सेनानाथाः सहस्रशः
नस्याक्तियोनिधूलीयाः कंठोस्थैः शोणितैरवेः १२
धानपुत्रमहाशोकवह्निनिर्वापणाम्परं ३
क्वेरेकुटिलातत्वं सज्जीकृतपताकिनी १२
रस्तुक्काकदिनेवर्मैवत्नयातसहंमहत द
यानोभुजमथेनवैवद्धः पृष्टेनयेशूपीः १४
उह्यामस्मौवीविस्रानेकटोटपत्वधारयत् का
लाग्निरिवसंक्रुद्धोनिर्जगामनिजात्पुरात १५
नालजेवाटिकैः सार्द्धंपुरद्वारनिवेशितैः
वनभिर्द्धतशास्तोत्क्षेह्ठतवर्मभिरुद्धतैः १६
पंचविंशत्रमनाथैः कुटिलातपुरःसरैः स
र्वसेनापतीट्वेणकुटिलातेणसंकुथा १७

ले
१५

मिलित्वा तेन भंडेन चत्वारिंशच्चमूवराः दी
मागुपादीमकेशानिर्जग्मुर्दीमकेकराः १८
हिमद्रस्वा हो हिरणीनां पंचाशीतिशताधिकाः
नमत्वगायघावेकद्वेलघामष्ठिनंहिष्ठः १९
भंडासुरे विनिर्याते सर्वसैनिकसंकुले शू
न्यके नगरे तत्र स्त्रीमात्रमवशेषिते २० शा
हीलक्ष्मीमैतैसैन्द्रे रथवर्यमहारथः सहा
स्त्रगमसिंहाकमा मारुरोह रणोद्धतः २१
तक्कोरप्रविजन्वालकालाग्निरिवदग्धिमान्
यातनानामवानवद्रूः वेद्रहा समसमाकृतिः २२
इतस्ततश्चलंतीनां सेनानां धूलिकल्पिता २
वाडेन स्याभं भूमिरहमेवहिवंघयै २३
केचिद्भैरवपर्यामाः प्रवेलखैमवर्मना के
केचित्स्कंधमारूढाः केचिद्वैलः महाबलाः २४
नरदेवनवभूवकैनवामि... वेनेगुगुः ३ः
एवनेतचे...... तरस्मोम्या स्मेपपीडिताः २५

79

घंटनैतेनासंमर्द्दोऽस्य चैकैर्विदूरिता: के
चिद्याहेन नागानां मर्दितास्यपतन्भुवि: २६
केऽप्यचलनानेन समं सर्वे स्वसैनिकै: वा
न निष्पिष्टसदृशा सिंहनादेऽत्र धीयत २७
तेनासेन कंठोरवाणां सिंहनादेन भूयसा भे
दैत्यसंक्षोभ्येन विदीर्णमभवज्जगत २८
सागरा: शोषमापन्नाश्चंद्रार्कौ पलायितो
द्रुनिम्नपतनयोन्नो भूमिर्दोलायिताभवत २९
सिंहनादाग्नाभ्रा भंवस्तलासंकोलाश्चदिवोकस
शक्रीनेनाकटकेवासीदकांडत्रासविह्वले ३०
शरणान्वेधारयामासु: कथमप्यश्ववारणा:
शक्रोऽपि भयविभ्रष्टामात्रयानिपतन्नदैत्य: ३१
वह्निशाकारवलंपरंशांतेऽवनहसिते दै
त्यै: सिंहनादेन च मृनास्यथयन्तुतवैनै: ३२
केंद्रैर्निरुद्धयोधानां जगच्छन्तुमिवाभवत
तेन नादेन महता अंडैस्य विनिर्गमे ३३

ले ८

निश्चित्य सा महाराज्ञी स्वयं योद्धुं प्रचक्रमे अ
शकामन्यशक्तीनामाकलय्य महाहवे २४
भंडदैत्येन दुष्टेन स्वयमुद्योगमास्थिता चा
क्रराजरथस्तस्याः प्रचचाल महोदयः २५
चतुर्वेदमहाचक्रः पुरुषार्थमहाहयः आ
नंदध्वजसंयुक्तो नवभिः पर्वभिर्युतः २६
नवपर्वस्थदेवीभिराकृष्टपुरुषान्विभिः प
राह्वीपिकसंख्यानापरिवारसमृद्धिभिः २७
पर्वस्थानेषु सर्वेषु पालितः सर्वतोदिशं द
शयोजनमुन्नत्या स्थवर्योजनविस्तृतिः २८
महाराज्ञीचक्रराजरथेन्द्रः प्रचलद्ध्वजो त
स्मिंश्चलितेन्द्रं रूपामनघारेउनाथया २९
गेयचक्रं चचालाग्रे गिरिचक्रं च पृष्ठतः अ
त्रासामपि शक्तीनां वाहनानि पराहृशः ३०
रसिंहाश्वनरव्यालमृगाः पक्षिरथास्तथा ।
गजमेकं रूपारभमाञ्चवातमराग्मना ३१

राजा हशाखुनिर्घोषोऽप्येवाहनतो गताः
अत्रुरुखावबाशक्तीभेजखरवयोधताः ४२
योजनामात्रविस्तारमयिनद्धारमंडलं वा
क्रियाकारचक्रस्य नपर्यामं चमूगतेः ज्वा
लामालिनिकानि साहारस्यान्तविस्तृतिं
विनत्वान समासानां सैन्यानां निर्गमैषिणी ४४
ग्रथ्यसाजगतां मातानामहाराशी महोद्या नि
जेगामाग्निवक्त्रणद्धाराती त्रप्रतापिनी ४५
देवं दुभयोर्नेतुः पतिताः पुष्पवृष्टयः म
हाशुक्रानपत्रैर्वहिर्विदीप्ममरश्पन ४६
निर्मितानि प्रसन्नानि सूचकानि जयश्रियः
शुभवहलिता सैन्यउस्यानानालह्विषां बले ४७
ततः प्रववृते युद्धं...... सेनयोरपि प्र
सर्पद्विशिखलोमवहीतमस.. खटे ४८
हन्यमानगजस्तोमस्फतशोणितसिंधुभिः
हीयमाणशरच्छिन्नदैत्यश्वेतातपत्रकं ४९

ले
दी

नदिशो न नभो भानो न भूमिर्नैव किंचन । ह
ंसकेवले दहंरजोमात्रेव मूर्च्छिते ५० स्वस्य
स्कंवेधनिवह्नाविभूत्पनरपारदा दैत्यके ।
शशनस्वल्लशैवालकलिकोज्ज्वला ५१ ।
श्वेतातपत्रवलयश्वेतपंकजभास्वरा च
क्रकृतकरियामपाटकुमेपरंपरा ५२
याक्रियलमह्नाहैमगजगंडशिलोच्चया वि
लूनकौशैः पतितैः सफेनालीवचामरैः ५३
नीहारासिवलरीजालनिविडीकृतनीरभूः
हैमवीरलतालेखाश्रेणीशुक्तिसंपुटभास्वरा ५४
हैमवाहनसंचाननक्रमीनप्रानाकुला घ
वहृक्षोणितनदीसेनयोर्भ्रमानयोः ५५
१स्यप्रवहृते युद्धस्मरलोकत्रासदायकं च
नर्थयुद्धदिवसे प्रातरारभ्य भीषणे ५६ प्र
हरद्वयपर्यन्तं सेनयोरुभयोरपि ततः ।
श्रीललितादेव्याः भंडस्यापि महारणः ५७

ग्रस्तप्रमत्तसंक्षोभमन्त्रमुलीकृतदिक्तटः धा-
तुर्माज्ञातनटंकारहुंकारैरतिभीषणैः ७९
नुणीरवदनाकृष्टसंस्थानस्थपत्त्रविनि वि-
मुंचन्विशिखोमालिनः सर्वदा दृश्यपतत्रि- ८०
द्रूलत्वाच्चवेगेन न मा शापत किंचन म-
हाशाशीकरांभोजन्मापारः शरमोचने ८१
संस्थाने स्थकथानस्यादशधाचापनिर्गमे प्रा-
नथा गगने दैत्यसैन्यप्रामे सदृतथा ८२ ।
दैत्यांगसंगसंग्रामाः कोटिसंख्याः शिलीमु-
खाः शरांधकारं सृजति भिन्दती गोट्सौशौरैः ८३
मर्माभिन्नत्यचंडस्य महाशालीमदृष्टिभिः
ततः कोपारुणनेत्रैव दृष्ट्वा भंडः सदानवः ८४
ववर्ष शरजालेन महता ललितेश्वरीं श्रीं-
धतामिस्रकं नाम महास्त्रं प्रमुमोच सः ८५
महातरणिबाणेन तन्नुनोद महेश्वरी पा-
शुपतास्त्रं महावीरो भंडः प्रमुमुचे रणे ८६

ले
८२

गायत्र्यंत्वंतस्यानुमेसमर्जेजगदंबिका श्री
धात्वमसुरजंद्रंडशक्तिर्हष्टिविनाशने ७
वत्वस्तीमहात्वेणशमयामासतन्मुखः
शक्तिनाशाभिधंभंडेशुमोचात्वेमहारणे ८
विश्वावसोरथात्वेणातस्माच्छ्रोमयाकरोत
ग्रंतकाक्रमससोचैसक्रुडोभंडदानवः ९
महामस्त्रेजयात्वेणनाशयामासतद्वले सा
वीरस्यतिनाशांत्विमस्त्रेभंडेशुमुंचत १०
धारणात्वेणचक्रेशीतहर्षेसमनाशयत
भयात्वमसुरजंद्रंडःशक्तीनांभीतिदायकं ११
श्रमंधकारमैंद्रात्वेमुमुचेजगदंबिका सा
हारोगात्वमसुरजेनशक्तिसेनामहादानवः १२
गजयत्स्माद्योरोगात्वेतोभूवन्महत्वशः
नविवाराणसिध्युर्द्धेललितापरमेश्वरी १३
नामत्रयमहामंत्रमहास्त्रेमममुचत श्रेष्ठा
नस्माप्यनंतस्यरोगोविदस्त्वच्छेदाम्यिताः १४

82

हुंकारमात्रनिर्दग्धरोगाह्लामनमन्मथा
नवावतां महेशानीं तञ्चाधिमर्दने १५
विधाते त्रिषु लोकेषु निगृहाः स्वपदच्युताः
ग्राग्नेशानसहितं गुरुवान्मंददानवाः १६
कालसंकर्षिणीरूपमहोरात्रीं ब्रवुंचत
महास्रगात्तमुद्रामेबसज्जं टदानवः ११
ततः सहस्रशो जाता महाकाया महावलाः
मधुश्च कैटभश्चैव महिषासुर एव च १८ ।
धूम्रलोचनदैत्यश्च चंडमुंडस्तथोसुराः चि
क्षुराख्यामरश्चैव रक्तबीजासुरस्तथा १९
शुंभश्चैव निशुंभश्च कालकेया महावलाः
धूम्राभिधानाश्चपरे तस्माद्धाम्नसमुत्थिताः २०
ते सर्वे दानवश्रेष्ठाः कठोरैः शस्त्रमंडलैः
शक्तिसेनां मर्दयंतो नर्दंतश्च भयंकरं २१
हाहेति क्रंदमानाश्च शक्तयो दैत्यमर्दिताः
ललितां शरणं ग्रामाः पाहि पाहीति सत्वरं २ २

ल
८३

अथदेवीभरशंक्रुद्धारोपाहहासमानतोत
ततःसमुत्थिताकाचिद्दुर्गानामयशस्विनी ८३
समस्तदेवतेजोभिर्निर्मिताविश्वरूपिणी
शूलंचशूलिनादत्तंचक्रंचक्रीसमर्पितं ८४
शंखंवरुणादत्तंचशक्तिर्दत्ताहविर्भुजा चा
पमस्त्रयतूणीरंमरुद्दत्तंमहाधनिं ८५
वज्रिदत्तंचकुलिशंघंटामैरावतार्पितां १
कालदत्तंमहाखड्गंपाशंपाशधरार्पितं ८६
ब्रह्मदत्तोकुंडिकांचचषकंधन..दार्पितं १
समुद्रदत्तोपद्मंविदारोहांजलधिनार्पितं ८७
विश्वकर्मप्रतिष्ठानिभूषणानिचविभ्रती
नेत्रौसहस्रकिरणप्रतीमाहरश्मिभिः ८ ८
आयुधानिसमस्तानिदीपयंतीमहोवया
अमरदत्तैरथान्यैश्चशोभना..परिकरैः ८९
सिंहवाहनमारूढलघुहंनारायणीस्वयात्
नथानेमहिषप्रख्यादानवाविनिपातिताः ९०

83

वैरिकाममशस्त्रांतद्यथाकर्मकृतंतथा ।
नैवेवममसंवक्रेमहिषादिसदापदं २१
नक्लनादुष्करंकर्मललितांशणनामसा मू
कास्त्रमसृजत्तुष्टः शक्तिसेनासदानवः २२
महावाग्वादिनीनामसमर्जास्त्रंजगन्मसः
विषान्नूपमष्ठेदस्पतस्करानसदाधमान २३
ससर्जेनत्रमस्मोदर्मदोभंडदानवः २४ ।
हतंत्यहनत्वोन्महाग्रासाः सञ्जायितः २५
महामत्स्याकृतिश्रीमान्नारायणोविभुः
तेनतेविदग्धास्ताः सोमकाद्याविनाशिताः २६
अर्णवास्त्रंमहावीरोभंडदैत्योरणेसृजत ।
तेज्ञाहामयः शैशक्तिसैन्यैरमज्जत २७
अथश्रीललिताहस्तदन्तनखेनिकाश्रवोत
श्रादिकूर्मसमस्तज्ञाग्रीजनाश्रुतविस्तरः २८
पृतनेनमहाभोगाकर्षयेणप्रथीयसा श
कयोरदृष्टमापन्नाः सागरास्त्रभयंनहः २९

ल
८४

तस्माग्रुर्ह्वं च भगवान्मणिपालैः सलिलैर्यथो हि
रण्मयसमहासंतैर्विजहैरुद्दानवः ११
तस्मात्सहस्रशो जाताद्धिरण्मयहागहायुधाः
तैर्हन्यमानेशाकौनोमैमैसंत्रासविह्वलो १०
रतस्ततः प्रचलिते शिथिलेरत्नकर्माणि श्र
थश्रीललितास्तवरत्नमध्याङ्गलीनयात १
महावराहः समभूच्छ्रितः कैलाससन्नितः ते
नवक्त्रसमानेन योत्रेणाभिविदारिताः २
कोटिशस्ते हिरण्याक्षा घर्षमानाः स्वयंगताः
श्रप्यमेरुत्ततिक्रोधाद्भ्रूकुटीविततानन ३
तस्य भ्रुकुटितो जाता हिरण्याः कोटिसंख्यका :
त्वलहारिमवहीनारीसमहहारणाश्रुते ४
श्रमर्दयच्छक्रिसैन्यं प्रज्ञादेवाण्यमर्दयन्
पः प्रज्ञाहेलिपाकौनोपरमानेस्तलदणः ५
सवरावालकोभूत्वाहिरण्यपरिपीडितः ल
लिनाशरणंमामसेलनराशोह्लुपासमागान् ६

84

अथ शङ्खानंदरूपं प्रकटं परिरक्षितं दल
ह्लानाभिकाग्रे पुनोनिस्सृत महेश्वरी ७
तस्माद्भुतसटीजालः प्रज्वललोचनत्रयः
सिंहास्यः पुरुषाकारः कंदस्माधोजनार्दनः ८
नखायुधः कालरुद्ररूपी घोराट्टहासवान्
सहस्रसंख्यादोर्दंडो ललिताशत्रुपालकः ९
हिरण्यकशिपुस्सर्वान्मेरुशृङ्गाटिसंभवान्
हरणाद्दितिरथ्यामासनवैः कुलिशकर्कशैः १०
वलीशास्त्रमहाचोरः ललिताशत्रुपालकः
हिरण्यकशिपुस्सर्वीमंडभुजाटिसंभवान् ११
तरणाद्हिरण्यमासनवैः कुलिशकर्कशैः
वलीशास्त्रमहाचोरः सर्वदैवतनाशनं १२
अग्रे च ललितां देवीं प्रतिमंत्रो महास्वरः त
दंसं दधिनाशाय वामनः शान्तशोभवन् १३
तलेतलेवर्द्धमानाः पाशाद्रूला महाबलाः
वलीहानत्रसंभूतान्वपंतः पाशमंडलैः १४

ल
२५

ट्टसहस्रकनित्यशग्रजानाः कामेशयोषितः
महाकायामहोत्साहस्तरस्तं समनाशयत् १५
दैत्यास्त्रं समरजङ्गं दैत्यो रणाजिरे तस्मा
त्सहस्रजानाः सहस्राक्षेनकोटयः १६
अथश्रीललितानामसहस्रांगुष्ठनखोदितः
प्रज्वलज्ज्वालगौनामः सक्रोधः सिंहनादवान् १७
धारयादारयतेनाङ्कहारस्मकहोरघा सह
स्त्रांशेनसंयोनान्तगणादेवघ्ननाशयत् १८
अथकुहोभंडदैत्यः क्रोधहुंकारमानतेनात
तस्माद्धुंकारतोजातनृसिंहः सहस्रपाणवान् १९
निःशङ्कंभकर्णीवमेघनादेवनंदनं क
ह्रीबाणाशक्तिसैन्यमनदानिहत्य मर्दयत् २०
श्रीललितानामसहस्रनखेनिकानवान् २१ अथा
कोटंडरामः समभूलसमाणनसमन्वितः ज
टपुत्रकटवान्ल्लीवरूनाणीरसहस्रभूः २२

85

नीलोत्पलदलश्यामो यत्तु विस्फारयन्मुहुः
नाशयामास दिव्यास्त्रैः लवणं सबलसैनिकं ॥२३॥
नाशयामास पौलस्त्यं कुम्भकर्णं च सोदरं
लक्ष्मणो मेघनादं च महावीरमनाशयत् ॥२४॥
द्विविदाख्यं महाभीमं मसनं कुंडदानवः
तस्माद्वैकशो जाताः कपयः पिंगलोचनाः ॥२५॥
क्रोधेनारक्तताम्राक्षाः प्रत्येकं दशमत्तमाः
तन्नाशयत्क्षितिं सैन्यं क्रूरं हुंकारकारिणः ॥२६॥
अथ श्रीललितावामहस्तमध्यांगुलीनखा
न्यानिर्भयबलधरः क्रोधमध्यात्कलेवरः ॥२७॥
नीलांबरपिनद्धांगः कैलासाचलनिर्मलः
द्विविदाख्यसमुद्भूतान्कपीन्सर्वान्व्यनाशयत् ॥२८॥
गजास्येनाम महत्तस्सज्जोतं महाबलः
तस्माद्दशास्यसमुद्भूता वकोरपदानवाः ॥२९॥
शिशुपालो दन्तवक्त्रः शाल्वः काशीपतिस्तथा
पौण्ड्रको वासुदेवश्च रुक्मी सिंहकरस्तकौ ॥३०॥

ल
९८

शंबरस्य प्रलंबस्य तथा चाणूरस्यापि च कं
सस्याणूरमलस्य मुष्टिको मल्लशेखरः ३१
अरिष्टो धेनुकः केशी कालीयो यमलार्जुनौ
शतनाशकरश्चैव बाणश्चैव बलोद्धतः ३२
नरकाख्यो महावीरो विश्वरूपी सुरासुरः अ
नेकसहस्रेणाभिकल्पिताः शाल्वपाणायः ३३
तान्विनाशयितुं सर्वान् वासुदेवः सनातनः
श्रीदेवी वामदेवात्मा ज्ञाता सिंकानन संभवः ३४
वनर्षिर्देवमातेनेव वासुदेवेन तो भवत् वा
सुदेवो द्वितीयस्तु संकर्षण इति स्मृतः ३५
प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च तेन सर्वे शोधनायुधाः ना
नेशिकात्तु राजानो भूमेर्भारप्रवर्तकान्
नाशयामास कृष्णोऽसौ शाखेवक्षात्मसुरासुरान् ३६
अथ ते पृथिवी हृष्टा संकृष्टा भूत्वा सुरासुरान्
धर्मविलावके चोरकल्पांते समभूत् वः ३७
ततः कल्कस्तथा ततो नाः संप्राप्ताः समवर्तत
शुद्धाशमृतिकाः ३८

86

किराताः शबरा म्लेच्छा यवनाः पापबुद्धयः
वेदविद्धावकाधर्मे ह्याहिताः प्राणिहिंसकाः ३ ९
वर्णाश्रमेषु संकार्यकारिणो मलिनाशकाः
ललिताशक्तिसंभूतिभूयोभूयो विमर्दयन् ४०
श्रीयश्रीललितावामहस्तपद्मस्य भास्वतः क
निष्ठिकानखोद्भूतः कल्किनाम जनार्दनः ४१
अश्वारूढः प्रदीप्तश्रीरट्टहासं चकारह ना:
शेवधनिनाम्नैवं स्वनिष्ठैषवेधना ४२ कि
राताम्लेच्छिताशेषः शाक्यमप्यपिदूषिताः
दशावतारनाथास्ते कृतैवैकमेडकरं ४३
ललितां वा नमस्कृत्य बद्धाञ्जलिपुटास्थिताः
प्रतिकल्पं धर्मरक्षां कर्तुं मत्स्यादिजन्मभिः ४४
ललितां वा तिष्कन्नाले वै कुंटाय प्रतिस्थिरे
रथ्यम मलेच्छस्तेपवापिते भुंडराशयः ४५
महामोहास्त्रमसृजच्छक्रयलेन मूर्छिताः
शाम्भवास्त्रं विसृज्याथ महामोहास्त्रमर्दितान ४६

ल
८४

अथप्रसभयाताभिरिसंज्ञातेमहाहवे अ
लशैलेगभस्तीशेणंतमारभमाकृणः ४७
अथनारायणास्त्रेणसादेवीललितोविका
सर्वाश्चसृष्टौहिणीलक्ष्मभस्मसात्कपेश्वणे ४८
अथपाशुपतास्त्रेणदीप्तकालानललिखा
चत्वारिंशच्चमूनाथान्महाराज्ञीव्यमर्दयत् ४९
अथैकशेषितंदुष्टंनिहताशेषबांधवं क्रो
धेनज्वलंतंवजगाहिसवकारिणं ५० म
हासुरंमहासत्वंभंडंचंडपराक्रमे महा
कालेश्वरास्त्रेणसद्यस्तादिस्मवर्ष्मसा ५१
गतासुमकरोन्माताललितापरमेश्वरी
नदत्स्वप्रोद्भूतज्वालैः श्मकंतस्यपट्टणं ५२
सतीकंवसवालेवसतोशूयनधान्यकं नि
ईत्यमासीस्सहस्राण्यलमात्रमशिष्यत ५३
शृत्यकंतस्वरंनामशून्यमासीद्यथाथेतः
भंडस्यसंदर्शणसीद्वैलोकंपरवर्नतिने ५४

87

रस्यं विधाय स्वरकार्यमनिंद्यशीला श्रीच-
क्रराजरथमंडलमंडनश्री कामेश्वरी त्रि
जगतां जननीव भासे विद्यात्मना विम-
वा विजयश्रियाद्या ५५ सैवं समस्तमधि
संगरकर्मवित्रं मंत्रराजस्तवबलवाणकृ-
शात्रुन्नमं स्खलं गते सवितरि प्रथितप्रभा
वा श्रीदेवनाशिविरमात्मनशानिनाय ५६
येभंडदानवपं ललितावधे संकृतं त्वमकृ
स्महदिनिनस्मनयोधनैः नाशं प्रयाति क
दनातिपूनाषसिद्धैर्भक्तिस्रग्भिरपिवा।
नेनरावदूस्ते ५७ इमं पवित्रं ललिताप
राक्रमं समस्तपापघ्नमशेषसिद्धिदं प
ठंति पौर्णे शुदिने शुभे नराः भजंति ते भा
ग्यमसमृद्धिमुत्तमां ५८ इति श्रीब्रह्मा-
ण्डेत्तरखण्डे हयग्रीवागस्त्यसंवादे ल
लिताख्याने मंत्रराजस्तवो नाम प[illegible]कोन

विंशोध्यायः २९ समामस्वनर्थरिवसघुडः
समामोयं घुडवधः अगस्त्य उ॰ अश्वानन म
हाप्राज्ञ श्रुतमाख्यानमुत्तमं विक्रमो ललि
तादेव्या विशिष्टो वर्णितस्त्वया १ चरितेरनचे
दैत्याः संप्रीतोस्मि हयानन श्रुतासामहती
शक्तिं मे त्रिपुरीदेव्याथ्यथोः २ यस्याः किमक
रोत्तच्चउडानेनरसेविका चनर्थं दिनशावे
यं विभातारांधो हयानन ३ हयग्रीव उवाच
श्रुणु कुंभभव प्राज्ञ यन्मयानगदेवया य
सौहरितेकमे निहते भंडदानवे ४ शक्ती
नामविलंसेनैवैदेस्युघुहशनार्दितं मुद्दा
राज्ञाटयामासेज्ञाचैनेरमन्तास्वैतैः ५
ललितापरमेः शान्याः करटालामन्तथारया
नेत्रघुउपतिश्रोतिं शक्तयः श्रीतमानमाः ६
श्रस्मिन्नवसेरेदेवाभंडमर्दैननोषिताः स
वैपिसेवितं प्रामावलविल्वपोगमाः ७

ब्रह्माविष्णुमहेशशक्रादिकालस्यैवच
आदित्यावसवोरुद्रामरुतःसाध्यदेवता ८
सिद्धाःकिंपुरुषायक्षानिरृतायानिशाचराः
पन्नगाद्यामहादैत्याःसर्वेब्रह्मंडनिवासिनः ९
आगमस्तद्भुवःश्रीमासिद्धास्तन्महेश्वरी १०
ब्रह्माद्यास्तुवुः नमोनमस्तेजगदेकनाथेन-
मोनमःश्रीत्रिपुराभिधाने नमोनमोभंडम
हारस्विनमोस्तुकामेश्वरवामकेशि ११
चिंतामणेचिंतितदानदक्षेचिंमेचिदाका-
रनंगमाले नमोनमःश्रीत्रिजगन्नुते
चिदाग्निनिस्सप्रदेनमस्ते १२ मोहप्रदेमु
ग्धशशांकचूडेमुग्धस्मितेमोहविभेददक्षे
सुरेश्वरीचर्चितराजतंत्रेमुद्राप्रियेदेविनमो
नमस्ते १३ क्रूरांतकध्वंसिनिकोमलांगि-
कोपेषुकालीतनुमादधानेक्रोडाननापा
लिनिसैन्यचक्रेक्रोक्रीकृतनाशेघटयेनमस्ते १४

ले
८९

कामेश्वरीशुभ्रसमस्तनिशाकांतनामसनोतेक
मलापतादि कामप्रदेकामिनिनामधंभोः
काम्यकलानामधियेनमस्ते १९ हिमाचा
सिंहेचनगोचरूपेहिमेदिनाधीशमहत्वकांते
देदीप्यमानेरूपधामननाणे देवाधिदेवशमदेः
नमस्ते १८ मदाणिमाद्य एकसेवनीयमः
दाशिवासोजलमेवधामे सम्येमदेकालः
घघाटपूज्येसर्वत्रिलोकस्मनेमोनमस्ते १८
श्रालीशुद्धेमोनरगोतिनिष्ठेब्रलशिघेबाल
लिवेयदेति ब्रलामरनलोनसिराजदेसिव
लेश्वरिश्रीललितेनमस्ते १८ संदेहभिणीशु
घमसमलशुद्धसंसेविनेसंशरणोप्रदेत्रि सं
मारनीलाकरिसारसाहिमदानमस्तेललि
वेपिनाथे १९ निशाकलाधाश्शाकेनकामा
कर्षिणीधीशीप्रथमेनमस्ते निसेनिरानंक
दयामयंचेनीलालकश्रीतिनमोनमस्ते २०

अनेगाङ्गणादिभिरूर्ममदाभिरनंगादेवीभिरञ्जि।
तसेवे अष्टदलाद्दलतरशिखूपेदलातिवेगेल
लितेनमस्ते २१ संक्षोभिणीप्रमुखचक्रदशा।
ख्रिंमेलाद्भुतोदारमहाप्रदीपं आत्मानमाविश्य
तिविभ्रमाद्येशुभाशयेशुभयदेनमस्ते २२
समस्तसिद्ध्यादिकशक्तिवृंदे सर्वज्ञविज्ञानप
वारविंदे सर्वादिकेसर्वगतेनमस्तेसिद्धिप्र
देश्रीललितेनमस्ते २३ सर्वज्ञयातन्मयया।
माभिरन्यादेवीभिरध्यासितचक्रभूमे सर्वा
मराकांक्षितपूरयित्रिसर्वस्यलोकस्यसवि
त्रिघातिृ २४ वेदेवशिन्यादिकवाग्विभूमिव
हिलचक्रकफनिवादवाद्दे वलाहकेशपाम
केचेवचोखेवरप्रदेसंदरिपाहिविश्वं २५
वाणादिकैरायुधसार्वभौमैर्भांडासुरानीक
वनांतदावैः प्रत्यग्रतेजोज्वलितावराशैः।
प्रसेव्यमानेपरितोनमस्ते २६ कामेशिवा।

ल
९

ये शिवभंगे शिवरूपे कल्ये कले कालविलोपद-
हे यथावशेषीकृतदेहसैन्ये कामेश्वरको-
पे कमलेन नमस्ते १७ विश्वस्थिते विश्वकलैक-
रूपे हृत्कमलात्मिके हृद्गतचित्प्रकाशे हृद्ग-
काचाभोगविलोलहारे हृद्भावललिते
नमस्ते १८ कामेश्वरोत्संगमहानिवासे का-
लात्मिके केवलितास्वरूपे कलावसानोत्थि-
तकालरूपकामप्रदे कल्पलते नमस्ते १९
सर्वोत्तमांगे स्वथावशीते सांगणवाहि-
नीरोजवक्त्रे सारस्वसार देकभ्रमे समस्तवि-
धेश्वरि सन्नमस्ते २० नवप्रभावेन विदग्धगिरिजा-
याः श्रीशंभुनाथप्रकटीकृतायाः भेदाश्रयाया
स्तवप्रबंधस्तुतिजगदंकेटकनोप्रयाताः २१
तथानि सर्वाणि च यं विदित्वा संसारकारुएव
स्तथा स्तवात्रः यथा समस्तं भुवनं सहर्षं सज्जी-
वितं स्यादिति सत्यमेव २२ श्रीशंभुनाथस्य

९०

महाशयस्य द्वितीयतेजःप्रपरात्मकोपः
स्यात्सत्यमेकं क्रमजयाविरक्तः सतीवियोगे
ननिरस्तभोगः ३३ तेनाद्रिवंशेऽथ तजन्म।
लाभं कन्याप्तुमो योजयितुं प्रवृत्ताः वधस्य
रंध्रे निवेशेन तावन्नसंतानिकं चारतपःस्थित।
स्य ३४ तेनाथ वैराग्यतपोविधानक्रोधे।
न ललाटवह्निकृशानुरेतः भस्मावशेषो मदन
स्ततोऽभून्मनोद्विभेदस्वराष्ट्रजातः ३५
ततो वयस्तस्य दशाशयस्य कृतो भवत्या र
णाद्रुमेदस्य अथ्यास्यदर्थ्यैस्तव तत्र समस्तं।
कामस्य संजीवनमाशु कुर्यात् ३६ इयं रति
मेरे वियोगाद्विभाव्यैव यस्य मसेन नमस्यमा
प्रा पुनस्त्वद्दुमादितकामसंगाद्विशांति श्री
ललितेसनाथा ३७ तयाथ सत्येन मनोभवे
न संमोहितः पूर्ववदिंदुमौलिः विरक्तनाम
नमहासपर्यातां पार्वतीं द्राक्करणस्य नीशः ३८

ल
२१

तयोस्तु संगाद्रविता कुमारः समस्तगीर्वाण
चमूविनेता तेनैव वीरेण रणे निरस्तः सता
रकोनाम महासुरराजः ३९ योभंडदैत्यस्यपु
राशयस्य मित्रः स लोकत्रयधूमकेतुः श्रीकं
ठनेत्रारणिहुतस्य भस्मनः प्रतिष्ठैव हाभवे
त्तः ४० तस्मात्स मेव त्रिपुरे जनानामानंदकं
मन्मथवीरवर्यं उमापरन्याविधवत्वदुःख
मपाकुरुष्वाकुलकुंतलायाः ४१ एवात्वना
थाभवतीप्रनत्वाभर्तुः प्राणेशेन कृशांगय
ष्टिः नमस्करोति त्रिपुराभिधाने तदत्रका
रुण्यकलां निधेहि ४२ हयग्रीव उवाच इति
स्तनाम हेशानी ब्रह्मणा विष्णुयो नमाः तां
रतिं दृष्ट्वा सा मासहमंलिं तां शोककर्षितां ४३
सापर्थयस्मुत्वाकीर्णकुंतलां प्रलिपूरसा
श्रुवदंशेनोनत्वकारुण्यापरमेश्वरी कां

91

नेकदा लयामास कामेश्वरमनीश्वरी ७५
ततः कदाचिदुन्मत्तस्मयमानमुखांबुजः
पूर्वदेहाधिकरुचिर्मन्मथो मदमेदुरः । द्विगु
णः सर्वभूषाढ्यः श्वेताश्वः पुष्पकार्मुकः । श्री
देव्याः कटाक्षेण पूर्वजन्मप्रियो रतेः ७७
अथ सा रतिदेवी च मदनमानन्दसागरे । मग्ने
नी निजभर्तारमवलोक्य मुदं गता ७८ श्री
देवीं तेन तस्माती भक्तिनिर्भरमानसौ । श्री
नाथौ महाराज्ञीं मंदस्मितमुखांबुजां ७९
श्रीशतनुं तां रतिप्रेम प्रणमतामिदमब्रवीत्
प्रणमले महादेवि लेनां वक्रकोणादिभूषणैः
अलंकृत्य यथा पूर्वं प्रीयमाणीय नामिदं त
दाज्ञां शिरसा धृत्वा प्रणामास देवेन तथाकरोत् ८१
ब्रह्मर्षिभिर्वसिष्ठाद्यैर्वैवाहिकविधानतः
कारयामास देवेशी पाणिग्रहणमंगलं ८२
अप्सरोभिश्च सर्वाभिर्नृत्यगीतादिसंयुतं । ग

ले
५२

जरद्दामहेन्द्राद्याः सर्वेऽप्यत्र तपोधनाः ५३
साधुसाध्विति शंसन्तस्तुष्टुवुर्ललितांबिकां
पुष्पवृष्टिं विमुंचन्तः सर्वे संतुष्टमानसाः ५४
बभूवुः सो महाभक्त्या प्रणम्य परमेश्वरीं नमा
मैतत्समागत्य बद्धांजलिपुटैः स्थितो ५५ ।
ततः कंदर्पवीरोऽपि नमस्कृत्य महेश्वरीं स्तु
तिं चकार देवीं तां भक्तिनिर्भरमानसः ५६ य
द्रूपमीशनेत्रेण वर्णि[illegible] ललितांबिके ५७ ।
तदीयकरुणास्पर्शसाराङ्गनरागते ५८ ।
नवपत्रोल्लिहासोल्लिकापिक्काते निर्यं त्वमा
इत्युक्ता परमेशानी नमाद्य मकरध्वजं ५९ देव
वाच वत्स गोक्षमनोनन्मनभयेनवविधे
मत्प्रसादाज्ञानस्सैव मोहपाशाद्विनाशगः ६०
नष्टाणपतनाज्ञानेधेर्धविमलवर्ईश्वरः पर्व ।
नमस्तेतां गौरीं पार्वतीं त्वां निमसमरम् ६१ श्र
संख्यानाश्च कंदर्पो मत्प्रसादात्समुद्भवाः ।

92

सर्वेषां देहमाविश्य हास्यं नित्यं निमुञ्चमां ९१
मत्प्रसादेन वैराग्यात्संज्ञोऽत्रापि सर्वेश्वरः दे-
हान्ते विधात्तेने समर्थो न भविष्यति ९२
शत्रुतां सोऽकातरात्मा तत्त्वहाणिं हतमानसः
स्वभार्याविरहाशंकी देहस्यार्द्धं प्रदास्यति ९३
श्रयपरनिकं दर्पमत्प्रसादान्महीयसः स्व-
रूपमूर्तिः सर्वेषां प्राणिनां भवतो हनः ९४
त्रिविंशं येकविंशंति तविवाविश्रुताशयाः
श्रवणं पंक्तौ वैनेवस्या तेषां जन्मनि जन्मनि ९५
ये पापिष्ठा वरात्मानो मङ्क्कश्वादिनश्वये ।
नानागम्या स्तनारी शुपानयित्वा विनाशय ९६
येषां मदीयपूजास्तु मङ्क्केषा दत्तेमनः ते-
षां कामस्त्वं सर्वं संपादय समीक्षितं ९७
इति श्रीललितादेव्याः कृताज्ञावचनस्मरः
नत्वेति शिरसा विभ्रदंजलिर्निर्ययौ ततः ९८
तस्यान्नगमस्य सर्वेभ्यो रोमकूपेभ्य उत्थिताः

ल
९३

वसन्तशोभनाकारामदनाविश्वमोहनाः ९९
नैः विमोहयसमस्तंचजगत्त्वंकंमनोभवः ७००
नःस्याविशेषमंपायचंद्रमौलेर्जिगीषया ०
वसंतेनचमित्रेणसेनामाशीनरोविधा ७
गेणापीडमेदनमंदानिलरथेनच ०१ ७०१
कोकिलगलस्वानकाहलीमिश्रसंयुतः २
गारवीर्यसंपन्नोरस्मालिंगिनविग्रहः ०२
मेवंशरासनेपुनयवीभाणांशुरेगसः ३
दनोरथमिवुद्धिष्णानिर्भयप्रास्थितः ०३
नपोनिधंचंद्रमौलिनास्थामासमायकैः
ग्रथकंदर्पवाणोपैसलारितसंद्रशोवरः ०४
हरीचवेचवैरागंपतपलसामाजडक्षं नि-
यमानविलोसकामायकैर्धर्यैः शिवःकृतः ०५
नामेवपार्वतीध्यानाभूयोभूयोस्मरातुरः
निःस्वासमावहन्शर्वःपांडुरगंडमंडले ०६
वाष्पायमाणोविरहीसंतमोपैधविलवात्

93

भूयोयोगिनिस्मृतांसर्वेहद्यामनुस्मरन् ७७
अनेनवाणाहूहैनेलप्रमानसमूलिनः न
वेदेवेषानांगंगादेहनापश्चिदेभवत् ७८
नेहिंमेगिमहाकालपशुविर्यणामंडले श्रा
त्वैवेशुष्मपायनेविलिलोटमुहुर्मुहुः ७९
नेहिनोहृलमालेश्मशुष्मनसांनराज्ञनः
शुष्मनसांनरंगनाम्बचेहनसप्रजेदिः ८०
सशुष्मपापनेनैंडुषेडनिर्गलितासृते सिद्ध
मानेपिग्रसिकानिर्हेतस्लदृशुर्जरः ८१
सनेनोरनद्गुञ्वालाशमपिष्मशुहुर्मुहुः ॥
शिलीभूतान्हिमपयःपहानध्यवसच्छिवः ८२
भूयःशैलसुतारूपंचित्रपटेनवैलिखेन्
नदालोकनतोरूपंमनंगातिमवर्हयत् ८३
तामालिख्यद्रुघ्यानन्त्वामीहमाणांकदाततः
तच्चित्रपटमेगेगुरोमहर्षिशुचाविपत् ८४
वितासंगेनमहतामहस्मारतिसंपदा भू

ले
१५

यस्मास्मरतापेन विद्धेव विषमेषुणा ॥ ९५
तामेव सर्वतः पश्यन् तस्यामेव मनो दिशन्
नैषेव संतप्यमानाहं मन्मोहेनोपपन्नवा ९६
तन्मात्रभूतहृदयस्त्वितन्मयतां गतः न
कथास्वथयातीतः समस्तरजनीदिनः ९७
तत्क्षीणवर्षिणीतन्ममस्तरूपालोकनोत्सुकः
तद्वाहुभोगसंकल्पमालाकरणमालिकः ९८
तन्मयत्वमनुप्राप्तस्ततापाणितरांशिवः ३
मां मनो भवरूतो मसि विकिरं सा मधुनोरिः ९९
अवलोकाविवादाय भ्रशमनुपमवानभूत
इस्यं विमोहनं देवं केदर्पो ललितारायः १०
अत्यंतोपर्वतनस्तनामासुसैरभानाउपन्
अभूतविरहज्वालभ्रंशोपांडुकपोलभूः ११
नाहारेवान प्रायेन स्वाये ॥ इति मिस्तुति
स्वीमदनरविनैर्मिसंशीनोयवारेकैः १२
पुनः पुनस्तप्यमानापुनेवचविकला ।

तत्रागमत्कृज्ञाशां ति मन्मथाग्रे महीधरः ५२
ततस्तां पार्वती भेजे विरहेणापनापिता स्व-
ततोऽस्मा नवैनामैपितः स्विदमवहृयत ५४
अप्रतीकारगुरुषं विरहं दुहितः शिवे अव-
लोकयन्शैलेशो महद्दुःखमवाप्तवान् ५५
महेशं तपसा देवं तोषयिष्यामहेश्वरं मतो।
रेवं समच्छेति पित्रा संप्रेरिता यसा ५६
हिमवच्छैलशिखरे गौरीशिखरणामनि च
कारपतिलाभाय पार्वती दुष्करं तपः ५७
शिशिरे जलवासासा ग्रीष्मेऽद्दहनमध्यमा अ
कैर्निविष्टरूपिश्च सचोरं तपस्यास्थिता ५८
तेनैव तपसा तुष्टः सान्निध्यं दत्तवाञ्छिवः श्रे
णीचकार तां भार्यां वैवाहिकविधानतः ५९
अथशालेयशैलेन्द्रोऽटव्यातोनलिनेवतां स
सह्वार' 'नः पूर्वप्राप्येतेस्नैमुदान्वितः ६०
तथाचरममाणेसो वहूकालं महेश्वरः

ल
९५

श्रीघपिश्यनगरे स्वयुग्स्यगृहेवसन् १ गु
नः कैलाससमागम्य समस्तैः प्रमथैः सह पा
र्वतीमानिनापाद्रिगात्मस्वप्रियमावहन् २
रममाणस्तथासाद्धिं कैलासे मन्दरे तथा वि
न्ध्ये हिमशैले च मलये पारियात्रके ३
नानाविधेषु स्थानेषु रतिप्राप्तमहेश्वरः अ
प्यनसौ समज्ञौ ग्रेवीर्यसासोऽद्भुतमना ४
भुवमञ्जनसा पिवक्रौ कृतिकासवचसो हि पव
नाश्च गंगानले मुञ्च स्वशरकानन ·· नने ५
तेजोऽद्भुतो महावीरो महासेनः षडाननः गं
गापार्वत्यग्निकं नीतोऽप्रजे देहे हि मामागमन् ६
सर्वहिमानोऽद्रिवसति ······ प्रविक्रमः श्रि
वितो निजनतानेन सर्वं विद्याश्रवाश्रवान् ७
प्रथतान कृतानुस्नः स्वरसैस्त्वप्तनिर्भवन् ता
रकं मारयामास समस्तैः सहदानवैः ८
ननस्तार ·· कैकेस्वथ सेनोघणालिना ९

95

शाकेणाद्भुतं नामश्रद्धो देवसेनानुपेयिवान् ९
साशक्रतनयादेवसेनावामपशालिनी मा
नाघरमणं स्कन्दमानन्दमश्नुमाददौ १० इ
त्थं सम्मोहिनी नाशेषविश्वं चक्रमनोभवः इ
व कार्यं सर्वं संपाद्य जगाम श्रीपुरं पुनः ११
यत्र श्रीनगरे पुण्ये ललितापरमेश्वरी वर्त
ते जगतां श्रेयः ऐन्द्रतां सेवितं पद्मो १२ इ
ति श्रीललितोपाख्याने हयग्रीवागस्त्यसंवादे ल
लितोपाख्याने मदनपुनरुत्पत्तिर्नाम त्रिंशोऽध्या
यः ३० अगस्त्य उवाच किमिदं श्रीपुरं ना
म केन तद्रूपमेव वर्तते केन वा निर्मितं पूर्वं
तन्मे सर्वं निवेदय १ किं प्रमाणं किंव
र्णं किं प्रपञ्चनमप्रभो तन्मे सर्वं समस्तं
कृपया वद भास्कर २ हयग्रीव उवाच
यदा चक्रस्थं प्राप्य पर्वतैकैर्लता एणोद्भुते म
हायागानलोत्पन्ना ललितापरमेश्वरी ३

ल
९९

कृत्वा वैवाहिकीं लीलां ब्रह्माद्यैः प्रार्थिता सति
अजैष्ट भंडनामानमसुरं लोककंटकं ४
तदा देवा महेन्द्राद्याः संतोषं बहु भेजिरे अथ
कामेश्वरस्यापि ललितायाश्च शोभनं ५
निर्माय भोगसेवार्थं मंदिरं कनकोत्तमकाः
ऊमारा ललितादेव्यास्त्वविलम्बमहेश्वराः ६
वाहं किं विश्वकर्माणममराणां शिल्पकोविदं
असुराणां शिल्पिनं च मयं मायाविचक्षणं ७
आहूय कृतसत्कारावूचिरे ललिता त्वया भो
विश्वकर्मन् शिल्पज्ञ भो भो मय महासुर ८
भवंतौ शिल्पशास्त्रेषु घटनामार्गकोविदौ
संकल्पमात्रेण महाशिल्पकल्पविशारदौ ९
युवाभ्यां ललितादेव्या निम्नज्ञान महोदयैः
षोडशाद्वैतमध्ये तत्र तत्र संख्यया १०
कर्तव्याः श्रीनगर्यादि नानारत्नैरलंकृताः
यत्र षोडशधाभिन्ना ललितापरमेश्वरी ११

96

विश्वकर्माणमाहूय सततं निवासं रचयिष्यति अ
स्माकं प्रियमेवेदं मम कृतामपि च प्रियं १२
सर्वलोकप्रियमिदं तस्माद्देव विलेखतां ३।
निकारणं देवानां वचनानि निशम्य तौ १३
विश्वकर्ममयौ नत्वा गम्भाषितां तथास्त्विति
प्रवर्तनेवास्तुहेवं तौ तौ नाकारणप्रकृषान् १४
केशवे वेश्मकर्तव्याः श्रीनगर्यो महोदयाः अ
लाघाः परिष्टास्ते पाशुशिलि`` नो पुनः १५
देवानां सविभागं तु कल्पयेतौ यथाचितं प्रथ
मं मेरुपृष्ठे च निषधे च महीधरे १६ हेमकू
टे हिमगिरौ पंच मेरौ गन्धमादने नीले मेघे ।
वश्रृंगाद्ये महेन्द्रे च महागिरौ १७ देवानि
हि नवैतानि भौमानि विदितानमथ पौरा
कानि तस्मैव प्रोक्तान्यखिलश्चिपुण १८
लवणाब्धीक्षुसाराब्धिः सुराब्धिर्घृतसागरः
दधिसिंधु`````` क्षीरसिंधुश्च समः १९

ल
९०

शैवौक्रान्नवशैलैंज्ञाणस्थान्नमवसिंयवः ग्रा
हृस्मचोत्रशतैर्ज्ञाणंपवाश्रीत्रिरक्रमथे २०
पेभदिक्षानिवेश्मानिललिनाघामहोज्ज्वलः
स्त्रनंदिग्धचदनापंक्तितोशिलिनोत्रवं २१
पश्चिदेतेषुक्रमानेश्रीदेवीश्रीमहापुरं ना
मानिनिमानामैवप्रथितानिनसंशयः २२
साहिनिम्नास्वरूपेणकालस्वामिकरीपरा
सर्वैकलघनेदेवीकलघानाकलघाजगत् २३
निमानेचमहाराज्ञीनिमाघाश्चनन्दिदा
श्वेतस्तरीयनाम्नान्तस्वनाम्नाप्रथमेपुरे २४
कामेश्वरीपुरीचैवभगमालापुरीतथा नि
त्यक्लिन्नापुरीस्याद्दिनामानिप्रथितामलं २५
एतेनामादिवर्णास्यतेतेषुपनमेदिवे
महाशिल्पप्रकारेणपुरीरचयतंशुभा २६
इतिकारणकृत्सेदंवलविस्मयेहस्थैः श्री
कैतेनाश्रीपुरीलेखनेषदेतेषुचक्रतः २७

97

अथ श्रीपुरविस्तारं शृणायिष्मन्देवताः क
ल्पयामास वर्यायैव लोपामुद्राप्रदेशतः १८
यो मेरुर्विलाधारस्तेगम्यान्तेनयोजनः
चतुर्दशसहस्रकैः संप्रोतनिजविग्रहः १९
तस्य शृंगाणि चत्वारि शक्रनैरृतवायुषु
मध्ये स्थले च जातानि प्रोक्तापलैककथ्यते २०
प्रत्येकं शृंगत्रितयं शतयोजनमुन्नते प्राः
तयोजनविस्तारं तेषु लोकास्त्रयो मताः २१
ब्रह्मलोको विष्णुलोकः शिवलोकस्तथैव
च एतेषां गृहविमानान्वहाम्बवसतान्तरे २२
मध्यस्थितस्य शृंगस्य विस्तारं चोच्छ्रयं तथा
चतुःशतीयोजनानामुच्छ्रितं विस्तृतं तथा २ ३
तत्रैव शृंगे महति निर्मिता श्रीपुरं स्मृतं च
तुःशतीयोजनानां विस्तृतं कुम्भसम्भव २४
तत्राद्यं प्रविभागस्तु प्रविविच्य प्रदर्शयते
प्राकारः प्रथमः प्रोक्तः कालायसविनिर्मितः २५

षट्त्रिंशाधिकसाहस्रयोजनायतवेष्टनः चा
तुर्दिक्षु द्वारयुतः चतुर्योजनमुच्छ्रितः २९
सालमूलपरीणाहे योजनायतमध्यग सा
लाग्रस्थनगवृक्षे तु रेखैवानायितायत ३० सा
लद्वारस्य चैवास्य मेकयोजनमाश्रिते द्वा
रे द्वारे कवाटे द्वे गासूत्र द्वे प्रविस्तरे ३१ ए
कयोजनमुत्सेधे कालायसविनिर्मिते ।
उभयोरर्गलादिव्य महेक्रोशाकसमायते २
एवं चतुर्षु द्वारेषु समरशेपरिकीर्तितं गो
पुरस्य तु संस्थानं कथ्यते कृमसंभव ५१
पूर्वोक्तस्य तु सालस्य मूले योजनसंमिते ।
पार्श्वद्वये योजने द्वे संभव ५१
पूर्वोक्तस्य तु सालस्य मूले योजनसंमिते
पार्श्वद्वये योजने द्वे समाद्यायनिर्मिते ५२
विस्तारमध्यिनं वेत्तं संपाद्य द्वारगामितं पा
र्श्वद्वये द्वियोजनिमामध्ये सालस्य योजनं ५३

मेलयित्वापंचसंख्यायोजनाविस्तृतेमते
द्वारपार्श्वद्वये चैवक्रोशार्द्धःक्रोशयुग्मतः ४
मेलयित्वापंचसंख्यायोजनाद्वारमापते प
वेशकारतस्तत्रगोपुरेरचितेपुने ४५ त
स्माद्गोपुरमूलस्यवेष्टोविंशतियोजनः उ
पर्युपरिवेष्टस्यह्रासएवप्रकीर्त्यते ४६ गो
पुरस्योन्नतिःप्रोक्तापंचविंशतियोजना यो
जनैकयोजनेद्वारंसकवाटंमनोहरं ४७ भू
मिकाश्चापितावंत्योयथार्धक्रमसंयुताः
गोपुराग्रस्यविस्तारोयोजनमात्रकल्पितं ४
प्राग्रामोपिचतावाचैनत्रिमकुटंस्मृते
मकुटस्यनविस्तारःक्रोशमात्रोच्चदेभ्रव ४९
क्रोशद्वयसमत्रस्तंफ्रासंगोपुरवन्मते ५०
कुटस्यांतरेहेमीक्रोशार्द्धेनचसंमिता ५१
मकुटाःपश्चिमप्राग्याटदक्षिणेद्वारगोपुरे २
तोतराख्यमकुटाःपश्चिमद्वारगोपुरे ५१

ले
९९

दक्षिणद्वाररक्षोक्ताः उत्तरदाः किरीटिकाः
पश्चिमद्वाररक्षस्सर्वद्वारे मुकुटकल्पना ५२
कालाग्निसाध्यमालस्यान्तरे माहतयोजने
ऽन्तरे कोशमालस्यान्तस्सर्ववृक्षोपशोभितः ५३
सालमूलप्रमाणं च सर्ववस्तुरि कीर्तितं ४
कोशमालोपि सर्वोदिदिक्षु सम˝न्वितः ५ ५
द्वारे द्वारे गोपुराणि पूर्वलक्षणभाञ्जि च का
लाग्रसस्य कोशस्य योन्तर्देशः समन्ततः ५५
नानाद्रुममहोद्यानैर्नन्द्योकैः कुम्भसंभव ३
डिम्भालेखावद्विलिनस्सर्वतत्रवर्तते ५६
परःसहस्रास्तरवः सदापुष्पाः सदाफलाः
सदापल्लवशोभाढ्याः सदासौभ˝ संकुलाः ५७
पुन्नाः कंकेलयो लोध्राः वकुलाः कर्णिकारकाः
शिंशिपाश्च शिरीषाश्च देवदारुतमालकाः
पुन्नागभद्रनागाश्च पुत्रकेदाश्चकदूलाः ५८
पलालवेकालकोलालत्थाकर्पशाखिनः ५ ९

99

पिलवः काकतुंडाश्च सालकाश्चासनास्तथा
कांचनाराश्च लिकुचाः पनसा हिंतालास्तथा १०
पाटलाश्च फलिनश्च जंबीरा जंद्येनेफलाः
गणिकाश्च करंजाश्च वंधुजीवाश्च दाडिमाः ११
अश्वकर्णा हलिकर्णाश्चापेयाः कनकद्रुमाः
ग्रंथिकास्तालपर्णाश्च लोगालश्च सदाफलाः १२
नालास्तमाला हिंतालाः पञ्जूराः शरखर्जुराः १
लवःश्रीरिणिश्चैव श्लेष्मातकविभीतकाः ४
हरीतकास्तथा क्षोद्यगणाः स्थाणुशिखिका
भल्लातकाश्च खदिराः शाकोटाश्चंदनद्रुमाः १ ४
कालागरुद्रुमाः कालस्कंधा विंचा वटास्तथा
उदुंबरा जंबनाश्च यथाः शमीवृक्षा धवाद्रुमाः १५
हरज्जाः कुटज्जाः सप्तपर्णाश्च कृतमालकाः
कपित्थाः शिंशिपाणी वैवस्वैव मायाः सहस्रशः ११
नानामलत्नसमाविष्टाः शृंगारद्रेनवः ना
नाहवमहीधानेवर्नैरवशासितः १७

ल
१००

कांस्यसालस्यान्तरालेसप्तयोजनदूरतः ता
न्रस्थलोम्रसालःसिधयोजनमुन्नतः ९८
अनयोरंतरेदेवाणीशोभाकल्पकवाटिका
करहरमञ्जभिश्चारुरत्नवीजसमन्वितैः ९९
कांचनत्वक्कतरुःचिरैफलैलितैःफलितोद्रुमाः
वीनांवराणिदिव्यानिप्रवालान्येवशाखिषु १०
अमरंतेषामत्युग्रसःपुष्पाणिचविभूषणं १
दृशावद्दवलत्रकल्पद्रुलाःप्रकीर्तिताः ११
एषाकलाहितीयस्याकलवाटीतिनामतः
ताम्रसालस्यान्तरालेसीससालःप्रकीर्तितः १२
अनयोरुभयोर्लिधरदेशस्यात्सप्तयोजनः
तत्रसंतानवाटीस्यात्कलवाटीसमाकृतिः १३
सीससालस्यान्तरालेसप्तयोजनदूरतः आ
रकूटमयःसालःपूर्वसालसमाकृतिः १४
तयोर्मध्यमहीयोक्ताहरिचंदनवाटिकाः
कलवाटीसमाकाराफलपुष्पसमाकुला १५

100

𑆍𑆮𑆁𑆱𑆫𑇀𑆮𑆼𑆰𑆶𑆱𑆳𑆬𑆼𑆰𑆶𑆱𑆫𑇀𑆮𑆢𑇀𑆮𑆳𑆫𑆑𑆬𑇀𑆥𑆤𑆼 𑆥𑆷𑆫𑇀𑆮𑆳
𑆢𑇀𑆮𑆼𑆰𑆶𑆫𑆳𑆟𑆳𑆁𑆖𑆩𑆟𑇀𑆝𑆥𑆳𑆤𑆳𑆁𑆖𑆑𑆬𑇀𑆥𑆤𑆼 𑇅𑇑𑇐 𑆓𑆾
𑆥𑆶𑆫𑆢𑇀𑆮𑆳𑆫𑆑𑇀𑆫𑆩𑆴𑆯𑇀𑆖𑆢𑇀𑆮𑆳𑆫𑆼𑆢𑇀𑆮𑆳𑆫𑆼𑆖𑆱𑆩𑆴𑆠𑆴𑆂 𑆱𑇀𑆥𑆳𑆫
𑆑𑆷𑆛𑆱𑇀𑆪𑆳𑆤𑇀𑆠𑆫𑆳𑆬𑆼𑆱𑆩𑆪𑆾𑆘𑆤𑆢𑆷𑆫𑆠𑆂 𑇅𑇑𑇑 𑆥𑆚𑇀𑆖
𑆬𑆾𑆲𑆩𑆪𑆂𑆱𑆳𑆬𑆂𑆥𑆷𑆫𑇀𑆮𑆱𑆳𑆬𑆱𑆩𑆳𑆑𑆸𑆠𑆴𑆂 𑆠
𑆪𑆾𑆫𑇀𑆩𑆣𑇀𑆪𑆼𑆩𑆲𑆵𑆯𑆾𑆨𑆳𑆩𑆤𑇀𑆢𑆳𑆫𑆢𑇀𑆫𑆶𑆩𑆮𑆳𑆛𑆴𑆑𑆳 𑇅𑇑𑇒
𑆥𑆚𑇀𑆖𑆬𑆾𑆲𑆱𑇀𑆪𑆳𑆤𑇀𑆠𑆫𑆳𑆬𑆼𑆱𑆩𑆪𑆾𑆘𑆤𑆢𑆷𑆫𑆠𑆂 𑆫𑆿
𑆥𑇀𑆪𑆱𑆳𑆬𑆱𑇀𑆠𑆱𑇀𑆪𑆥𑇀𑆫𑆳𑆑𑆳𑆫𑆂𑆥𑆷𑆫𑇀𑆮𑆾𑆑𑇀𑆠𑆽𑆫𑇀𑆬𑆑𑇀𑆰𑆟𑆽𑆫𑇀𑆪𑆶𑆠𑆂 𑇅𑇑𑇓
𑆠𑆪𑆾𑆫𑇀𑆩𑆣𑇀𑆪𑆼𑆩𑆲𑆵𑆯𑆾𑆨𑆳𑆥𑆳𑆫𑆴𑆘𑆳𑆠𑆢𑇀𑆫𑆶𑆮𑆳𑆛𑆴𑆑𑆳
𑆢𑆴𑆮𑇀𑆪𑆳𑆩𑆾𑆢𑆱𑆁𑆥𑆷𑆫𑇀𑆟𑆦𑆬𑆥𑆶𑆰𑇀𑆥𑆨𑆫𑆾𑆘𑇀𑆘𑇀𑆮𑆬𑆳 𑇅𑇑𑇔
𑆫𑆿𑆥𑇀𑆪𑆱𑆳𑆬𑆱𑇀𑆪𑆳𑆤𑇀𑆠𑆫𑆳𑆬𑆼𑆱𑆩𑆪𑆾𑆘𑆤𑆮𑆴𑆱𑇀𑆠𑆫𑆂 𑆲𑆼
𑆩𑆱𑆳𑆬𑆂𑆥𑇀𑆫𑆑𑆡𑆴𑆠𑆂𑆥𑆷𑆫𑇀𑆮𑆢𑇀𑆮𑆳𑆫𑆯𑆾𑆨𑆴𑆠𑆂 𑇅𑇑𑇕
𑆠𑆪𑆾𑆫𑇀𑆩𑆣𑇀𑆪𑆼𑆩𑆲𑆵𑆯𑆾𑆨𑆳𑆑𑆢𑆁𑆧𑆮𑆤𑆮𑆳𑆛𑆴𑆑𑆳
𑆠𑆠𑇀𑆫𑆢𑆴𑆮𑇀𑆪𑆳𑆤𑆵𑆥𑆮𑆸𑆑𑇀𑆰𑆳𑆪𑆾𑆘𑆤𑆢𑇀𑆮𑆪𑆩𑆶𑆤𑇀𑆤𑆠𑆳𑆂 𑇅𑇑𑇖
𑆱𑆁𑆠𑇀𑆪𑆼𑆮𑆩𑆢𑆴𑆫𑆳𑆱𑇀𑆪𑆁𑆢𑆴𑆩𑆣𑆶𑆫𑆱𑆮𑆾𑆘𑇀𑆘𑇀𑆮𑆬𑆳𑆂 𑆪𑆼
𑆨𑇀𑆪𑆂𑆑𑆳𑆢𑆁𑆧𑆫𑆵𑆤𑆳𑆩𑆪𑆾𑆓𑆴𑆤𑆵𑆨𑆾𑆓𑆢𑆳𑆪𑆴𑆤𑆵 𑇅𑇑𑇗

ल
१०१

विशिष्टामदिरोमद्भ्रामदिरंसुमनोहरं कदं
बवनवाप्यान्तविदिक्ष्वलनाहितः ८४
चत्वारिमंदिराण्येवंकलितानामारिशिल्पिना
एकैकस्यान्तरेहस्यविस्तारःपंचयोजनः ८५
पंचयोजनमायामसमावरणनास्थिताः ए
वमन्यविदिक्ष्वस्यात्सर्वत्रापिघकद्रुमाः ८६
निवासनगरीसेयंघस्यामायाः प्रकीर्तिता
सेवार्थनगरीसमामहापद्माटवीस्थले ८७
पद्मैवेवगृहंतस्यावडूयोजनहस्तनः श्रीदे
व्यानिम्नसेवानमंत्रिणापानपरिच्छिते ८८
अनस्थितानामणिगृहापीतेपिभवनेकृते त
स्याः श्रीमंत्रिनाथायाश्वरः स्त्ररत्नष्टामयेनच ८९
श्रीपुरेमंत्रिणीदेव्यामंदिरस्याग्रगण्यान्बहून व
र्णयिष्यतिकोनामयदिजिह्वासहस्रवान ९०
कादंबरीमदाताम्रनयनाः कलवीणया
गांधर्वसत्वषेतिमामामातंगकन्यकाः ९१

101

अगस्त्य उवाच । मातङ्गो नामकः प्रोक्तस्त ।
स्य कन्याः कथं च ताः । सेवन्ते मन्त्रिणीनाथां ।
सदा मधुमदालसाः ॥ २२ ॥ हयग्रीव उवाच ।
मातङ्गो नाम तपसामेकराशिस्तपोधनः ।
महाप्रभावसम्पन्नो जगत्सर्जनलंपटः ॥ २३ ॥
तपःशक्त्यातीव्रयाच सर्वेज्ञात्राश्च वर्तकः । त
स्य पुत्रस्तु मातङ्गो मुद्रिणीं मन्त्रिनायिकां ॥ २४ ॥
घोरैस्तपोभिरत्यर्थं प्रजयामास धीरधीः । म
तंगमुनिपुत्रेण सुचिरं समुपासिता ॥ २५ ॥
मंत्रिणी कृतसान्निध्या तूर्णीं प्रवरमिश्रणात ।
सोपि सर्वमुनिश्रेष्ठो मातंगस्तपसां निधिः ॥ २ ।
उवाच तां प्रहृष्टात्मा सान्निध्यां श्यामलां विकां ।
देवि त्वत्स्मृतिमात्रेण मम सर्वास्तु सिद्धयः ॥ २७ ॥
जाताप्रवाणिमाद्यास्ताः सर्वाश्रमाविभूतयः ।
प्रार्थनीयं न मे किंचिदस्त्येव भुवनत्रये ॥ २८ ॥
सर्वतः प्राप्तकामस्य भवत्याश्चरणस्मृतेः ।

२

ल
१०२

अथापि नवमात्रिंशमिंद्रेनो निष्कलं भवेत् ४९
एकवारं प्रार्थयेद्रत्नं वरं शरण्यं विके पूर्वे।
द्विभवनासाहं सौराष्ट्रपरिहासवान् १०
कौशमननवेवाकैलासत्रेनेन प्रगल्भितं श्र
हंगोरीशरुद्रनिष्कायामात्मनिनेनिवान् १
नज्ञारंभमनेवाभूघनस्तत्रापिकोगुणाः ३
भयोर्गुणासाम्येन मित्रयोरपिके गुणे २
एकस्यकारणाज्जातेन त्रयस्यस्पृहाभवेत् १
गौरीशरुद्रश्लाघार्थं शमकामोऽपि हंतपः ४
कृतवानस्मि त्रिगुणीनाथेनतं समम नघाभव ५
नोमज्ञासविघ्नानामविघ्नमिनसंशयः ६
इत्युक्तेवचने शक्तामातंगस्य महामुनेः ७
पार्श्वनिनिरोधमसवर्णीनोभवन्नतिः ५
मातंगस्य महर्षेस्तपस्त्यागस्वयमस्तदाभवेत् ना
पिंडमंत्रमिसंकोरदैकर्णावनेसतः ८
नत्वमस्यप्रभावेनमातंगस्य तपस्विनी १

102

नास्त्रासिद्धिमतीगर्भे लघुश्यामामधाघन ७
ननपवसमुत्पन्नामातंगीतेनकीर्तिता ८
लघुश्यामेतिसाप्रोक्ताश्यामायन्मूलकंदम्भः ६
पितृस्सृष्टिमहाश्यामामातंगीहृदसंभुना
श्रेणशक्तित्वमापन्नासेयंनेप्रियकाप्रियं ९
लघुश्यामामहाविद्यामधीत्यकलशोद्भव
तस्या मातालघुश्यामासम ... सृष्टिमावेद्
मातंगकन्यका हृद्या कोटीनामपि कोट
यः इति मातंगकन्यानामुत्पत्तिः क्रमशः १०
भव ॥ कश्चित्तासमकन्याश्यामालालोत्
टितिर्मिताः ॥२ इति श्रीब्रह्माण्ड ... हय
ग्रीवागस्त्यसंवादे ललितोपाख्याने समस्तक
मातंगकन्याप्रादुर्भावो नाम पंचविंशो
ध्यायः २५ अगस्त्य उवाच लोहादिसमस्ता
लानेरत्नकालावसंनिवे नमामकीर्तयमा
नयेनमेसंशयश्छिदा १ हयग्रीव उवाच

ल
६३

नानाद्रुमलतोद्यानेवर्त्तिनेऽंभसंभव महा
कालः सर्वलोकभक्षकः श्यामविग्रहः २
श्यामकंचुकधारी च महादारुणविलोचनः
त्रैलोक्यचषके पूर्णे पिबन्विश्वरसासवं ३ म
हाकालीवदनश्यामामनंगाह्वामयागायन्
सिंहासनेसमासीनः कमाणिकलनात्मिकं ४
ललिताध्यानसंपन्नो ललितासूत्रनर्तकः
विलसल्ललिताभक्तैर्बाहुभोर्दीर्घदीर्घितो ५
कालमस्तप्रतुष्टैश्च किंकरैरभिसेवितः म
हाकालीमहाकालौ ललिताज्ञाप्रवर्तकौ ६
विश्वं कलयतः कृत्स्नं प्रथमो यानवासिनो
कालचक्रं महत्स्मस्पतत्रैवासननांगतं ७
वनरावरणोपेतं मध्ये विंदुमनोहरं त्रिको
णः पंचकोणस्थबोड्‍... स्वटपंकजे ८ अ
ष्टारं पंचकजं चैव महाकालस्य मध्यगः
त्रिकोणेन महाकाला महासंध्या महानिशा ९

103

एतानिसोममहादेवोमहाकालस्यशक्तयः
पंचकोणेकृतान्त्रेताद्वापरःचकलिस्तथा १०
मन्वंतराचविज्ञेयामहाकालस्यशक्तयः त
थैवपंचकोणाग्रेप्रलयाचपिरस्पन्दः ११ मा
ह्लापराह्लामध्याह्लापंचकालस्यशक्तयः
प्रत्यषोडशपत्राग्रेस्थिताःशक्तीःमनेष्टणु १२
दिनानिशामितस्याचसंध्याचैवतपमिणी
प्रदोषाचनिशीथाचप्रहरापूर्णिमापिच १३
एकावाङ्गमतिश्चैवातथैवामावसीघ्नः सि
नीवालीकुहूर्भद्राडपरागाचषोडशी १४ प
ताःषोडशपत्रस्थाःशक्तयःषोडशस्मृताः
कलाकाष्ठानिमेषाश्चक्षणाःचैवलवात्रुटिः १५
मुहूर्ताकृतपाक्षमासऋतुपक्षानथैवच कृ
लपत्रायनाचैवविश्ववाचत्रयोदशी १६ सं
वत्सराचपरिवत्सरोदावत्सरापिच एताः
षोडशपत्राग्रवासिन्यःशक्तयःस्मृताः १७

ले
१४

उद्वत्सरानन्तश्चैड वत्सरावत्सरापि च तिथि।
र्वाराश्च नक्षत्रयोगाश्च करणानि च १८ प्र
नालस्य शङ्कयोनागयज्ञोभोरुहसंस्थिताः क
लिः कला च कलना काली चेति च तत्पदे १९
द्वारपालकतां प्राप्ताः कालचक्रस्य .. भास्वतः
एता महाकाले देवे महद्धासिताननाः २०
मदिरापूर्णं च चषकं पिशितं चारुणप्रभं दधा
ना व्यामलाकाराः सर्वाः कालस्य योषितः २१
ललिताघूर्णनध्यानजपस्तोत्रपरायणाः नि
षेवन्ते महाकाले कालचक्रासनस्थिते २२
श्रुण्वकल्पकयापास्य तारकः ॐ भं सं भवः व
सन्तन्ते महातेजा ललिताप्रियकिंकरः २३
शुभ्रसिंहासनासीनः शुभ्रमाश्रीमहारुणः
शुभ्रायुधः शुभ्रभूषः शुभ्रलेपेन शोभितः २४
मधुश्रीमाधवश्रीभ्यां देवीभ्यां नस्पहीस्मृतः प्र
सन्नमदिरामत्तप्रसन्नस्वरलालसे २५ ।

104

संतानवाटिकोवाटोश्रीकान्तेलीलालोचनः
ललिताकिंकरोनित्यंतस्याज्ञाप्रवर्तकः १९
शुक्लश्मश्रुविशोभिष्ठनतस्यभार्येउभेस्मृते हरि
वेदनवाटीतस्यैतेवर्धन्तेनात्र्यया २० स
वर्धन्तेमहातेजाःविस्फुलिंगललोचनः व
ज्राहस्तामसस्तेरामत्तनीमूलवाहनः २१ ज्री
मूलकवचवज्रोमणिकार्मुकधारकः ल
लितापूजनध्यानजपस्तोत्रपरायणः २२
वर्तन्तेविघ्नमथनत्रैलोकाह्लाददापकः
नमश्रीघ्नमसश्रीमरमातस्यमालिनी २३
ग्रैवाङ्गलानिरत्नश्चाधमंत्नीमेचवंघनिका
वर्धंतीत्रुगुणिकावारिधारावशान्तयः २४
वर्धन्तेहृष्टशोकामदारुणविलोचनाः
ताभिःसमंसवर्धन्तेःशक्तिभिःपरमेश्वरी २५
सैटवमनयत्राल्लतिनात्यैःशुभ्रमंडलैः ल
लिताभक्तेदेशांतत्वमुपघन्मस्मंपदा २६

ल
१०५

नेहेरिणंनवमन्यामनाहूष्णानिपीउपन व
तेनमननंनेटेवीकिंकरोजलदागमः २४
मंदारवाटिकापांनमदाशरदंनेवसन न्ना
कतोरत्नतिश्रीमान्नोकविनप्रसादनः २५
रत्नश्रीश्वनयोर्नश्रीलस्मनोःशाणनायके
नाभ्यांसहस्रनःसोधनिनोस्यैःशुभमंडलेः २६
श्रमर्चेयनिसमांज्ञीश्रीकामेश्वरयोषिते २
मंननंमेहानेनाहिमशीतलविग्रहाः २७
सदाप्रसन्नवटेनोललिनाप्रियकिंकरः नि
नोस्यैःशुभसंभारैरर्चयन्परमेश्वरं २८ पा
रिजानतस्यवांटीनरत्ननीलवलमर्दन सद्दः
श्रीश्वसदस्यश्रीलस्यहेयोषिनोशुभे २९
कंदंबवननायास्तारकःशिशिराकृतिः
शिशिरांशुनिःसृष्टवतेनेकंभसंभव ३०
माकरानेनसर्वत्रशिशिरीकृतभूतला त
हासिनीतननःश्यामादेवनाशीतलाकृतिः ३१

105

नपश्चीश्वतपस्तश्रीलस्यहेयोविद्रमे ना
भ्यंमहाश्वेपसेवंललितेविश्वपावनी ४२
श्रीगस्त्यउवाच गंधर्वदनश्रीमद्भानाहता
दिसमके प्रथमोयानपालस्त्वमहाकालो
मयाश्रुतः ४३ चतुर्णावरणंचक्रंत्वयान
स्यकीर्तितं षष्ठंश्रुतणामसेषेकाल्य
कायास्त्वादिशु ४४ पालकंवेश्रुतंनच
चक्रदेवस्तलक्षताः श्रुतपवसंताटिव ।
श्रावरणदेवताः ४५ क्रमेणब्रहिमगाव
सर्वज्ञोसिघतोमहान् हयग्रीवउवाच
श्रीकणेघमुनिश्रेष्ठनतस्यक्रस्यदेवताः
कालचक्रंपुराप्रोक्तंवासंतेचक्रमुच्यते त्रि
कोणपंचकोणंचनागदलसरोरुहं ४६
षोडशात्संसरोजंचचटदशारद्विनयंपुनः च
तरश्रंचवित्तेयंसमावरणसंयुतं ४८ त
स्मैविंदुचक्रस्थावसंतनंमरप्रफतिः

ल
१०९

नदंकद्वयसंलग्नमधुश्रीमाधवप्रियो ४९
उभाभ्यां निजहस्ताभ्यां शुभयोस्तनमेककं
निपीडयन्नन्यहस्तयुग्मेनेन ससरोरुहं ५० स्व
च्छमदिरापूर्णं चषकं पिशितं वहन् एवा
मेवतत्सर्वं तद्ध्यानं विघ्ननिषूदन ५१ वा
धेनोस्तवयुक्तध्यानेनशक्तिहितयमादिमं श्रं
कस्थिते तन्निविष्टेयं शक्रयोन्याः समीपगाः ५२
श्रयवासेन च कल्पदेवीः स्वशरावरामन्दे म
धुशुक्लप्रथमिका मधुशुक्लद्वितीयका ५३
मधुशुक्लतृतीया च मधुशुक्लचतुर्थिका म
धुशुक्लापंचमी च मधुशुक्ला च षष्ठिका ५४
मधुशुक्लासप्तमी च मधुशुक्लाष्टमी पुनः न
वमी मधुशुक्ला च दशमी मधुशुक्लिका ५५
मधुशुक्लैकादशी च द्वादशी मधुशुक्लका
मधुशुक्लात्रयोदशी मधुशुक्ला चतुर्दशी ५६
मधुशुक्लापूर्णिमा च प्रथमा मधुकृष्णगा

106

मधुकुल्याद्वितीयाचतृतीयामधुकुल्यगा ५७
मधुकुल्याचतुर्थीचमधुकुल्याचपंचमी ष॰
ष्ठीचमधुकुल्यास्यान्मधुकुल्याचसप्तमी ५८
मधुकुल्याष्टमीचैवनवमीमधुकुल्यगा मधु
कुल्यादशमीचविंपटर्णविष्टन ५९ म॰
धुकुल्यैकादशीतद्वादशीमधुकुल्यगा मधु
कुल्यत्रयोदशीमधुकुल्याचतुर्दशी ६० म॰
ध्यमाद्येतिविज्ञेयास्त्रिंशदेतास्त्वशक्तयः प
वमेवप्रकारेणमाधवाद्योपरिस्थिता ६१
शुक्लप्रतिपदाद्यास्तुशक्तयस्त्रिंशदात्मकाः
मिलिताश्चाष्टिसंख्योस्तुख्यातावासंतशक्तयः ६२
हैवैवसंवैत्त्वत्रचकेप्रजनीयाविधानतः व
संतचक्रराजस्यसमावरणभूमयः ६३ ष
ष्टिसंख्यैवताश्चाष्टिलाप्तभूमिष्ठसंस्थिताः
विभक्ताश्चतुर्ज्ञेयास्तत्तन्मंत्रेणसाधकैः ६ ४
पूज्यावासंतचक्रस्यान्तर्वेवामे चतुश्च ६५

ल
१२

वतास्तु परामित्रा शुक्लशुक्लादिभेदतः ५
शुक्लशुक्लप्रथमिका शुक्लशुक्लद्वितीयका ६
एवमेव प्रकारेण शुक्लकृष्णादिकीर्तयेत् ७
एवमेव प्रकारेण शुचिशुक्लादिभेदतः श्रा
कषष्ठिः संख्याता गीश्च चक्रे महोदयाः ८
एवं वर्णादिके चक्रे भेदाश्च भवन्ममस्मृतात् ख
ष्टिषष्टिस्तु शक्तीनां चक्रे चक्रे प्रतिष्ठिताः ९
गंधविलरभीमानाः ततः संख्यानाद्विरष्टते श्री
नेख्याः शक्तयः स्थिताः ललिताभक्तसौख्यदाः १
ललितापूजनध्यानजपस्तोत्रपरायणाः क
लादिवादिकाचक्रे संचारेता महोल्लसाः १०
स्वस्वरूपेणाप्यनयाभिः संतर्प्यतो महेश्वरी मि
लिताचैव संख्याताः षष्ट्यत्र शतत्रयं ११
एवं समस्तमालेशुपालकाश्चक्रदेवताः
नामकीर्तनपूर्वं तेषां मातृसंभ्रमप्रयच्छते १२
शभेषामपिसालानामुपादानस्वरूपकं वि

107

म्लां तत्र शक्तीचक्रस्य ध्यायेत्तथापरम् ३२
इति श्रीब्रह्माण्डे उत्तरखण्डे हयग्रीवागस्त्यसं-
वादे ललितामाहात्म्ये श्रीचक्रराजस्य सक-
लदेवताकथनं नाम द्वात्रिंशः ३२ हयग्री उ०
कथितं लोहशालानां लक्षणं शिल्पिभिः कृते
प्रथमान्यमथाः शालाः प्रकीर्तये तथापरम् १
सर्वाण्यमयशालासु पुष्परागमयस्य च स
मयोजनमात्रे स्यान्मध्ये तत्र शुभाहृते २
तत्र सिद्धाः सिद्धनार्यः खेलंति मदविह्वलाः
रसैः रसायनैश्चैव खेचरैः पारदैरपि ३
ललितां वा भजिष्यन्त्यस्त्वं यं सोमवज्रजना
न वंशनि विविधास्तत्र पिबंतो मधुरासवान् ४
पुष्परागादिशालानां पूर्वे वज्रादिकं मयः ५
पुष्परागादिशाले पुष्करागगलतोपुरे ५
पुष्परागादिके तेषां घट्टादिविभास्वरं ६
मणिप्रकाराच्च प्रकृष्टपुष्परागमयस्य च ७ श्रं

ल
१८

नेरेवास्थलीसापिपुष्पसगामघीस्मृता वा
स्मारामहासालकसाह्वनिखिलाखपि ७
नहृण्णः पद्मिमाफ्लवनहृण्णंनिसर्गंसिच त
हृण्णसलिलानघत्लहृण्णस्त्रमणिद्रुमाः ८
सिहृज्ञातिशुघेदेवीमुपास्यविविधैः क्रमैः
समकंवेतोवशः पूर्वैवनेसिद्धालवसंगताः ९
ललितामेवजमारोललिताक्रमतत्पराः
नेससैवललिताहेव्यानामक्लीनेनकारिणः १०
पुष्परागमहासालेतानेमाहृतघोज्ञवे पा
घरागमघःसालश्वनेरश्वःसमेनतः ११
त्रैचारणलोकस्यः पूर्वेदेहविनाशनः १२
सिद्धिमामहाराज्ञीचरणांभोजसेवकाः
चारणानांनियश्चापिसंबीरपामहलालसाः
गांधतिललिताहेव्यागीतिवेधान्मुहूर्तैहूः १३
तैवैवकसहहाणामपल्लादैटिकष्पिनाः १४

108

भर्गैश्च सहचारिण्यः पिबन्ति मधुरं मधु । पद्म-
रागमहासालान्तरे मारुत योजने ॥१५॥ गोमे-
दकमहासालः सर्वसालसमाकृतिः । अनिन्दि-
तो हीरसालस्य योजनैश्चैव हीरभूः ॥१६॥ तत्र दे-
वीसमभ्यर्च्य पूर्वजन्मनि कं भज तन्तेर्योगि-
नीनां भैरवाणां च कोटयः ॥१७॥ कालसंकर्षि-
णीमन्त्रां सेवन्ते तत्र भक्तितः । गोमेदकमहा-
सालान्तरे सप्त योजने ॥१८॥ वसन्त्यप्सरसो ह्यदे-
साकं गन्धर्वपुंगवाः महाराज्ञीगणानाथसे-
वल्लकीस्वनैः ॥१९॥ कामभोगैकरसिकाः का-
मसन्निभविग्रहाः सकुमारप्रभृतयः श्रीदेवी-
भक्तिशालिनः ॥२०॥ उर्वशी मेनका चैव रम्भा चा-
लम्बुषा तथा मञ्जुघोषा सुकेशी च पूर्वचित्ती
हूनाचिका ॥२१॥ कृतस्थला च विश्वाची पुञ्जि-
कस्थला तथा सह तिलोत्तमेति देवानां वेश्याप्र-
तारशापराः ॥२२॥ गन्धर्वैः सह नृत्यानि कल्पवृ

ल
१०५

तमपृच्छ पिबंसोललितादेवीध्यायेत्मः सत
तेहृदि स्वस्वसौभाग्यवृद्ध्यर्थं गणणेयस्त्वतत्म
उ चतुर्दशसु वो मत्राग्याने षलरसो विला:
२४ नैवेवदेवी मर्त्यं सेवसंति गुटिलाशयः
अगस्त्य उवाच चतुर्दशापि ज्ञमानि ताःसा
मस्मरसांशभो २५ कीदृशं बमहाप्राशसर्वे
विद्यामहानिधे हयग्रीव उवाच श्रावणे
हस्तयुक्ते कामोमदानुस्हवीच माहतः २६ तप
नस्यकराश्वइकरावैदाश्वपावकः सौदा
मिनी चपीयूषदलकमेजलेनया २७ जम्म
नःकारणात्येतानाममंततिमनीषिणः गी
वीणागानपनारीणांस्फारसौभाग्यसंपदः २८
पनाः समस्तागंधर्वैः साईमंत्रेतिचक्रिणी
किन्नराः सहनारीभिस्तथाकिंपुरुषाश्चते २९
सीभिः सहमहापीताहीराकस्यरुमाश्रिताः
महानागी संयुनापेहिभूताखिलकल्मषाः ३०

109

हेतस्यैवमार्गमोवर्त्तते कुंभसंभव तत्रै
वह्नीरकल्लोलापावन्ननामनदीश्रुते ३१ व
ज्राकारैस्त्रिविडिताः भासमानैस्तटद्रुमैः
वज्ररत्नैः सिकतिलावन्नडुवमयोदका ३२
सदावहन्ति सासिंधुः पीतसत्त्रपावनी ल
लितापरमेशान्याभक्ताधेमानवेश्मसाः ३३
तेनस्याद्रुटकंपीतावन्नलेपकलेवराः ही
वीश्वघस्त्रतीरागाभवेन्निकलशोद्भव ३४
मंडास्तैरणागालितेश्रुक्रेवन्नशतक्रतुः तस्या
स्तीरेतपलेपेवन्नीशंशीप्रतिभक्तिमान् ३५
तज्जलाद्रुहितानाकाचिद्दृत्तटत्नावलहिषे ३६
तंरंतदेयेसापिकृतार्थः स्वर्गमेयिवान् ३७
ग्रथवन्नाख्यमालस्यांतरेमाहतयोजने वै
द्रुर्य्यमालइतंगाः पूर्ववक्षोभुगान्विताः ३८
स्यलेवततत्रैवेद्रूर्य्यंनिर्मितताभास्वराकृतिः
पातालवासिनोयेये श्रीदेव्यर्च्चनसाधकाः ३९

तेसिद्धमार्गेण तत्र वसन्ति स्म विमेतुणः शेष
कार्कोटकमहापद्मवासुकिशेषकाः ३९
तक्षकः शङ्खचूडश्च महादन्तो महाफणः २
एवमादयस्तत्र नागा नागस्त्रियोऽपि च ४०
वैलीढशृङ्गिलोमानौ च दैमानो धर्मवर्तिनो ग
णस्तत्र महानागैर्माण्डव्य वसति स्म गणः ४१
ललिताङ्गसमारोहललिताशाश्वरीहिताः
ललिताङ्गकान्तिं वसन्त्यमरभोगिनः ४
तत्रैव दाक्षिकस्यापि नद्यः शिशिरसायराः
सरांसि महान्ति सरांसि सारमालकृतानि च ४२
भवनानि च दिव्यानि वैडूर्यमणिमन्ति च ते
शुक्रोर्ध्वनि तेन नागाः स्वस्थाः स्वसंहागकाः ४४
वैडूर्यखण्डमहामालानतेरमादनयोजने ३
इन्द्रनीलमयः सालस्तत्र काकरवापरः ४५
नन्दकस्याभूमिस्थनीलरत्नमयीमुने तः
वनगिरिमधुरासरांसि शिशिराणि च ४६

नानाविधानि भोग्यानि वस्तूनि सरसान्यपि ।
ये भूलोकगता मर्त्या ललितामंत्रसाधकाः ४७
ये देहान्ते शक्रनीलकं प्राप्य वसंति ते तत्रा
दिव्यानि वस्तूनि भुंजाना वनितासखाः ४८
षिवेनोमयुंमघेन्द्रंसेनोभक्तिनिर्भराः स
रत्नैरेषु सिंधूनां कुलेषु कलशोद्भव ४९ ।
ललनागृहेषु रम्येषु मंडपेषु समर्हिषु सदा।
जपंतः श्रीदेवीपदं तस्थापितद्गुणान् ५०
निवसंति महाभागा नारीभिः परिवेष्टिताः
कस्मिंश्चिद्ये पुनर्धर्माणि भूलोके मानुषीतनौ ५१
सर्वदा सनयायुक्ताः पुनरन्द्वैति चक्रिणी ।
पुण्यानि स्थानगानि शक्रनीलमहास्थली ५२
नन्स्थलस्थैव संपर्कात् द्वारगाहेष समुद्भवैः नी
लैर्भावैस्सदाद्युक्तावर्तंते मनुजात्मने ५३
ये पुनस्तानि तेनीमर्मानि हंद्वाति धनेन्द्रियाः ।
ते पुनेन चिन्मयाखंते संविशंति महेश्वरी ५४

त
।।।

इंद्रनीलाख्यसालस्यांतरे मारुतयोजने मु-
क्ताफलमयः सालः सर्ववज्रोत्तरान्वितः ५५
अनंतभास्वरस्वच्छलयोर्मध्ये स्थलीशुभे स-
र्वापि मुक्ताविचित्राशिखिरानि मनोहरा ५६
तास्रवर्णी महापर्णी मदाश्च मुक्ताफलोदकाः
एवमाद्या महानद्यः सर्वदैवतमहास्थले ५७
तासां तीरेषु सर्वेऽपि देवलोकनिवासिनः व-
संति सर्वे जगद्विश्रीदेवीमंत्रसाधकाः ५८
सर्वाधश्च भागेषु लोकाः शक्रादिगोचराः
मुक्तासालस्य परितः सपुन्न्यष्टादशकान् ५९
मुक्तासालस्य नीलस्य हारयोर्मध्यदेशतः
पूर्वभागे शक्रलोके तत्कोणे वह्निलोकभूः ६०
याम्यभागे यमपुरं तत्र दंडधरः प्रभुः सदा
श्रीदेवनामंत्रजापी तीव्रस्वभाववान् ६१
श्राद्धापरो यमभटैश्चित्रगुप्तसरोगमैः सा-
र्द्धं निपीड्य पाप्मानं श्रीदेवीसमयद्रुहः ६२

।।

गुरुसमानतुरगाचारानललिताज्ञेरकारिणः
कूटभक्तिपरान्सर्वान्सन्त्वानसंतर्पिताव् १३
मेत्रचोराङ्कमेत्रास्त्रकुविधानसमाश्रयान
नास्तिकान्मापशीलांश्च दुष्टैवमाणिर्हिंसका
न्स्त्रीहिंसांल्लोकविद्विष्टान्मांत्वक्ष्यनपिपासिनः
कालसूत्रे घोरे रौरवे च कुम्भीपाके च कुम्भज १४
असिपत्रवने घोरे कृमिभक्षे शतापने ला-
लाभक्षे सूचिवेधे नरके वा गारपातने १५ ।
एवमादिषु कष्टेषु नरकेषु वदेदृव पात
यन्नाशयानस्या श्रीदेव्याः सममहोजसः १६
तस्यैव पश्चिमे भागे निऋतिः खड्गधारकः
राक्षसंलोकमाश्रित्य वर्तते ललिताज्ञकः १७
तस्य चोत्तरभागे तु द्वारयोरन्तरस्थले वा।
रुणं लोकमाश्रित्य वरुणो वर्तते सदा १८
वारुणपाशादनोन्मनः शुभ्रांगो झषवाहनः
सदा श्रीदेवतामन्त्रजापी श्रीक्रमसाधकः ॥

ल
११२

श्रीदेवतादर्शनस्येहेष्टिताः पाशवैर्यतैः व
ध्यानयन्त्रभोमार्गैर्भक्तानां वैधनीचकः ११
नस्यचोन्नरकोणेन वायुलोको महाघृतिः
तत्र वायुशरीरास्थसदानन्दमहोदयाः १२
सिद्धादिव्यर्षयश्चैव पवनाभ्यासिनोपरे गो-
रक्षप्रभृतयश्चान्ये योगिनो योगतत्पराः १३
पैतैः सह महासत्वस्तत्र श्रीमारुतेश्वरः ध-
नदण्डमृगवैरवाहनेमहनिरूपितः १४
ललिताजपनध्यानकर्मसूज्जनतत्परः स
मथाभिन्नमूर्तिश्च वर्तते नैकभक्तसंभव १५
इडाच पिंगलाचैव सुषुम्नानस्य शाक्तयः
तिस्रो मारुतनाथस्य सदा सर्वा महाबलाः १ ६
प्राणेन्द्रश्रितां गीभिरन्याभिः शक्तिभिर्वृतः
स मारुतेश्वरः श्रीमान्सदा जपति चक्रिणी
येन सर्वेन कल्पान्ते त्रैलोक्यं सचराचरं पर
गमयन्तीनीत्वा विनाशयति तत्क्षणात १८

112

तस्य सत्वस्य सिद्ध्यर्थं नाम्ना वै ललितेश्वरी ७
जगन्माता यत्रास्ते सर्वाभरणभूषिता ७९
तल्लोकपूर्वभागस्थे पद्मलोके महाकृतिः
पद्मेशो वसति श्रीमान्ब्रह्मा रक्तसमप्रभः ८०
निधिभिश्च नवाकारैः ऋद्धिवृद्ध्यादिशक्तिभिः
सहितो ललिताभक्त्या मूर्त्यन्तसंपदा ८१
पद्मिनीभिर्मनोज्ञाभिः रत्नकूलप्रवृत्तिभिः
विविधैर्मधुभेदैश्च संप्रजयति चक्रिणी ८२
माणिभद्रः पूर्णभद्रो मणिमान्माणिकंधरः
इत्येवमादयो यत्र सेनान्यस्तत्र संति वै ८३
तल्लोकपूर्वभागे तु रुद्रलोको महोदयः
अनर्घ्यरत्नखचितस्तत्र रुद्रादिदेवता ८४
सदैव मत्तनादीम सदा वृद्धमहौषधीः श्र
पिङ्गश्च पत्रविभ्राजल्लसिगललोचनः ८५
जटामुकुटशोभाढ्यः सर्वाभरणभूषितः
स्वसमानैर्महासत्वैर्लोकनिर्दाहदक्षिणैः ८ ६

ल
११३

अपिज्यकार्मकैर्दैवैःषोडशावरणस्थितैः
आहूतःसततंचक्रेजपन्श्रीदेवतामंत्रं १७
श्रीदेवीध्यानसंपन्नःश्रीदेवीपूजनोत्सुकः
अनेककोटिब्रह्माण्डगणमंडितपार्श्वभूः १८
नाशसर्वाःप्रतीमांमध्येनवयौवनगर्विताः
ललिताध्याननिरताःसदासर्वमदालसाः १९
नाभिश्वसाकंसश्रीमान्महारुद्रस्त्रिशूलभृत्
द्विशाणबाहुप्रमुखैर्विरूढैरन्यैर्विशेषविनः २०
ललितादर्शनप्रीणातुष्टानारुपविक्रुतान्
शूलकोणविनिर्भिन्नेन्द्रोपेन्द्रैःकद्रूपावकैः २१
दंदह्येषोपसृमत्यान्मज्ञाशेषविनाशयन्
आत्माधरोमहावीरोललिताज्ञाप्रपालकः २२
रुद्रलोकेनिरुच्चिरेवर्त्ततेकुंभसंभव महा
रुद्रस्यतस्यैषपरिवाराःप्रमाथिनः २३
येरुद्रास्तानसंख्यातान्कोवावक्तुंप्रभुर्भवेत्
येरुद्राअधिभूम्यांतसहस्राणांसहस्रशः २४

113

येषामन्नमिषुश्चैव येषां वाता स्तथेषवः
येषां च वर्षमिषवः शष्पीमाः पिंगलेक्षणाः २ १
स्मर्णावे चांतरिक्षे च वर्नमा नाम होजसाः ज
टावंतो यत्रुषं तो नीलग्रीवा विलोहिताः २ २
ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः
ये अन्नेषु विविध्यंति पात्रेषु पिबतो जनान् ९
ये पथां पथिरक्षका रुद्रा ये च तीर्थनिवासिनः
सहस्रसंख्या ये चान्ये रुद्रा वंतो निषंगिणः २८
ललितानाम्ना प्रणतारो हिशो रुद्रा वनास्थिरे
ते सर्वे सुमहात्मानः स्वच्छदिव्यत्र पीठगाः
श्रीदेवीध्यानलालातान श्रीदेवीमंत्रजापिनः
श्रीदेवतातोनोभक्तांश्च पालयंति कृपालवः ९
षोडशावरणं चक्रं गुप्तं मामाकारमंडले श्री
श्रीमन्त्रुद्राक्षलेसंविमहारुद्रमहोदये १ द्वि
रणपवाहूस्त्रमुखोज्वलन्मस्तुमुपासते १२
इति श्रीब्रह्मांडपुराणे रुद्रायाणोद्भवयागा १

ल
११४

स्त्यसंवादे ललितानाख्याने श्रीचक्रराजश्री
कारादिमुक्ताप्रकारांतसमकक्ष्यांतर
कथनंनामत्रिंशत्रिंशोध्यायः ३३
अगस्त्यउवाच षोडशावरणंचक्रंकिंन
दृष्टपिदैवतं तत्रस्थितास्वकद्वाह्यकेन
नाम्नाप्रकीर्तिताः १ केषावरणविंवेषु
किंनामानोवसंतिते योगिकेयोडिकेना
मतेषांब्रूहिकृपानिधे २ हयग्रीवउवाच
तत्रकद्भालयःप्रोक्तोमुक्ताजालकनिर्मितः
पंचयोजनविस्तारसंख्यायामशोभितः ३
षोडशावरणैर्युक्तोमध्यपीठमनोहरः म
ध्यपीठेमहारुद्रेज्वलन्मस्त्रिलोचनः ४
स्मरकार्मुकहस्तस्यसर्वदावर्ततेमुने त्रि
कोणकर्णिकाकद्वासमपयपवचटोऽव ५
द्विगुणवाहुःसेनानीर्दिशंगपनिरघापरः
हृताश्चहृषीकेशाश्चनय्यापशुपतिःपरः ६

114

सश्पिंजरस्त्विषीमांश्चपथीनांपतिरेवच प
नेषट्कोणकाहृद्रावभ्रुशस्तष्टकोणके २
विव्याधश्चपतिश्चैवहरिकेशोपवीतिनो पु
पुष्टानांपतिरध्वगोभवोहेतिस्तथैवच ८
हशपत्रेनावरणेप्रथमोजगतांपतिः रु.
द्वाततायिनांक्षेत्रपतिस्तुस्तथापरे ९ अ
हन्मोन्योवनपतीरोहितस्थपतिस्तथा वृ
क्षाणांपतिरध्वन्योपतेसम्यशरासनाः १०
मंत्रीचवाणिजश्चैवतथाकक्षपतिःपरः
भवेतिस्तुचतुर्थःस्यात्पंचमोवारिवस्कृतः ॥
ओषधीनांपतिश्चैवषष्ठःकलशसंभव ३
उच्चैर्घोषैकंदयंतोपतीनांचपतिस्तथा १२
कृत्स्नवीतस्त्वधावंश्चसत्वानांपतिरेवच प
तेद्वादशपत्रस्थाःपंचमावरणस्थिताः १३
सहमानस्तुनिव्याधिराव्याधिनिपतिस्तथा
ककुभस्तुनिषंगीचस्तेनानांचपतिस्तथा १४

ल
११५

निषंगीस्वापिभुपिमांस्तस्कराणांपतिस्तथा
वंचश्चपरिवंचश्चस्तायूनांचपतिस्तथा १५
निचेरुश्चेतिनिर्हेपाःषष्ठावारण्येवनाः
आयःपरिचरोरण्यपतिःकिंचसृकायुधः १६
जिघांसतोमुष्णतांचपतयःॐभसंभव श्री
सिमंतश्चरस्प्रात्तनथानकेव‥ रामुने १७
विकृंतानांपतिश्चैवउष्णीषीचगिरेश्चरः ॐ
लुंचानांपतिश्चैवेषुमंतकलशोइव १८
धन्वाविदश्चातन्वानाःप्रतिधृदधातकः
आयच्छंतःशोऽश्वेनेशोऽश्वाश्चनिवासिनः १९
विसृजंतस्तथास्यंतोविध्यंतश्चापिसिद्धुप
आसीनाश्चशयानाश्चस्वपंतोजाग्रतस्तथा २०
तिष्ठंतश्चैवधावंतःसभाश्चैवसभापिपाः
अश्वाश्चैवाश्वपतयःआव्याधिपस्तथैवच २१
विविध्यंतस्तागणाश्चारंदंस्तोविध्यमटैन
हस्ताश्चाहाहस्वाविध्यंटैवनाग्रहमाहूतो २२

115

अथ गृह्याधिपतयो ज्ञाता ज्ञाताधिपास्तथा
गणा गणपाश्चैव विरूपा विश्वरूपकाः २२
महान्तः क्षुल्लकाश्चैव रथिनश्चारथाः परे २३
याश्च रथपमायोः सेनासेनानयस्तथा २४
क्षत्तारः संगृहीतारस्तक्षाणो रथकारकाः ।
कुलालाश्च निरूदास्तेन वमाह्मिदेवताः २५
कर्माराश्चैव पुञ्जिष्टा निषादाश्चेषुकृद्गणाः
धन्वकारा मृगयवः श्वनयः श्वानपश्च २६
अश्वाश्वपतयश्चैव भवो रुद्रोग्रदोऽद्रव शार्वः
पशुपतिर्नीलग्रीवश्च शितिकंठकः २७
कपर्दी व्युप्तकेशश्च सहस्राक्षस्तथापरः श
तधन्वा च गिरिशः शिपिविष्टश्चकंभज २८
मीढुष्टमास्त्रिप्रोक्ता रुद्रादश समासगाः
अथैकादशचक्रस्याः ह्रुमह्रस्ववामनाः २९
बृहंश्च वर्षीयांश्चैव वृद्धः संवृद्धिनासह अ
ग्रः प्रथमश्चाशुश्चाजिरोन्यः शीघ्रशिभ्यकौ ३०

ल
॥११९

उर्ध्वगस्तत्र रुद्रैव सेनानस्योद्दीप्यण्वच ज्ये-
ष्ठश्चैव कनिष्ठश्च पूर्वजापराजितस्तथा २१
मध्यमश्चाप्रगल्भश्च जघन्यश्च चटोऽङ्गव च
नविंशतिसंख्योना एते रुद्रा महाबलाः २२
अथ गुप्तः सौम्यरूपः प्रतिसर्पकयाम्यकौ
हेम्यवर्षी च वल्कश्च ततः श्लोकावसानकौ २३
भयः कटः अवश्यैव ततो मलश्च प्रतिश्रवः
आशुषेणश्चाशुरथः शूरश्च नपसान्निधे २४
अवभिटश्च वर्षी च वरूथी विल्मिना सह ।
कवची च श्रुतः श्रुतसेनो दुन्दुभ्य एव च २५
आहननश्च प्रमृशश्च एते षड्विंशतिः स्मृताः २
लिम्पनवाराणस्याने महाकाया महाबलाः २६
अथ श्रेष्ठश्चैव हन्तश्च अहिन्नश्च निषङ्गिणः अ
सिलाग्रयश्च स्थपतावाच स्त्रियः पथ्याल्लपापरः
काहेनीयश्च कुल्यश्च सरस्यो विश्वमर्दन २८
ल्लाग्रयश्च स्थपनाच वल्लभः पथ्याश्च यातयाः २७

116

नेतस्मात्सोमनाद्यमानाद्वैश्वानरः कृष्णपवच श्र
वरुवर्ष्योऽवर्ष्यश्च मेघ्यो विद्युत्यपवच ४९
ईश्वरानद्धौननौवावौरेष्मियश्च तथापरः वा
स्तव्यो वास्तुपश्चैव सोमश्चेति महाबलाः ५०
त्रयोदशावरणागानुश्रुत्य रुद्रांश्च तान्नमेत्
रुद्रास्ताम्रश्चारुणः शंगस्तथा पशुपतिर्युते ५१
उग्रो भीमस्तथैवाग्रेवधो दूरेवधोऽपि हन्ता
चैव हनीयांश्च वृक्षाश्च हरिकेशकाः ५२
तारः शंभुर्मयोभूश्च शंकरश्च मयस्करः शि
वः शिवतरश्चैव तीर्थ्यः कूल्यस्तथैव च ५३
पार्योऽवार्यः प्रतरणस्तथा चोत्तरणोऽन्तने
आतार्यश्चालाद्यः शष्प्यः फेन्यस्तथैव च ५४
वनईशानृतावेनाः कपिला रुद्रदेवता सि
कत्यश्च प्रवाह्यस्तथैवेरिणप्रपोनिये ५५
प्रपथ्यः किंशिलश्चैव क्षयणस्तदनन्तरं क
पर्दी च पुलस्तिः गोष्ठ्यो गृह्यस्तथैव च ५६

ल
११२

तस्याग्रे तत्र लक्ष्याकायोगाह्वेरेशो हृदर्णकः
निविष्टस्त्वाधिपो भागो राजसः शुष्णपर्वत ४७
ह्रीमो लोणो लोण्ययोर्वैशस्त्रमेत्र लक्ष्याश्रुने
पार्णिस्थपार्णिशत्यस्थतस्याप्रग्रामाणकः ४८
श्रीमद्गुप्ताधितिष्ठैव शक्तिनक्किरिकास्तथा
देवानां हृदयांश्चैव हारित्रिशाङ्कुरुद्रदेवताः ४९
पर्वते साग्रुधाशाह्नतिस्यः पञ्चदशाह्वतौ घो
उशोत्वावरणके सर्वरिद्वारवर्तिनः ५०
विहीणका विचित्वल्कातथा निर्हृतनामकाः
श्यामवल्काश्वरीमा ह्यामहारुद्र उपासने ५१
इतिघो उपासाले शुभ्यिते रुद्रैः सहस्रशः से
वितस्त्रमहारुद्रो ललिताशाप्रवर्तकः ५२
वर्तते जगतां ऊर्ध्वे मकारा सालेशकोणके
शतरुद्रीयसंख्याता पते रुद्रा महाबलाः ५३
ललिताभक्तिसंपन्ना मालयन्ति दिवानिशं
शुभकान्त ललितादेव्याः प्रत्यक्षैश्वर्यसंयुता ५४
इत्यंशकाटिरिकालाश्रुकामालेसमाश्रिताः

117

ललितापरमेश्वर्याः सेवामेव वितन्वते ७५
अथ पुष्करावृतसालस्यान्तरे मारुतयोजने सा-
लो मरकताभिख्यो योजनसमुच्छ्रितः ७६
पूर्ववद्गोपुरादीनां संस्थानैस्सस्वशोभितो न
वधीं दण्डनाथायाः दृष्टनादि विविधितः ७७
वनानेतनिलयाः श्रीकामेश्वरीगृहविस्तराः
गिरिचक्ररथेन्द्रस्य यापर्वाणि समाश्रिताः ७८
भेरुसारमहाकुण्डे नाटेमसत्तत्रजायती सर्वा
स्थली मरकतश्रेणीभिः रचिताशुभा ७९
हेमतालवनायाः सदेवसत्समाकुला त-
त्रैतैः समस्ताश्च दण्डनाथासमाश्रयाः ८०
हलो ह्रूर्णं हलाहलगणसमलाः संचरन्त्यमी
संख्यातीतानलतालहलानवर्णविचित्रिताः ८१
योजनायतनकांस्यदलैशुक्लविशेषकैः
हेमवचोतिसत्सिग्धाः स्वर्णगाः फलभंगुराः ८२
श्यामलाङ्गैरुमानतालहालावराकुलाः वा-
नेते दण्डनाथायाः श्रीमत्पञ्चाशिभिः कृताः ८३

ल
११८

तेत्रुनालस्वरागर्गपीत्वापीनामहाकुलाः
लंभिमायायाश्चक्रेदेशाहेनकायाश्चभैरवाः १ ४
समनियहरेद्वस्वरस्पेतिमदविह्वलाः च
तविविदिवरंदेडिम्यायत्रयत्रमहरूहूं १५ त
त्रमहोदिदिभागेदेवीसरशावंश्चसः ३न्म
तैभैरवीचैवसंमेशीवनिराकृतिः १८
तथ्याकिरिघटादेवीसेवंतेदेडनायिका प
घाकस्यामरकनप्रकृतिःसर्वतोदिशां १२
निवासोदेडनाथ्याघाःकेवलेनाभिमानिकः
तस्याक्रमेसवधामोमामहापघादेवीस्थले १ ८
तक्कहानिदेवीघत्वात्सेवार्थेनत्रतद्गृहं ग्राः
थ्यामरनकाकारसालोनःसमयोजने १९
प्राकारोविद्रुमाकारःप्रानरम्यामपाटलः त
त्रस्थलीनसकलाविद्रुमैरोवनिर्मिता ।
तत्रविद्रुमसंकाशोज्वलानलिनविग्रहः त्रः
ललोकाल्समागमसांदेवियामहरूपशः २

118

वन्तः षष्टिकलाश्चैव शरीरिणो मरुद्गणाः प्रा
कारे विद्रुमाकारे त्वललोकं समाश्रिताः ११
वर्तते जगतां रूपे ललितादेवताश्रया आ
पविद्रुमसालस्यान्तरे मारुतयोजने १२ मा
णिक्यमंडपं वामकस्थानरसुदीरितं ना
नात्रवक्तुं नः सालः सर्वेवन्तो गुणान्वितः १३ ब
माणिक्यमंडपस्याने परितः सर्वतो दिशं व
र्तते विमलेलोकस्तु ललितासेवनात्मकः १४
न चैवं सर्वलोकेन विमलः सालान्तरानतः
वन्हे द्वादशधा चैव तथा द्वादशधा गुणः १५
विभिन्नमूर्तिः सततं वर्तते माधवः सदा मे
ह्यस्वरमहायुद्धे येश्रीदेवीनखोद्भवाः १६
दशावतारायस्तु येते पि माणिक्यमंडपे पू
र्वैकस्थाने वसन्तनकलाया विशिष्टता १७
उपर्यो स्वादनामात्रं माणिक्यरूपतां गणैः
तत्रकस्थानतो देवः शंखचक्रगदाधरः १८

ल
११९

भिन्नोद्वादशमूर्त्तीश्चपूर्व्वाद्याशास्ववति जां-
बूनदप्रभः चक्रीपूर्व्वस्यांदिशिकेशवः ८०
पश्चान्नारायणः शंखीनीलजीमूतसन्निभः इं-
दीवरदलश्यामोगदीपूर्व्वंमाधवोवति ८१ गो-
विंदोदक्षिणपार्श्वेधन्वीचंद्रप्रभोमहान् उत्त-
रेहलभृद्विष्णुःपद्मकिंजल्कसन्निभः ८२
आग्नेय्यामरविंदाभोमुसलीमधुसूदनः त्रि-
विक्रमःखड्गपाणिर्नैरृत्यांज्वलनप्रभः ८३
वायव्यांवामनोवज्रीतरुणादित्यदीप्तिमान्
ईशान्यांपुंडरीकाभःश्रीधरःपट्टिशायुधः ८४
विद्युत्प्रभोहृषीकेशोह्यवाच्यांदिशिमुद्गरी
पद्मनाभःशार्ङ्गपाणिःसहस्रार्कसमप्रभः ८५
माणिक्यमेरुपस्थानमत्तलोमेनवेष्टने सर्व्वा-
युधःसर्व्वशक्तिःसर्व्वज्ञःसर्व्वतोमुखः ८६
इंद्रगोपकसंकाशःपाशहस्तोपराजितः
दामोदरस्तुसर्व्वांगमालिलिताभक्तिनिर्भरः ८७

119

माणिक्यमंडपस्थाने विलोमेन विचेष्टिते ३
निह्नाटशभिर्दैहैर्भगवानं त्रुजेत्नाः ८८ ।
माणिक्यमंडपगते विल्लोके विराजते ३
घनानारत्नसालोत्तरेमाहुनयोजने ८५
सहस्रस्तंभके वाममंडपे रम्यमनोहरे नाना
रत्नैश्च विचित्रे नानाकल्पैरलंकृते ८९ ना
नारत्नकृतः सालस्तंगस्तत्राभिवर्तते ९०
कांपिल्य सहस्रैस्तंभैर्लिंथकावर्तते ९१
नारुशः पंक्तयो व्रलाः स्तंभानां तु चतुर्दिशं ३
पर्णोच्छादनं चापि सर्वं वस्त्रदारुभिः ९२
शिवलोकस्तत्र महानजागतिस्फुरितकृतिः
शैवागमस्मृतिमंतस्तत्राशाविंशतिस्ततः ९ २
नेरिसंशो महाकालप्रभवोस्तत्रवोत्तमाः ब
हिंसानवदैवाश्च राजवक्त्राः सहस्रशः ९४
शिवलोकोत्तमेतस्मिन्सहस्रस्तंभमंडपे ३
स्थानः सर्वविद्यानां राजते चेद्रशेश्वरः ९५

ल
१२०

ललिताज्ञापालकश्च ललिताज्ञाप्रवर्तकः
ललितामंत्रजापी च नित्यमानंदमानसः ८६
शैवाद्यारस्याः स्वभक्तानां ललितामंत्रसिद्धये
अंतर्बहिस्तमःपुंजविभेदनपटीयसी ८७
महाप्रकाशरूपां तां मेधाशक्तिं प्रकाशयन्
सर्वज्ञः सर्वकर्ता च सहस्रस्तंभमंडपे ८८
वर्तमानो महादेवः श्रीदेवीमेव सेवते इत्य
कारणकूटमंत्रज्ञः श्रीदेवीभक्तिनिर्भरा ८९
ततस्मात्वं समाश्रित्य वर्तनेनक्रमसंभव ९०
इति श्रीब्रह्मांडोत्तरपुराणे हयग्रीवागस्त्यसं
वादे ललिताख्याने रिकालादिशिवलोकां
तकथनं नाम चतुस्त्रिंशोध्यायः ३४ हयग्रीव उ
अथ वापीचतुष्कारीणां कक्ष्याभेदान्यवक्ष्महे घं
टाश्रवणमात्रेण ज्ञायते श्रीमहेंद्रया १
सहस्रस्तंभशालस्यांतरे मारुतयोजने म
तानाममहाशालसर्ववरत्नविचित्रितः २

120

एवं वह्नौ ग्रहद्वारकवाटार्गलसंयुतः तन्मा-
ध्ये कलभागस्तु स्वर्णाब्जरत्नवापिका ३
यस्यां स्नात्वा योगिनः सिद्धा वज्रकाया महाबलाः
भवन्ति पुरुषाः साक्षात् देववद्धिरसायनं ४
वाप्याममृतमस्यान्तवर्तिनेतोयतोगतं न-
क्रं यात्राणमात्रेण सिद्धिकोनापनिर्भवेत् ५
अस्पृष्टजलपि विंध्यारे पुरुषः क्षीणकल्मषः
उभयोः सालयोः पार्श्वे स्थिता वापीनटद्वयं ६
अर्द्धक्रोशसमायाममम्मस्तंभे च वापिकाः
चतस्रो ज्ञनद्रं तत्तलेनस्याजलोनरे ७ सो-
पानावलयस्तस्या नानारत्नविचित्रिताः
स्वर्णवर्णा रत्नवर्णास्तस्यां हंसाश्च सारसाः ८
आस्फाल्यन्ते नटद्वंद्वं तरंगैर्मंदचंचलैः प-
हिणस्तज्जलं पीत्वा रसायनमयं नवं ९
अजरामरतां प्राप्तास्तत्र विंध्यनिषद्न सा-
दक्रमिनलद्वेणनत्रकांरेउकद्विजाः १०

ल
१२१

121

पत्रेनिललितादेव्याःमंत्रमेवमहत्तरं परि
नौवापिकाचक्रपरिवेष्टिणभूषणा ११ न
वरत्नमयीस्त्रिनौकावहनमनोहराः आ
रूढाकेवलंतत्रमंत्रिणीदंडनाथयोः १२
तारानाममहाशक्तिर्देवतेतरणीश्वरी व
ह्नलत्रोमलक्ष्मामालातारघाःपरिवारकाः १३
रत्ननौकासहस्रेणखेलंतिसरसीजले अप
रंपारमायांनिदेव्याःप्रत्यंपतमंशयः १४ अरि
त्रपाणयःकाश्चित्काश्चिद्वैगांकुपाणयः पि
वंसलन्त्वधानेघवारंभ·· लगीशतैः १५
तासां······नौकानांशक्तीनांश्यामलविग्रं
रथानभूतानांतांवाजलापश्चमनलमाः १६
मुहुर्गायंतिनृत्यंतिप्रनृत्यंतिपरंतटे वीणा
वेणुमृदंगादिवादनेमोमुहुर्मुहुः कोटि
शस्तत्रतारायानाविकानवयौवनाः आ
सांविनालक्षोभ्यलाताममंत्रिणीदंडनाथयोः १८

त्रिनेत्रस्यापि नो दृष्टे वापिकामसिसंनरे गा
धंती नो चलंती नो नौकाभिर्मणि चारुभिः १९
महाराज्ञी महोदार्यंखेपदंती नो पदे पदे पि
बंती नो मधुस्फीतं माणिक्यचषकोटकैः २०
श्वेतिनौकां मणिगृहे वसंती नो मनोहरे
नानारत्नमणिशक्तीनो समवायोतिसंदरः २१
काश्चिन्नौका सुवर्णाघाः काश्चिद्रत्नकृतास्तुने
मकराकारमापन्नाः काश्चिन्नौका मरालननाः २२
काश्चित्सिंहाननावापि काश्चिद्दंताबलाननाः
इत्यंविचित्ररूपाभिर्नौकाभिः परिवेष्टिताः २३
नानारवा महतीनौका मणिरूपा विराजते अ
नुलोमविलोमाभ्यां चचारवापिकाजले २४
तत्वानामतलं तारा कसामेनां द्विरस्मति
मनः सालः स्पातपालेसममोजनहरतः २५
बुद्धिसालः तिथोनस्वतर्षो जनमुद्धितः
तन्मध्यकतामागस्त्यसंबोध्यानं स्वापिका २६

ते
१२२

122

तत्र दिव्यं महामण्डं वकुलामोदमेदुरं प्रत-
प्तकनकच्छायं तज्जलं तेन वर्तते २७ स्थाने
ष्वापिकाद्यानः पूर्ववत्परिकीर्तितः सो-
पानादिकमप्येवं पालिकास्तत्र पूर्ववत् २८
तत्रस्थं सलिलं मध्यं पाद्यं पाद्यं तदाश्रितः वि
हरंति मदोन्मत्ताः शक्तयो मदपाटलाः २९
सा तत्र वारुणी देवी त्रैलोक्याधिनायिका
पानस्था मालिनी माध्वी माधुरमदेश्वरी ३०
सा तत्र मणि त्रैलोक्यशक्तिसेनासमावृता
ईषदालोकमात्रेण त्रैलोक्यमददायिनी ३१
तरुणादित्यसंकाशा मदरक्तकपोलभूः पा
तिनातशस्रनस्त्रकारिवीनकंचोख्वधा ३२
वहंती मदिरापूर्णं चषकं लोलडम्बले पङ्के
पिशितखण्डं च मणिपात्रे तथान्यके ३३
वारुणीतरुणीश्रेणीनायिकानत्रशानते १
माण्यानैयवसद्वैषां मत्रिलोकीं दरनायघोः ३४

दृश्यन्ते वापीतरङ्गांस्त्रिनेत्रस्यापि नान्यथा ३४
बुद्धिमहासालान्तरे मारुतयोजने ३५ अ
हंकारमहासालः सर्वत्रैव गोपुरान्वितः तयो
स्तु सालयोर्मध्ये एकस्या भूरविलासने ३६
विमर्शवापिकानाम सौषुम्नामृतरूपिणी
यन्महायोगिनामन्तर्मनो मारुतपूरिते ३७
सुषुम्नारन्ध्रविवरे जागर्ति परमामृते तदे।
वतस्याः सलिलं वापिकायास्तपोधन ३८
सर्वत्र तटसोपानपङ्क्तिनौकाभिताः स्तुताः
तत्र नौकेश्वरी देवी कुरुकुल्लेति विश्रुता ३९
तमालश्यामलाकारा श्यामकञ्चुकधारिणी
नौकेश्वरीभिरन्याभिः स्वसमानाभिरावृता ४०
रत्नारित्रकरा नित्यमुल्लसन्मदमांसला परि
तो भ्राम्यति मुने मणिनौकाधिरोहिणी ४१
वापिकापयसो गाधः एवं तत्परिकीर्तितः
अहंकाराख्यसालस्यान्तरे मारुतयोजने ४२

सूर्यबिम्बमयः साक्षात्त्वतद्वीजनमुद्रितः
सूर्यस्यापि महानादिर्यः शम्भूतस्सभीरयः ४२
तस्मात्प्रकटता सम्यग्विविधाकृतिविड्डकैः
तत्रबालातपोद्भासंवेदावर्ततेतुते ४४
तस्य स्पर्शनमात्रेण स्वरसिद्धजनास्तथाः स
ध्वस्तप्रकाशं ते तेजोरूपत्वमागताः ४५
तत्रबालातपोद्भूतेर्ललितापरमेश्वरी श।
तितीक्षेतपदन्यासस्यालोलभवतांगुति ४६
गृह्णाति गणाः सर्वे तत्तज्ज्ञाणपितारकाः
तत्रैव ह्रितपत्वस्यालोकमासकर्तांगताः ४
मार्तण्डभैरवस्तत्रभित्त्वाह्लादरसाधात्मने श।
किमितैस्तनसीभिश्च कोटिसंख्याभिरन्वितः ४
महाप्रकाशरूपश्च महातरणविलोचनः कं
केलितरङ्गिरेणुनिसंक्रीडारसोत्सुकः ४७
वर्ततेविश्वरश्मीशोपलक्ष्यगतःस्थितः म
स्वप्रकाशनाम्नालितस्यशाकिकर्महीयसी ४८

चतुष्कम्परा शक्तिः छाया देवी परा स्मृता ३
स्यविश्वभिरिहाभिः शक्तिभिः परिवारितः ५१
ललिताया महेशान्याः सदाविंशा हृदाब्जपत्
तद्भक्तानामिंद्रियाणि भास्वराणि प्रकाशयत् ५२
बहिरंतस्तमोजालं समूलं मलमर्दयत् तत्र
वालानपोद्धारे भाति मार्तंडभैरवः ५३ स
र्वविंबमहासालोनेरमाकृतयोजने चंद्र
विंबमयः सालस्तद्योजनमुच्छ्रितः ५४
सर्ववर्णोज्ज्वरद्वारकवाटार्गलसंयुतः त
स्यमध्यमलामलापि चंद्रिकोद्धारस्थाने ५५
तत्रैव चंद्रिकोद्धारे तपस्त्वा सदारुणः अ
त्रिनेत्रस्सुप्रसन्नश्च इमाकांतिमायतो ५६
श्रपश्रीसोमनाथाख्यो वर्तते निर्मलाकृतिः
देवस्त्रैलोकांतिमिरध्वंसी संसारवर्तकः ५७
पीयूषवर्षकसंपूर्णे निर्मले चंद्रिकास्मृते
समाविशंति तत्र शक्तिभिः परिवारितः ५८

ल
१२४

124

महाप्रभो निराकारो निष्कलंक निराकृतिः
नैश्चंवंचैरिकोद्धारैवर्तते भगवान् शशिः ५९
ललितायाजपैध्यानेनैवोचैः प्रजापतैरपि श्र
श्रियमादिशुनस्तत्रकालेद्विपतिचंद्रमाः ६०
श्रमाश्चशाकपल्लवानामपेयाः सहस्रशः
संतिनस्यैवनिकटेसाकस्मात्तत्रपूरिता ६१
अश्वंचैरावणसालस्यांतरेमारुतयोजने शृं
गारंनामसालोस्तिचतुर्योजनसमुच्छ्रितः ६२
शृंगाराकारदूपैस्तकोटिभिरविनिर्मितः
महाशृंगारपरिवारानंतमध्यवर्तयायिला ६३
परिवारवलयेनत्र शृंगाररसपूरिते शृंगार
शाकपः संतिनानाभूषणभास्वराः ६४
नत्रैनेकासहस्राणसंचारसोमरोद्भताः ३पा
सनेसहासमत्रैनेकासंकस्रमारुपे ६५ स
नंसमोदपमेवविपृसंसमोदकारिभिः विपि
वरपिनात्नलाकान्तललितात्तावशंवदः ६६

तस्य भावेन संमूढा महापद्माटवीस्थले ।
न गन्तुं पारयन्त्येव सुरसिद्धनरासुराः १७
ब्रह्मविष्णुमहेशाद्याः शुद्धचित्तास्वभावतः
तदाज्ञया प्रयान्ति महापद्माटवीस्थलीं १८
विनीताः शुद्धवेषाश्च ललिताभक्तिनिर्भराः
सावधानेन मनसा यान्ति पद्माटवीस्थले १९
संसारिणस्तु गान्धर्वा बहुसंकल्पकल्पना
मोहाकुलाश्च पुरुषा विकल्पलोभधूसराः २०
प्रभूतरागरागाढ्यानां पीड्या मोहदायिनी ।
महाहंकारपरिधिं दृष्ट्वा न विचक्षणाः २१
यस्मात्तज्जन्यसौरभ्यैस्त्रैलोक्यजनमोहनः
महाहंकारपरिखां पिकारैर्वर्तनेश्वराः २२
तस्य सत्वमतिक्रम्य महत्तामपि मोहने म
हापद्माटवीं गन्तुं न कोपि भवति क्षमः २३
अहंकारसालस्यान्तरे मायाकृतयोजने चिं
तामणिगृहं नाम चक्रराजमहालयः २४

त
१२५

125

तन्मध्यभूः समस्तापि परितो रत्नभूषिता मा
हात्म्यमाटवीनाम सर्वसौभाग्यदायिनी ७५
शृंगाराख्यमहासालपंक्तेर्नगोपुरे स्थिते चा
न्द्रे हि त्वप्यवमेव गोपुराणां व्यवस्थितिः ७६
सर्वेष्वपि त्वतः कालिगोपुराणि शतेऽत्र वै सा
लानां विंशतिरेकाः पंच संख्यारिका शुभाः
सर्वेषामेव सालानां मूले योजनसंमिते पा
मानवीस्थलेवैतेषां सावधानो स्तुते स्थले ७८
समस्तरत्नमविनेतत्र षट्योजनान्तरे परिः
नःस्थलपद्मानि महाकोशानि संति वै ७९
कोशस्यैव नवनायामामस्तुभिः केशकैर्वृताः
पत्राणि नालदृशकमात्रायामानि संति वै ८०
केसराश्च सरोजानां पंचतालासमायताः
किंजल्कश्च ऊत्राः कर्णिकाः परिकीर्तिता
नवसौरभरूपाणि विकसितानि च
नवसौरभरूपाणि विंशकटहलानि च ८१

वह्निः संति पद्मानि कोटीनामपि कोटिशः
महापद्माटवीकस्य पूर्वभागे चटोद्भवः ८३
क्रोशोन्मानो वह्निरूपो वर्तुलाकारसंस्थितः
अर्द्धयोजनविस्तारः कलाभिर्दशभिर्युतः ८४
अर्द्धपात्रमहाधारो वर्त्तते कुंभसंभव तस्या
धारस्य परितः शक्तयो दीप्तविग्रहाः ८५
धूम्रार्चिः प्रमुखा भांति कला दश विभावसोः
दीप्ता नानारूपलक्ष्मीका नानालंकारभूषिताः ८६
आधाररूपं श्रीमंतं भगवंतं हविर्भुजः पा
रिक्षैव परितो वर्त्तंते तन्मयालसाः ८७
धूम्रार्चिरुष्मा ज्वलिनी ज्वालिनी विस्फुलिंगि
नी सुश्रीः सुरूपा कपिला हव्यकव्यवहेति च ८८
एता दश कलाः प्रोक्ता वह्न्याधाररूपिणः त
दाधारे स्थितो देवः पात्ररूपं समाश्रितः ८९
सर्वत्रिलोकीनिर्मिंत्र प्रथमप्रथितोदयः
सूर्यात्मकं तनस्यात्रमाइयोजनमुन्नत ९०

ल
१२९

योजनामात्रविस्तारंमहाज्योतिःप्रकाशिते
तन्मात्रेपरितःशक्रवप्रःपुत्रिकाइव २१
वेष्टितेद्वादशकलाप्रतिभास्वररोचिषः त
पिनीतापिनिधूम्रामरीचिर्ज्वालिनीरुचिः २२
सुषुम्नाभोगदाविश्वाबोधिनीधारिणीक्षमा
तस्मिन्मात्रेणपानैककारणेपरमामृता २३
सर्वौषधिरसाद्रूपंहृद्यंसारमभंगुरं नीलो
त्पलैश्चकल्हारैःरक्ताब्जैरतिसौरभैः २४
वास्यमानेमहाहृद्यशीतलेलघुनिर्मले व
लद्वीचीशतोद्गारंललिताभ्रध्वनोचिते २५
सदाशब्दायमानेचभासतेसिद्धिकारणं त
दर्द्धममृतंप्रोक्तंनिशाकरकलामयं २६
तस्मिंस्तनीयसीनौकामणिरत्नमासमास्थिता
निशाकरकलारूपाःक्रीडन्तीनवयौवनाः १
अमृतामानदापूषापुष्टिस्तुष्टिरतिर्धृतिः
शशिनीचन्द्रिकाकान्तिर्ज्योत्स्नाःश्रीप्रीतिरंगदाः

126

पूर्णा पूर्णामृता चेति कलाः पीयूषरोचिषः
नवयौवनसंपूर्णाः सदा प्रहसिताननाः ९९
सृष्टिः सिद्धिः स्थितिर्मेधा लक्ष्मीश्च मृत्युनिर्वृतिः
जरा सिद्धिरिति प्रोक्ताः क्रौं इति ब्रह्मणः कलाः
स्थितिश्च पालिनी शान्तिरीश्वरी रतिकामिके
वरदा ह्लादिनी प्रीतिर्दीर्घा चेति हरेः कलाः १
तीक्ष्णा रौद्री भया निद्रा तन्द्री क्षुत् क्रोधिनी क्रिया
उत्कारी मृत्युरेण्याना रौद्रास्तत्र स्थिताः कलाः २
ईश्वरस्य कलाः पीता श्वेता चैवारुणासिता
चनन्तप्रव प्रोक्तास्तत्र सदाशिवकला यथा ३
निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्तथैव च
इन्धिका दीपिका चैव रेचिका चैव मोचिका ४
परा सूक्ष्मा च विंध्यारे तथा सूक्ष्मामृता कला
ज्ञानामृताप्यायानी च व्यापिनी व्योमरूपिनी
एतास्तु षोडश प्रोक्तास्तत्र औं इति शक्तयः
तहनैका समा सूक्ष्मा लन्तस्थेतश्च चंचलाः ६

ल
१२१

शक्तिरूपेणखेलंतितत्रविद्यासहस्रशः अ
ंसस्थापनार्थायकल्पिताःपरमेष्ठिना ७
नरेच्छमसृतेपीनासह्रामायंतिशक्तयः म
हापद्माटवीवासामहाचक्रस्थिताअपि ८
शुद्धर्धेन्दुःपीयमानशुपर्णैपरिवर्द्धिते शुद्ध
र्धेन्दुनेवनवेशुद्धस्थावद्धसोरभम् ९ रत्न
कुंभसहस्रैश्चस्वर्णाद्यरकोटिभिः आ
पूर्णापूर्णसततेनरच्छेमसृतेमहत्त १०
चिंतामणिगृहस्थानांपरिचारकशक्तयः
अणिमादिकशक्तीनामध्यंतिमहोद्धताः
११ महापद्माटवीकस्यापूर्वभागेस्यक
स्थंने इत्थंसमीरितेपश्चात्तत्रयारपिवस
ते ११२ इतिश्रीब्रह्मांडेमहापुराणेहय
ग्रीवागस्त्यसंवादेललितोपाख्यानेमहा
पद्माटव्याःस्थानकथनंनामपंचत्रिंशो
ध्यायः ३५ ॥ हयग्रीवोवाच

127

चिंतामणिगृहास्याग्निदिग्भागेकुंडमीनले
योजनामात्रविस्तारं योजनासमखातकं १
तत्रज्वलितवह्निभिः स्वधाघाराघातार्चिषः
परमैश्वर्यजनकः पावनो ललितात्मया २
अग्निर्धत्तो महाज्वालाः सप्तयानपिनाकृतिः
कंकेलिपेलवछायस्तत्रज्वलतिविद्विषी ३
तत्रहोत्री महादेवी होता कामेश्वरः प्रभुः ३
भौतैर्निमहोतारो रत्नैः सकलंजगत् ४
अच्छ्वासपराधीनाः ललितासंप्रवर्तिता ५
ललिताचोदितः कामः शंकरोपि प्रवर्तितः ५
चिंतामणिगृहेंद्रस्यरत्नभाग्यांबुजाननेवो व
कराग्नरथश्रेष्ठलिप्तस्तत्रनविग्रहः ८ नम
भिः पर्वभिर्युक्तः सर्वरत्नमयाकृतिः चत
र्योजनविस्तारो राजमन्त्रनपरीवृतं ९ पयो
मेरहास्युक्तः सलतः स्फवरोज्वलः चत
वेद्मद्यावक्रः पुरुषार्थमहाह्वयः ८ त

ल
१२८

मद्रूपधनश्रेणिकाभैरभिमंडितः प्रवा-
लवालिपुञ्जोष्ठकाञ्चनशोभितः ९
मंडपास्तरमहापीठकृतमाहासिकक्रियः व
नैनैरथमूर्द्धमः श्रीदेवासनपावितः १० ।
चिंतामणिगृहेऽस्य वायुभागे जानवो
गोपचक्राख्येस्तंभत्रिणाः शान्तनिष्ठति ११
चिंतामणिगृहेऽस्य ह्यग्रभागे ऽनुजा दैवो व
लभोदेवनाथायाः किरिचक्रमहारथः १२
पतर्ष्यत्रयेसर्वे देवश्रीधरपंक्तिषु समा
नमेवविलेयमेतस्या देवनाथयथा १३ श्री
चलेकेश्वमार्गेपयतिष्ठति महाज्वलन ना
त्वाग्निमेन गायत्रीनमस्याद्भयंकर १४
चुल्लिः सर्वेलनमस्याशेः कालोणमंदिरे
देवीनरीयगायत्रीवनमस्यापिनाथम १५
श्वपंगंपर्वराजस्यपरिघदृष्टपवच नारा-
विकाभगवतीनमस्याज्ञागतस्थिता १६

128

चिंतामणीगृहेद्वस्यदेवीभागेसमाश्रिता ।
नामत्रयमहामंत्रवाच्योस्तिभगवान्हरिः १७
महागणपतिस्तस्यानेकृतनिकेतनः पं
चाक्षरीमंत्रवाच्यस्तस्याचाण्डमेरेशिवः १८
अथमृत्युंजयेशस्यवाच्यस्यवरमंत्रतः धा
रणाख्योसरस्वत्यस्याचोत्तरवासिनी १९
अकारादिक्षकारांतवर्णमूर्तेस्समंदिरं मा
तृकायानारसस्याविध्य'''' निष्टदन २०
नदनरीसंपदीशीकालसंकर्षिणीतथा ।
श्रीमहाशंभुनाथस्यदेव्याविर्भावकारणं २१
श्रीपरांबाचविशदस्योत्तानिर्मलविग्रहः
उत्तरेपश्चिमेनास्तेदेवताःकृतमंदिराः २२
बालाचैवान्नपूर्णाचदक्षिणामूर्तिरेवच श्री
पादुकाचतस्तस्योत्तरेपरमंदिराः २३
चिंतामणिगृहेद्वस्यपश्चिमद्वारभागतः
उत्तरेपरवासिनोदेवताश्चपादुके २४

लं
१२९

लद्रुपामाचवाग्वादिन्यथश्रीनकुलीविका :
शपामलाचवतस्तस्यवायव्यांतेसमाश्रिताः १ ५
चिंतामणिगृहेन्द्रस्यवायव्यांवस्थापादिनः म
हापद्माटवीनमादेवताःकृतमेहिताः २८
उन्मत्तभैरवीचैवस्वप्नवाराहिकापरा ति
रस्करिणिकाचावतथ्यामापंचमीपदा २७
घण्टार्वेकृतगृहाघण्टादेव्योमहोदया श्री
मूर्तिश्चमहादेवीश्रीमहापाडुकापिच २८
घण्टार्वेकृतंगेहेपतेदेव··नोनमो पं १
कोणषञ्जगन्नाथमार्गेरश्नतिपादिना २९
याविद्यालाःसमस्ताश्चमहापद्माटवीस्थले
रंभ्रीरश्मिमालायामणिमभामहागृहा ३
उच्चधेनाश्चशालाश्चसेपानाश्चतपोधन १
चिंतामणिगृहेन्द्रस्यप्रवेशद्वारस्यसिंधुप ३१
दक्षिणपार्श्वभागेतमंत्रिनाथागृहंमहत
वामभागेदण्डनाथाभवनंरत्ननिर्मिते ३२

129

ब्रह्मविष्णुमहेशानामप्यध्यानस्पर्धिनः भ
वंतो दीपिताशेषदिक्चक्रैरविरश्मिभिः २३
समस्तादेवतापन्ना ललिताभक्तिनिर्भराः ल
लितामंत्रजप्यश्च श्रीदेवीसमुपासते २४ पू
र्वोक्तमध्यमानेच पूर्वोक्तचार्थकल्पने धा
म्यहाराप्रभृतिषु सर्वेष्वपि समंस्थते २५ श्री
चिंतामणिगृहस्यापि विशेषश्रुणु महामुने श्री
पट्टनसममप्यंशं योजनद्वयविस्तृतम् २९
तत्र चिंतामणिमयैर्भित्तिः क्रोशाद्विस्तृताः
चिंतामणिशिलाभिश्चा(क्लृ)द्रिनीभिस्तथोपरि ३०
सेहूनाकूटरूपेण तत्रत्नद्यीसमुन्नता गृहा
भित्तिस्तथोन्नमाचतद्योजनद्वारतः ३१ ।
विंशतिर्योजनं नस्यचा`` त्रामत्राभिरूपते
घचोर्ध्वद्वारसंयुक्तं सोत्याग्निकुंडदोज्ज्वला ३२
नानिवक्लाक्रियालान्नरूपाणि मुकुटानस्वी
मरादेहोप्यमानानि चिंतामणिमयान्यपि ३३

ल
१३

चिंतामणिगृहे सर्वं चिंतामणिमयं स्मृतं तस्य
द्वाराणि चत्वारि क्रोशार्द्धायामभाञ्जि च ४१ क्रो
शार्द्धं च विस्तारो द्वाराणां कथितो मुने द्वा
रेषु सर्वेष्वपि च चिंतामणिगृहान्तरे ४२ पि
ण्डिता ललिता देव्या मूर्तिर्लौहित्यसिन्धवः ना
हणकं सहस्राभां वेदवक्षीनलाग्रपि ४३
पुङ्कः पूर्वाद्वारहये प्रणमन्त्रं नि महामुने पूर्वा
म्नायमयश्चैवं पूर्वद्वारं प्रकीर्तितं ४४ दक्षि
णद्वारदेशस्तु दक्षिणाम्नायलक्षणः पश्चि
मद्वारदेशस्तु पश्चिमाम्नायलक्षणः
उत्तरद्वारदेशस्तूत्तराम्नायलक्षणः ४५
द्वारजस्यान्तरालेभितो विचित्रं दशकाः ४६
रत्नदीपाभास्वन्तः कोटर्कसदृशाविधः
परितस्तत्र वर्तन्ते भासयन्तो गृहान्तरं ४७ चिं
तामणिगृहस्यास्य मध्ये स्थाने महीपासि
श्रमद्वेवेदिकाभागे विद्रुमचक्रं सहस्रं ४८

130

चिन्तारत्नकृतोत्तुङ्गविमानैर्विद्योतमध्यभूः
भित्तिकोशैः परिन्यस्तकोशत्रयसमावृते ४९
तत्र कोशत्रयस्थानमणिमायाग्निमरीचिभा
कोशत्रयं समभवत्तत्र संख्याप्रकारतः ५०
चतुर्विंशतिसाहस्रैः संख्यासंमितमुच्यते ।
विस्तीर्णदेशपर्यन्ते चतुर्द्वादशविस्तृतः ५१ श्रे
णीभेदेन जातेहस्तसंख्यामथोच्यते पञ्चा
शद्वीथ्यलास्थिताः मणिवेश्मान्तरं मतं ५२ द्वा
त्रिंशतिसहस्रं तत्र सप्तअणिमादयः श्रेणि
मान्तरविस्तारं चतुर्वेदसमन्विताः ५३ किष्कु
चतुरणीनत्वः किष्कुर्हस्तमुदीर्यते तत्रोत
रे अणिमाद्यास्तु पूर्वादिक्रमतः संस्थिता ५४ अ
णिमा महिमा चैव लघिमा गरिमा तथा ।
ईशित्वा च वशित्वा च प्राकाम्या भुक्तिरेव च ५५
इच्छाप्राप्तिः सर्वकामापनाः सिद्धयष्टमाः
रससिद्धिर्मोक्षसिद्धिर्बलसिद्धिस्तथैव च ५६

ल
५१

लघुसिद्धिः पादुकायाः सिद्धिरंजनसिद्धिका
वाक्सिद्धिर्लोहसिद्धिश्च देहसिद्धिरनंतरं ५७
एतादशः सिद्धयस्तत्र ज्ञेया योगिनो मताः
तत्रोत्तरेण परितः सेवंते परमेश्वरीं ५८ को
टिशः सिद्धयस्तत्र सिद्धनिमार्गेनरेश्वमे नव
लावण्यसंपूर्णाः स्मयमानमुखांबुजाः ५९
स्वलंकृतामणिकाः सदाषोडशवर्षिकाः
श्वस्त्रदारप्रकुनयः खेलंति मदविह्वलाः ६०
तस्याग्निमार्गेनरस्थापरिहाजस्व मनोहरं ह
ल विंशतिशृंखसंचनकैलस्वविस्तरं ६१ च
नरिंद्रचसोपानैश्शक्तिभिः समनोहरं ब्रा
लांघनरेपिकस्थानत्रदेवी स्थिता शुभा ६२
ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा
वाराही चैव माहेन्द्री चामुंडा तथ सप्तमी ६३
महालक्ष्मीरष्टमी च तत्रैताः कृतमंदिराः
नानाविधायुधाद्याश्च नानाशक्तिपरिवृता ६४

|3|

सर्वादिदिशमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमालयाः
अष्टत्र्यस्रान्तरस्योपरिष्टात्कुंभसंभव १५
द्दलविंशतिसूत्रमन्त्रचतुर्त्रैल्वप्रविस्तरं श्रु-
णु तस्मिंस्तिर्यगंशानशुद्धाक्रमालयाः १६
संक्षोभद्राविणाकर्षवशोन्मादमहाङ्कुशा
खेचरीबीजयोन्याख्यास्त्रिखण्डा दशमी पुनः १७
सर्वादिदिशमारभ्य मुद्रा एताः प्रतिष्ठिताः
अंसेनसंरताकारा नवयौवनविह्वलाः १८
कान्तिभिः कमनीयाभिः शृङ्गारयोगहृन्तरे
सैवं तेषु निशाद्दललिता परमेश्वरी १९
अन्तरत्रयमेतत्तु चक्रं त्रैलोक्यमोहनं एत
स्मिन्शक्तयो यास्तु ता उक्ताः प्रकटाभिधाः २०
एतासां समधिष्ठात्री त्रिपुराचक्रनायिका
तच्चक्रपालनकरी मुद्रा संक्षोभणात्मिका २१
अष्टमुदलान्तरस्योर्ध्वप्रोक्तं निशाकलान्तरं द्द
लविंशतिसूत्रमन्त्रचतुर्त्रैल्वप्रविस्तरं २२

सर्वदेवसोपानसूत्रमंत्रोच्चारमिष्यते नि-
माकलातेरेतस्मिन्कामाकर्षिणिकाद्युपो
परितः कृतसंस्थानाः षोडशेन्दुकलात्मिकाः
नष्टंधेमोहिशंस्रकं स्वधासंघैः सुशीतलैः ॥
परितः कृतसंस्थानाः षोडशेन्दुकलात्मिकाः
नष्टंधेमोहिशंस्रकं स्वधासंघैः सुशीतलैः ॥
तासां नामानि मन्तव्यमवधार्यकंभज का-
माकर्षिणिका निमा बुध्याकर्षिणिकाकला
अहंकाराकर्षिणी च शब्दाकर्षिणिकाकला
स्पर्शाकर्षिणिका निमा रूपकर्षिणिकाकला ॥
रसाकर्षिणिका निमा गंधाकर्षिणिकाकला
चित्ताकर्षिणिका निमा धैर्याकर्षिणिकाकला ॥
स्मृत्याकर्षिणिका निमा नामाकर्षिणिकाकला
बीजाकर्षिणिका निमा आत्माकर्षिणिकाकला
अमृताकर्षिणी निमा शरीराकर्षिणिकाकला
पत्नाःखगमयी यानि मशिखुरेशीतचक्रिणी ॥
सर्वशाशरकाभिख्यचक्राधिष्ठानदेवता ॥

132

तच्चैकपालिकानङ्गशाराविणिकाभिधा ८०
निसाकलातनाहृध्यधिष्ठममस्तेनसेहर ह्रा
त्सविंशतितुज्ञमंत्रचनत्रैलव्यप्रविस्तरं ८१ ग्रा
व्रः सोपानसेतुकं सर्वसंक्षोभणाभिधं न
ग्राष्टौ शक्तयस्तीव्रमदाकुणविलोचनाः ८२
नवनाकुणमसाश्वसैवं नेपरमेश्वरी क्रम
मामेखलाचैव मदना मदनातुरा ८३ रेखा
वेगिसंकुशा च मालिन्यष्टौ च शक्तयः को
टिशास्तस्य रिवाराशक्तयोऽनंगपूर्विकाः ८४
सर्वसंक्षोभणमिदं चक्रं नत्वाधिदेवताः सं
क्षीनाम विज्ञेया नानाश्चागमनराखनाः ८५
तत्त्वैकपालनकरी गुप्ताकर्षिणिकास्मृता
त्रनंगशक्तयस्तस्योपरिष्टात्क्रमसंभव ८६ द्व
त्सविंशतितुत्रमंत्रचनत्रैलव्यप्रविस्तरं संक्षो
भिणाटेनरस्यास्तस्ये सौभाग्यदायकं ८७
सर्वसंक्षोभिणी मुख्यास्तत्र शक्तय उद्वनाः
चतुर्दशाव संख्येव ता संनामानि तत्क्षणा ८८

ल सर्वसंक्षोभिणीशक्तिः सर्वविद्राविणीतथा
१३३ सर्वाकर्षिणिकाशक्तिः सर्वाह्लादिनिकातथा १९
सर्वसंमोहिनीशक्तिः सर्वस्तंभनशक्तिकाः
सर्वजृंभिनिशक्तिश्चतथासर्ववशंकरी २०
सर्वरंजिनिशक्तिश्चसर्वोन्मादिनिशक्तिकाः
सर्वार्थसाधिकीशक्तिः सर्वसंपत्तिपूरणी २१
सर्वमंत्रमयीशक्तिः सर्वद्वंद्वक्षयंकरी एता
स्वसंप्रदायायोगाश्चक्रिणीभैरवासिनी २२
मुद्राश्चसर्ववशगायोनश्चक्रेश्वरिकामता को
टिशः शाकयुत्त्रचनासांकिकर्ण्यडनाः २३
संक्षोभिण्यादयन्नस्योपरिष्टात्क्रमसंभव द्व
त्रिंशतिमुद्रश्चैवतत्त्रैलोक्यप्रविस्तरे २४
सर्वसिध्यादिकांताश्चमरीदिशिविसृमुच्यते स
र्वसिद्धिप्रदाचैवसर्वसंपत्प्रदातथा २५
सर्वप्रियंकरीदेवीसर्वमंगलकारिणी स
र्वकामप्रदादेवीसर्वदुःखविमोचिनी २६

133

सर्वमृत्युप्रशमनी सर्वविघ्ननिवारिणी
सर्वाङ्गसुन्दरी देवी सर्वसौभाग्यदायिनी ९७
एता देव्यः कुलोत्तीर्णा योगिन्यो नामतः स्मृता
चक्रिणी श्रीश्च विज्ञेया चक्रे सर्वार्थसाधके ९८
सर्वोन्मादनमुद्राश्च सर्वस्वपरिपालिका
सर्वसिद्ध्याद्यन्तरस्थोपरिष्टात्कुंभसंभव ९९
दलविंशतिछत्रं च नन्दलपविस्तरं स
र्वत्रायन्त्रं नाम्ना सर्वरक्षाकरं परं १०० च
क्रे महत्यत्र देव्यः सर्वज्ञाद्याः प्रकीर्तिताः
सर्वज्ञा सर्वशक्तिश्च सर्वैश्वर्यप्रदायिनी १
सर्वज्ञानमयी देवी सर्वव्याधिविनाशिनी
सर्वाधारस्वरूपा च सर्वपापहरा तथा २
सर्वानन्दमयी देवी सर्वरक्षास्वरूपिणी स
र्वेप्सितप्रदा चैता निगर्भा योगिनीश्वरः ३
मालिनी चक्रिणी प्रोक्ता मुद्रा सर्वमहाङ्कुशा
इति चिन्तामणिगृहे सर्वत्राद्यन्तरावधि ४

ले
१३४

वक्त्राणि कानि चैतेषां काममाममपि प्रुते स्फुटं
१५ इति श्रीब्रह्मांडेउत्तरखण्डेहयग्रीवाग-
स्त्यसंवादेललितानाम्नोविनामणिगृहान्त-
कथनंनामषट्त्रिंशः ३६ हयग्रीवोवाच
सर्वज्ञाद्यन्तरालस्योपरिष्टात्कलशोद्भव १
त्रिंशतिप्रश्नैश्चतस्रैर्लवप्रविस्तरे । व
शिन्याद्यंतरं सन्ति ये ग्राव्णः सोपानमंडिते स
र्वरोगहरं नाम स्थानं चक्रमिति विश्रुतं २
वशिन्याद्यास्तत्र देव्यः पूर्वादिषु गतक्रमात्
स्वरैस्तु सहितास्तत्र प्रथमा वशिनीश्वरी ३
कवर्गसहितापश्चात्कामेश्वर्यादिवाङ्मयी
चवर्गशुद्धावागीशीमोदिनीमाख्यातृतीयका ४
टवर्गमंडिताकाराविमलाख्यासरस्वती
तवर्गेणतनोत्राणानापंचमीयागाधारुणा ५
पवर्गेणपरिस्फीताषष्ठीतुजयिनीमता
यादिवर्णैश्चतस्रैस्तु सर्वेश्वर्याख्यवाङ्मयी

यादिकादिरषट्कोणकौलिनीवष्टमीमता प
ताटेत्रयोजनयारक्नाद्याभरणमंडिताः ७ स
दास्फुरद्रूपपपलहरीलालितानना काञ्चे।
श्चनाटकैश्चैवमधुरैःकर्णहारिभिः ८ वि
नोदयंत्यःश्रीदेवीवर्तिनेजंभसंभव पना।
रहस्यनानेवव्योनानावानापितापन ९ ना
यिकांतस्यचक्रस्यसिद्धानाम्नीप्रकीर्तिताः
अस्यचक्रस्यसारत्नाकारिणीत्रिचरीमता १०
वशिमाद्यंतरालस्थाप्रतिष्ठाहिंध्यमहेन द्र
त्रिंशतिमवस्रंचक्रेलत्वप्रविस्तरं ११ अ
स्यचक्रमितिज्ञेयंनत्रवानादिदेवताः पंच
कामेश्वरीबाणाःपंचकामेश्वराश्शुगाः १२
अक्रशद्विनयंदीमपारीस्त्रीपुंमयोर्हयोः १
यत्तद्देपंचविंशारेवपुर्देवप्रकाशिता १३
पाशाहयंचदीमाभंचनार्कस्त्राणिकंभज १
कामेश्वर्यास्तुचत्वारिचत्वारिश्रीमहेशितुः १४

ले
१३५

आद्यास्ताश्चापयुधानि प्रज्वलन्ती मम भंजिच मं-
डलं समभ्युद्धृत्य हन्ते च शोभितैः १५ पी-
नैरनीवर्तमानेर्हि आस्त्राण्यत्र जायती एते-
षां आयुधानां तत्परिवारायुधान्यले १६ वा-
तैने सहस्रैरनन्तैरनेकैः संख्यान कोटिशः व-
ज्रैः शक्तिः शतघ्नी च भुशुण्डी मुद्गरैस्तथा १७
कणपः पट्टिशश्चैव मुद्गरैर्भिन्दिपालकैः प-
वमादीनि शस्त्राणि सहस्राणि सहस्रशः १८
अस्त्रायुधमहाशक्तिः सैवैनं महाविह्वलाः अ-
पशस्तानवालस्यापरीवारान् पितापन १९
हस्तविंशति शुद्धमस्त्रचक्रैर्लब्धविस्तरैः पि-
ण्डितस्समये शीर्तोस्यान च नसर्वाणि पि २०
कामेशपाशास्तत्रैरेकालित्रिशोमानचन्द्रार्धिका
सैव निशेष विस्मानेनासविन्नीलस्थितैःस्वरी २१
निसर्गं शृण्वनामानि कामेश्वरीमध्य मता-
वैजयन्ती भरमाला च कनाः सैवैनं सहस्रशः २२

135

सर्वेषांदर्शनानांचयादेव्योविविधास्तताः
ताःसर्वास्तत्रसेवंतेकामेश्वरीर्म्महोदयाः २३
पत्नासांचप्रसंगेषुनिम्नानांचप्रसज्जने च
क्रिणीनांयोगिनीनांश्रीदेवीपूरणात्मिका
याकामेश्वरदेवानांकलाबाललितांविका
कामेश्वरादिचक्रेशीसानिम्नानांषोडशीमता २५
योगिनीचक्रदेवीनांनवमीपरिकीर्तिता
समयस्यनरालस्योपरिष्टाद्दिव्यलेतकः २६
नाम्नानरमितिप्रोक्तंहस्तविंशतिचोन्नते
वक्रनीलप्रविस्तारस्फाटिकसोपानमंडिते २७
नत्रनाथामहादेवायोगशास्त्रप्रवर्तकाः
सर्वेषामत्रगुरवःसर्वविद्यामहार्णवाः २८
वक्तारोपुराणानांशास्त्रलोकानामभिश्रमये
सृष्टाःकामेश्वरदेवेनतेषांनामानिमेशृणु २९
मित्रेशोड्डीशषष्ठीशचर्यानाथाःकुंभसंभव
तेःसृष्टावहवोलोकरक्षार्थंपादुकात्मकाः ३०

ल
१३६

दिव्यौघा मानवौघाश्च सिद्धौघाः स्मरनापर
ग्राममालोकमाशुप्येसागुस्मादिकसिद्धयः ११
महान्तो गुरवस्तासामेवं ते च नरोत्तम । श्री
चक्राणां नरालस्यापरिशाह्विष्टमनमं १२
दूत्सविंशतिगुञ्जसंचक्रमेलप्रविस्तरं नि॰
संतानं भितिनिप्रोकंनिमाः पंचदशात्रवे १३
श्रयकामेश्वरीनिसानिसा च भगमालिनी
निसक्लिन्नापि च तथा भेरुण्डा वह्निवासिनी १४
महावज्रेश्वरी दूती वरितांकुलसुंदरी नि॰
सानीलपताका च विजया सर्वमंगला १५
ज्वालामालिनिका चित्रा चैताः पंचदशोदिताः
पताः देवीस्वरूपास्तु महाबलपराक्रमाः १६
प्रथमासु खेनिषिताः आमाथामसनगाद्मया ॰
कालाग्नितयऋणाश्च कालग्रासविचक्षणाः १७
ब्रह्मादीनामशेषाणां चिरकालसुपृपष्ठं न
नकालग्रासाश्रद्धरूपादेव्यानन्द्यास्थिता १८

136

विस्रोघनानिरातंकाश्रीपरांगमस्तुद्भवाः
सेवंतेन्नगनोत्रयैललितांसैकसृपिणीं ४९
नासां भवनतोग्रामाः दीमाः पंचदशस्थिताः
विरहिंविंदुचक्रेतगोऽशपाभवनेमते ५०
अथ निसांतरालस्योपरिष्ठात्केभसंभव श्री
गेहेश्चंतेश्रेष्ठेक्रंदृस्तविंशतिस्तुमते ५१ ।
चतुर्भ्रलषविस्तारंप्रागवसोपानमंडिते त
स्मिन्हृदयपदेश्रायाः शाक्तयः संतिवेस्तुते ५२
हृदेवीचशिरोदेवीशिखादेवीतथैवच व
र्मदेवीदृष्टिदेवीशस्त्रदेवीयशोरिता ५३
अनंतसमीक्षुशालाः श्रीकामेश्वरमुद्भवाः
नवलावण्यपूर्णांगयः सावधानाधृताश्रयाः ५४
परितोविंदुपीठंचधाम्न्यासोदीमसूर्तयः ल
लितानाम्नाश्चवर्तिन्योवंतेतेवशिनोवरा ५५
अथांगनादेहेचेनरस्योपरिष्ठात्मंडलाकृति
विंदुनादमहापीठंदशसहस्रतुन्नते ५६

आनंदपीठमपि चपंचाशन्मीठरूपकं
नत्र श्रीललितादेव्याः पंचब्रह्ममयं महत्
नागर्ति मे चारात्वं तत्पंचपद्ममूल्यकं ना
स्यमं च सपादास्तच्चत्वारः परिकीर्तिताः
दशहस्तसमुत्त्वाहस्तविस्तघवेष्टनाः ब्र
ह्मविष्णुमहेशानेश्वरारूपमागताः
शक्तिभावमनुप्राप्ताः सदाश्रीध्यानयोगतः
पकस्त्वं पंचपादस्यादूपाक्रसमसन्निभः
ब्रह्मात्मकः स विज्ञेयो वह्निदिग्भागमाश्रितः
द्वितीयो मंचपादस्तु महानीलोपलप्रभः
विष्ण्वात्मकः स विज्ञेयो रक्षोदिग्भागमाश्रितः
तृतीयो मंचपादस्तु शुद्धस्फटिकनिर्मलः
रुद्रात्मकः स विज्ञेयो वायुदिग्भागमाश्रितः
चतुर्थो मंचपादस्तु कर्णिकारसमद्युतिः
ईश्वरात्मा स विज्ञेयः ईशदिग्भागमाश्रितः
एते सर्वे साधुधायाः सर्वालंकारभूषिताः

उपर्युपरिसंस्थानां रूपाणामेव षट्त्रिंशतां रूपिणः श्रीमा-
न्मीलिताक्षोऽस्य श्रीध्यानानि स्वलोचकाः १५
तेषामुपरि मंचस्य फलकस्सदाशिवः वि-
कासितादिमवाच्यस्तत्त्वैर्लव प्रविस्तरः १६
तत्र षट्त्रिंशतां मध्ये सदाभासात्मूर्तिमान्
श्रीगतेस्तेषां तत्त्वानां मंचस्य फलकावधिः १७
चिन्तामणिमयानि तत्त्वरूपाणि तानि सो-
पानानि विभासन्ते षट्त्रिंशत्तानि वेशने १८
आरोहस्य क्रमेणैव सोपानान्यभिमतेदे भू-
मिरापोऽनलो वायुराकाशो गंध एव च १९
रसो रूपं स्पर्शशब्दौ पायूपस्थानि च पाणि
वाक् च घ्राणं जिह्वा च त्वक् श्रोत्रमेव च २०
अहंकारश्च बुद्धिश्च मनः प्रकृतिपूरुषौ नि-
यतिः कालरागौ च कलाविद्ये च मायया २१
शुद्धविद्येश्वरसदाशिवशक्तिशिवाः इति प-
नाः षट्त्रिंशदारोहात्मा सोपानपंक्तयः २२

ल
१२१

पद्मसोपानपंक्तिस्थमेवं पूर्वदिशि स्थितं अघा
मेवसोपरिष्टाद्धं सतलसकतलात्मकं ८३ हा
तलमात्रसमुत्सेधं चतुर्वेज्यशविस्तरं पादोपा
धानमूर्धोपधानं हेमविराजितं ८४ गेडुका
नं च तश्राख्याशोभितं पानलं त्रिधा तत्सो
परिष्टात्कौसुंभवसनेनोत्तमाच्छदं ८५ शुचि
नासिकेनास्तमः पद्मरागमणित्रिधा तत्सो
परिवं सपूर्वदिक्स्थे लोकपदयान्वितः ८६ सं
गारवेषरुचिरः सदाषोडशवार्षिकः ऊर्ध्व
ज्ञान्करविंवाभश्चतुर्बाहुः सदाशिवः ८७ त
स्योत्संगे समासीना नरूपाद्दिव्यशीतला स
दाषोडशवर्षी च नवयौवनदर्पिता ८८ अ
रश्पद्मरागाभचरणाब्जनखच्छटा पावा
कश्रीनिर्जयेत्तापाटलोद्दिन्यवाद्दिनी ८९
श्रुतेनरंकुलेन समाशीतनतनीयसा श्रा
लंकृतनितंवाधनयनाभोगभास्वरा ९०

138

प्रेङ्खत्कंकणग्रथिमिनीरत्नकाञ्चिविराजिता

नतनाभिमहावर्तत्रिवलीभिःप्रभास्वरी ११

स्तनकुड्मलहिन्दोलमुक्तादामघनाहृता

अतिपीवरवक्षोजभारभङ्गुरमध्यभूः १२

शिरीषदामकोमलश्रीलिनस्वतरोभुजान्

केयूरकंकणश्रेणीमंडितान्सोर्मिकांगुली

न् बिभ्रतीपरिस्फुरच्छंखविसुन्दरकंधरा सुब

रूपेणाबुलामचिबुकापाटलाधरा १४ सु

चिभिः पंक्तिशुद्धैश्च विद्यारूपैर्विभास्वरैः कुं

दकुड्मलसच्छायैर्दन्तैर्दर्शितचन्द्रिका १५

स्थूलमौक्तिकसन्नद्धनासाभरणभासुरा के

तकान्तर्दलद्रोणीदीर्घदीर्घविलोचना १६

अर्धेन्दुलिताभालेसम्यक्कृल्मालकच्छटा

पालीवतंसमाणिक्यकुण्डलामण्डितश्रुतिः १७

नवकर्पूरकस्तूरीसदामोदितवीटिका शा

रच्चंद्रनिशानाथमंडलीमधुरानना १८ किं

ल
१२९

139

नामणीनां सारेण कृमचारुकिरीटिका
स्फुरत्तिलकरत्नाभभालनेत्रविराजिता ७९
गाढांधकानिशानाथमंडलीमधुरानना
विनामणीनां सारेण निर्विष्टश्यामकुंतलसंह
तिः ८० सीमंतरेखाविमलसिंदूरश्रेणिभास्व
रा स्फुरच्चंद्रकलानेसामहालोलविलोचना ८१
सर्वशृंगारवेषाढ्या सर्वालंकारभूषिता ।
समस्तलोकमाता च सदानंदविवर्द्धिनी ८२
ब्रह्मविष्णुगिरीशेशसदाशिवनिदानभूः
श्रीपंचगारिचक्ररूपेण निर्जरीतस्थिता विला
भास्त्रेसा भगवती पापघ्नी ललितांविका ८३
ग्रस्यैवतस्पूजानां यस्याः पूजाफलं विदुः ८४
यस्याः पूजाफलं प्राहुर्यस्यापवहिपूजनं न
स्याः श्रीललितादेव्याः वर्णयामि कथं वपुः ८५
वर्षकोटिसहस्रेणाप्यशेषेण हि वर्णितं व
र्णं नानामवाग्रूपावाचस्त्यांकृतो गतिः ८ ८

यतोवाचोनिवर्त्तन्तेअप्राप्यमनसासह वह्नि
नात्रकिञ्चिकेननवभूतमितिंश्रुतेः १७ नय
त्यपानात्रस्तेहात्रमोहाहामयोच्यते संतक
लतरोराख्यलिविन्यलपसांनिधे १८ म
णीपञ्चाणिसर्वेपिसमसंतमहार्णवाः पं।
चाशत्कोटिविस्तीर्णभूमिःपञ्चतमष्टृतः १ २
तस्मलेखनकालोस्तपराहोयिकवत्सरैः ।
लिंखितसर्वेलोकाश्चप्रमेकंकोटिवाहयः १९
सर्वेह्रहस्यंतिसमावकारोयदिकंभज श्र
यापिनस्याःश्रीदेव्याःपादाग्रैकांशलिह्वते: २१
सहस्रांशेष्यकेकाशवर्णेनानदिज्ञायते श्र
नोवाग्बुद्धिरविलानिष्फलानन्तुणास्तनो २२
विंशपीठस्यपरितस्वनरश्वनयांस्थिता म।
हामायापवनिकालंबतेमेचकप्रभा २३
दिव्याउपरिहस्तानांविंशतिर्हिनयार्धतः ३
द्वेगोपवितानंतवंडैलोकातुलंभः २४

त
१५०

140

तत्रालंकारशालेन वर्तमानेन सद्दलेभे मह
णीवर्णितविष्ठानीकं वयवान्द्रियाहता ९५
सैवजानातितत्सर्वं तत्रत्यमतलेशुणे मा
नसोपिद्धिहृरेतत्सौभाग्यंकेनवर्ण्यते ९६
इत्थंश्रुत्रमहाहृत्सवधायललितांविका प्रा
दुर्भूताविरतलाहृतनिशेषपटानवा ९७
दिव्यशिल्पिजनैःक्लृप्तेषाद्गुशलेत्रविशेषतो
श्रुपिष्टापश्चीनगंसदारहतिविष्टपं ९८
इत्थमेवप्रकारेणश्रीपुराणेप्पकाम्यपि न
भेदःकोपिविन्यासोनाममात्रेपुराभिदा ९९
नानाहृत्समहोद्यानमारभ्यतिक्रमेणये व
टंतिश्रीपुरीकर्णातेयांतिपरमांगतिं १००
श्राकर्णयंतिहृष्ठेतिविविचिंत्वंतिचयेनराः
येपुस्तकेधारयंतितेयांतिपरमांगतिं १
येश्रीपुरप्रकारेणतत्वस्मालाभिभेदतः
कृत्वाशिल्पिजनैःसर्वं श्रीदेव्यायतनंमहा

ते १ संप्राप्स्यंति सङ्कल्पाँल्लप्स्यंति परमां ग
तिम् १०२ इति श्रीब्रह्मांडे महापुराणे हय
ग्रीवागस्त्यसंवादे ललितोपाख्याने रहस्या।
नांतरकथनं नाम सप्तत्रिंशोध्यायः ३७